

ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ, ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ & ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Αθήνα, 2011

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης.....	4
Παρουσίαση του Προγράμματος Ψυχολογίας	8
Πρόγραμμα σπουδών Προγράμματος Ψυχολογίας	23
Διδακτικό έργο.....	25
Ερευνητικό έργο.....	54
Σχέσεις με κοινωνικούς και πολιτιστικούς/παραγωγικούς (ΚΠΠ) φορείς	71
Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης	80
Διοικητικές υπηρεσίες και υποδομές	84
Συμπεράσματα.....	90
Σχέδια βελτίωσης.....	92
Παραρτήματα	95

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Εθνικού & Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών λειτουργεί από το ακαδημαϊκό έτος 1993-94, εκτός του ενιαίου προγράμματος σπουδών, Πρόγραμμα Ψυχολογίας με σκοπό την εκπαίδευση ψυχολόγων ικανών να εργαστούν στην έρευνα, στη διδασκαλία και στις πρακτικές εφαρμογές της ψυχολογίας.

Ο Τομέας Ψυχολογίας του Τμήματος ΦΠΨ, εκτός από τα μαθήματα που προσφέρει στους φοιτητές του Τμήματος και τα οποία μαζί με τα μαθήματα που προσφέρονται από τους Τομείς Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής οδηγούν στην απόκτηση του πτυχίου του Τμήματος ΦΠΨ, έχει την ακαδημαϊκή ευθύνη και εποπτεία του Προγράμματος Ψυχολογίας. Στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας εισάγονται ετησίως περίπου 110 φοιτητές μέσω της διαδικασίας των Πανελληνίων Εξετάσεων, ενώ το πτυχίο Ψυχολογίας που αποκτούν θεωρείται ως προς κάθε συνέπεια αντίστοιχο και ισότιμο με το πτυχίο των Τμημάτων Ψυχολογίας των Α.Ε.Ι. της χώρας μας ή της αλλοδαπής.

Η συγκεκριμένη ιδιαιτερότητα οδήγησε στην απόφαση της συνέλευσης του Τομέα Ψυχολογίας για σύνταξη και υποβολή διακριτής Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας με σκοπό:

1. τη διαμόρφωση και τη διατύπωση κριτικής άποψης για την ποιότητα του επιτελούμενου έργου με βάση αντικειμενικά κριτήρια και δείκτες κοινής συναίνεσης και γενικής αποδοχής,
2. την τεκμηριωμένη ανάδειξη των επιτευγμάτων του Προγράμματος Ψυχολογίας,
3. την επισήμανση εκείνων των σημείων που χρήζουν βελτίωσης,
4. τον προσδιορισμό ενεργειών βελτίωσης,
5. την ανάληψη πρωτοβουλιών για αυτοτελή δράση εντός του Τμήματος, όπου και εφόσον είναι εφικτό, και τέλος
6. τη λήψη αποφάσεων για αυτοτελείς δράσεις εντός του Ιδρύματος, όπου και εφόσον είναι εφικτό.

1. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

1.1. Σύνθεση της Ομάδας Εσωτερικής Αξιολόγησης και της Ομάδας Εργασίας για την Εσωτερική Αξιολόγηση

Με απόφαση της ΓΣ του Τμήματος ΦΠΨ συστάθηκε η Ομάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης, η οποία αποτελείται από τους καθηγητές Ηλία Μπεζεβέγκη, Δέσποινα Σιδηροπούλου και Ευαγγελία Μαραγγιανού, την αναπλ. καθηγήτρια Μαρία Ζωή Φουντοπούλου (ως Πρόεδρο), τον επίκ. καθηγητή Γεώργιο Παπακωνσταντίνου, και τους λέκτορες Αθανάσιο Βέρδη, Φιλία Ίσαρη, Γεώργιο Πολίτη, Πέτρο Ρούσσο, Γεώργιο Στείρη, και Δημήτριο Φωτεινό.

Για την αξιολόγηση του Προγράμματος Ψυχολογίας με απόφαση της Συνέλευσης του Τομέα Ψυχολογίας (23.3.2011) συστάθηκε ομάδα εργασίας εσωτερικής αξιολόγησης αποτελούμενη από μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας και ένα μέλος ΕΤΕΠ που υπηρετεί στη Γραμματεία του Τομέα Ψυχολογίας. Φοιτητές του Προγράμματος δεν συμμετείχαν στην ομάδα εργασίας καθώς, παρά την πρόσκληση που τους απευθύνθηκε, δεν ανταποκρίθηκαν.

Η σύνθεση της ομάδας εργασίας είχε ως εξής:

Καθηγητής Κλήμης Ναυρίδης, **Πρόεδρος**
Καθηγητής Ηλίας Μπεζεβέγκης
Καθηγήτρια Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι
Καθηγήτρια Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου
Καθηγήτρια Χρυσή Χατζηχρήστου
Αν. Καθηγήτρια Άννα Χριστοπούλου
Επίκ. Καθηγήτρια Αλεξάνδρα Οικονόμου
Επίκ. Καθηγήτρια Άννα Παγοροπούλου
Επίκ. Καθηγητής Σπυρίδων Τάνταρος
Λέκτορας Φιλία Ίσαρη
Λέκτορας Φωτεινή Πολυχρόνη
Λέκτορας Ασημίνα Ράλλη
Λέκτορας Πέτρος Ρούσσος
ΕΤΕΠ Αλεξάνδρα Μαυρομμάτη

Η ομάδα εργασίας συνεδρίασε επανειλημμένα κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2010-11 για να ορίσει τις βασικές αρχές και τη διαδικασία αξιολόγησης καθώς και τη δομή της παρούσας Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας. Βασικό κριτήριο στις τελικές αποφάσεις της ομάδας εργασίας ήταν οι υποδείξεις της Αρχής Διασφάλισης Ποιότητας (Α.ΔΙ.Π.), όπως αυτές παρουσιάζονται στο Πρότυπο Σχήμα Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης που είναι διαθέσιμο στον ιστοτόπο της Α.ΔΙ.Π.

Η ομάδα εργασίας προσδιόρισε τις ακριβείς παραμέτρους και διαδικασίες της αξιολόγησης, κατηύθυνε τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων, επέβλεψε τον σχολιασμό των στοιχείων που προέκυψαν και ανέλαβε τη συγγραφή της τελικής Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Για την κατασκευή των ερωτηματολογίων που χορηγήθηκαν στους φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας (ερωτηματολόγιο αξιολόγησης μαθήματος και διδάσκοντα και ερωτηματολόγιο αξιολόγησης Τμήματος - Παραρτήματα 1 και 2 αντίστοιχα), τις συνελεύσεις του Τομέα Ψυχολογίας που πραγματοποιήθηκαν, καθώς και τη σύνταξη της έκθεσης αξιολόγησης λήφθηκαν υπόψη οι άξονες που έχει θέσει η Α.ΔΙ.Π.

1.2. Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Συλλογή στοιχείων από μέλη ΔΕΠ, ΕΤΕΠ και τη Γραμματεία του Τμήματος

Όλα τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος συμμετείχαν στη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης παρέχοντας στοιχεία για το διδακτικό, το ερευνητικό και το διοικητικό τους έργο καθώς και τις εξωπανεπιστημιακές δραστηριότητές τους συμπληρώνοντας ατομικά πίνακες της Α.ΔΙ.Π. (βλ. Παράρτημα 3), συμμετέχοντας σε συνελεύσεις του Τομέα Ψυχολογίας με αποκλειστικό θέμα την αξιολόγηση του Προγράμματος, παρέχοντας στοιχεία και απαντώντας ηλεκτρονικά σε ερωτήματα που έθεταν τα μέλη της ομάδας εργασίας που είχαν επιφορτιστεί με τη σύνταξη επιμέρους τμημάτων της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Η Γραμματεία του Τμήματος και συγκεκριμένα οι δύο υπάλληλοι που είναι επιφορτισμένες με την ευθύνη του Προγράμματος Ψυχολογίας καθώς και η Γραμματεία του Τομέα Ψυχολογίας συνέδραμαν στη συγκέντρωση ποσοτικών στοιχείων, στην ψηφιοποίηση των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω των ερωτηματολογίων αλλά και στη συμπλήρωση πινάκων του Παραρτήματος και στη σύνταξη τμήματος της Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Αξιολόγηση των μαθημάτων από τους φοιτητές

Η αξιολόγηση των μαθημάτων και των διδασκόντων από τους φοιτητές πραγματοποιήθηκε με τη βοήθεια ερωτηματολογίου που κατασκευάστηκε βάσει του υποδείγματος της Α.ΔΙ.Π. (βλ. Παράρτημα 2). Η συλλογή δεδομένων από τους φοιτητές/τριες πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των δύο τελευταίων εβδομάδων διδασκαλίας του εαρινού εξαμήνου 2010-11.

Στους συμμετέχοντες φοιτητές και μέλη ΔΕΠ έγινε γνωστό ότι τα αποτελέσματα δεν θα συνδέονταν σε καμία περίπτωση με την αξιολόγηση συγκεκριμένων διδασκόντων ή γνωστικών αντικειμένων. Για τον λόγο αυτό, πραγματοποιήθηκε η κωδικοποίηση των δεδομένων με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αδύνατη η αναγνώρισή τους.

Συνολικά αξιολογήθηκαν 23 μαθήματα ψυχολογίας (ποσοστό 51,1% επί των προσφερόμενων μαθημάτων κατά τη διάρκεια του εαρινού εξαμήνου). Δεν αξιολογήθηκαν 22 μαθήματα (επιλογής ως επί το πλείστον), κυρίως εξαιτίας των πολύ μικρών αριθμών φοιτητών που ήταν παρόντες την ημέρα που είχε οριστεί η αξιολόγηση ή λόγω αναβολής του μαθήματος την εβδομάδα που έλαβε χώρα η αξιολόγηση.

Αξιολόγηση των μαθημάτων εκ μέρους των διδασκόντων

Τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο (Δελτίο Εξαμηνιαίου Μαθήματος, βλ. Παράρτημα 4) για κάθε μάθημα που διδάσκουν. Τα συμπληρωμένα ερωτηματολόγια συγκεντρώθηκαν από τον Διευθυντή του Τομέα Ψυχολογίας και εστάλησαν στην ομάδα των μελών ΔΕΠ που είχε αναλάβει την επεξεργασία των δεδομένων. Επισημαίνεται ότι το ερωτηματολόγιο αυτό προήλθε από την ΑΔΙΠ και χρησιμοποιήθηκε αυτούσιο.

Αξιολόγηση του Προγράμματος Ψυχολογίας και των υποδομών

Στους φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας χορηγήθηκε ερωτηματολόγιο (βλ. Παράρτημα 2) με το οποίο κλήθηκαν να αξιολογήσουν τον βαθμό ικανοποίησής τους από 27 διαφορετικές διαστάσεις του διδακτικού, ερευνητικού και διοικητικού έργου που διεξάγεται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας. Παράλληλα, στους φοιτητές δόθηκε η δυνατότητα να σημειώσουν προτάσεις τους σχετικά με το τι θα μπορούσε να κάνει το Πρόγραμμα Ψυχολογίας προκειμένου να γίνει η φοίτησή τους σε αυτό ουσιαστικότερη. Τα σχόλια των φοιτητών ελήφθησαν υπόψη κατά τη σύνταξη της παρούσας Έκθεσης Εσωτερικής Αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας.

1.3. Θετικά στοιχεία και δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά τη διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης

Η διαδικασία της αξιολόγησης διεξήχθη ομαλά εντός των χρονικών πλαισίων που είχαν τεθεί από την αρχή, χωρίς ιδιαίτερες δυσκολίες ή προβλήματα. Αξιολογήθηκαν πολλά από τα μαθήματα που διδάσκονται στο Τμήμα Ψυχολογίας και το ερευνητικό και διδακτικό έργο όλων των μελών ΔΕΠ του Τμήματος. Για την αξιολόγηση αυτή συνεργάστηκαν όλοι οι συμμετέχοντες, μέλη ΔΕΠ, φοιτητές και φοιτήτριες του Τμήματος, διοικητικό προσωπικό και υποψήφιοι διδάκτορες.

Τα θετικά στοιχεία της διαδικασίας αξιολόγησης ήταν:

(α) η ανάδειξη του έργου που επιτελείται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας,

(β) ο εντοπισμός των αδυναμιών και των σημαντικών αναγκών που υπάρχουν, και

(γ) η συμβολή της διαδικασίας στη δημιουργία μιας κουλτούρας παραγωγικής αξιολόγησης σε όλα τα μέλη και όλες τις δομές του Τομέα Ψυχολογίας, ο οποίος υλοποιεί το Πρόγραμμα Ψυχολογίας και δύο Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Οι δυσκολίες της διαδικασίας εντοπίζονται:

(α) στο εξαιρετικά αυστηρό χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο πρέπει να συγκεντρωθούν τα στοιχεία της αξιολόγησης,

(β) στην απροθυμία των εκπροσώπων των φοιτητών να συμμετάσχουν στη διαδικασία, και

(γ) στην έλλειψη επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού υποστήριξης, το οποίο να είναι σε θέση να αναλάβει μέρος της διαδικασίας αξιολόγησης, όπως η συλλογή των δεδομένων, η ψηφιοποίηση

των στοιχείων που συγκεντρώνονται με τα ερωτηματολόγια, η οργάνωση και παρακολούθηση της διαδικασίας συλλογής στοιχείων εκ μέρους των μελών ΔΕΠ, η καταγραφή και επεξεργασία των ποικίλων δεδομένων και η τελική επιμέλεια της Έκθεσης Αξιολόγησης. Η έλλειψη αυτή είχε ως αποτέλεσμα να αναλάβουν μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας τις περισσότερες από τις παραπάνω εργασίες.

2. Παρουσίαση του Προγράμματος Ψυχολογίας

2.1. Παρουσίαση του Προγράμματος

Το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας χορηγεί δύο πτυχία: το ενιαίο πτυχίο στη Φιλοσοφία, Παιδαγωγική και Ψυχολογία και το πτυχίο Ψυχολογίας μέσα από το Πρόγραμμα Ψυχολογίας (στη συνέχεια του κειμένου αντί για τον όρο «Τμήμα» θα χρησιμοποιείται ο όρος «Πρόγραμμα»).

Το ακαδημαϊκό έτος 1993-94 με το Προεδρικό Διάταγμα 140/2 (15 Απριλίου 1993) ιδρύθηκε στο Τμήμα Φ.Π.Ψ. και λειτουργεί, υπό την ακαδημαϊκή ευθύνη και εποπτεία του Τομέα Ψυχολογίας, Πρόγραμμα Ψυχολογίας (ΦΕΚ 58, τ. Α΄/15.4.1993). Το πτυχίο Ψυχολογίας, θεωρείται ως προς κάθε συνέπεια αντίστοιχο και ισότιμο με το πτυχίο των Τμημάτων Ψυχολογίας των Α.Ε.Ι. Η ελάχιστη διάρκεια σπουδών του προγράμματος Ψυχολογίας ορίζεται σε οκτώ (8) εξάμηνα.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας διαθέτει το Σπουδαστήριο Ψυχολογίας, καθώς και τρία Εργαστήρια:

1. το Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας,
2. το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής φοιτητών, και
3. το Ψυχομετρικό εργαστήριο

Επίσης, το Πρόγραμμα διαθέτει έξι Ερευνητικά Κέντρα:

1. Κέντρο για την Ανάπτυξη και τη Δημιουργικότητα
2. Κέντρο για τη Μελέτη της Οικογένειας
3. Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική
4. Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας
5. Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας
6. Κέντρο Μελέτης της Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής Ομάδων Υψηλού Κινδύνου

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας είναι ένα πρόγραμμα σπουδών που υλοποιείται από τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας του Φ.Π.Ψ. Τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας συμμετέχουν επίσης στην υλοποίηση των ακόλουθων Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών:

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στην «Κλινική Ψυχολογία» (ΦΕΚ 305 τ. Β΄/07.05.1996, αριθμ. Υπουργικής Απόφασης Φ711/93 Β7/205), το οποίο λειτουργεί από το Ακαδημαϊκό Έτος 1995-6 στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το Ακαδημαϊκό Έτος 2004-5 λειτούργησε βάσει αναθεωρημένου προγράμματος (ΦΕΚ 1718, τ. Β΄/19.11.2004), ενώ από το Ακαδημαϊκό Έτος 2007-8 το πρόγραμμα αναθεωρήθηκε εκ νέου (ΦΕΚ 8871, τ. Β΄, αρ. φύλ. 415/26.3.2007).

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη «Σχολική ψυχολογία» (Υ.Α.89814 / Β7/ ΦΕΚ 285 τ. Β' / 7.3.2005), το οποίο λειτουργεί επίσης στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη «Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό», το οποίο λειτουργεί στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας από το ακαδημαϊκό έτος 1993-94, σύμφωνα με την Υπουργική απόφαση Β7/20/17.1.94 (Φ.Ε.Κ. 55/28.01.1994). Η απόφαση αυτή τροποποιήθηκε με τις Υπουργικές Αποφάσεις Β7/204/29.7.98 (Φ.Ε.Κ. 849 τ. Β' / 12.8.1998), Β7/924448/29.11.02 και 61317/Β7/28-7-2004, Φ.Ε.Κ. 1209 τ. ΒΝ' / 6-8-2004. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται από μέλη ΔΕΠ των Τομέων Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.

Διαπανεπιστημιακά και διατμηματικά Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών: μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας συμμετέχουν στο Διαπανεπιστημιακό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη «Βασική και Εφαρμοσμένη Γνωσιακή Επιστήμη» (ΕΚΠΑ & ΟΠΑ), στο Διαπανεπιστημιακό-Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στη «Συμβουλευτική Ψυχολογία και Συμβουλευτική στην Εκπαίδευση, την Υγεία, την Εργασία» (ΕΚΠΑ, ΔΠΘ), καθώς και στο Διατμηματικό Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών «Προαγωγή και Αγωγή Υγείας» (σε συνεργασία με την Ιατρική Σχολή).

Τέλος, 49 είναι οι ενεργοί υποψήφιοι διδάκτορες, οι οποίοι εκπονούν διδακτορική διατριβή στην ψυχολογία υπό την άμεση εποπτεία μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας.

Οι σπουδές στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας διαρκούν τέσσερα έτη για τη λήψη του πτυχίου βασικών σπουδών, δύο έτη (τουλάχιστον) για τη λήψη των Μεταπτυχιακών Διπλωμάτων Ειδίκευσης (τρία έτη για το ΜΠΣ στην Κλινική Ψυχολογία), και τρία (τουλάχιστον) για τη λήψη του Διδακτορικού Διπλώματος.

2.2. Γεωγραφική θέση του Προγράμματος

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας του Ε.Κ.Π.Α συστεγάζεται με τα υπόλοιπα 10 Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής στο κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας χρησιμοποιεί κοινές αίθουσες με το ΦΠΨ για τις διαλέξεις στους φοιτητές αλλά και ορισμένες αίθουσες σε Εργαστήρια ή Κέντρα του Τομέα Ψυχολογίας.

Πιο συγκεκριμένα:

- χρησιμοποιεί τα αμφιθέατρα 312, 313, 314 και τις αίθουσες 637, 639, 640, 641 για διαλέξεις και σεμινάρια σε φοιτητές.
- χρησιμοποιεί τον κοινό χώρο στην κυψέλη 544 για συνελεύσεις του Προγράμματος Ψυχολογίας, σεμινάρια υποψηφίων διδασκόντων, υποστηρίξεις διδακτορικών διατριβών, και συναντήσεις ομάδων για ερευνητικά προγράμματα.
- χρησιμοποιεί το Αμφιθέατρο 544 και το Ψυχομετρικό Εργαστήριο κυρίως για μεταπτυχιακά μαθήματα
- χρησιμοποιεί το Σπουδαστήριο Ψυχολογίας, όπου στεγάζεται η βιβλιοθήκη του Προγράμματος Ψυχολογίας
- χρησιμοποιεί 3 χώρους, διαμορφωμένους προσωρινά με μεταλλικά πλαίσια, για το Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας στην Κυψέλη 505, ενώ για το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών

Σχολικής Ψυχολογίας στην Κυψέλη 544 και για το Κέντρο Μελέτης της Οικογένειας στο Εργαστήριο Ψυχολογίας.

- χρησιμοποιεί δύο γραφεία για το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής φοιτητών.
- δεκαεννέα γραφεία -ορισμένα από τα οποία είναι χώροι διαμορφωμένοι προσωρινά με μεταλλικά πλαίσια ή γυψοσανίδες- στα οποία στεγάζονται τα 19 μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας.

2.3. Ιστορικό και εξοπλισμός του Σπουδαστηρίου και των Εργαστηρίων

2.3.1. Σπουδαστήριο Ψυχολογίας

Το Σπουδαστήριο Ψυχολογίας στεγάζεται στον 5ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής, δίπλα στο Σπουδαστήριο της Παιδαγωγικής. Περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ελληνικών και ξένων βιβλίων και περιοδικών σχετικών με την Ψυχολογία. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται πολλά σπάνια παλαιά βιβλία ψυχολογίας (π.χ. Βορρέα, Wundt, Skinner, Jung κ.ά.). Στον χώρο αυτό στεγάζεται, επίσης, η προσωπική βιβλιοθήκη του καθηγητή Τριάντη. Υπάρχει ακόμη η δυνατότητα πρόσβασης σε ηλεκτρονικά περιοδικά.

Εκτός από τη βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου, στην αίθουσα του Κέντρου Δημιουργικής Σκέψης διατίθενται ψυχομετρικά τεστ σε υποψήφιους διδάκτορες και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τομέα Ψυχολογίας. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν, μετά από συνεννόηση με τον επόπτη καθηγητή τους, να τα δανειστούν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου είναι δανειστική για τα μέλη Δ.Ε.Π. και για τους μεταπτυχιακούς φοιτητές των τριών μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Τομέα: Σχολικής Ψυχολογίας, Κλινικής Ψυχολογίας και Συμβουλευτικής και Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Δικαίωμα δανεισμού έχουν, επίσης, και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του Παντείου Πανεπιστημίου που κάνουν σπουδές στην Οργανωτική Ψυχολογία, καθώς και οι υποψήφιοι διδάκτορες, οι οποίοι έχουν επόπτη μέλος Δ.Ε.Π. του Τομέα Ψυχολογίας. Η διάρκεια δανεισμού είναι για μία εβδομάδα.

Οι προπτυχιακοί φοιτητές όλων των σχολών του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και οποιοσδήποτε άλλος, μπορούν να δανείζονται υλικό αυθημερόν για φωτοτύπηση. Υπάρχει, επίσης, η δυνατότητα δανεισμού για το Σαββατοκύριακο με την επίδειξη της αστυνομικής τους ταυτότητας.

Παρέχεται ακόμη η δυνατότητα πρόσβασης στη βάση δεδομένων Psyc-Info (από την επιλογή "CSA Internet Database Service") καθώς και στις υπόλοιπες ηλεκτρονικές υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες από το Πανεπιστήμιο Αθηνών μέσω της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας <http://www.lib.uoa.gr>.

Το Σπουδαστήριο λειτουργεί καθημερινά τις εργάσιμες ημέρες από τις 9.00 έως τις 17.00 κατά τη χειμερινή περίοδο και από τις 9.00 έως τις 14.30 κατά τη θερινή περίοδο. Το Σπουδαστήριο παραμένει κλειστό κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών.

Διευθύντρια του Σπουδαστηρίου είναι η αναπλ. καθηγήτρια Άννα Χριστοπούλου.

2.3.2. Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας

Το Ψυχολογικό Εργαστήριο ιδρύθηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1926 από τον Καθηγητή Θεόφιλο Βορέα και προσαρτήθηκε στην πρώτη Έδρα Φιλοσοφίας. Υπήρξε αποτέλεσμα πολυετών προσπαθειών του που χρονολογούνται από το 1911. Το Ψυχολογικό Εργαστήριο προσέφερε επί εποχής Βορέα σημαντικές υπηρεσίες τόσο στην άσκηση των φοιτητών όσο και στην προώθηση της ψυχολογικής έρευνας, οι σημαντικότερες από τις οποίες έχουν δημοσιευθεί στα Πρακτικά της Ακαδημίας Αθηνών, στην Ψυχολογία και στα Ανάλεκτα του Θ. Βορέα. Αξιόλογες, επίσης, εργασίες έχουν δημοσιευθεί από τους πρώτους συνεργάτες του Εργαστηρίου αυτού, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι Α. Γκααρμάτη–Θεοδωροπούλου, Μαρ. Κισσάβου, Α. Κουκή, Αικ. Στριφτού–Κριαρά. Τον Θεόφιλο Βορέα διαδέχθηκε ως Διευθυντή του Εργαστηρίου ο Γ. Σακελλαρίου, ο οποίος προσάρμοσε στα ελληνικά δεδομένα την αναθεωρημένη από τον L. M. Terman κλίμακα νοημοσύνης των Simon-Binet και συνέταξε τη δική του κλίμακα προσωπικότητας, γνωστή ως κλίμακα Terman-Σακελλαρίου. Παρά τις δυσκολίες τις οποίες συνάντησε ο Γ. Σακελλαρίου, ανέπτυξε στο Ψυχολογικό Εργαστήριο αξιόλογη διδακτική και ερευνητική δράση, η οποία δεν περιορίστηκε μόνο στο χώρο του Πανεπιστημίου Αθηνών, και κατέλειπε σημαντικό δημοσιευμένο έργο. Στο Εργαστήριο αυτό προσέφερε σημαντικές υπηρεσίες και η Σ. Παρασκευά-Σακκά.

Στο Ψυχολογικό Εργαστήριο δημιουργήθηκαν επί της εποχής του Γ. Σακελλαρίου τέσσερα τμήματα: α) ψυχολογικών ερευνών, β) επαγγελματικής κατεύθυνσης, γ) κλινικής ψυχολογίας και δ) διαφωτισμού γονέων και νέων.

Μετά τη συνταξιοδότηση του Γ. Σακελλαρίου την εποπτεία του Ψυχολογικού Εργαστηρίου είχαν οι Καθηγητές της Φιλοσοφίας Ιωάννης Θεοδωρακόπουλος, Ευάγγ. Μουτσόπουλος, και Αν. Γιανναράς, αφού για μεγάλο χρονικό διάστημα δεν υπήρξε Καθηγητής Ψυχολογίας στη Φιλοσοφική Σχολή Αθηνών.

Το 1978 ιδρύεται αυτοτελής Έδρα της Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών στην οποία και εντάσσεται το Ψυχολογικό Εργαστήριο. Στην Έδρα αυτή εκλέγεται Καθηγητής ο Ιωάννης Παρασκευόπουλος, ο οποίος από το 1979 ανέλαβε και τη διεύθυνση του Ψυχολογικού Εργαστηρίου, συνεχίζοντας το έργο των προκατόχων του. Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η συμβολή του στη διεύρυνση της διδασκαλίας της Ψυχολογίας στα διάφορα Τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Σήμερα, το Ψυχολογικό Εργαστήριο στεγάζεται στον 5ο όροφο του κτηρίου της Φιλοσοφικής Σχολής με Διευθυντή τον Καθηγητή Εξελικτικής Ψυχολογίας Ηλία Γ. Μπεζεβέγκη.

2.3.3. Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών λειτουργεί από το 1990 (Πρυτανική Πράξη αρ. 13637/26.10.1990) ως «Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών» και ΦΕΚ από 1.5.2002/αρ. φύλλου 99 με την τωρινή επωνυμία.

Το Εργαστήριο βρίσκεται στον 5ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής (ιστοσελίδα: www.uoa.gr/skf) και εξυπηρετεί το σύνολο των φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι κύριοι σκοποί του Εργαστηρίου είναι:

- Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και άμεσης ψυχοκοινωνικής υποστήριξης στους φοιτητές (ατομική και ομαδική συμβουλευτική, τηλεσυμβουλευτική).
- Η κάλυψη διδακτικών και ερευνητικών αναγκών σε θέματα ψυχοκοινωνικών αναγκών των φοιτητών, κλινικής ψυχολογίας και συμβουλευτικής ψυχολογίας.
- Η ευαισθητοποίηση του φοιτητικού πληθυσμού σε θέματα που τον αφορούν.
- Η πραγματοποίηση επιστημονικών δημοσιεύσεων και εκδόσεων.
- Η συνεργασία με άλλα Συμβουλευτικά Κέντρα, Κέντρα Ερευνών και Ακαδημαϊκά Ιδρύματα με ανάλογους επιστημονικούς στόχους.

Το Εργαστήριο απευθύνεται στους φοιτητές και τις φοιτήτριες όλων των Τμημάτων του Πανεπιστημίου Αθηνών και παρέχει στήριξη και συμβουλευτική για θέματα:

- Σπουδών - φοιτητικής ζωής (π.χ. άγχος εξετάσεων, δυσκολίες στις σπουδές, αναβλητικότητα σπουδών, προσαρμογή στη φοιτητική ζωή).
- Προβλήματα σχέσεων (π.χ. με φίλους, συμφοιτητές, οικογένεια, σύντροφο).
- Άλλα προσωπικά προβλήματα και εκδηλώσεις άγχους (π.χ. μειωμένη απόδοση, έλλειψη ενδιαφέροντος, σωματικές εκδηλώσεις με ψυχολογικά αίτια, προβλήματα απομόνωσης).

Παράλληλα με την ατομική συμβουλευτική λειτουργούν και ομαδικά προγράμματα με βιωματικό - παρεμβατικό χαρακτήρα (π.χ. άγχος εξετάσεων, επικοινωνιακές δεξιότητες και ζητήματα σχέσεων, ενίσχυση προσδοκιών αυτοαποτελεσματικότητας, βελτίωση δεξιοτήτων μελέτης, συμβουλευτική ομήλικων κ.ά). Στόχος των ομαδικών παρεμβάσεων είναι να βοηθήσουν τους φοιτητές να αναπτύξουν ή να βελτιώσουν δεξιότητες και λειτουργίες που σχετίζονται με το συγκεκριμένο θέμα της ομαδικής παρέμβασης. Στο Εργαστήριο λειτουργεί και Υπηρεσία από «Φοιτητές για Φοιτητές» και το «Μιλήστε μ' έναν Ειδικό», τα οποία φιλοξενούνται στη πλατφόρμα διαδικτυακών υπηρεσιών "Mpes!" (<http://mpes.uoa.gr/>). Πρόσφατα ξεκίνησε και η συνεργασία του Εργαστηρίου με τη Μονάδα Προσβασιμότητας για ΦμεΑ (<http://access.uoa.gr>) προσφέροντας ψυχοκοινωνική στήριξη στους φοιτητές με αναπηρίες του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Εργαστήριο πραγματοποιεί μελέτες σκοπιμότητας και επιδημιολογικές έρευνες, οι οποίες καταδεικνύουν την αναγκαιότητα διαμόρφωσης ανάλογων παρεμβατικών προγραμμάτων. Επίσης, για όλες τις δραστηριότητες διεξάγονται μελέτες αποτελεσματικότητας – αξιολόγησης, στο πλαίσιο πτυχιακών εργασιών του Προγράμματος Ψυχολογίας, διπλωματικών εργασιών του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Κλινικής Ψυχολογίας και διδακτορικών διατριβών.

Διευθύντρια του εργαστηρίου είναι η καθηγήτρια Αναστασία Καλαντζή-Αζίζι.

2.3.4. Ψυχομετρικό Εργαστήριο

Το Ψυχομετρικό Εργαστήριο ιδρύθηκε με το υπ' αριθμ. 170 Π.Δ. που δημοσιεύθηκε στο υπ' αριθμ. 61 Φ.Ε.Κ. τ. Α' /10-4-1999. Σκοπός του Ψυχομετρικού Εργαστηρίου είναι:

α) Η κατασκευή και η στάθμιση ψυχομετρικών μέσων, καθώς και η εκπόνηση συστημάτων και διαδικασιών αντικειμενικής αξιολόγησης των ικανοτήτων, των διαφορόντων, της προβληματικής

συμπεριφοράς και των άλλων πλευρών της ανθρώπινης προσωπικότητας τόσο σε παιδιά όσο και σε ενήλικους.

β) Η εκπαίδευση των φοιτητών σε θέματα ψυχομετρικών και ψυχοδιαγνωστικών μεθόδων.

γ) Η διευκόλυνση ενδιαφερομένων φοιτητών για τη διενέργεια ερευνητικών προγραμμάτων σε θέματα-ψυχομετρίας-ψυχοδιαγνωστικής.

Σε αίθουσα της κυψέλης 544, σε κατάλληλα διαμορφωμένα και ασφαλή ντουλάπια, έχουν τοποθετηθεί τα ψυχομετρικά εργαλεία και τεστ, ως τμήμα του Ψυχομετρικού Εργαστηρίου. Το Ψυχομετρικό Εργαστήριο στεγάζεται στον 5ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής (αίθουσα 524) και είναι στη διάθεση των ενδιαφερομένων μελών ΔΕΠ και φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Διευθυντής του Εργαστηρίου είναι ο καθηγητής Νικόλαος Γιαννίτσας.

2.4. Ιστορικό και εξοπλισμός των Ερευνητικών Κέντρων

2.4.1. Κέντρο για την Ανάπτυξη της Δημιουργικότητας

Σκοπός του Κέντρου είναι η μελέτη και η εφαρμογή των αρχών της δημιουργικής επίλυσης προβλημάτων και της πρωτοτυπίας σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση.

Το Κέντρο δημιουργήθηκε με αφορμή τα παρακάτω. Το σημερινό ελληνικό σχολείο περιορίζεται στην καλλιέργεια και αξιοποίηση, κυρίως, των μη παραγωγικών λειτουργιών του νου, της παθητικής πρόσκτησης και της μηχανιστικής μνήμης, και παραμελεί τις παραγωγικές λειτουργίες, την κριτική συλλογιστική και τη δημιουργική σκέψη, την κορωνίδα της ανθρώπινης πνευματικότητας. Αρνητικό αποτέλεσμα αυτής της μονόσημης πρακτικής είναι, όπως έχει δείξει η έρευνα, η ανησυχητική διαπίστωση ότι τα παιδιά, γύρω στη Δ' δημοτικού, παρουσιάζουν μια δραματική έκπτωση των πάσης μορφής δημιουργικών τους ικανοτήτων. Αρνητική συνέπεια της πρακτικής αυτής είναι επίσης η περιθωριοποίηση των «ταλαντούχων» παιδιών και η διαμόρφωση, τελικώς, για τη γενιά που έρχεται μιας κοινωνίας με στερεοτυπικά άτομα.

Το Κέντρο μελετάει τις ανάγκες και τις δυνατότητες και προτείνει πρόσφορους τρόπους για την εισαγωγή της δημιουργικής αγωγής στη διδακτική πράξη και στην όλη σχολική ζωή. Επίσης διαμορφώνει ένα ολοκληρωμένο πρότυπο εκπαιδευτικής δράσης για την ενεργοποίηση και ανάπτυξη των δημιουργικών ικανοτήτων τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων και την αξιοποίηση των ικανοτήτων αυτών στους διάφορους τομείς ανθρώπινης δραστηριότητας και κοινωνικής οργάνωσης (εκπαίδευση, δημόσια διοίκηση, οικονομική ζωή, διανθρώπινες σχέσεις, κ.τ.ο.).

Διευθυντής του Κέντρου είναι ο καθηγητής Νικόλαος Γιαννίτσας.

2.4.2. Κέντρο για τη Μελέτη της Οικογένειας

Σκοπός αυτού του Κέντρου είναι η μελέτη θεμάτων σχετικών με τη δομή και λειτουργία της ελληνικής οικογένειας καθώς και σχετικά με τη σημασία της τόσο στην ανάπτυξη του παιδιού όσο και στη λειτουργία και εξέλιξη της ελληνικής κοινωνίας.

Η δημιουργία και λειτουργία του Κέντρου για τη Μελέτη της Οικογένειας δίνει την ευκαιρία να συμπράξουν οι κυριότεροι τομείς της επιστήμης της Ψυχολογίας: Η Εξελικτική Ψυχολογία (ανθρώπινη ανάπτυξη και εξέλιξη), η Κοινωνική Ψυχολογία (η οικογένεια ως κοινωνικός θεσμός) και η Κλινική Ψυχολογία (επιδράσεις της οικογένειας στη δημιουργία αλλά και στη θεραπεία προβλημάτων).

Το Κέντρο για τη Μελέτη της Οικογένειας: α) διενεργεί εμπειρικές έρευνες στον Ελληνικό πληθυσμό για τη δομή, τη λειτουργία και τις επιδράσεις της οικογένειας, β) δημιουργεί ψυχομετρικά μέσα για την αξιολόγηση των ψυχολογικών διαστάσεων των ατόμων και της ψυχοδυναμικής της οικογένειας και γ) αναλαμβάνει διδακτικό – επιμορφωτικό έργο με διαλέξεις, ανακοινώσεις, με τη συνεργασία με υπάρχουσες Σχολές Γονέων και τη δημιουργία νέων καθώς και με τη συνεργασία με άλλους φορείς που έχουν παρόμοια ενδιαφέροντα (π.χ. Κέντρα Νεότητας, Κέντρα Απεξάρτησης, Γραμματεία Ισότητα, κ.τ.ό).

Το Κέντρο λειτουργεί στη Φιλοσοφική Σχολή (Ψυχολογικό Εργαστήριο, 5ος όροφος) με διευθυντή τον Καθηγητή Ηλία Μπεζεβέγκη.

2.4.3. Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική

Σκοπός του Κέντρου Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική είναι η έρευνα σε θέματα επαγγελματικής συμβουλευτικής και επαγγελματικής ανάπτυξης του ατόμου καθώς και η αξιολόγηση της επαγγελματικής προσωπικότητας με τη βοήθεια ειδικών ψυχομετρικών εργαλείων.

Ειδικότερα, το Κέντρο ασχολείται με: α) τη διεξαγωγή ερευνών στον Ελληνικό πληθυσμό - γενικό και ειδικές ομάδες - με στόχο τη σύνδεση της έρευνας και της πρακτικής της επαγγελματικής συμβουλευτικής και του προσανατολισμού, β) τη διεξαγωγή ανάλογων ερευνών σε συνεργασία με άλλες χώρες, γ) το σχεδιασμό και την εκπόνηση προγραμμάτων επαγγελματικής συμβουλευτικής και καθοδήγησης, με τη συνεργασία ειδικών από την Ελλάδα και το εξωτερικό, δ) την κατασκευή ή/και προσαρμογή και στάθμιση ψυχομετρικών και άλλων εργαλείων μέτρησης επαγγελματικών διαφορόντων, κλίσεων, ικανοτήτων κ.λπ. και ε) διδακτικό-επιμορφωτικό έργο.

Για την υλοποίηση των σκοπών του Κέντρου αναπτύσσονται συνεργασίες με εκπαιδευτικά ιδρύματα, κοινωνικούς φορείς και φορείς απασχόλησης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

Το Κέντρο λειτουργεί στη Φιλοσοφική Σχολή (5ος όροφος, γραφείο 526).

Διευθύντρια: Καθηγήτρια Δέσποινα Σιδηροπούλου-Δημακάκου

2.4.4. Κέντρο Έρευνας Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας

Η ίδρυση και η λειτουργία του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας (Κ.Ε.Ε.ΣΧΟ.ΨΥ.) στον Τομέα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, εντάσσεται στο πλαίσιο του πολυεπίπεδου μοντέλου διασύνδεσης θεωρίας, έρευνας και ψυχολογικών συμβουλευτικών παρεμβάσεων σε σχολεία, ιδρύματα και άλλα πλαίσια, το οποίο διαμορφώθηκε στο πλαίσιο προσπαθειών ανάπτυξης της σχολικής ψυχολογίας και συμβουλευτικής στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και της κάλυψης των αυξημένων αναγκών των μαθητών και της συμβουλευτικής στήριξης των μελών της σχολικής κοινότητας και τη διασύνδεση και συνεργασία.

Σκοπός του Κέντρου είναι η πρόληψη και προαγωγή της ψυχικής υγείας και ψυχικής ανθεκτικότητας στο χώρο του σχολείου και της οικογένειας καθώς και η σύνδεση - συνεργασία του Πανεπιστημίου με σχολεία και τοπικούς φορείς. Οι ειδικότεροι στόχοι του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας βασίζονται στους εξής αλληλένδετους άξονες:

(α) εκπαίδευση και κατάρτιση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, εκπαιδευτικών, γονέων, επαγγελματιών ψυχικής υγείας σε θέματα πρόληψης, προαγωγής της ψυχικής υγείας και διευκόλυνσης της μάθησης,

(β) ανάπτυξη, εφαρμογή και αξιολόγηση παρεμβατικών προγραμμάτων σε διάφορα επίπεδα πρόληψης,

(γ) παροχή ψυχολογικών-συμβουλευτικών υπηρεσιών στη σχολική κοινότητα,

(δ) ενίσχυση του θετικού κλίματος στο σχολείο και η προαγωγή της ψυχικής ανθεκτικότητας και ευεξίας σε επίπεδο σχολικής μονάδας/κοινότητας,

(ε) διεξαγωγή ερευνών,

(στ) επιστημονικές δημοσιεύσεις και εκδόσεις, και

(ζ) συνεργασία του Πανεπιστημίου με σχολεία και φορείς της κοινότητας τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Διευθύντρια: Καθηγήτρια Χρυσή Χατζηχρήστου

2.4.5. Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας

Πρώτος Διευθυντής του Κέντρου ήταν ο Καθηγητής Δ. Γεώργας μέχρι το 2001, οπότε αφυπηρέτησε, και από το 2003 και εξής τη διεύθυνση έχει η Αναπλ. Καθηγήτρια Αικατερίνη Γκαρή. Σκοπός του Κέντρου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας είναι η μελέτη θεμάτων σχετικών με την οικουμενικότητα θεωριών και ευρημάτων, καθώς και η μελέτη πολιτισμικών διαφορών, σε όλα σχεδόν τα γνωστικά αντικείμενα της ψυχολογίας και η εφαρμογή των ευρημάτων αυτών σε ομάδες και άτομα, στη χώρα μας και σε άλλες κοινωνίες.

Ειδικότερα, ο σκοπός του Κέντρου Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας υλοποιείται μέσα από τέσσερις αλληλένδετους βασικούς στόχους με επιμέρους προγράμματα και δραστηριότητες. Οι στόχοι αυτοί είναι οι εξής: α) η πραγματοποίηση ερευνών στον Ελληνικό πληθυσμό, καθώς και συγκριτικών, δια-

πολιτισμικών ερευνών, σε συνεργασία με χώρες της Ευρώπης και χώρες σε άλλες ηπείρους, στα βασικά γνωστικά αντικείμενα της Ψυχολογίας και σε ειδικότερους τομείς, όπως είναι η οικογένεια, η προσωπικότητα, η ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, η ποιότητα ζωής, οι Ευρωπαϊκές αξίες, καθώς και θέματα προσαρμογής ομάδων μεταναστών και παλιννοστούντων, β) η εκπόνηση προγραμμάτων παρέμβασης στον ελληνικό πληθυσμό και σε άλλες χώρες, με τη συνεργασία συναδέλφων-ερευνητών από τις χώρες αυτές, γ) η πραγματοποίηση διδακτικού-επιμορφωτικού έργου μέσα από διαλέξεις και ανακοινώσεις σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια, διδακτικά εγχειρίδια-φυλλάδια και άρθρα για τους φοιτητές, καθώς και μέσα από την παραγωγή πληροφοριακού και επιμορφωτικού υλικού για το ευρύ κοινό, και δ) η προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών και της ανάπτυξης συνεργασίας με ανάλογα Κέντρα, Ινστιτούτα και κάθε είδους Ιδρύματα και Οργανισμούς στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, τα οποία ασχολούνται με θέματα Πολιτισμικής και Διαπολιτισμικής ψυχολογίας.

Το Κέντρο Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας λειτουργεί σε χώρους της Φιλοσοφικής Σχολής στην Κυψέλη 505. Η επιστημονική ομάδα του Κέντρου αποτελείται από τη Διευθύντρια Αικ. Γκαρή, αναπλ. καθηγήτρια κοινωνικής ψυχολογίας, άλλα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας με συναφές γνωστικό αντικείμενο, ψυχολόγους-υποψήφιους διδάκτορες του Τομέα Ψυχολογίας σε θέματα Κοινωνικής-Διαπολιτισμικής Ψυχολογίας καθώς και μεταπτυχιακούς φοιτητές ψυχολογίας και προπτυχιακούς φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας και του Τμήματος Φ.Π.Ψ.

2.4.6. Κέντρο Μελέτης της Προσαρμογής Ομάδων Υψηλού Κινδύνου

Σκοπός του Κέντρου είναι η μελέτη της ψυχοκοινωνικής προσαρμογής ατόμων τα οποία ζουν κάτω από αντίξοες ή/και στρεσογόνες συνθήκες (π.χ. φτώχεια, μετανάστευση, ψυχική ασθένεια γονέα, εμπειρία σεισμού, υιοθεσία), και ο εντοπισμός των ατομικών και περιβαλλοντικών παραγόντων και διεργασιών που είτε τα προστατεύουν από την επίδραση αυτών των αρνητικών συνθηκών, είτε τα καθιστούν περισσότερο ευάλωτα.

Οι μελέτες αυτές συνδυάζουν τη μελέτη της ψυχολογικής επάρκειας και των δυσκολιών προσαρμογής, καθώς και τη συγκριτική μελέτη της φυσιολογικής με την παθολογική συμπεριφορά.

Το κέντρο ασχολείται:

- α) με τη διεξαγωγή σχετικών ερευνών στον Ελληνικό πληθυσμό,
- β) την ερευνητική συνεργασία με ξένες ερευνητικές ομάδες, καθώς και με αντίστοιχα Κέντρα, Ινστιτούτα και κάθε είδους Ιδρύματα ή Οργανισμούς στο εσωτερικό και στο εξωτερικό,
- γ) την εκπαίδευση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών καθώς και υποψήφιων διδασκόντων στη μεθοδολογία αυτών των μελετών,
- δ) την πραγματοποίηση διδακτικού-επιμορφωτικού έργου μέσα από διαλέξεις και συγγραφή βιβλίων, διδακτικών εγχειριδίων και άρθρων για τους φοιτητές και το ευρύτερο κοινό,
- ε) τη διοργάνωση σεμιναρίων και εκδηλώσεων για την ενημέρωση σχετικών φορέων, ειδικών της ψυχικής υγείας, εκπαιδευτικών, φοιτητών και του ευρύτερου κοινού σχετικά με τα ευρήματα από τις μελέτες για την ψυχική ανθεκτικότητα που θα διεξάγονται στο Κέντρο,

στ) την εκπόνηση προγραμμάτων παρέμβασης στον ελληνικό πληθυσμό και σε άλλες χώρες, με συνεργασία-ερευνητών από τις χώρες αυτές.

Διευθύντρια: Καθηγήτρια Ευφροσύνη Μόττη-Στεφανίδη

2.5. Ιστορικό της εξέλιξης του Προγράμματος

2.5.1. Στελέχωση του Τμήματος σε διδακτικό, διοικητικό και εργαστηριακό προσωπικό κατά την τελευταία πενταετία (ποσοτικά στοιχεία)

Η στελέχωση του Προγράμματος σε διδακτικό, διοικητικό και εργαστηριακό προσωπικό, καθώς και η εξέλιξή τους κατά την τελευταία πενταετία παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.1. Από τα στοιχεία του Πίνακα προκύπτει ότι είναι απαραίτητη η περαιτέρω στελέχωση κυρίως του διδακτικού και εργαστηριακού προσωπικού ώστε να μπορεί το Πρόγραμμα να λειτουργήσει αποδοτικότερα τόσο σε επίπεδο διδασκαλίας περισσότερων γνωστικών αντικειμένων όσο και σε επίπεδο πρακτικής άσκησης των φοιτητών.

Πίνακας 2.1. Εξέλιξη του προσωπικού του Τμήματος

		2010-11*		2009-10		2008-9		2007-8		2006-7		2005-6	
		A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ	A	Θ
Καθηγητές	Σύνολο	3	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
	Από εξέλιξη		1										
	Νέες προσλήψεις												
	Συνταξιοδοτήσεις												
	Παραιτήσεις												
Αναπληρωτές Καθηγητές	Σύνολο		2		2		2		2		1		1
	Από εξέλιξη		1						1				1
	Νέες προσλήψεις												
	Συνταξιοδοτήσεις												
	Παραιτήσεις												
Επίκουροι Καθηγητές	Σύνολο	3	3	3	4	3	4	2	3	2	4	2	4
	Από εξέλιξη					1	1					1	
	Νέες προσλήψεις												
	Συνταξιοδοτήσεις												
	Παραιτήσεις												
Λέκτορες	Σύνολο	1	3	1	3	1	3	2	3	2	3	1	1
	Νέες προσλήψεις						1			1	2		
	Συνταξιοδοτήσεις												
	Παραιτήσεις												
Μέλη ΕΕΔΙΠ	Σύνολο		1										
Διδάσκοντες επί συμβάσει**	Σύνολο	2	3	2	6	3	7	4	4	3	4		
Τεχνικό προσωπικό εργαστηρίων	Σύνολο		3		4		4		4		4		4
Διοικητικό προσωπικό	Σύνολο	1	4	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3

* Πρόκειται για το ακαδημαϊκό έτος (δύο συνεχόμενα ακαδημαϊκά εξάμηνα), στο οποίο αναφέρεται η Έκθεση Εσωτερικής Αξιολόγησης.

** Αναφέρεται σε αριθμό συμβάσεων – όχι διδασκόντων (π.χ. αν ένας διδάσκων έχει δύο συμβάσεις, χειμερινή και εαρινή, τότε μετρώνται δύο συμβάσεις).

A: Άρρενες, Θ: Θήλειες

2.5.2. Αριθμός και κατανομή των φοιτητών ανά επίπεδο σπουδών (προπτυχιακοί, μεταπτυχιακοί, διδακτορικοί) κατά την τελευταία πενταετία

Ο αριθμός και η κατανομή τόσο των εγγεγραμμένων όσο και εισερχομένων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, καθώς και η εξέλιξή τους κατά την τελευταία πενταετία παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.2.

Πίνακας 2.2 Εξέλιξη του συνόλου των εγγεγραμμένων φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας σε όλα τα έτη σπουδών

	2010-11	2009-10	2008-09	2007-08	2006-07	2005-06
Προπτυχιακοί	1090	1115	1179	1182	1148	1194
Μεταπτυχιακοί (ΜΔΕ)	25	16	22	23	39	54
Διδακτορικοί	49					

2.6. Σκοπός και στόχοι του Προγράμματος

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας (άρθρο 28, παρ. 24 του Ν. 2083/1992, ΦΕΚ τ. Α' 159, 21.9.1992) έχει ως σκοπό την εκπαίδευση ψυχολόγων ικανών να εργασθούν στην έρευνα, στη διδασκαλία και στις πρακτικές εφαρμογές της Ψυχολογίας. Επιπλέον, το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει ως σκοπό, ομού με τον Τομέα Ψυχολογίας, που είναι ο ακαδημαϊκός φορέας υλοποίησής του, τα ακόλουθα:

1. Την καλλιέργεια και την προαγωγή της έρευνας, της διδασκαλίας και των πρακτικών εφαρμογών της επιστήμης της Ψυχολογίας.
2. Τη διάδοση και την αξιοποίηση της τεκμηριωμένης γνώσης της Ψυχολογίας.
3. Την παροχή της ψυχολογικής κατάρτισης στους φοιτητές και στους πτυχιούχους των καθηγητικών Τμημάτων των Πανεπιστημίων.

Η ακαδημαϊκή κοινότητα του Προγράμματος αντιλαμβάνεται ως στόχους και σκοπούς του Προγράμματος:

1. την άριστη ποιότητα σπουδών σε βασική και εφαρμοσμένη γνώση του αντικειμένου της Ψυχολογίας μέσα σε πνεύμα ανθρωπισμού και αλληλεγγύης προς τους άλλους, ιδιαίτερα προς όσους έχουν ανάγκη των υπηρεσιών των ψυχολόγων,
2. την προετοιμασία και εξοικείωση των φοιτητών του Προγράμματος στις πραγματικές, κατά το δυνατόν, συνθήκες εργασίας,
3. την προσαρμογή της εκπαιδευτικής λειτουργίας του Προγράμματος και του αντικειμένου σπουδών στο διαρκώς μεταβαλλόμενο επιστημονικό πεδίο της Ψυχολογίας,
4. την υψηλού επιπέδου έρευνα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα που θεραπεύει το Πρόγραμμα,
5. την παρουσίαση και προβολή του έργου που παράγεται στο Πρόγραμμα σε εθνικό και διεθνές επίπεδο,

6. τη συνεισφορά σε δραστηριότητες που προάγουν το έργο και την επιστήμη της Ψυχολογίας, και
7. τη συνεισφορά στην κοινωνία σε τομείς τους οποίους καλλιεργεί το Πρόγραμμα.

Οι παραπάνω στόχοι υλοποιούνται αντίστοιχα:

1. με εξετάσεις διαβαθμισμένες ως προς το επίπεδο δυσκολίας ανάλογα με το είδος του μαθήματος, καθώς και με την ανάθεση εργασιών στους φοιτητές, ιδίως σε μαθήματα πέραν του πρώτου έτους σπουδών και σε μαθήματα επιλογής,
2. με την υποχρεωτική πρακτική άσκηση των φοιτητών σε χώρους εργασίας των ψυχολόγων,
3. με την προσαρμογή του Προγράμματος Σπουδών στα νεότερα δεδομένα της επιστήμης της Ψυχολογίας και την προσθήκη νέων μαθημάτων,
4. με τον μεγάλο αριθμό δημοσιεύσεων της ακαδημαϊκής κοινότητας του Τομέα Ψυχολογίας σε έγκυρα ελληνικά και διεθνή περιοδικά, αλλά και την ενίσχυση των φοιτητών, κυρίως των μεταπτυχιακών για συμμετοχή τους σε ερευνητικά προγράμματα,
5. με τη μεγάλη συμμετοχή των μελών ΔΕΠ του Προγράμματος τόσο σε ελληνικά και διεθνή συνέδρια όσο και σε ερευνητικά προγράμματα, ελληνικά και διεθνή,
6. με τη συμμετοχή των μελών ΔΕΠ σε δομές (Κέντρα αυτοβοήθειας, ειδικά σχολεία κ.τ.λ.) όπου προάγεται το έργο του ψυχολόγου, καθώς και με τη διεξαγωγή έρευνας πεδίου, μέσω χρηματοδοτούμενων ερευνητικών προγραμμάτων, και
7. με την κοινωνική προσφορά των μελών ΔΕΠ, π.χ. διαλέξεις προς το κοινό και τα ΜΜΕ, σχετικές με θέματα ψυχολογίας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι δεν υπάρχει απόκλιση των επίσημα διατυπωμένων (στο ΦΕΚ ίδρυσης) στόχων του Προγράμματος από εκείνους που σήμερα το Πρόγραμμα θεωρεί ότι πρέπει να επιδιώκει.

Οι περισσότεροι στόχοι που το Πρόγραμμα θεωρεί ότι πρέπει να επιδιώκει, και οι οποίοι περιγράφονται παραπάνω, επιτυγχάνονται χάρη στα υψηλά κίνητρα και την αυτοθυσία της ακαδημαϊκής κοινότητας του Προγράμματος.

Οι στόχοι αυτοί διασφαλίζονται με:

- Την αξιολόγηση εκ μέρους των φοιτητών της γενικότερης απόδοσης του διδακτικού προσωπικού στο έργο τους, ώστε να υπάρχει μια επανατροφοδότηση με στόχο τη βελτίωση ή και επαναπροσδιορισμό του έργου τους
- Με την ακαδημαϊκή εξέλιξη των μελών ΔΕΠ στις επόμενες βαθμίδες, πράγμα που προϋποθέτει την από μέρους τους προαγωγή της επιστήμης μέσω ερευνητικού έργου
- Με την προσφορά των μελών ΔΕΠ σε δομές τόσο εντός του Πανεπιστημίου, όσο και εκτός. Εδώ πρέπει να επισημανθεί ότι, τα μέλη του Προγράμματος Ψυχολογίας ήταν πρωτεργάτες στη δημιουργία, σε όλη την πανεπιστημιακή κοινότητα, Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής φοιτητών.

- Με τη Συμβουλευτική φοιτητών και ιδιαίτερα των αλλοδαπών, υποτρόφων και μη, του Προγράμματος
- Με την αποστολή φοιτητών σε Πανεπιστήμια της Ευρώπης στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS με στόχο την επαφή τους με διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα και την εξοικείωσή τους με άλλες, πιθανόν, προσεγγίσεις στο χώρο της Ψυχολογίας.
- Με τη συνεργασία του Προγράμματος με άλλα Τμήματα και Σχολές τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό (ανταλλαγές φοιτητών και μελών ΔΕΠ στα πλαίσια ERASMUS, ή και συνεργασιών του Ε.Κ.Π.Α με Πανεπιστήμια του εξωτερικού, πρόσκληση ξένων συναδέλφων)
- Με τη διοργάνωση Ημερίδων και Συνεδρίων ελληνικών και διεθνών στα οποία ενισχύονται να συμμετέχουν οι φοιτητές τόσο σε επίπεδο οργάνωσης όσο και παρουσίασης, ιδίως εκ μέρους των μεταπτυχιακών φοιτητών, δεδομένων από τις ερευνητικές τους προσπάθειες.
- Με τη σύσταση Επιτροπών οι οποίες κάθε χρόνο μελετούν θέματα όπως αυτό του περιεχομένου του προγράμματος σπουδών του Προγράμματος Ψυχολογίας και προτείνουν βελτιώσεις.

Ανασταλτικά στην επίτευξη των στόχων του Προγράμματος λειτουργούν :

- Το γεγονός ότι το Πρόγραμμα Ψυχολογίας ονομάζεται «Πρόγραμμα» και δεν αντιμετωπίζεται ως Τμήμα.
- Η έλλειψη επαρκών χώρων για την ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του Προγράμματος.
- Η ελλιπής στέγαση των μελών ΔΕΠ (πολύ μικρά ή προχειρώς διαμορφωμένα γραφεία).
- Η έλλειψη εξοπλισμού για τη λειτουργία των Εργαστηρίων.
- Η έλλειψη τεχνικού προσωπικού για τη λειτουργία των Εργαστηρίων (π.χ., τεχνικός για την υποστήριξη και συντήρηση των ελάχιστων υπολογιστών του εργαστηρίου Πειραματικής Ψυχολογίας, ο οποίος θα έδινε τη δυνατότητα στους φοιτητές να χρησιμοποιούν τους υπολογιστές με εξειδικευμένα λογισμικά, όπως το SPSS, για την ανάλυση ερευνητικών δεδομένων).
- Η έλλειψη κονδυλίων για την καλύτερη λειτουργία κυρίως των μεταπτυχιακών προγραμμάτων τα οποία απαιτούν αυξημένα έξοδα για τη διεξαγωγή ερευνών (βιβλία, διαγνωστικό υλικό-τεστ, χαρτικά).
- Η ενασχόληση του διδακτικού προσωπικού με πολλά διοικητικά καθήκοντα.

Η ομάδα εργασίας θεωρεί ότι οι επίσημα διατυπωμένοι (στο ΦΕΚ ίδρυσης) βασικοί στόχοι του Προγράμματος παραμένουν οι ίδιοι, απλώς προσαρμόζονται στις ανάγκες που προκύπτουν τόσο από τις κοινωνικές αλλαγές όσο και από τα νέα δεδομένα της επιστήμης της Ψυχολογίας, και συνεπώς δεν συντρέχει λόγος αναθεώρησής τους.

2.7. Διοίκηση του Προγράμματος

Η Διοίκηση του Προγράμματος ασκείται από τον Τομέα Ψυχολογίας.

Στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας είναι θεσμοθετημένες και λειτουργούν οι εξής Επιτροπές:

Επιτροπή Προγράμματος Σπουδών: Ρόλος της Επιτροπής Προγράμματος Σπουδών είναι η κατά έτος μελέτη του Προγράμματος Σπουδών του Προγράμματος με στόχο την προσαρμογή του στις ανάγκες

που προκύπτουν είτε από τις προτάσεις των μελών ΔΕΠ, είτε από τις εξελίξεις στον χώρο της Ψυχολογίας.

Επιτροπή Οδηγού Σπουδών: Η Επιτροπή Οδηγού Σπουδών συντάσσει κάθε έτος τον Οδηγό Σπουδών ο οποίος διανέμεται στους φοιτητές, και ταυτόχρονα αναρτάται στην ιστοσελίδα του Προγράμματος και περιέχει αναλυτικές πληροφορίες για τη δομή του Προγράμματος, το προσωπικό, τους Κανονισμούς και το Πρόγραμμα Σπουδών.

Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης: Η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης έχει ως έργο την οργάνωση και ακαδημαϊκή εποπτεία της πρακτικής άσκησης. Συνεργάζεται με ιδρύματα και φορείς της εφαρμοσμένης Ψυχολογίας φροντίζοντας να διασφαλίζει επαρκείς θέσεις πρακτικής άσκησης για όλους τους φοιτητές. Αναλαμβάνει την τοποθέτηση των φοιτητών στα διαθέσιμα Κέντρα, αποφαινεται σχετικά με την έκβαση της πρακτικής άσκησης και απαντά σε αιτήματα που της υποβάλλονται. Επίσης, διεκπεραιώνει τη διαδικασία της επιδοτούμενης (συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση και εθνικούς πόρους) πρακτικής άσκησης, όταν αυτή είναι διαθέσιμη. Η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης ορίζεται και λειτουργεί υπό την εποπτεία της Γενικής Συνέλευσης του Τομέα Ψυχολογίας. Αποτελείται από δύο μέλη Δ.Ε.Π. και δύο διοικητικούς υπαλλήλους του Τομέα Ψυχολογίας. Η θητεία της είναι διετής.

Σύμβουλοι Σπουδών: Κάθε μέλος Δ.Ε.Π. του Τομέα Ψυχολογίας ορίζεται ως Σύμβουλος Σπουδών για έναν αριθμό νεοεισαχθέντων φοιτητών (ο αριθμός διαφέρει ανάλογα με τον αριθμό των φοιτητών και ενεργών μελών Δ.Ε.Π. για το ακαδημαϊκό έτος). Το έργο του Συμβούλου Σπουδών είναι η λεπτομερέστερη ενημέρωση των φοιτητών σχετικά με το πρόγραμμα σπουδών τους, η συμβουλευτική ως προς τις κατευθύνσεις που μπορούν να ακολουθήσουν, ως προς τις επιλογές μαθημάτων, καθώς και η ενημέρωση σχετικά με σπουδές σε Πανεπιστήμια της αλλοδαπής.

Επιτροπή Erasmus: Απαρτίζεται από δύο μέλη ΔΕΠ έργο των οποίων είναι η ενημέρωση των φοιτητών για τα Πανεπιστήμια της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία εντάσσονται στο Πρόγραμμα Erasmus και στα οποία μπορούν να φοιτήσουν οι φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας. Η Επιτροπή καθορίζει τους όρους σύμφωνα με τους οποίους γίνεται η επιλογή μεταξύ των δηλωσάντων φοιτητών, έρχεται σε επαφή με τα συνεργαζόμενα Πανεπιστήμια, ενώ ταυτόχρονα επιφορτίζεται τις ανταλλαγές των μελών ΔΕΠ μεταξύ των Πανεπιστημίων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα.

Επιτροπή Παραλαβής Υλικού: Ρόλος της είναι, μαζί με υπαλλήλους της Διοίκησης του Πανεπιστημίου, η διεκπεραίωση των απαιτούμενων διοικητικών διαδικασιών για την παραλαβή των οργάνων, τεστ και λοιπών υλικών του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Επιτροπή Καταστροφής Υλικού: Ρόλος της είναι, μαζί με υπαλλήλους της Διοίκησης του Πανεπιστημίου, η διεκπεραίωση των απαιτούμενων διοικητικών διαδικασιών για την απόσυρση υλικοτεχνικής υποδομής (π.χ. ηλεκτρονικοί υπολογιστές, φωτοτυπικά μηχανήματα, έπιπλα, κλπ.) που δεν χρησιμοποιείται πλέον, λόγω παλαιότητας ή μη αναστρέψιμης βλάβης.

2.8 Εσωτερικοί κανονισμοί του Προγράμματος Ψυχολογίας

Εσωτερικός Κανονισμός Πτυχιακής Εργασίας

Ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν στο σεμινάριο προετοιμασίας και στην εκπόνηση πτυχιακής εργασίας από τους φοιτητές. Μεταξύ άλλων, προσδιορίζει τα καθήκοντα των φοιτητών και των εποπτών (μέλη Δ.Ε.Π.), τις προϋποθέσεις, τα χρονοδιαγράμματα, τα κριτήρια και τον τρόπο αξιολόγησης, καθώς και τη διοικητική διαδικασία για την αναγνώριση της πτυχιακής εργασίας. Ο κανονισμός της πτυχιακής εργασίας είναι διαθέσιμος μέσω της πλατφόρμας «η-Τάξη» (<http://eclass.uoa.gr/courses/PPP125/>).

Εσωτερικός Κανονισμός Πρακτικής Άσκησης

Ρυθμίζει τα θέματα που αφορούν την πραγματοποίηση πρακτικής άσκησης από τους φοιτητές. Μεταξύ άλλων, προσδιορίζει τα καθήκοντα των φοιτητών, των συνεργαζόμενων φορέων και των εποπτών ψυχολόγων, τις προϋποθέσεις, τα χρονοδιαγράμματα, τα κριτήρια και τον τρόπο αξιολόγησης, καθώς και τη διοικητική διαδικασία για την αναγνώριση της πρακτικής άσκησης. Ο κανονισμός της πρακτικής άσκησης είναι διαθέσιμος μέσω της πλατφόρμας «η-Τάξη» (<http://eclass.uoa.gr/courses/PPP135/>).

Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Το κάθε Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών έχει δικό του εσωτερικό κανονισμό, διότι δεν υπάρχει ενιαίος ούτε στο Τμήμα ΦΠΨ ούτε στο ΕΚΠΑ. Ο εσωτερικός κανονισμός αναφέρεται στη δομή του προγράμματος, στις προϋποθέσεις-προσόντα εγγραφής στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών, στον χρόνο σπουδών, στο πρόγραμμα-λειτουργία μεταπτυχιακών σπουδών πρώτου επιπέδου (Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης), και στον έλεγχο σπουδών και επίδοσης των μεταπτυχιακών φοιτητών πρώτου επιπέδου.

3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους 2009-10 σχεδιάστηκε και από το 2010-11 υλοποιήθηκε η πλήρης ανανέωση του προγράμματος σπουδών για τους φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας. Συγκεκριμένα, αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των μαθημάτων που απαιτούνται για τη χορήγηση πτυχίου (από 42 σε 53), όλα τα μαθήματα έγιναν πλέον τρίωρα εβδομαδιαίως (μέχρι τότε υπήρχαν στο πρόγραμμα σπουδών τρίωρα, τετράωρα και πεντάωρα μαθήματα), προστέθηκαν πολλά νέα μαθήματα (επιλογής κυρίως), άλλαξαν οι τίτλοι ορισμένων από τα μαθήματα που προσφέρονταν ως τότε, και υπολογίστηκαν για πρώτη φορά πιστωτικές μονάδες (ECTS) για όλα τα μαθήματα.

Στον σχεδιασμό του νέου προγράμματος σπουδών λήφθηκαν υπόψη οι ακόλουθες παράμετροι:

- Οι σύγχρονες εξελίξεις και τάσεις στο επιστημονικό πεδίο της Ψυχολογίας έτσι ώστε να περιλαμβάνονται μαθήματα που ανταποκρίνονται στους βασικούς αλλά και σε σύγχρονους τομείς της Ψυχολογίας.
- Το επιστημονικό προφίλ των μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας, τόσο των παλαιότερων όσο και των νέων που διορίστηκαν το διάστημα 2006-2009
- Το Ευρωπαϊκό Πιστοποιητικό Ψυχολογίας (EuroPsy) και οι κατευθυντήριες αρχές του

Το νέο πρόγραμμα σπουδών εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το ακαδημαϊκό έτος 2010-11 για τους πρωτοετείς και τους δευτεροετείς φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας (έτη εισαγωγής 2009 και 2010 αντίστοιχα).

Πιο συγκεκριμένα:

Τα μαθήματα του Προγράμματος διακρίνονται σε υποχρεωτικά και κατ' επιλογή. Ως υποχρεωτικά χαρακτηρίζονται τα 26 μαθήματα ψυχολογίας στα οποία η παρακολούθηση και η επιτυχής εξέταση σε αυτά είναι υποχρεωτική για το σύνολο των φοιτητών. Για το καθένα από τα υποχρεωτικά μαθήματα προβλέπονται 3 διδακτικές μονάδες και 5 ECTS.

Ως μαθήματα κατ' επιλογή χαρακτηρίζονται τα μαθήματα εκείνα από τα οποία ο φοιτητής μπορεί να επιλέξει ορισμένα, ώστε να συμπληρώσει τον απαραίτητο αριθμό των πενήντα τριών μαθημάτων. Τα κατ' επιλογή μαθήματα είναι συνολικά 73, οργανωμένα σε πέντε (5) ομάδες μαθημάτων (Εξελικτική-Σχολική, Προσωπικότητα-Κλινική, Κοινωνική-Διαπολιτισμική, Γνωστική-Πειραματική-Μέθοδοι Έρευνας, και Διάφορα) και για το καθένα από αυτά προβλέπονται 3 διδακτικές μονάδες και 3 ECTS. Οι φοιτητές πρέπει να παρακολουθήσουν και να εξεταστούν επιτυχώς σε 18 συνολικά μαθήματα, με τον περιορισμό ότι τα δεκατέσσερα (14) θα προέρχονται και από τις 5 ομάδες ως εξής: Τέσσερα (4) μαθήματα από την Ομάδα Ι, τέσσερα (4) από την Ομάδα ΙΙ, δύο (2) μαθήματα από την Ομάδα ΙΙΙ, δύο (2) από την Ομάδα ΙV, και δύο (2) μαθήματα από την Ομάδα V. Τα υπόλοιπα τέσσερα (4) μαθήματα επιλογής είναι ελεύθεροι να τα επιλέξουν από οποιαδήποτε ομάδα ή και από μία ομάδα μόνο.

Επίσης, οι φοιτητές πρέπει να παρακολουθήσουν και να εξεταστούν επιτυχώς σε τρία (3) μαθήματα του Τομέα Φιλοσοφίας και σε δύο (2) μαθήματα του Τομέα Παιδαγωγικής του Τμήματος ΦΠΨ, για καθένα από τα οποία προβλέπονται 2,5 ECTS, καθώς και σε τέσσερα (4) μαθήματα (3 ECTS το καθένα), τα οποία επιλέγει ελευθέρως από τα διδασκόμενα σε οποιοδήποτε Πανεπιστημιακό Τμήμα της χώρας, με τον περιορισμό ότι τα μαθήματα αυτά δεν είναι μαθήματα ψυχολογίας.

Ας σημειωθεί ότι η παρακολούθηση των παραδόσεων αποτελεί ακαδημαϊκή υποχρέωση των φοιτητών και ότι η παρουσία τους δεν ελέγχεται. Ωστόσο, η συστηματική παρακολούθηση των μαθημάτων, η συμμετοχή στα σεμινάρια και η άμεση επικοινωνία με τους διδάσκοντες είναι απόλυτα ενδεδειγμένες για την κατάρτιση των φοιτητών.

Τέλος, οι φοιτητές κατά το τέταρτο έτος σπουδών (εξάμηνα Ζ' και Η') πρέπει να πραγματοποιήσουν πρακτική άσκηση διάρκειας 160 ωρών σε ιδρύματα και φορείς της εφαρμοσμένης Ψυχολογίας (π.χ. κέντρα ψυχικής υγείας, ψυχιατρικές κλινικές, συμβουλευτικά κέντρα, σχολεία, κ.λπ.) και να εκπονήσουν πτυχιακή εργασία επί ψυχολογικού ερευνητικού θέματος, υπό την εποπτεία μέλους ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας. Η πρακτική άσκηση ισοδυναμεί συνολικά με 9 δ.μ. (14 ECTS), όπως και η πτυχιακή εργασία (για την οποία όμως προβλέπονται 16 ECTS).

Προκειμένου να προετοιμαστούν οι φοιτητές για την εκπόνηση της πτυχιακής τους εργασίας, το πρόγραμμα σπουδών προβλέπει την υποχρεωτική παρακολούθηση του «Σεμιναρίου Πτυχιακής Εργασίας», το οποίο ισοδυναμεί με 3 δ.μ. (3 ECTS), δεν συνυπολογίζεται στην εξαγωγή του βαθμού του πτυχίου του φοιτητή, και είναι απαραίτητη η επιτυχής ολοκλήρωσή του για τη δήλωση της Πτυχιακής Εργασίας στη Γραμματεία.

Προκειμένου να διευκολυνθούν οι φοιτητές στη διαμόρφωση ενός ορθολογικού προγράμματος σπουδών, για κάθε εξάμηνο το Τμήμα έχει καταρτίσει ένα Ενδεικτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Στο πρόγραμμα αυτό η κατανομή των μαθημάτων σε εξάμηνα είναι ενδεικτική και όχι υποχρεωτική, και ανταποκρίνεται σε συνθήκες κανονικής φοίτησης προσαρμοσμένης στον ελάχιστο δυνατό αριθμό των οκτώ (8) εξαμήνων.

Για τον υπολογισμό του βαθμού στο πτυχίο των φοιτητών λαμβάνονται υπόψη οι βαθμοί όλων των μαθημάτων που απαιτούνται για τη λήψη του πτυχίου.

Ο φοιτητής του Προγράμματος Ψυχολογίας, για να θεωρηθεί η φοίτησή του περαιωμένη και να λάβει πτυχίο, πρέπει:

α) Να παρακολουθήσει και να εξεταστεί επιτυχώς σε 53 μαθήματα (διαλέξεις και σεμινάρια) ψυχολογίας και άλλων επιστημονικών κλάδων, τα οποία συνολικά ισοδυναμούν με 159 διδακτικές μονάδες (δ.μ.) ή 208,5 πιστωτικές μονάδες (ECTS),

β) να ολοκληρώσει επιτυχώς πρακτική άσκηση, η οποία ισοδυναμεί με 9 δ.μ. (ή 14 ECTS) σε ιδρύματα και φορείς εφαρμοσμένης ψυχολογίας,

γ) να παρακολουθήσει επιτυχώς ένα σεμινάριο προετοιμασίας για την πτυχιακή εργασία, το οποίο ισοδυναμεί με 3 δ.μ. (ή 3 ECTS), και

δ) να εκπονήσει πτυχιακή εργασία με ψυχολογικό ερευνητικό θέμα, η οποία ισοδυναμεί με 9 δ.μ. (ή 16 ECTS).

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

4.1. Διδακτικό έργο - Προπτυχιακό επίπεδο

4.1.1. Αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού

Το διδακτικό έργο των μελών ΔΕΠ αποσκοπεί στην καλύτερη δυνατόν εκπαίδευση των φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας καθώς και του Τμήματος Φ.Π.Ψ.

Στο παρελθόν το Πρόγραμμα Ψυχολογίας δεν είχε θεσμοθετημένη μόνιμη διαδικασία αξιολόγησης των διδασκόντων από τους φοιτητές. Πλέον, το Πρόγραμμα εφαρμόζει και αξιοποιεί από το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 τη διαδικασία αξιολόγησης μελών ΔΕΠ και το διδακτικό έργο αξιολογείται με ερωτηματολόγια που χορηγούνται στους φοιτητές/τριες του Προγράμματος (βλ. Παράρτημα 1). Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο αξιολόγησης των διδασκόντων από τους φοιτητές συμπληρώθηκαν ερωτηματολόγια για 23 μαθήματα του Προγράμματος Ψυχολογίας κατά το εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2010-2011. Τα συγκεντρωτικά στοιχεία της αξιολόγησης του συνόλου των μαθημάτων ανά ερώτηση παρουσιάζονται στον Πίνακα 4.1. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 35 ερωτήσεις και οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να χρησιμοποιήσουν πενταβάθμια κλίμακα. Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα, οι φοιτητές/τριες έχουν θετική γνώμη για τα μαθήματα, τη διδασκαλία του μαθημάτων και την επικοινωνία με τα μέλη ΔΕΠ. Ενδεικτικά αναφέρουμε εδώ τη βαθμολογία στις παρακάτω ερωτήσεις: «Πώς αξιολογείτε το μάθημα;» Μ.Ο. = 4,11 (τ.α. = 0,8), «Πώς αξιολογείτε τη διδασκαλία του μαθήματος;» Μ.Ο. = 4,17 (τ.α. = 0,9), και «Επικοινωνούσε αποτελεσματικά με τους φοιτητές;» Μ.Ο. = 4,00 (τ.α. = 1,0).

Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων αυτών κοινοποιούνται στον κάθε διδάσκοντα προκειμένου να γνωρίζει τις απόψεις των φοιτητών/τριών και να τις αξιοποιήσει για τη βελτίωση της ποιότητας του διδακτικού έργου.

Τα παρακάτω αποτελέσματα αφορούν στις απόψεις προπτυχιακών φοιτητών/τριών του Προγράμματος Ψυχολογίας κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-2011 σε θέματα σχετικά με το διδακτικό έργο του Προγράμματος Ψυχολογίας και του Τμήματος ΦΠΨ (βλ. Παράρτημα 2). Η κλίμακα αξιολόγησης που χρησιμοποιήθηκε είναι πενταβάθμια.

Όπως φάνηκε, ο μέσος όρος ικανοποίησης των φοιτητών/τριών ως προς: το περιεχόμενο των μαθημάτων ήταν 3,75 (τ.α. = 0,8), τη διδασκαλία των μαθημάτων 3,54 (τ.α. = 0,9), το διδακτικό υλικό (συγγράμματα, σημειώσεις, βιβλιογραφία) 3,59 (τ.α. = 1,0), τη συνέπεια στη διενέργεια των μαθημάτων 3,75 (τ.α. = 0,9), το εξεταστικό σύστημα 2,85 (τ.α. = 1,0), τον τρόπο διεξαγωγής των εξετάσεων 2,82 (τ.α. = 1,1), τα θέματα των εξετάσεων σε σχέση με τη διδαχθείσα ύλη 3,4 (τ.α. = 0,9), τη λειτουργική σύνδεση θεωρίας και πράξης 2,52 (τ.α. = 1,0), τον τρόπο διεξαγωγής της πρακτικής άσκησης 3,15 (τ.α. = 0,9), το εκπαιδευτικό προσωπικό (μέλη ΔΕΠ) 3,58 (τ.α. = 0,9), την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας 3,36 (τ.α. = 0,9), τις ώρες συνεργασίας με τα μέλη ΔΕΠ 3,04 (τ.α. = 1,2), τη συνεργασία μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών 3,02 (τ.α. = 1,1) και ως προς τον βαθμό σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα 2,56 (τ.α. = 1,0).

Πίνακας 4.1 Συγκεντρωτικά στοιχεία της αξιολόγησης του συνόλου των μαθημάτων ανά ερώτηση

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	N	Ελάχιστη	Μέγιστη	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
Οι σκοποί του μαθήματος ήταν σαφείς	561	1	5	4,14	,8
Οι σκοποί του μαθήματος επιτεύχθηκαν;	554	1	5	3,99	,9
Βαθμός δυσκολίας του μαθήματος	553	1	5	3,59	,9
Υπήρξε χρήση οπτικο-ακουστικού υλικού στις διαλέξεις μαθήματος (π.χ. data projector, video).	558	1	5	3,02	1,6
Υπήρξε χρήση επιπλέον πληροφοριακού υλικού	554	1	5	3,10	1,2
Η βιβλιογραφία βοήθησε στην καλύτερη κατανόηση της ύλης του μαθήματος.	542	1	5	3,32	1,1
Πώς αξιολογείτε το εκπαιδευτικό υλικό που δόθηκε σε αυτό το μάθημα;	548	1	5	3,90	,9
Οι εργασίες που τυχόν δόθηκαν βοήθησαν στην καλύτερη κατανόηση της ύλης του μαθήματος.	492	1	5	2,82	1,3
Πόσες νέες γνώσεις νιώθετε ότι αποκομίσατε από αυτό το μάθημα;	555	1	5	4,26	,9
Το μάθημα μου έδωσε δεξιότητες και τεχνικές που μπορώ να χρησιμοποιήσω άμεσα στην καριέρα μου.	555	1	5	3,70	1,1
Στο πλαίσιο του μαθήματος απέκτησα δεξιότητες που με βοήθησαν να δουλεύω ανεξάρτητα.	551	1	5	3,26	1,2
Πώς αξιολογείτε το μάθημα;	556	1	5	4,11	,8
Πώς κρίνετε το μάθημα σε σχέση με τα επιστημονικά-επαγγελματικά σας ενδιαφέροντα;	555	1	5	3,83	1,0
Είναι επαρκής ο χρόνος που διατίθεται για το μάθημα αυτό;	559	1	5	3,63	1,0
Πώς αξιολογείτε τη διδασκαλία του μαθήματος;	555	1	5	4,17	,9
Ο τρόπος διδασκαλίας είναι κατανοητός.	559	1	5	4,22	,9
Ήταν προετοιμασμένος/η για το μάθημα.	564	1	5	4,59	,6
Είναι γνώστης του αντικειμένου.	559	1	5	4,73	,6
Δίδασκε με ενθουσιασμό.	561	1	5	4,34	,8
Δημιουργούσε ενδιαφέρον για το μάθημα	556	1	5	4,10	1,0
Συνέδεε τη θεωρία με την πράξη.	553	1	5	3,98	1,0
Χρησιμοποιούσε κατανοητά παραδείγματα.	561	1	5	4,31	,9
Χρησιμοποιούσε βοηθητικό - τεχνολογικό υλικό.	561	1	5	3,58	1,3
Έδινε κίνητρα και αφορμές για ουσιαστικό διάλογο	557	1	5	3,86	1,1
Επικοινωνούσε αποτελεσματικά με τους φοιτητές.	561	1	5	4,00	1,0
Ήταν ευαίσθητος/η στα προβλήματα και τις ανάγκες των φοιτητών	554	1	5	3,80	1,1
Ήταν διατεθειμένος/η να αφιερώσει επιπλέον χρόνο για τους φοιτητές	553	1	5	3,92	1,1
Αντιμετώπιζε τους φοιτητές με σεβασμό	560	1	5	4,31	,9
Προσπαθούσε να επιλύσει τις απορίες των φοιτητών	562	1	5	4,43	,8
Δημιουργούσε την εντύπωση ότι θα επέκρινε τους φοιτητές εάν απαντούσαν	553	1	5	4,31	,9
Ερχόταν στην ώρα του/της για το μάθημα.	557	1	5	4,21	1,0
Είναι συνεπής στις ώρες γραφείου.	521	1	5	4,29	,9
Παρακολουθώ τακτικά τις διαλέξεις	554	1	5	4,12	1,0
Ανταποκρίνομαι συστηματικά στις γραπτές εργασίες / ασκήσεις	504	1	5	3,43	1,3
Μελετώ συστηματικά την ύλη	556	1	5	3,46	1,1

4.1.2. Μέσος εβδομαδιαίος φόρτος διδακτικού έργου των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού του Προγράμματος Ψυχολογίας

Ο μέσος εβδομαδιαίος φόρτος διδακτικού έργου των μελών ΔΕΠ είναι 7 ώρες (σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο). Το εβδομαδιαίο διδακτικό έργο των μελών ΔΕΠ υπερκαλύπτει ποσοτικά τις σχετικές απαιτήσεις του νόμου με δεδομένες και τις απαιτήσεις των ΠΜΣ του Τμήματος.

Επιπλέον, τα περισσότερα μέλη ΔΕΠ διδάσκουν και στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Στο προσφερόμενο διδακτικό έργο συνεισφέρουν ως επί το πλείστον οι υποψήφιοι διδάκτορες αλλά και οι μεταπτυχιακοί φοιτητές. Το έργο τους είναι επικουρικό. Οι υποψήφιοι διδάκτορες και μεταπτυχιακοί φοιτητές συνεπικουρούν, επίσης, στις επιτηρήσεις κατά τις εξεταστικές περιόδους, στην επίβλεψη εργασιών των προπτυχιακών φοιτητών, στην υποστήριξη της οργανωτικής προετοιμασίας σεμιναρίων, ημερίδων και συνεδρίων του Προγράμματος Ψυχολογίας.

4.2. Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας

Τα μέλη ΔΕΠ που διδάσκουν στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας χρησιμοποιούν για το διδακτικό τους έργο ένα ευρύ φάσμα διδακτικών προσεγγίσεων.

Τα περισσότερα μαθήματα παρουσιάζονται υπό τη μορφή διάλεξης, εκτός από μερικά που γίνονται με τη μορφή σεμιναρίου. Σε πολλά μαθήματα περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως: φροντιστηριακές ή πρακτικές/βιωματικές ασκήσεις, εκπαιδευτικές εμπειρίες ομάδας, παρακολούθηση ταινιών και videofilm, παρουσιάσεις από προσκεκλημένους ομιλητές, επισκέψεις σε ιδρύματα, ειδικά σχολεία και κέντρα ψυχικής υγείας. Επίσης σε κάποια μαθήματα υπάρχουν προαιρετικές ατομικές γραπτές εργασίες ή ομαδικές εμπειρικές εργασίες που δίνουν στους φοιτητές τη δυνατότητα βελτίωσης της βαθμολογίας.

Όλα τα μαθήματα του Προγράμματος Ψυχολογίας περιλαμβάνονται στον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής, Ψυχολογίας, όπου υπάρχει και η περιγραφή τους περιεχομένου τους. Επίσης υπάρχει η ιστοσελίδα του Προγράμματος Ψυχολογίας στην οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν πληροφορίες για το διδακτικό και επιστημονικό προσωπικό του Προγράμματος, καθώς και ανακοινώσεις που αφορούν τα μαθήματα (<http://www.psych.uoa.gr>).

Πολλοί φοιτητές/τριες ανέφεραν (βλ. ανοικτού τύπου ερώτηση στο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης: Τι θα θέλατε να σας προσφέρει το Τμήμα για να κάνει τη φοίτησή σας πιο ουσιαστική;) ότι επιθυμούν περισσότερα μαθήματα που συνδέουν πιο ουσιαστικά τη θεωρία με την πράξη (π.χ. βιωματική μάθηση, βιωματικά εργαστήρια, πρακτικές τεχνικές & δεξιότητες, εκμάθηση χορήγησης ψυχοδιαγνωστικών εργαλείων, επισκέψεις σε χώρους άσκησης του επαγγέλματος, μάθηση μέσα από την συμμετοχή στην έρευνα, σύνδεση διδασκαλίας και έρευνας).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρθηκε, «θα ήθελα τα μαθήματα που διδασκόμαστε να μπορούσαμε να τα δούμε περισσότερο στην πράξη». Άλλα αιτήματα περιλαμβάνουν «σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας», «μικρότερα και λιγότερο απρόσωπα τμήματα», «πιο ουσιαστική διδασκαλία με συμμετοχή του φοιτητή» και γενικότερα «σπουδές εφάμιλλες με αυτές του εξωτερικού». Επίσης πολλοί φοιτητές/τριες βρίσκουν την πρακτική άσκηση ιδιαίτερα χρήσιμη και επιθυμούν «περισσότερη πρακτική άσκηση», «περισσότερους φορείς που διατίθενται προς επιλογή στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης», «περισσότερη διαφάνεια στη διαδικασία τοποθέτησης των φοιτητών στα κέντρα πρακτικής άσκησης» και «να γίνεται η πρακτική νωρίτερα από το 4^ο έτος».

Η αξιολόγηση των φοιτητών γίνεται με γραπτή, προφορική εξέταση ή εκπόνηση υποχρεωτικών εργασιών. Το εξεταστικό σύστημα χρειάζεται κάποια αναθεώρηση προς την κατεύθυνση της μεγαλύτερης επικοινωνίας και του επιστημονικού διαλόγου μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών.

Όπως αναφέρθηκε από αρκετούς φοιτητές/τριες (βλ. ανοικτού τύπου ερώτηση στο ερωτηματολόγιο αξιολόγησης: Τι τα θέλατε να σας προσφέρει το Τμήμα για να κάνει τη φοίτησή σας πιο ουσιαστική;) θα ήθελαν ένα σύστημα αξιολόγησης το οποίο «δεν διαιωνίζει το σχολικό μοντέλο». Πιο συγκεκριμένα προτείνουν έναν τρόπο αξιολόγησης που δεν περιορίζεται μόνο στις «εξετάσεις μαθημάτων» αλλά περιλαμβάνει «εργασίες κατά τη διάρκεια των εξαμήνων», «υποχρεωτικές εργασίες μεσαίας έκτασης όπου αξιολογούνται όχι μόνο οι γνώσεις των φοιτητών, αλλά και η κατανόηση και κατάκτηση αυτών που διάβασαν». Επίσης, οι φοιτητές επεσήμαναν ότι χρειάζεται στις «εξετάσεις» να υπάρχει μεγαλύτερη αυστηρότητα όσον αφορά θέματα επιτήρησης.

Χρειάζεται να επισημανθεί ότι ο μεγάλος αριθμός των φοιτητών συχνά στερεί από τη διδακτική διαδικασία και αξιολόγηση τη δυνατότητα αξιοποίησης ποικίλων σύγχρονων διδακτικών αρχών, μεθόδων και τεχνικών (π.χ. συνεργατική μάθηση, αξιοποίηση του διαλόγου, διαδραστική μάθηση, βιωματική μάθηση, εξατομικευμένη διδασκαλία, διδασκαλία σε μικρότερα τμήματα κ.ά.).

Τα περισσότερα μαθήματα επικαιροποιούνται συχνά ως προς το περιεχόμενο και τις διδακτικές τους μεθόδους.

Στις εξετάσεις συμμετέχει η πλειονότητα των φοιτητών και το ποσοστό συμμετοχής κυμαίνεται ανά εξεταστική περίοδο και ανά μάθημα. Το ποσοστό επιτυχίας των φοιτητών στις εξετάσεις ποικίλλει από μάθημα σε μάθημα. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλούς παράγοντες (ύλη, παρακολούθηση του μαθήματος, ενδιαφέρον για το μάθημα κτλ). Τα ποσοστά επιτυχίας στις εξετάσεις απεικονίζονται στη βαθμολογία του πτυχίου και θεωρούνται ικανοποιητικά (βλ. σχετικά Πίνακα 6).

Ο μέσος όρος του βαθμού πτυχίου των αποφοίτων του Προγράμματος Ψυχολογίας κατά το διάστημα της τελευταίας πενταετίας κυμαίνεται από 7,55 ως 8,06 (Λίαν Καλώς).

4.3. Οργάνωση και εφαρμογή του διδακτικού έργου

Η διδακτέα ύλη των μαθημάτων κάθε εξαμήνου ανακοινώνεται στους φοιτητές μέσω ανακοινώσεων είτε στους ειδικούς πίνακες ανακοινώσεων των καθηγητών είτε με αξιοποίηση του e-class και του πίνακα ανακοινώσεων στον ιστοχώρο του Προγράμματος Ψυχολογίας. Επιπρόσθετα η ύλη των μαθημάτων γνωστοποιείται από την πλειονότητα των διδασκόντων μέσω διαγράμματος (syllabus).

Όπως προκύπτει από τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης, οι φοιτητές/τριες επιθυμούν έγκαιρη ενημέρωση σχετικά με την ύλη των μαθημάτων «ώστε να υπάρχει χρόνος για σωστή μελέτη χωρίς το άγχος της τελευταίας στιγμής» (βλ. ανοικτού τύπου ερώτημα).

Οι μαθησιακοί στόχοι των μαθημάτων και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα περιγράφονται στον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος ΦΠΨ ή και στο διάγραμμα (syllabus), το οποίο περιλαμβάνει τις θεματικές των διαλέξεων, τα διδακτικά βοηθήματα, την πρόσθετη βιβλιογραφία καθώς και τον τρόπο εξέτασης του μαθήματος. Το διάγραμμα είτε διανέμεται από τους διδάσκοντες του Προγράμματος Ψυχολογίας είτε αναρτάται στον πίνακα ανακοινώσεων στον ιστοχώρο του Προγράμματος ή και στο e-class.

Σε κάθε αντικείμενο διδασκαλίας, όπως προκύπτει και από τον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος, υπάρχει σαφήνεια διδακτικών στόχων και επιδιώξεων. Τα αντικείμενα των μαθημάτων και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα είναι σύγχρονα και σύμφωνα με τις ανά κλάδο και γνωστική περιοχή επιστημονικές εξελίξεις.

Η μέτρηση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων γίνεται κυρίως στο πλαίσιο των εξετάσεων των μαθημάτων στο τέλος του εξαμήνου, στο πλαίσιο εκπόνησης εργασιών καθώς και συμμετοχής σε πρακτικές και βιωματικές ασκήσεις.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων τηρείται και η συνέπεια στη διενέργεια των μαθημάτων είναι ικανοποιητική. Οι απαιτούμενες ανά γνωστικό αντικείμενο ώρες διδασκαλίας συμπληρώνονται, ακόμα και αν χρειαστεί παράταση του ακαδημαϊκού έτους, όπως συνέβη κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008. Με τον τρόπο αυτό τα τυχόν προβλήματα που δημιουργούν άλλοτε η ανεπάρκεια της υλικοτεχνικής υποδομής και άλλοτε η μη ομαλή λειτουργία της εκπαιδευτικής διαδικασίας (π.χ. καταλήψεις, συμμετοχή σε απεργιακές κινητοποιήσεις κ.τ.λ.) να μην αποβαίνουν εις βάρος της ποιότητας των σπουδών.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα των μαθημάτων του Προγράμματος διαμορφώνεται με βάση τον προβλεπόμενο από τον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος σχεδιασμό. Παράγοντες που δυσχεραίνουν την παρακολούθηση των μαθημάτων είναι: α. οι ώρες διδασκαλίας (συμπίπτουν κάποια μαθήματα επιλογής την ίδια ώρα), β. το ωράριο εργασίας φοιτητών, γ. η δυσκολία πρόσβασης σε κάποια αμφιθέατρα και αίθουσες διδασκαλίας για φοιτητές με αναπηρίες. Αναφέρθηκε σε αρκετά ερωτηματολόγια αξιολόγησης ότι «χρειάζονται εναλλακτικές επιλογές, και μεγαλύτερη ευελιξία για εργαζόμενους φοιτητές/τριες... κυρίως εκείνους που έχουν οικογένεια, μητέρες με παιδιά, γονείς».

Δεκατρία από τα βασικά υποχρεωτικά μαθήματα διδάσκονται από μέλη ΔΕΠ των δύο ανώτερων βαθμίδων. Συγκεκριμένα: Εξελικτική Ψυχολογία Ι, Εξελικτική Ψυχολογία ΙΙ, Σχολική Ψυχολογία, Κοινωνική Ψυχολογία Ι, Κοινωνική Ψυχολογία ΙΙ, Κλινική Κοινωνική Ψυχολογία, Ψυχολογία Ατομικών Διαφορών, Εξελικτική Ψυχοπαθολογία, Ψυχοπαθολογία, Επαγγελματική Συμβουλευτική, Ψυχολογία της Προσωπικότητας, Κίνητρα Συμπεριφοράς, Κλινική Ψυχολογία Ι.

Όλα τα μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας διδάσκουν μαθήματα τα οποία εμπίπτουν στο στενό ή ευρύτερο γνωστικό τους πεδίο.

4.4. Εκπαιδευτικά βοηθήματα

Τα εκπαιδευτικά βοηθήματα στην πλειονότητά τους είναι σύγχρονα και ικανοποιητικού επιστημονικού περιεχομένου. Η βιβλιοθήκη του Προγράμματος Ψυχολογίας είναι ενημερωμένη επιστημονικά και διαθέτει σύγχρονα βιβλία και περιοδικά, ώστε να παρέχεται βιβλιογραφική υποστήριξη στους φοιτητές πέραν των διανεμομένων συγγραμμάτων. Επιπλέον αξιοποιείται σε αρκετά ικανοποιητικό ποσοστό η ηλεκτρονικής μορφής παροχή υποστηρικτικού υλικού μελέτης στους φοιτητές.

Τα βοηθήματα που διανέμονται στους φοιτητές κατόπιν έγκρισης από τα αρμόδια όργανα του Προγράμματος Ψυχολογίας περιλαμβάνουν βιβλία, φακέλους άρθρων, σημειώσεις, εκπαιδευτικό υλικό σε ηλεκτρονική ή online μορφή το οποίο αναρτάται σε σχετικούς δικτυακούς τόπους. Από το 2010-2011 ακολουθούνται για τη διανομή των συγγραμμάτων οι διαδικασίες του Προγράμματος ΕΥΔΟΞΟΣ του ΥΠΔΒΜΘ.

Οι διδάσκοντες αποφασίζουν πότε ένα βοήθημα (σύγγραμμα ή σημειώσεις) πρέπει να αλλάξει ή να επικαιροποιηθεί.

Η διανομή των συγγραμμάτων -διαδικασία η οποία δεν είναι στην ευθύνη του Προγράμματος Ψυχολογίας αλλά του ΥΠΔΒΜΘ και των εκδοτικών οίκων- κατά το παρελθόν συχνά καθυστερούσε με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η προσπάθεια μάθησης των φοιτητών/τριών, η δυσaréσκεια των οποίων γίνεται συχνά εμφανής. Η εμπειρία από την εφαρμογή του προγράμματος ΕΥΔΟΞΟΣ κατά το τρέχον ακαδημαϊκό έτος είναι πολύ θετική και εκτιμάται ότι θα βελτιώσει τη συγκεκριμένη διαδικασία.

Η διδασκόμενη ύλη καλύπτεται σε ποσοστό 70-100% από τα βοηθήματα και στα περισσότερα μαθήματα παρέχεται πρόσθετη βιβλιογραφία πέραν των διανεμόμενων συγγραμμάτων.

4.5. Διαθέσιμα μέσα και υποδομές

4.5.1. Αίθουσες διδασκαλίας

Για τη διδασκαλία των μαθημάτων διατίθεται από τη Φιλοσοφική Σχολή περιορισμένος αριθμός αιθουσών. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συσχετίζεται με τα υπόλοιπα 10 Τμήματα της Φιλοσοφικής Σχολής και χρησιμοποιεί κοινές αίθουσες με το Τμήμα ΦΠΨ για τις διαλέξεις στους φοιτητές αλλά και κάποιες δικές του αίθουσες.

Η επάρκεια του αριθμού των αιθουσών διδασκαλίας κρίνεται περιορισμένη. Από την άλλη υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά την καταλληλότητα και την ποιότητα των αιθουσών. Αρκετές αίθουσες και αμφιθέατρα κρίνονται ακατάλληλα ως προς την ακουστική τους ή τον χωροταξικό σχεδιασμό τους. Για παράδειγμα, δεν μπορεί να υπάρξει στις αίθουσες μια διαφορετική διεύθυνση στα καθίσματα έτσι ώστε να ενθαρρύνεται η διαλογική προσέγγιση στο πλαίσιο του μαθήματος ή οι φοιτητές/τριες να εργάζονται σε μικρές ομάδες ή να συμμετέχουν σε δραστηριότητες, όπως οι βιωματικές ασκήσεις και άλλες μορφές εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επιπλέον πολλές αίθουσες δεν διαθέτουν κατάλληλο φωτισμό, ενώ δημιουργείται πρόβλημα τόσο με τη θέρμανση όσο και με την ψύξη. Σε αρκετές αίθουσες και αμφιθέατρα υπάρχει έλλειψη λειτουργικών καθισμάτων, κουρτινών, περσίδων με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η παρακολούθηση λόγω ηλιοφάνειας ή να καθίσταται αδύνατη η προβολή διαφανειών και ταινιών.

Για λόγους ασφάλειας δεν υπάρχει μόνιμος υλικο-τεχνικός εξοπλισμός στις αίθουσες (π.χ. Η/Υ, video-projector, ηχεία, οθόνη) με αποτέλεσμα αυτός να μεταφέρεται κάθε φορά από τους διδάσκοντες/ουσες.

Πολλές αίθουσες και αμφιθέατρα δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες φοιτητών/τριών με αναπηρία. Τα αναβατόρια ανύψωσης και οι ράμπες πρόσβασης για άτομα με αναπηρία δεν λειτουργούν πάντα με ασφάλεια.

Γενικότερα οι αίθουσες και τα αμφιθέατρα δεν διαθέτουν φιλική ατμόσφαιρα και η αισθητική τους δεν είναι ικανοποιητική.

4.5.2. Εκπαιδευτικά εργαστήρια

Τα υπάρχοντα εκπαιδευτικά εργαστήρια θεωρούνται περιορισμένα για να καλύψουν τις ανάγκες των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας (π.χ. διεξαγωγή σεμιναρίων, πρακτικών ασκήσεων, πειραμάτων κ.ά.).

Η επάρκεια και καταλληλότητα των χώρων των εκπαιδευτικών εργαστηρίων δεν θεωρείται ικανοποιητική για να καλύψει τις ανάγκες του μεγάλου αριθμού προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών /τριών του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Τα εργαστήρια αξιοποιούνται κυρίως για εκπαιδευτικούς σκοπούς.

Έχει διατυπωθεί η ανάγκη εύρεσης κονδυλίων για την αγορά και εγκατάσταση μόνιμου εργαστηριακού και υποστηρικτικού εξοπλισμού για την εκπαίδευση των φοιτητών/τριών του Προγράμματος.

4.5.3. Σπουδαστήριο Ψυχολογίας

Το Σπουδαστήριο στεγάζεται σε μικρό χώρο στο 5^ο όροφο της Φιλοσοφικής Σχολής. Η βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου είναι σχετικά πλούσια και εξυπηρετεί φοιτητές, μέλη ΔΕΠ και άλλους επισκέπτες.

Ωστόσο, οι σπουδαστές αναφέρουν ότι η έλλειψη δυνατότητας φωτισμού του υλικού μέσα στη βιβλιοθήκη έχει ως αποτέλεσμα να απομακρύνεται συνεχώς το υλικό από το χώρο της βιβλιοθήκης και να δυσκολεύεται η εκπαιδευτική διαδικασία (βλ. ερωτηματολόγια ανοικτού τύπου ερώτημα/αξιολόγηση).

Στο Σπουδαστήριο υπάρχει η δυνατότητα πρόσβασης σε ηλεκτρονικά περιοδικά και στη βάση δεδομένων Psyc-Info (από την επιλογή "CSA Internet Database Service") καθώς και στις υπόλοιπες ηλεκτρονικές υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες από το Πανεπιστήμιο Αθηνών μέσω της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας <http://www.lib.uoa.gr>. Οι φοιτητές έχουν επίσης πρόσβαση στις πτυχιακές, διπλωματικές εργασίες καθώς και τις διδακτορικές διατριβές που έχουν εκπονηθεί από φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Η προμήθεια ξένων κυρίως περιοδικών δεν είναι σταθερή λόγω ανεπαρκών πιστώσεων.

Εκτός από τη βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου, διατίθενται ψυχομετρικά τεστ σε υποψήφιους διδάκτορες και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τομέα Ψυχολογίας στην αίθουσα του Κέντρου

Δημιουργικής Σκέψης. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν, μετά από συνεννόηση με τον επόπτη καθηγητή τους, να τα δανειστούν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

Η υποστήριξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας από το Σπουδαστήριο-Βιβλιοθήκη θεωρείται ικανοποιητική. Η βιβλιοθήκη οργανώνει σεμινάρια για τους φοιτητές με σκοπό την ενημέρωσή τους σχετικά με τις προσφερόμενες υπηρεσίες. Ωστόσο, ο μικρός χώρος του Σπουδαστηρίου και η υπάρχουσα υλικοτεχνική υποδομή δεν καλύπτουν τις ανάγκες των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών, ιδιαίτερα κατά τις περιόδους εκπόνησης πτυχιακών και άλλων εργασιών.

Η βιβλιοθήκη λειτουργεί καθημερινά τις εργάσιμες ημέρες από τις 9.00 έως τις 17.00 κατά τη χειμερινή περίοδο και από τις 9.00 έως τις 14.30 κατά τη θερινή περίοδο. Παραμένει κλειστό κατά τη διάρκεια των θερινών διακοπών. Σε ερωτηματολόγια αξιολόγησης, οι φοιτητές προτείνουν να επεκταθεί το ωράριο λειτουργίας του Σπουδαστηρίου.

Δεδομένου ότι οι ανάγκες, διδακτικές και ερευνητικές, του Προγράμματος Τμήματος είναι αυξημένες και ότι το κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής ανήκει σε έντεκα Τμήματα κρίνεται αναγκαία η εξασφάλιση επιπλέον χώρων, οι οποίοι θα συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία του Τμήματος.

4.6. Βαθμός αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών

Ο Τομέας Ψυχολογίας χρησιμοποιεί υπηρεσίες που αξιοποιούν τις σύγχρονες τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορικής. Επιπλέον, στην Πανεπιστημιόπολη λειτουργεί Υπολογιστικό Κέντρο, το οποίο μεριμνά για τη διασύνδεση υπηρεσιών διαδικτύου, υπηρεσιών τηλεματικής(π.χ τηλεδιάσκεψης), τηλεφωνικές συνδέσεις, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, πληροφοριακά συστήματα υποστήριξης (π.χ. γραμματείας) κ.λπ.

4.6.1. Τρόποι χρήσης των ΤΠΕ στην παρουσίαση των μαθημάτων

Τα διδασκόμενα μαθήματα παρουσιάζονται στον ιστοχώρο του Προγράμματος Ψυχολογίας. Οι φοιτητές μπορούν να ενημερώνονται στην πλατφόρμα ασύγχρονης τηλε-εκπαίδευσης «η-τάξη» του ΕΚΠΑ για τα συγγράμματα και την εξεταστέα ύλη, αλλά μπορούν να βρουν και πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό, όπως οι διαφάνειες παραδόσεων, θέματα εργασιών, επιστημονικά άρθρα και προτεινόμενους ιστότοπους σχετικούς με την ύλη των μαθημάτων.

Στο πλαίσιο του μαθήματος χρησιμοποιούνται διαφάνειες και εκπαιδευτικά video, που προβάλλονται μέσω φορητού ηλεκτρονικού υπολογιστή και του αντίστοιχου μηχανήματος προβολής. Ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός μεταφέρεται και στήνεται κάθε φορά από τον/τη διδάσκοντα/ουσα, καθώς οι αίθουσες δεν είναι εξοπλισμένες με σταθερά τοποθετημένα μηχανήματα (μόνο σε ορισμένα από τα μεγαλύτερης χωρητικότητας αμφιθέατρα υπάρχουν εγκατεστημένα προβολικά μηχανήματα). Δυστυχώς, ο ηλεκτρονικός εξοπλισμός δεν λειτουργεί πάντα και θεωρείται περιορισμένος από τους περισσότερους διδάσκοντες.

Δεν χρησιμοποιούνται τεχνολογίες πληροφορικής στην αξιολόγηση των φοιτητών/τριών.

Τα περισσότερα μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος δηλώνουν ότι κάνουν χρήση του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου αλλά και της ιστοσελίδας του Προγράμματος (ανακοινώσεις, πληροφορίες για το μάθημα, ύλη κοκ).

4.7. Αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων και μεταξύ τους συνεργασία

Η αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων διαφοροποιείται στα υποχρεωτικά μαθήματα, κυρίως των δύο πρώτων εξαμήνων, συγκριτικά με τα επιλεγόμενα εξάμηνα στα επόμενα εξάμηνα. Συγκεκριμένα, στα υποχρεωτικά μαθήματα 1 διδάσκων αντιστοιχεί σε 150 περίπου φοιτητές/τριες του Προγράμματος Ψυχολογίας και 400 περίπου φοιτητές/τριες του ΦΠΨ (λόγω συνδιδασκαλίας πολλών υποχρεωτικών μαθημάτων), αναλογία δυσμενής για την ποιότητα του εκάστοτε μαθήματος, αλλά και για την παρακολούθησή του, σε αμφιθέατρα που χωρούν μέχρι 250 φοιτητές/τριες. Αντίθετα, στα επιλεγόμενα μαθήματα 1 διδάσκων αντιστοιχεί σε 40-50 φοιτητές/τριες ή και λιγότερους.

Οι διδάσκοντες ανακοινώνουν τις ώρες γραφείου για συνεργασία με τους φοιτητές στην αρχή κάθε εξαμήνου. Οι ώρες συνεργασίας εμφανίζονται στην ιστοσελίδα του Προγράμματος, στον Πίνακα ανακοινώσεων της Γραμματείας του Προγράμματος ή και στον πίνακα ανακοινώσεων του διδάσκοντος. Οι ώρες συνεργασίας τηρούνται σε μεγάλο βαθμό εκ μέρους των μελών ΔΕΠ και αυτές αξιοποιούνται από τους φοιτητές. Όπως φαίνεται στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν οι φοιτητές, στην ερώτηση «είναι συνεπής στις ώρες γραφείου», ο μέσος όρος αξιολόγησης ήταν 4,29 (τ.α. = 0,9). Σε αρκετές περιπτώσεις η πρόσβαση των διδασκομένων στο διδακτικό προσωπικό για συνεργασία γίνεται και πέραν του προβλεπόμενου ωραρίου. Ωστόσο, αρκετοί φοιτητές επιθυμούν περισσότερες ώρες συνεργασίας με τους διδάσκοντες (βλ. ανοικτού τύπου ερώτηση/αξιολόγηση).

4.8. Βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα

Η εκπαίδευση των φοιτητών/τριών στην ερευνητική διαδικασία σε προπτυχιακό επίπεδο πραγματοποιείται ποικιλοτρόπως: α. μέσω της εκπόνησης περιορισμένης σε έκταση ερευνητικής εργασίας, β. μέσω της παρακολούθησης μαθημάτων που αφορούν την μεθοδολογία, γ. μέσω της εξατομικευμένης καθοδήγησης κατά τις ώρες συνεργασίας από τον διδάσκοντα, κυρίως, στη φάση εκπόνησης πτυχιακής εργασίας, δ. μέσω της ίδιας της εκπόνησης πτυχιακής εργασίας, η οποία είναι υποχρεωτική για την ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών. Από το ακαδημαϊκό έτος 2011-2012 προβλέπεται η οργάνωση του Σεμιναρίου Πτυχιακής Εργασίας για τους τριτοετείς φοιτητές του Προγράμματος Ψυχολογίας, έτσι ώστε να προετοιμαστούν για την εκπόνηση της πτυχιακής τους εργασίας..

Η δυνατότητα συμμετοχής σε ερευνητικά έργα σε προπτυχιακό επίπεδο είναι περιορισμένη. Ωστόσο πολλοί φοιτητές δηλώνουν ότι θα ήθελαν περισσότερες ευκαιρίες για συμμετοχή στην ερευνητική διαδικασία (βλ. ανοικτού τύπου ερώτημα/αξιολόγηση).

4.9. Συνεργασίες με εκπαιδευτικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού και με το κοινωνικό σύνολο

Τα Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεργάζεται επικοινωνητικά με ένα μεγάλο αριθμό εκπαιδευτικών κέντρων του εσωτερικού και του εξωτερικού και γενικότερα με το κοινωνικό σύνολο.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεργάζεται με εκπαιδευτικά κέντρα του εσωτερικού στο πλαίσιο του διδακτικού και ερευνητικού έργου μελών ΔΕΠ (συνέδρια, ημερίδες, εκπαιδευτικά προγράμματα, διατμηματικά μεταπτυχιακά προγράμματα κ.ά.). Πιο συγκεκριμένα, συνεργάζεται με όλα τα Τμήματα Ψυχολογίας και τα Παιδαγωγικά Τμήματα (Δημοτικής & Προσχολικής Αγωγής) που λειτουργούν στα υπόλοιπα Πανεπιστήμια της χώρας, με τη Νοσηλευτική, την Ιατρική Σχολή και το Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης (Μ.Ι.Θ.Ε.) του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεργάζεται με πολλά εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα του εξωτερικού τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, κυρίως, στο πλαίσιο του διδακτικού και ερευνητικού έργου μελών ΔΕΠ. Αναφέρονται ενδεικτικά συνεργασίες με το Grand Valley State University (USA), University of Minnesota (USA), Sapienza University of Rome (Italy), Πανεπιστήμιο Tilburg, School of Social and Behavioral Sciences (Netherlands), Πανεπιστήμιο του Osnabruck (Germany), Whittier College, California (USA), TAOS Institute (USA), Dulwich Centre (Australia), University of California, Santa Barbara, University of South Florida (USA). Επιπλέον, από το 1999 το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεργάζεται στενά με το Πανεπιστήμιο Tilburg, School of Social and Behavioral Sciences στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος European Value Studies (EVS, Waves 1999, 2008 www.europeanvaluesstudy.eu).

Συνεργασίες με άλλα εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα του εξωτερικού αναφέρονται αναλυτικά στην παρούσα έκθεση στο κεφάλαιο 3.2.8 που αφορά στη διεθνή διάσταση των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών αλλά και στο κεφάλαιο 5 στο οποίο παρουσιάζεται το ερευνητικό έργο των μελών ΔΕΠ.

Το πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει αναπτύξει πολλές συνεργασίες εκπαιδευτικού, επιμορφωτικού, πολιτιστικού και κοινωνικού χαρακτήρα με ποικίλους κοινωνικούς φορείς, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Οι φορείς αυτοί αναφέρονται αναλυτικά στο κεφάλαιο 6 της παρούσας έκθεσης και περιλαμβάνουν κέντρα ψυχικής υγείας, νοσοκομεία, κέντρα πρόληψης, μονάδες απεξάρτησης, ξενώνες αποκατάστασης, σχολεία, κ.ά.

4.10. Κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας ενθαρρύνει την κινητικότητα του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών, κυρίως μέσα από ανταλλαγές στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Η κινητικότητα μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας κρίνεται ικανοποιητική δεδομένου ότι υπάρχει ανταπόκριση από την πλευρά μας για μετάβαση φοιτητών και μελών ΔΕΠ σε ΑΕΙ του εξωτερικού ενώ παράλληλα αρκετοί είναι οι φοιτητές αλλά και τα μέλη ΔΕΠ από ΑΕΙ του εξωτερικού, που εκδηλώνουν ενδιαφέρον και μεταβαίνουν στο Πρόγραμμα.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας δεν διαθέτει στρατηγικό σχεδιασμό σχετικά με την κινητικότητα των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Από την άλλη το ακαδημαϊκό κλίμα που επικρατεί, ευνοεί και

ενθαρρύνει έμπρακτα τις πρωτοβουλίες των μελών ΔΕΠ για κινητικότητα (π.χ. μετακινήσεις για την πραγματοποίηση διαλέξεων σε φοιτητές, τη διεξαγωγή κοινών ερευνητικών προγραμμάτων, τη διοργάνωση συνεδρίων, ημερίδων, κ. ά.).

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει συνάψει διμερείς συμφωνίες με Ιδρύματα του εξωτερικού στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS. Οι συμφωνίες αυτές προβλέπουν κινητικότητα φοιτητών και φοιτητριών και κινητικότητα διδασκόντων.

Κατά την τελευταία πενταετία ένας ικανός αριθμός μελών ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας μετακινήθηκε προς άλλα Ιδρύματα του εξωτερικού στο πλαίσιο ακαδημαϊκών/ ερευνητικών δραστηριοτήτων. Οι μετακινήσεις αυτές πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των προσωπικών συνεργασιών που έχει το κάθε μέλος ΔΕΠ με Ιδρύματα του εξωτερικού αλλά και στο πλαίσιο του προγράμματος Erasmus (κινητικότητα διδασκόντων). Οι μετακινήσεις μελών ΔΕΠ προς άλλα Ιδρύματα παρουσιάζεται στην παρούσα έκθεση στην ενότητα 4.9, στην ενότητα 4.2.8 που αφορά στη διεθνή διάσταση των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών, αλλά και στο κεφάλαιο 5 στο οποίο παρουσιάζεται το ερευνητικό έργο των μελών ΔΕΠ.

Κατά την τελευταία πενταετία ένας ικανός αριθμός μελών ΔΕΠ άλλων Ιδρυμάτων μετακινήθηκαν προς το Πρόγραμμα Ψυχολογίας στο πλαίσιο ακαδημαϊκών/ερευνητικών δραστηριοτήτων. Οι μετακινήσεις μελών ΔΕΠ προς άλλα Ιδρύματα παρουσιάζονται αναλυτικά στην παρούσα έκθεση στην ενότητα 4.2.8 που αφορά στη διεθνή διάσταση των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σπουδών.

Κατά την τελευταία πενταετία ένας αρκετά μεγάλος αριθμός φοιτητών και φοιτητριών του Προγράμματος Ψυχολογίας μετακινήθηκαν προς άλλα Ιδρύματα του εξωτερικού και, κυρίως, της Ευρώπης, κατεχοχήν στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS.

Κατά την τελευταία πενταετία, μετακινήθηκε ένας αρκετά μεγάλος αριθμός φοιτητών και φοιτητριών άλλων Ιδρυμάτων προς το Πρόγραμμα Ψυχολογίας στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS.

Στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS χορηγείται από το Ίδρυμα Υποδοχής βεβαίωση η οποία πιστοποιεί το παρεχόμενο εκπαιδευτικό έργο που πραγματοποιήθηκε εκεί. Η βεβαίωση αυτή κατατίθεται στο Γραφείο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Για την καλύτερη αναγνώριση του εκπαιδευτικού έργου, το Πρόγραμμα Ψυχολογίας εργάστηκε για την αντιστοίχιση των διδακτικών μονάδων στο ευρωπαϊκό σύστημα ECTS. Επίσης υπάρχουν διαδικασίες για την αναγνώριση μαθημάτων που έχουν παρακολουθήσει επιτυχώς οι φοιτητές/τριες σε όμορα Τμήματα άλλων ελληνικών ΑΕΙ.

Σύμφωνα με τη γνώμη μελών ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας που συνεργάζονται με το Γραφείο Διεθνών Προγραμμάτων, κυρίως στο πλαίσιο του προγράμματος ERASMUS, η λειτουργία και η στελέχωση του κεντρικού Γραφείου είναι ικανοποιητική.

Τις ενέργειες προβολής και ενημέρωσης γενικά της ακαδημαϊκής κοινότητας τις αναλαμβάνει κυρίως το Γραφείο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και όχι το Πρόγραμμα. Το Πρόγραμμα έχει την ευθύνη της ενημέρωσης των φοιτητών/τριών και του διδακτικού προσωπικού για τις δυνατότητες μετακίνησής τους σε Ιδρύματα του εξωτερικού. Για τον σκοπό αυτό στην ετήσια συνάντηση με τους εισερχόμενους πρωτοετείς φοιτητές του Προγράμματος, η οποία

πραγματοποιείται κάθε Οκτώβριο της νέας ακαδημαϊκής χρονιάς, δίδεται σχετικό πληροφοριακό υλικό.

Γενικά, οι εισερχόμενοι φοιτητές υποστηρίζονται από το Γραφείο Διεθνών και Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων για τα διαδικαστικά ζητήματα. Για τα ακαδημαϊκά ζητήματα (μαθήματα, εξετάσεις, εργασίες κ.ο.κ.) απευθύνονται στους συντονιστές του Προγράμματος αλλά και στους διδάσκοντες των οποίων μαθήματα έχουν επιλέξει. Πολλοί εισερχόμενοι φοιτητές ERASMUS υποστηρίζονται αποτελεσματικά από το δίκτυο εθελοντικής υποστήριξης φοιτητών ανταλλαγής του ΕΚΠΑ, Esn Kara Athens (esnkarpa.org.athens).

Στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας δεν προσφέρονται μαθήματα που διδάσκονται σε ξένη γλώσσα, πράγμα το οποίο δυσχεραίνει την παρακολούθηση των εισερχομένων ξένων φοιτητών. Όμως τα μέλη ΔΕΠ που διδάσκουν τα μαθήματα που επιλέγουν οι εισερχόμενοι ξένοι φοιτητές φροντίζουν να υποστηρίξουν και να διευκολύνουν την ομαλή ένταξή τους στις σπουδές. Το μοντέλο το οποίο έχει επικρατήσει είναι συναντήσεις σε τακτά χρονικά διαστήματα των εισερχομένων φοιτητών με τους διδάσκοντες των μαθημάτων που έχουν επιλέξει. Κατά τις συναντήσεις αυτές συνήθως χορηγείται σχετική βιβλιογραφία, αναφέρεται ο τρόπος αξιολόγησης (π.χ., εργασία/ες, εξετάσεις προφορικές ή γραπτές), επιλύονται απορίες των φοιτητών/τριών, κ.ά.).

Δεν υπάρχει πρόσθετη (από το Πρόγραμμα ή/και το Ίδρυμα) οικονομική ενίσχυση των φοιτητών και των μελών του ακαδημαϊκού προσωπικού που λαμβάνουν μέρος στα προγράμματα κινητικότητας καθώς για κάτι τέτοιο, θα απαιτούνταν οικονομικοί πόροι τους οποίους δεν διαθέτει το Πρόγραμμα Ψυχολογίας και γενικότερα το Τμήμα ΦΠΨ και το Πανεπιστήμιο.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας ενθαρρύνει την κινητικότητα των μελών ΔΕΠ και των φοιτητών, κυρίως, μέσα από συμφωνίες στο πλαίσιο του Προγράμματος Κινητικότητας Erasmus. Επίσης, μέλη ΔΕΠ μετακινούνται από το Πρόγραμμα Ψυχολογίας προκειμένου να συμμετάσχουν σε κοινά με ξένους συναδέλφους ερευνητικά και διδακτικά προγράμματα και ακαδημαϊκές δραστηριότητες. Αντίστοιχα ξένοι ακαδημαϊκοί επισκέπτονται για τους ίδιους σχετικούς λόγους το Πρόγραμμα Ψυχολογίας.

Η ιδέα της κινητικότητας φοιτητών προωθείται με έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό των πανεπιστημίων υποδοχής που υπάρχει διαθέσιμο, ανανεωμένο κάθε χρόνο στο γραφείο των μελών ΔΕΠ που έχουν συνάψει συμφωνίες στα πλαίσια του προγράμματος ERASMUS, σε συνδυασμό με σχετικές ανακοινώσεις, έντυπες και ηλεκτρονικές στις ιστοσελίδες του Τομέα Ψυχολογίας και του Τμήματος ΦΠΨ, που αναρτώνται κατά την περίοδο της προκήρυξης για υποβολή αιτήσεων στο Πρόγραμμα Κινητικότητας Φοιτητών ERASMUS-SOCRATES. Επίσης, προωθείται μέσα από την άτυπη μεταφορά εμπειρίας των μελών ΔΕΠ και των φοιτητών στους συναδέλφους τους. Από το 2008 και εξής είναι ολοένα και αυξανόμενο το ενδιαφέρον των φοιτητών για συμμετοχή στο ανωτέρω πρόγραμμα φοιτητικής κινητικότητας.

Από όσο τουλάχιστον γνωρίζουμε, δεν υπάρχουν στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας θεσμοθετημένα κριτήρια ελέγχου της ποιότητας της κινητικότητας του ακαδημαϊκού προσωπικού. Το ζήτημα αυτό επαφίεται στην κρίση του μέλους ΔΕΠ που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία της πρόσκλησης και τα κριτήρια συνήθως είναι πολύ γενικά και αφορούν στη αναγνωρισιμότητα και το κύρος του προσκεκλημένου. Επίσης, ο/η κάθε συνάδελφος, όταν μετακινείται, έχει ένα σχέδιο εργασίας και συνεργασίας με συναδέλφους από τα Ίδρυματα που επισκέπτεται και επαφίεται στα δικά του ακαδημαϊκά κριτήρια ο τρόπος με τον οποίο θα υλοποιηθεί. Στοιχεία, ωστόσο, για το περιεχόμενο

μίας ακαδημαϊκής επίσκεψης περιγράφονται στην έκθεση προγραμματισμού και απολογισμού που συνήθως κατατίθεται από τον ενδιαφερόμενο για την έγκριση της μετακίνησης.

4.2. Διδακτικό έργο - Μεταπτυχιακό επίπεδο

4.2.1. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ»

4.2.1.1. Αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού

Το διδακτικό έργο αξιολογείται με ειδικά σχεδιασμένο ερωτηματολόγιο που χορηγείται στους σπουδαστές του Α', Β' και Γ' έτους του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών για κάθε μάθημα χωριστά.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 25 ερωτήσεις πενταβάθμιας διαβαθμιστικής επιλογής τύπου Likert, οι οποίες κατατάσσονται σε 8 ενότητες.

Ενότητα Α' – Ατομικός Κωδικός: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 2 ερωτήσεις στις οποίες ο συμμετέχοντας καλείται να επιλέξει έναν συνδυασμό τριών γραμμάτων και τριών αριθμών. Ο κωδικός αυτός που δημιουργείται επιτρέπει την παρακολούθηση της πορείας των αξιολογήσεων κατά τη φοίτηση των συμμετεχόντων, διατηρώντας το απόρρητο των πληροφοριών που προσφέρουν.

Ενότητα Β' – Περιεχόμενο μαθήματος: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 6 ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται: στη δομή-οργάνωση του μαθήματος, στην παρουσίαση νέων γνώσεων, στην υποστήριξη των συμμετεχόντων κατά τη διάρκεια προετοιμασίας γραπτής εργασίας, στην επαρκή κάλυψη του θέματος, στο επίπεδο κατανόησης των βασικών εννοιών, και στην προσαρμογή του μαθήματος στο επίπεδο των συμμετεχόντων.

Ενότητα Γ' – Εκπαιδευτική Μεθοδολογία: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 2 ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται: στη διευκόλυνση της ενεργού συμμετοχής και στην επάρκεια χρόνου για συζήτηση.

Ενότητα Δ' – Πρόγραμμα σπουδών: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 1 ερώτηση η οποία αναφέρεται στη χρησιμότητα του μαθήματος.

Ενότητα Ε' – Βιβλιογραφία: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 3 ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται: στη συνάφεια της βιβλιογραφίας με το αντικείμενο, στο περιεχόμενο της βιβλιογραφίας, και στην επάρκεια της βιβλιογραφίας ως προς τις πληροφορίες.

Ενότητα ΣΤ' – Εκπαιδευτές: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 8 ερωτήσεις οι οποίες αναφέρονται: στην ικανότητα μετάδοσης γνώσεων, στη μεθοδική παρουσίαση των πληροφοριών, στη σαφήνεια των ερωτήσεων προς τους καταρτιζόμενους, στη σαφήνεια των απαντήσεων προς τους καταρτιζόμενους, στη δεκτικότητα στην κριτική, στο σεβασμό προς τους φοιτητές, στο ενδιαφέρον για το εκπαιδευτικό έργο, και στην κατάλληλη προετοιμασία για τη διεξαγωγή του μαθήματος.

Ενότητα Ζ' – Υπεύθυνος/η: Η ενότητα αυτή αποτελείται από 1 ερώτηση η οποία αναφέρεται στην διαθεσιμότητα του/της διδάσκοντα/ουσας.

Ενότητα Η' – Σχόλια-Παρατηρήσεις: Στην ενότητα αυτή οι συμμετέχοντες προσφέρουν ελεύθερα τα σχόλια και τις παρατηρήσεις τους σχετικά με το α και το β.

Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις όλων των Ενοτήτων δίνονται με τη χρήση μίας κλίμακας διαβαθμιστικής επιλογής τύπου Likert με πέντε εναλλακτικές (1=Διαφωνώ Απόλυτα, 2=Διαφωνώ εν μέρει, 3=Ουδέτερη άποψη, 4=Συμφωνώ εν μέρει, 5=Συμφωνώ Απόλυτα).

Στην αξιολόγηση των μαθημάτων του Γ' εξαμήνου του Π.Μ.Σ. «Κλινική Ψυχολογία» συμμετείχαν 19 φοιτητές. Τα δεδομένα της έρευνας συλλέχθηκαν με ομαδική αποστολή του ερωτηματολογίου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, μετά το πέρας του έτους. Οι συμμετέχοντες καλούνταν, μέσω επιστολής που τους εστάλη, να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο ξεχωριστά για κάθε μάθημα και να το τοποθετήσουν σε μια κάλη που είχε τοποθετηθεί για το σκοπό αυτό στο Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στην επιστολή που εστάλη στους συμμετέχοντες, υπήρξαν ακόμη προτροπές για την απολύτως ειλικρινή συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, καθώς αυτό αποτελούσε και το σκοπό της όλης διαδικασίας αξιολόγησης. Τέλος, υπήρξε έγγραφη διαβεβαίωση προς τους συμμετέχοντες για το απόρρητο των πληροφοριών που θα προσέφεραν και δεν δίνονταν άλλες εξηγήσεις ή διευκρινήσεις που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τη διαδικασία συμπλήρωσης. Οι συμμετέχοντες βρήκαν τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου σαφείς και δεν παρουσιάστηκαν δυσκολίες κατά τη συμπλήρωση.

Από τη συνολική αξιολόγηση των μαθημάτων προέκυψαν τα εξής ευρήματα: οι συμμετέχοντες έμειναν ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο, την εκπαιδευτική μεθοδολογία, τη χρησιμότητα, τη βιβλιογραφία, τους εισηγητές και τη διαθεσιμότητα των διδασκόντων. Κάποιες επισημάνσεις αφορούν σε στατιστικώς σημαντικές διαφορές που εντοπίστηκαν μεταξύ των επιμέρους τομέων αξιολόγησης και μαθημάτων. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι όποιες διαφορές αναφέρθηκαν ανέκκυψαν στο πλαίσιο συγκριτικών αξιολογήσεων καθώς επίσης και στο πλαίσιο μίας πολύ καλής γενικής εικόνας και ακόμη και οι τομείς και μαθήματα που αξιολογήθηκαν συγκριτικά κάπως πιο αρνητικά, αντανακλούν τη θετική γνώμη των συμμετεχόντων για το πρόγραμμα.

Τα αποτελέσματα κοινοποιούνται στον κάθε διδάσκοντα προκειμένου να γνωρίζει τις απόψεις των σπουδαστών σχετικά με τον τρόπο διδασκαλίας του. Επίσης, τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στην Επιτροπή Προγράμματος του ΠΜΣ Κλινικής Ψυχολογίας, όπου κατόπιν συζήτησης γίνονται συγκεκριμένες προτάσεις για τυχόν αλλαγές, βελτιώσεις στον κάθε διδάσκοντα.

Ο μέσος εβδομαδιαίος φόρτος διδακτικού έργου των μελών ΔΕΠ της Επιτροπής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών είναι 9 ώρες (σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο). Συνολικά, εννέα μέλη ΔΕΠ διδάσκουν στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών.

Οι υποψήφιοι διδάκτορες συνεισφέρουν στο διδακτικό έργο σε ποσοστό μια στις δώδεκα παραδόσεις σε τακτικά μαθήματα του εξαμήνου. Επίσης, οι υποψήφιοι διδάκτορες και μεταπτυχιακοί φοιτητές πραγματοποιούν σεμιναριακά μαθήματα 8-10 ώρες ανά εξάμηνο.

4.2.1.2. Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας

Όλα τα μαθήματα του ΠΜΣ Κλινικής Ψυχολογίας είναι υποχρεωτικά. Πέντε (5) μαθήματα είναι τετράωρα, 5 είναι τρίωρα και 20 μαθήματα είναι δίωρα. Ακόμη, η φοίτηση περιλαμβάνει υποχρεωτικά στο 2^ο έτος σπουδών πρακτική άσκηση σε εξωτερικό φορέα ψυχικής υγείας 3 μέρες/εβδομάδα (μικρή πρακτική άσκηση) και στο 3^ο έτος σπουδών πρακτική άσκηση σε εξωτερικό

φορέα ψυχικής υγείας 5 μέρες/εβδομάδα (μεγάλη πρακτική άσκηση). Τέλος, κάθε μεταπτυχιακός σπουδαστής υποχρεούται να εκπονήσει ερευνητική διπλωματική εργασία.

Στην πλειονότητά τους τα μαθήματα παρουσιάζονται με τη μορφή διάλεξης. Επίσης, πραγματοποιούνται άλλου τύπου δραστηριότητες συναφείς με τους μαθησιακούς στόχους που θέτει το κάθε μάθημα. Για παράδειγμα, σε ορισμένα μαθήματα μικρές ομάδες σπουδαστών εργάζονται πάνω σε ένα θέμα, το οποίο και παρουσιάζουν προφορικά μέσα στο μάθημα. Ακόμη, κάποια μαθήματα περιλαμβάνουν: α) βιωματικές ασκήσεις, όπως role-playing, ομάδες αυτογνωσίας, κ.λπ., β) ασκήσεις γνωστικής και κλινικής αξιολόγησης, όπως για παράδειγμα με τεστ νοημοσύνης, προσωπικότητας, ψυχοπαθολογίας, γ) παρακολούθηση ταινιών σχετικών με την θεματολογία του μαθήματος, δ) παρουσιάσεις για τις δραστηριότητες στην πρακτική άσκηση εκτός ωρών διδασκαλίας και ε) παρουσίαση έρευνας εκτός ωρών διδασκαλίας. Επίσης, σε κάθε εξάμηνο πραγματοποιούνται ειδικά σεμινάρια, όπως για παράδειγμα Ψυχοφαρμακολογία, Ταξινόμηση των ψυχικών διαταραχών σύμφωνα με το DSM και το ICD, κ.λπ. Στην πλειονότητα των μαθημάτων χρησιμοποιείται πολλαπλή βιβλιογραφία (πάνω από το 90%). Στα 3/4 των μαθημάτων υπάρχουν υποχρεωτικές γραπτές εξετάσεις. Σε περίπου 3/4 των μαθημάτων υπάρχουν υποχρεωτικές εργασίες. Όλα τα μαθήματα περιλαμβάνονται στον Οδηγό Σπουδών του Τμήματος Ψυχολογίας όπου υπάρχει και η περιγραφή του περιεχομένου τους. Επίσης, υπάρχει η ιστοσελίδα του Μεταπτυχιακού στην οποία οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να ενημερωθούν σχετικά με το προσωπικό του προγράμματος, τα μαθήματα που διδάσκονται ανά εξάμηνο σπουδών και τις ώρες διδασκαλίας, καθώς και ανακοινώσεις για εξωτερικές επιστημονικές εκδηλώσεις του χώρου της κλινικής ψυχολογίας.

Η αξιολόγηση και ενδεχόμενη αναπροσαρμογή της διδακτέας ύλης πραγματοποιείται ανά διετία από την Επιτροπή Προγράμματος του ΠΜΣ.

Όλοι οι φοιτητές συμμετέχουν υποχρεωτικά στις εξετάσεις, ενώ το ποσοστό επιτυχίας τους στις εξετάσεις είναι 100%.

Ο συνολικός μέσος βαθμός πτυχίου για τα τελευταία πέντε έτη είναι 9,0. Για αναλυτική κατανομή ανά ακαδημαϊκό έτος, βλ. Πίνακα 14 στο Παράρτημα.

Η μέση διάρκεια σπουδών για τη λήψη πτυχίου είναι 3 έτη.

4.2.1.3. Οργάνωση και εφαρμογή του διδακτικού έργου

Η ύλη των μαθημάτων, οι στόχοι του μαθήματος, καθώς και ο τρόπος αξιολόγησης γνωστοποιούνται από την πλειοψηφία των διδασκόντων/ουσών μέσω διαγράμματος (syllabus) στο πρώτο μάθημα. Το διάγραμμα συνήθως περιλαμβάνει τις θεματικές των διαλέξεων, την βιβλιογραφία, καθώς και τον τρόπο εξέτασης. Μετά την ολοκλήρωση του μαθήματος, το διάγραμμα αναρτάται και στην ιστοσελίδα του μεταπτυχιακού.

Οι μαθησιακοί στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα περιγράφονται στον οδηγό σπουδών, καθώς και στην ιστοσελίδα.

Η μέτρηση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων των μαθημάτων γίνεται στο τέλος του εξαμήνου στο πλαίσιο των εξετάσεων των μαθημάτων.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα τηρείται επακριβώς. Με βάση τις αξιολογήσεις των φοιτητών οι διδάσκοντες είναι συνεπείς στις ώρες διδασκαλίας, καθώς και διαθέσιμοι για τυχόν απορίες, προβληματισμούς των σπουδαστών.

Η οργάνωση και δομή του ωρολογίου προγράμματος μαθημάτων θεωρείται ορθολογική. Ωστόσο, έχουν προκύψει κατά καιρούς οργανωτικές δυσκολίες επειδή κάποια μαθήματα συμπίπτουν με εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο της πρακτικής άσκησης των σπουδαστών.

Τέσσερα μέλη ΔΕΠ από τις δύο ανώτερες βαθμίδες διδάσκουν βασικά εισαγωγικά μαθήματα του ΠΜΣ. Τα μαθήματα αυτά είναι τα εξής: Αξιολόγηση Α', Κλινική Κοινωνική Ψυχολογία, Ψυχοπαθολογία Α', Δεξιότητες Κλινικής Συνέντευξης ΙΙ, Αξιολόγηση Γ', Ειδικά Θέματα Κλινικής Ψυχολογίας Ι, Ειδικά Θέματα Κλινικής Ψυχολογίας ΙΙ. Όλα τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος διδάσκουν μαθήματα που εμπίπτουν στο στενό ή ευρύτερο γνωστικό τους πεδίο.

Η υποχρεωτική ύλη του κάθε μαθήματος αποτελείται από πολλαπλές βιβλιογραφικές πηγές (βιβλία, άρθρα, σημειώσεις, υλικό σε ιστοσελίδες). Η ύλη δεν διανέμεται δωρεάν, αλλά είναι διαθέσιμη για ανάγνωση στο σπουδαστήριο ψυχολογίας. Αυτή η επιβάρυνση μπορεί να δημιουργήσει σημαντική δυσκολία για φοιτητές με περιορισμένους οικονομικούς πόρους.

Ο διδάσκων αποφασίζει κατά την κρίση του σχετικά με τη διαδικασία επικαιροποίησης των βοηθημάτων. Ακόμη, υπάρχει διετής αξιολόγηση από την επιτροπή προγράμματος του ΠΜΣ. Η διδασκόμενη ύλη καλύπτεται σε ποσοστό 70-100% από τα βοηθήματα. Σε όλα τα μαθήματα περιλαμβάνονται πολλαπλές βιβλιογραφικές πηγές.

4.2.1.4. Διαθέσιμα μέσα και υποδομές

Τα μαθήματα του μεταπτυχιακού διεξάγονται ως επί το πλείστον σε μια αίθουσα διδασκαλίας. Η χωρητικότητα θεωρείται επαρκής. Υπάρχουν σοβαρά προβλήματα όσον αφορά στην καθαριότητα, καθώς και στο πώς κλιματίζεται η αίθουσα γενικά. Πιο συγκεκριμένα, δεν υπάρχει σταθερότητα ή επάρκεια στη θέρμανση τον χειμώνα με αποτέλεσμα να κάνει πάρα πολύ κρύο, ενώ το καλοκαίρι υπάρχει ανεπαρκής κλιματισμός με αποτέλεσμα να κάνει υπερβολική ζέστη. Τα προβλήματα αυτά αφορούν και στο κτίριο γενικώς το οποίο έχει και περισσότερα προβλήματα. Για παράδειγμα, σε έντονες βροχοπτώσεις πλημμυρίζουν οι χώροι και σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει διακοπή ρεύματος. Τα ασανσέρ δεν λειτουργούν επαρκώς.

Υπάρχουν επίσης σοβαρά προβλήματα και στον βασικό εξοπλισμό του μεταπτυχιακού προγράμματος: α) στην αίθουσα διδασκαλίας υπάρχει έλλειψη λειτουργικών καθισμάτων, κουρτινών, περσίδων με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η παρακολούθηση λόγω ηλιοφάνειας ή να μην μπορούν να προβληθούν διαφάνειες, power-point, ταινίες. β) υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή και έλλειψη οικονομικής στήριξης προκειμένου να βελτιωθεί. Για παράδειγμα, υπάρχει μόνο ένας Η/Υ που καλύπτει τις ανάγκες όλου του μεταπτυχιακού. Δεν υπάρχει φορητός Η/Υ, συνεπώς για τις ανάγκες προβολής power-point ο κάθε διδάσκων υποχρεούται να φέρνει προσωπικό Η/Υ. Δεν υπάρχει projector για πρόβολη slides, power-point,

ούτε οθόνη και αυτά δανείζονται όταν είναι διαθέσιμα από τον Τομέα Ψυχολογίας και το Συμβουλευτικό Κέντρο Φοιτητών. γ) οι εξωτερικοί συνεργάτες που συμμετέχουν στο διδακτικό έργο είναι άμισθοι. Όλο και περισσότερο υπάρχει δυσανασάχτηση σχετικά με αυτό το θέμα και ορισμένοι έχουν διακόψει τη συνεργασία για τον λόγο αυτό. Επίσης, η δυνατότητα προσκεκλημένων ομιλητών για ειδικά θέματα είναι περιορισμένη για τους ίδιους λόγους. Συνεπώς, διαπιστώνεται η ανάγκη εύρεσης κονδυλίων για τη δυνατότητα συνέχισης του μεταπτυχιακού προγράμματος.

4.2.1.5. Βαθμός αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών

Η περιγραφή των μαθημάτων που διδάσκονται είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του μεταπτυχιακού (www.clin.psych.uoa.gr). Σε πολλές διαλέξεις χρησιμοποιείται το MS Powerpoint, διαφάνειες, προβολή εκπαιδευτικών ταινιών. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, δυστυχώς, δεν υπάρχει σταθερός τεχνολογικός εξοπλισμός και ο διδάσκων είναι αναγκασμένος να τον μεταφέρει σε κάθε μάθημα. Τα περισσότερα μέλη ΔΕΠ χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για την επικοινωνία τους με τους φοιτητές.

4.2.1.6. Αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων και μεταξύ τους συνεργασία

Εννέα (9) μέλη ΔΕΠ διδάσκουν στο Μεταπτυχιακό, ενώ υπάρχουν και 6 εξωτερικοί συνεργάτες. Οι σπουδαστές είναι 15 ανά έτος. Η αναλογία είναι 1/15 ανά μάθημα. Υπάρχει ένα εργαστηριακό μάθημα στο πρόγραμμα σπουδών, αυτό της Αξιολόγησης Α', το οποίο διδάσκεται από εξωτερικούς συνεργάτες και στο οποίο η αναλογία είναι 1/15 ανά μάθημα.

Όλοι οι διδάσκοντες έχουν ανακοινωμένες ώρες γραφείου τις οποίες τηρούν, και αξιοποιούνται από τους φοιτητές.

4.2.1.7. Βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα

Υπάρχουν τέσσερα μαθήματα που ειδικεύονται στην έρευνα, όπως διαφαίνεται και από το πρόγραμμα σπουδών. Σε όλα τα μαθήματα η θεωρία και η πράξη συνδέονται με δημοσιευμένες έρευνες, καθώς και με ενδεικτικές ερευνητικές προοπτικές.

Όλοι οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να συμμετάσχουν στα ερευνητικά προγράμματα των μελών ΔΕΠ του Τομέα. Επίσης, στο πλαίσιο ορισμένων μαθημάτων του μεταπτυχιακού υπάρχει υποχρεωτική συμμετοχή σε τρέχοντα ερευνητικά προγράμματα.

4.2.1.8. Συνεργασίες με εκπαιδευτικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού και με το κοινωνικό σύνολο

Στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα διδάσκουν εξωτερικοί συνεργάτες μέλη ΔΕΠ από τα εξής ιδρύματα: Πάντειο Πανεπιστήμιο και Τμήμα Νοσηλευτικής, ΕΚΠΑ.

Το ΠΜΣ προσκαλεί σε τακτική βάση διδάσκοντες από Πανεπιστήμια και Πανεπιστημιακές Κλινικές του αλλοδαπής, κυρίως μέσω του Προγράμματος Erasmus / Socrates, και συγκεκριμένα από το: Πανεπιστήμιο της Βιέννης την Καθηγήτρια Ilse Krystin-Exner, Πανεπιστήμιο του Landau (Γερμανία) την Καθηγήτρια Annette Schröder, Πανεπιστήμιο της Κοπεγχάγης την Καθηγήτρια Libby Tata-Arcel, Πανεπιστήμιο La Sapienza της Ρώμης τον Καθηγητή Claudio Neri, Πανεπιστήμιο του Angers (Γαλλία) την Καθηγήτρια Alix Bernard, Πανεπιστήμιο Lumière της Lyon 2 την Καθηγήτρια Claudine Vacheret και τους Καθηγητές René Kaës και Bernard Duez, Πανεπιστήμιο της Τουλούζης τον Καθηγητή Sidi Askofaré, Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο της Caen (Γαλλία) τον παιδοψυχίατρο Jacques Dayan.

Τέλος, επιχειρείται η δημιουργία ενός «Θεματικού Φόρουμ Συζητήσεων» με διάφορες ομάδες ενδιαφερόντων στο οποίο θα μπορούν να συμμετέχουν διδάσκοντες και σπουδαστές Προγραμμάτων Μεταπτυχιακών Σπουδών Κλινικής Ψυχολογίας τόσο της ημεδαπής όσο και της αλλοδαπής.

Στη δεύτερη φάση της λειτουργίας του ΠΜΚΨ (2004-2012) έχουν ήδη δρομολογηθεί ανταλλαγές σπουδαστών με άλλα ευρωπαϊκά Μεταπτυχιακά Προγράμματα μέσω του προγράμματος υποτροφιών Erasmus / Socrates, οι οποίες άρχισαν να ισχύουν από το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006.

Η πρακτική άσκηση των φοιτητών πραγματοποιείται σε δημόσιους φορείς ψυχικής υγείας στην Αθήνα, καθώς και στην επαρχία (βλέπε ενότητα 6).

4.2.2. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΣΧΟΛΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ»

4.2.2.1. Αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού

Το διδακτικό έργο αξιολογείται με ερωτηματολόγια που χορηγούνται στους φοιτητές/τριες του ΠΜΣ (βλ. Παράρτημα 1). Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης αξιοποιούνται από τους διδάσκοντες/ουσες για βελτιώσεις και αλλαγές σχετικά με τα μαθήματα και τον τρόπο διδασκαλίας.

Ο μέσος εβδομαδιαίος φόρτος διδακτικού έργου των μελών ΔΕΠ του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών είναι 7 ώρες (σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο).

Το διδακτικό προσωπικό του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας αποτελείται από μέλη Δ.Ε.Π. του Τομέα Ψυχολογίας και 2 μέλη του Τομέα Παιδαγωγικής. Πιο συγκεκριμένα διδάσκουν: α) τα 2/3 των μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας, με γνωστικά αντικείμενα στο χώρο της Σχολικής, Συμβουλευτικής, Εξελικτικής, Κοινωνικής, και Γνωστικής Ψυχολογίας, καθώς και των Μαθησιακών Δυσκολιών και της Επαγγελματικής Συμβουλευτικής και β) περίπου το 1/3 των μελών ΔΕΠ του Τομέα Παιδαγωγικής με γνωστικά αντικείμενα την Ειδική Αγωγή και τη Διδακτική.

Στο προσωπικό του Προγράμματος μπορεί να ενταχθεί αριθμός μελών ΔΕΠ άλλων Τμημάτων ή/και ειδικών μαθημάτων (π.χ. σε θέματα μαθημάτων ψυχοθεραπευτικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της Γνωσιακής-Συμπεριφοριστικής και της Συστημικής προσέγγισης, σε ζητήματα που αφορούν στην παιδική κακοποίηση, καθώς και σε θέματα Δικανικής Ψυχολογίας) που δεν καλύπτονται από το Προσωπικό του Τμήματος ΦΠΨ, καθώς και σε περιπτώσεις διοργάνωσης συγκεκριμένων σεμιναρίων ή θερινού σχολείου.

Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές και υποψήφιοι διδάκτορες συνεισφέρουν σε ερευνητικά προγράμματα, επιμορφωτικές δράσεις και προγράμματα παρέμβασης σε σχολεία.

4.2.2.2. Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας

Διενεργούνται αξιολογήσεις, όπως ήδη αναφέρθηκε, με τη χορήγηση ερωτηματολογίων προς τους φοιτητές, τα οποία αξιολογούν το διδακτικό έργο ανά μάθημα και ανά διδάσκοντα (στην περίπτωση που οι διδάσκοντες είναι 2 ή περισσότεροι). Επιπλέον, με την έναρξη κάθε μαθήματος, με τη μορφή σύντομου ερωτηματολογίου ή συζήτησης που περιέχει ανοιχτές ερωτήσεις, καταγράφονται: α) οι προηγούμενες γνώσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών στο συγκριμένο γνωστικό αντικείμενο και αντίστοιχο πεδίο έρευνας, β) οι προσδοκίες των φοιτητών στο συγκεκριμένο μάθημα, αφού προηγουμένως έχουν πληροφορηθεί από τον διδάσκοντα/τη διδάσκουσα για το σκοπό, τις ενότητες και τη σχετική βιβλιογραφία που αφορά στο μάθημα.

Το πρόγραμμα μαθημάτων περιλαμβάνει 20 μαθήματα, πρακτική άσκηση των φοιτητών και εκπόνηση διπλωματικής εργασίας. Τα μαθήματα αυτά περιλαμβάνουν μαθήματα κορμού, μαθήματα αξιολόγησης, μαθήματα σχετικά με δυσκολίες μάθησης και προσαρμογής, μαθήματα διδακτικής, μαθήματα ψυχολογικής παρέμβασης, μαθήματα μεθοδολογίας επιστημονικής έρευνας και στατιστικής ανάλυσης καθώς και μάθημα εποπτείας της πρακτικής άσκησης.

Τα μαθήματα στοχεύουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη και στελέχωση των αποφοίτων με τα απαραίτητα εφόδια για διάγνωση, πρόληψη και ψυχοπαιδαγωγική αντιμετώπιση δυσκολιών μάθησης και προσαρμογής παιδιών και εφήβων, τη συμβουλευτική με τους διδάσκοντες-εκπαιδευτικούς και τους γονείς, καθώς και την προαγωγή της μάθησης και της ψυχικής ανθεκτικότητας στη σχολική κοινότητα. Επίσης, τα μαθήματα στοχεύουν στη σύνδεση της θεωρίας, της έρευνας και των παρεμβάσεων στη σχολική κοινότητα.

Όλα τα μαθήματα περιλαμβάνουν θεωρητικό και πρακτικό μέρος. Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων δίδεται η ευκαιρία στους φοιτητές να καταρτιστούν και να χορηγήσουν δοκιμαστικά εργαλεία ψυχοδιαγνωστικής αξιολόγησης για το μαθησιακό και τον ψυχοκοινωνικό τομέα, να τα βαθμολογήσουν και να συγγράψουν ψυχολογικές αναφορές, να ασκηθούν σε παιχνίδι ρόλων και προσομοιώσεις, να παρουσιάσουν ηχογραφημένες/ βιντεοσκοπημένες συνεντεύξεις και συνεδρίες συμβουλευτικής, καθώς και περιστατικά στο μάθημα της εποπτείας, ενώ παράλληλα τους δίνεται η ευκαιρία να συμμετάσχουν σε καταρτίσεις προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης.

Το Πρόγραμμα Σπουδών διατίθεται σε ηλεκτρονική μορφή στην ιστοσελίδα του τμήματος (διεύθυνση τμήματος και ιστοσελίδας ΠΜΣ), όσο και σε έντυπη μορφή στο οδηγό σπουδών και στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας. Τέλος, μέλη ΔΕΠ του ΠΜΣ μέσω των συνεργασιών τους σε ευρωπαϊκά και διεθνή ερευνητικά και παρεμβατικά προγράμματα καθώς και σε διεθνείς επιτροπές Σχολικής Ψυχολογίας (για παράδειγμα International Institute of School Psychology) γνωρίζουν σε βάθος ειδικά θέματα σχολικής ψυχολογίας.

Όπως διαφαίνεται από το πρόγραμμα μαθημάτων, το χρόνο που αφιερώνεται και τη σπουδαιότητα που αποδίδεται στην πρακτική άσκηση των φοιτητών, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην διασύνδεση της θεωρίας, της έρευνας και της πράξης. Για το λόγο αυτό η πρακτική άσκηση και η γνωριμία με τα σχολεία και τα κέντρα ξεκινά ήδη από το Β' εξάμηνο και συνεχίζεται μέχρι την απόκτηση του τίτλου

σπουδών, καθώς στα πρώτα εξάμηνα παρέχονται τα απαραίτητα εφόδια (γνώσεις και δεξιότητες) έτσι ώστε να αξιοποιήσουν οι φοιτητές στο μέγιστο δυνατό την εμπειρία της πρακτικής άσκησης.

Οι εξετάσεις διεξάγονται στο τέλος κάθε εξαμήνου. Όσοι αποτυγχάνουν σε αυτές έχουν το δικαίωμα επανεξέτασης το Σεπτέμβριο, εκτός αν για ειδικούς λόγους αποφασίζεται διαφορετικά από τη Γενική Συνέλευση του Τμήματος μετά από Εισήγηση της Επιστημονικής Επιτροπής του ΠΜΣ. Οι εξετάσεις είναι είτε γραπτές είτε προφορικές, κατά την κρίση των διδασκόντων. Οι μεταπτυχιακοί φοιτητές έχουν επίσης τη δυνατότητα να καταθέσουν εργασία απαλλακτική από τις εξετάσεις, ύστερα από έγκριση των αρμοδίων διδασκόντων, οι οποίοι καθορίζουν και τα θέματα των εργασιών και αναλαμβάνουν την εποπτεία τους. Οι απαλλακτικές εργασίες πρέπει να έχουν δομή και έκταση που να εγκρίνεται από τον υπεύθυνο διδάσκοντα.

Στα πλαίσια των απαιτήσεων των μαθημάτων, τα οποία λαμβάνουν την μορφή διαλέξεων, σεμιναρίων, παραδόσεων και ομιλιών (π.χ. Σχολικοί Σύμβουλοι και επόπτες, προσκεκλημένοι ομιλητές εσωτερικού ή εξωτερικού), οι φοιτητές καλούνται να παρουσιάσουν προφορικά τις εργασίες που αναλαμβάνουν, και να συμμετάσχουν στο διάλογο που αναπτύσσεται, στοιχείο το οποίο συμβάλλει στην ολόπλευρη και σφαιρική αξιολόγηση των φοιτητών.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην προετοιμασία των σπουδαστών μέσω της πρακτικής άσκησης. Για την ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών απαιτείται η συμπλήρωση 800 ωρών πρακτικής άσκησης σε φορείς. Το Α' Μέρος Πρακτικής Άσκησης, δηλαδή οι πρώτες 100 ώρες αφορούν στην πρακτική άσκηση αποκλειστικά σε σχολεία (school-based practicum), προκειμένου οι μεταπτυχιακοί φοιτητές/ φοιτήτριες να εξοικειωθούν με το σύστημα του σχολείου και να βιώσουν όλα τα τμήματα της δομής και της λειτουργίας του, παρακολουθώντας όλες τις δραστηριότητες του σχολείου κατά τη διάρκεια προγραμματισμένων ημερών. Πιο συγκεκριμένα, επιδιώκεται η συστηματική παρατήρηση όλων των δραστηριοτήτων του σχολείου, συμπεριλαμβάνοντας το έργο των εκπαιδευτικών στη σχολική τάξη και σχολική μονάδα, το κοινωνικο-συναισθηματικό κλίμα της σχολικής μονάδας και τις σχέσεις αλληλεπίδρασης όλων των εμπλεκόμενων στην εκπαιδευτική διαδικασία μελών, μέσα στο ευρύτερο διοικητικό και νομοθετικό πλαίσιο της εκπαίδευσης. Έτσι, οι φοιτητές/φοιτήτριες αποκτούν βιώματα από την εργασία στη σχολική τάξη, έρχονται σε επαφή με το σύλλογο των διδασκόντων, με τους μαθητές, με το σύλλογο των γονέων και ενημερώνονται σχετικά με το διοικητικό και νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία του σχολείου και τη σχέση του με άλλες εκπαιδευτικές μονάδες, με συμβουλευτικές και άλλες υπηρεσίες καθώς και με φορείς της κοινότητας. Το πρώτο αυτό μέρος της Πρακτικής Άσκησης (100 ώρες) πραγματοποιείται στο β' εξάμηνο των σπουδών τους σε γενικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της περιοχής Αττικής (νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια, καλλιτεχνικό γυμνάσιο, διαπολιτισμικό γυμνάσιο, πρότυπο μουσικό λύκειο κ.α.). Ενδεικτικά αναφέρονται τα Νηπιαγωγεία 1ο Βύρωνα, το 9^ο, 12^ο, 71^ο, 95^ο και 120^ο Αθηνών, τα δημοτικά σχολεία Αθηνών 9^ο και 115^ο και το 8^ο και 17^ο δημοτικά σχολεία Καλλιθέας, το 57^ο γυμνάσιο Αθηνών, το Πρότυπο Πειραματικό Μουσικό Γυμνάσιο Παλλήνης, το Καλλιτεχνικό Γυμνάσιο Γέρακα Αττικής, το Διαπολιτισμικό Γυμνάσιο Ελληνικού, γενικά λύκεια όπως το Πρότυπο Μουσικό Λύκειο, τα 1ο και 7^ο λύκεια Καλλιθέας, το Διαπολιτισμικό λύκειο Ελληνικού και τέλος τεχνικά λύκεια όπως το 1^ο ΕΠΑΛ Περάματος και το 2^ο ΕΠΑΛ Χαλανδρίου). Το δεύτερο μέρος της Πρακτικής Άσκησης, δηλαδή 700 ώρες, πραγματοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του δεύτερου έτους των σπουδών, δηλαδή στα γ' και δ' εξάμηνα, 3 ημέρες την εβδομάδα, σε 2 πλαίσια πρακτικής: α) σε σχολικές μονάδες γενικής και ειδικής εκπαίδευσης με επόπτες ψυχολόγους και β) σε ιατροπαιδαγωγικά κέντρα και ΣΜΕΑ, σε κέντρα Ψυχικής Υγείας και

σε ΚΕΔΔΥ με επόπτες ψυχολόγους. Ενδεικτικά αναφέρονται το Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Κωφών-Βαρυκόων Πεύκης, το 1^ο Ειδικό Δημοτικό Σχολείο Ιλίου, τα Αρσάκεια Σχολεία Ψυχικού-Εκάλης κ.ά., το Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογενειών Ζωγράφου, τα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα Ν. Σμύρνης και Παλλήνης, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου) και το Δ' ΚΕΔΔΥ Αλίμου. Οι επόπτες ψυχολόγοι αναλαμβάνουν να εισάγουν τους μεταπτυχιακούς φοιτητές στις εργασίες των υπολοίπων στελεχών του κέντρου/του σχολείου, στις συναντήσεις της διεπιστημονικής μονάδας του κέντρου και να εκπαιδεύσουν τους φοιτητές στις ατομικές συναντήσεις και στη χορήγηση και αξιολόγηση ψυχοτεχνικών εργαλείων. Κατά την ολοκλήρωση της πρακτικής άσκησης των φοιτητών του ΠΜΣ, πραγματοποιείται αξιολόγηση των εποπτευόμενων φοιτητών από τους επόπτες των συνεργαζόμενων πλαισίων. Η αξιολόγηση αφορά στο υπόβαθρο γνώσεων που διαθέτουν οι φοιτητές, σε θεωρητικό επίπεδο, κατά την έναρξη της πρακτικής άσκησης, τις δεξιότητες και γνώσεις που αποκτούν οι φοιτητές σε διάφορους τομείς που εκπαιδεύονται κατά την πρακτική άσκηση, όπως στη λήψη ιστορικού, στην ψυχοδιαγνωστική αξιολόγηση, στην ατομική ψυχολογική συμβουλευτική, στη συμβουλευτική γονέων, στη συμβουλευτική εκπαιδευτικών, στην ψυχολογική παρέμβαση στα συστήματα οικογένειας, σχολείου, οικογένειας κλπ. Επιπλέον, η αξιολόγηση αφορά τη συμμετοχή τους στη διεπιστημονική ομάδα του κέντρου πρακτικής άσκησης και τις δεξιότητες που αποκτούν για σύνδεση της θεωρίας και της πράξης, σε συνδυασμό με το βαθμό συνέπειας και υπευθυνότητας στην πραγματοποίηση των υποχρεώσεων που αναλαμβάνουν οι φοιτητές υπό εποπτεία, για το συγκεκριμένο χρόνο διάρκειας της πρακτικής άσκησης. Παράλληλα, αξιολογείται και από τους ίδιους τους φοιτητές του ΠΜΣ η πρακτική τους άσκηση, εστιάζοντας σε θέματα σχετικά με τη συμμετοχή τους σε ατομικές και ομαδικές συναντήσεις ψυχολογικής συμβουλευτικής, σε ανάληψη της συμβουλευτικής-υποστηρικτικής διαδικασίας υπό εποπτεία ατομικών περιστατικών σχετικά με μαθησιακές δυσκολίες και συναισθηματικές δυσκολίες, σε προγράμματα παρέμβαση σε σχολεία της κοινότητας σε συνεργασία με κοινοτικούς φορείς και υπηρεσίες ψυχικής υγείας.

Τέλος, πραγματοποιείται κοινή συνάντηση μεταξύ των υπευθύνων μελών ΔΕΠ της πρακτικής άσκησης του ΠΜΣ και όλων των εποπτών των συνεργαζόμενων πλαισίων - σε τακτά χρονικά διαστήματα- η οποία συμβάλλει στην καλύτερη γνωριμία μελών ΔΕΠ και εποπτών, στη συστηματική τους συνεργασία σε εκπαιδευτικό και επιστημονικό επίπεδο, στην ολιστική παρακολούθηση της πορείας της πρακτικής άσκησης, καθώς και στη δημιουργική αξιολόγηση και αναδιαμόρφωση του ΠΜΣ, όπου απαιτείται, συνδέοντας τη θεωρία με την πράξη και τα ισχύοντα δεδομένα σχετικά με την ευρωπαϊκή και τη διεθνή κατάσταση.

Η εκπόνηση διπλωματικής εργασίας αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του Προγράμματος. Η ανάληψη θέματος για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας γίνεται μετά την ολοκλήρωση του Β' εξαμήνου. Η εργασία αυτή εκπονείται υπό την εποπτεία μέλους ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας ή του Τομέα Παιδαγωγικής και αποτελεί πρωτότυπη ερευνητική εργασία. Η τελική έγκριση της διπλωματικής εργασίας γίνεται από τριμελή επιτροπή οριζόμενη από την Επιτροπή του Προγράμματος, μετά από επιτυχή προφορική παρουσίασή της από τον/την φοιτητή/τρια.

Διενεργούνται αξιολογήσεις με τη χορήγηση ερωτηματολογίων τόσο στους φοιτητές, όσο και στους διδάσκοντες με σκοπό την αναπροσαρμογή και επικαιροποίηση των μαθημάτων και του περιεχομένου αυτών. Οι διδάσκοντες περιλαμβάνουν στα μαθήματα σύγχρονες επιστημονικές εργασίες και προσεγγίσεις.

Όλοι οι φοιτητές συμμετέχουν υποχρεωτικά στις εξετάσεις, ενώ ο συνολικός μέσος βαθμός πτυχίου για τα τελευταία πέντε έτη είναι 9,0.

Η μέση διάρκεια σπουδών για τη λήψη πτυχίου είναι 2,5 έτη.

4.2.2.3. Οργάνωση και εφαρμογή του διδακτικού έργου

Η ύλη των μαθημάτων, οι στόχοι του μαθήματος, καθώς και ο τρόπος αξιολόγησης γνωστοποιούνται από την πλειοψηφία των διδασκόντων/ουσών μέσω της περιγραφής του μαθήματος (syllabus) στο πρώτο μάθημα. Το syllabus συνήθως περιλαμβάνει τις θεματικές των διαλέξεων, την βιβλιογραφία, καθώς και τον τρόπο εξέτασης. Οι μαθησιακοί στόχοι και τα προσδοκώμενα αποτελέσματα περιγράφονται στο syllabus των μαθημάτων.

Η μέτρηση της επίτευξης των μαθησιακών στόχων των μαθημάτων γίνεται στο τέλος του εξαμήνου στο πλαίσιο των εξετάσεων των μαθημάτων.

Το ωρολόγιο πρόγραμμα μαθημάτων τηρείται επακριβώς, ενώ η οργάνωση και η δομή του θεωρείται ορθολογική.

Όλα τα βασικά εισαγωγικά μαθήματα διδάσκονται από μέλη ΔΕΠ/ΕΠ των δύο ανώτερων βαθμίδων και όλα τα μέλη ΔΕΠ του ΠΜΣ διδάσκουν μαθήματα που εμπίπτουν στο στενό γνωστικό τους πεδίο.

Η ύλη του κάθε μαθήματος αποτελείται από πολλαπλές βιβλιογραφικές πηγές (βιβλία, άρθρα, σημειώσεις, υλικό σε ιστοσελίδες). Η ύλη είναι διαθέσιμη στα ελληνικά και αγγλικά για ανάγνωση στο σπουδατήριο ψυχολογίας και δεν διανέμεται δωρεάν στους μεταπτυχιακούς φοιτητές. Οι διδάσκοντες αποφασίζουν κατά την κρίση τους σχετικά με τη διαδικασία επικαιροποίησης των βοηθημάτων. Η διδασκόμενη ύλη καλύπτεται σε ποσοστό 80-90% από τα βοηθήματα, και σε μικρό ποσοστό από ηλεκτρονικό υλικό των πανεπιστημιακών παραδόσεων των μελών ΔΕΠ, το οποίο διανέμεται στους φοιτητές ηλεκτρονικά και χωρίς δαπάνες.

Σε όλα τα μαθήματα περιλαμβάνονται πολλαπλές βιβλιογραφικές πηγές (δεν διανέμονται συγγράμματα).

4.2.2.4. Διαθέσιμα μέσα και υποδομές

Τα μαθήματα του μεταπτυχιακού διεξάγονται ως επί το πλείστον σε μια αίθουσα διδασκαλίας. Η χωρητικότητα και η επίπλωση θεωρείται επαρκής. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή (π.χ. απουσιάζει η WI FI κάλυψη για χρήση του διαδικτύου εντός του χώρου διδασκαλίας, τα διαθέσιμα λογισμικά για στατιστικές αναλύσεις, η εγκατάσταση μονόδρομου καθρέπτη για συμβουλευτικές συνεδρίες, κλπ) και έλλειψη συστηματικής οικονομικής στήριξης προκειμένου να βελτιωθεί. Συνεπώς, διαπιστώνεται η ανάγκη εύρεσης κονδυλίων για την δυνατότητα συνέχισης του μεταπτυχιακού προγράμματος και βελτίωσης της ποιότητας της διδασκαλίας.

4.2.2.5. Βαθμός αξιοποίησης των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών

Η περιγραφή των μαθημάτων που διδάσκονται είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του μεταπτυχιακού.

Σε πολλές διαλέξεις χρησιμοποιείται το MS Powerpoint, διαφάνειες, προβολή εκπαιδευτικών ταινιών. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, δυστυχώς, δεν υπάρχει σταθερός τεχνολογικός εξοπλισμός και ο διδάσκων είναι αναγκασμένος να τον μεταφέρει σε κάθε μάθημα.

Τα περισσότερα μέλη ΔΕΠ χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο για την επικοινωνία τους με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές.

4.2.2.6. Αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων και μεταξύ τους συνεργασία

Η αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων στα μαθήματα κρίνεται ικανοποιητική.

Όλοι οι διδάσκοντες έχουν ανακοινωμένες ώρες γραφείου τις οποίες τηρούν, και αξιοποιούνται από τους φοιτητές.

4.2.2.7. Βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα

Υπάρχουν μαθήματα που ειδικεύονται στην έρευνα, όπως διαφαίνεται και από το πρόγραμμα σπουδών. Σε όλα τα μαθήματα η θεωρία και η πράξη συνδέονται με δημοσιευμένες έρευνες, καθώς και με ενδεικτικές ερευνητικές προοπτικές.

Οι φοιτητές έχουν την δυνατότητα να συμμετάσχουν στα ερευνητικά προγράμματα των μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας.

4.2.2.8. Συνεργασίες με εκπαιδευτικά κέντρα του εσωτερικού και του εξωτερικού και με το κοινωνικό σύνολο

Μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εσωτερικού και διοργανώνουν από κοινού ομιλίες, συνέδρια και διαλέξεις. Συνεργασίες: Πανεπιστήμιο Πατρών, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας συνεργάζονται με πανεπιστήμια του εξωτερικού, με ευρωπαϊκούς και διεθνείς συλλόγους και διεθνείς εταιρείες σχολικής ψυχολογίας και διοργανώνουν από κοινού ομιλίες, συνέδρια και διαλέξεις. Αναφέρονται ενδεικτικά: University of California, Santa Barbara, USA, California State University, USA, Winthrop University, South Carolina, Harvard University, USA, Institute for School Reform, School Psychology Program, University of South Florida, University of Florida, The Community Stress Prevention Center, Israel, Educational & Child Psychology Service, Wales, UK.

4.2.3. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών «ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ»

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Εσωτερικού κανονισμού του ΠΜΣ «Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός», το Π.Μ.Σ. υπόκειται σε διαδικασία αξιολόγησης, τα αποτελέσματα της οποίας χρησιμοποιούνται από τη Συντονιστική Επιτροπή για τη βελτίωση της λειτουργίας του. Η αξιολόγηση γίνεται από μικτή επιτροπή, που αποτελείται από τον Διευθυντή του Προγράμματος, ένα μέλος Δ.Ε.Π. του Τμήματος Φ.Π.Ψ. που διδάσκει στο πρόγραμμα, έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών που υποδεικνύεται από αυτούς, και ένα μέλος του Διοικητικού-Τεχνικού Προσωπικού των Τομέων Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας.

Η αξιολόγηση αυτή είναι διαρκής. Τα μέλη της μικτής επιτροπής ανά εύλογα χρονικά διαστήματα συγκεντρώνουν στοιχεία για τη λειτουργία του προγράμματος, τόσο από το αρχείο που τηρείται στη Γραμματεία, όσο και με ερωτηματολόγιο που δίδεται στους διδάσκοντες και στους μεταπτυχιακούς φοιτητές. Με βάση όλα τα παραπάνω συντάσσεται έκθεση αξιολόγησης, η οποία τίθεται υπόψη της Συντονιστικής Επιτροπής και υποβάλλεται στη Γενική Συνέλευση Ειδικής Σύνθεσης του Τμήματος.

Το κείμενο αυτό που ακολουθεί είναι απόσπασμα της έκθεσης εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Π.Μ.Σ.) στη Συμβουλευτική και τον Επαγγελματικό Προσανατολισμό για την περίοδο 2008-2010. Για την αξιολόγηση ορίστηκε από τη Συντονιστική Επιτροπή του Προγράμματος Ειδική Επιτροπή Παρακολούθησης και Εσωτερικής Αξιολόγησής του, η οποία αποτελείτο από δύο μέλη Δ.Ε.Π., έναν εκπρόσωπο των μεταπτυχιακών φοιτητών και ένα μέλος του Ειδικού Εκπαιδευτικού και Τεχνικού Προσωπικού του Τμήματος Φ.Π.Ψ. Η Επιτροπή αυτή αξιολόγησε το πρόγραμμα με τον ακόλουθο τρόπο:

Βασικό στοιχείο για την αξιολόγηση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος κρίθηκε η άποψη των ίδιων των μεταπτυχιακών φοιτητών. Για τον σκοπό αυτό διανεμήθηκε στους ίδιους γραπτό ερωτηματολόγιο αξιολόγησης. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, το οποίο ήταν ανώνυμο, είχε προαιρετικό χαρακτήρα. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε και συγκεντρώθηκε από τη Γραμματεία του Προγράμματος με τρόπο που εξασφάλισε την ανωνυμία όσων απάντησαν σε αυτό. Το ποσοστό των φοιτητών που δεν επέστρεψε το ερωτηματολόγιο ήταν σχετικά μικρό. Τελικά, συγκεντρώθηκαν 20 ερωτηματολόγια, συμπληρωμένα από τους φοιτητές στο τέλος του χειμερινού εξαμήνου του έτους 2008-2009. Τα αποτελέσματά του, τα οποία παρουσιάζονται στις επόμενες, σελίδες απετέλεσαν τον κύριο κορμό για την αξιολόγηση του μεταπτυχιακού προγράμματος.

4.2.3.1. Αποτελεσματικότητα του διδακτικού προσωπικού

Ανάμεσα στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου ήταν: «Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι η επιλογή του διδακτικού προσωπικού ήταν επιτυχής με δεδομένες τις απαιτήσεις του ΠΜΣ». Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται το υψηλό επίπεδο ικανοποίησης των ΜΦ από τους διδάσκοντες και την ποιότητα διδασκαλίας που αυτοί επιδεικνύουν.

Πίνακας 4.2.3.1. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με τον βαθμό στον οποίο θεωρούν επιτυχή την επιλογή του διδακτικού προσωπικού

<i>Βαθμός επιτυχίας στην επιλογή διδακτικού προσωπικού</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>cf</i>
ΠΟΛΥ	10	66,7	66,7
ΜΕΤΡΙΑ	5	33,3	100,0
ΚΑΘΟΛΟΥ	-	-	
Σύνολο	15	100,0	

Ο μέσος εβδομαδιαίος φόρτος διδακτικού έργου των μελών ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας, τα οποία εργάζονται στο ΠΜΣ ανέρχεται στις 2-4 ώρες. Κάθε εξάμηνο διδάσκουν 2-3 μέλη του προγράμματος Ψυχολογίας στο ΠΜΣ.

Στο άρθρο 12 του Εσωτερικού Κανονισμού του ΠΜΣ προβλέπεται ότι σύμφωνα με το άρθρο 28 παρ. 7 του Ν. 2083/92 και 15 παρ 1 του Ν. 2327/95 οι μεταπτυχιακοί φοιτητές του Π.Μ.Σ. δύνανται να προσληφθούν από το Τμήμα Φ.Π.Ψ. με ωριαία αντιμισθία για την επικουρία μελών Δ.Ε.Π. στην άσκηση των φοιτητών, τη διεξαγωγή φροντιστηρίων, εργαστηριακών ασκήσεων, την εποπτεία εξετάσεων και τη διόρθωση ασκήσεων. Έτσι, κάθε χρόνο προσλαμβάνονται δύο μεταπτυχιακοί φοιτητές που βοηθούν στο διδακτικό έργο. Επίσης, οι υποψήφιοι διδάκτορες συμμετέχουν στο διδακτικό έργο του ΠΜΣ (ασκήσεις, σεμινάρια).

4.2.3.2. Ποιότητα και αποτελεσματικότητα της διδακτικής διαδικασίας

Από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές ζητήθηκε, ακόμη, να απαντήσουν στο ερώτημα: «Ποια διδακτική μεθοδολογία εφαρμόζεται, κατά κανόνα, από τους διδάσκοντες στα μαθήματα στην αίθουσα διδασκαλίας;» Οι φοιτητές ανέφεραν τις ακόλουθες διδακτικές μεθοδολογίες:

- Εισηγήσεις των διδασκόντων με χρήση παρουσιάσεων MS Powerpoint
- Παρουσιάσεις από τους φοιτητές των εργασιών που είχαν ετοιμάσει
- Συνδυασμός των δύο παραπάνω μεθόδων

Οι απαντήσεις των ΜΦ δείχνουν ότι οι μέθοδοι διδασκαλίας που ακολουθούνται ενθαρρύνουν τον διάλογο και την κριτική ανάλυση, συνδέουν τη θεωρία με την πράξη και προβάλλουν τις δεξιότητες των ίδιων των μεταπτυχιακών φοιτητών. Πολιτική του Προγράμματος δεν είναι να περιορίζονται οι φοιτητές σε ακροάσεις των διδασκόντων και μελέτη σημειώσεων ή βιβλίων, όπως δυστυχώς συμβαίνει σε προπτυχιακό επίπεδο, αλλά να παρακινούνται να μελετούν ευρύτερη βιβλιογραφία,

ελληνική και ξένη, να εθίζονται στην έρευνα και στην αναζήτηση και να παρουσιάζουν τις προσωπικές τους εμπειρίες στην αίθουσα διδασκαλίας.

4.2.3.3. Οργάνωση και εφαρμογή του διδακτικού έργου

Οι απαντήσεις των ΜΦ για το ερώτημα αν πραγματοποιήθηκαν όλες οι ώρες διδασκαλίας σύμφωνα με το προβλεπόμενο πρόγραμμα παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 4.2.3.2. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με το αν πραγματοποιήθηκαν όλες οι ώρες διδασκαλίας

<i>Πραγματοποίηση όλων των ωρών διδασκαλίας</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>crf</i>
ΝΑΙ	12	80,0	80,0
ΟΧΙ	3	20,0	100,0
Σύνολο	15	100,0	

Οι ΜΦ κλήθηκαν να απαντήσουν στο ερώτημα: «Σε ποιο βαθμό οι καθηγητές είναι καλά προετοιμασμένοι στα μαθήματα;» Οι απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών δείχνουν την υψηλή ικανοποίηση σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας των καθηγητών στα μαθήματα που παρακολουθούν. Οι δηλώσεις αυτές δείχνουν την συνέπεια, την επιστημονική κατάρτιση και την προσπάθεια που καταβάλλει το διδακτικό προσωπικό του Προγράμματος στη μετάδοση της γνώσης και της εμπειρίας σε ζητήματα συμβουλευτικής και προσανατολισμού.

Πίνακας 4.2.3.3. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με το βαθμό προετοιμασίας των καθηγητών στα μαθήματα

<i>Βαθμός προετοιμασίας των καθηγητών</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>crf</i>
ΜΕΓΑΛΟΣ	12	80,0	80,0
ΜΕΤΡΙΟΣ	3	20,0	100,0
ΜΙΚΡΟΣ	-	-	-
Σύνολο	15	100,0	

Οι απαντήσεις των ΜΦ που αναγράφονται στον σχετικό πίνακα δείχνουν την ικανοποίηση των φοιτητών από τις επιμέρους πτυχές της λειτουργίας του Προγράμματος και συγκεκριμένα, από την οργάνωση των μαθημάτων. Ωστόσο, αρνητική απάντηση δηλώνει ένα χαμηλότερο ποσοστό (30%).

Πίνακας 4.2.3.4. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με το αν ενημερώθηκαν έγκαιρα από τους καθηγητές για τον τρόπο αξιολόγησης

<i>Έγκαιρη ενημέρωση</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>crf</i>
ΝΑΙ	11	68,8	68,8
ΟΧΙ	5	31,2	100,0
Σύνολο	16	100,0	

4.2.3.4. Αναλογία διδασκόντων/διδασκομένων και μεταξύ τους συνεργασία

Μία από τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αξιολόγησης ήταν αν υπάρχει συνεργασία μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών του ΠΜΣ. Οι απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών κυμαίνονται σε υψηλό επίπεδο και δείχνουν τη στενή συνεργασία και γνωριμία μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών του ΠΜΣ. Οι απαντήσεις αυτές ενδυναμώνουν τις απόψεις των ΜΦ σχετικά με το περιεχόμενο του Προγράμματος.

Πίνακας 4.2.3.5. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με το βαθμό συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών

<i>Βαθμός συνεργασίας μεταξύ διδασκόντων και φοιτητών</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>crf</i>
ΙΚΑΝΟΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	11	73,3	73,3
ΛΙΓΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	4	26,7	100,0
ΚΑΘΟΛΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ	-	-	-
Σύνολο	15	100,0	

Οι ΜΦ ρωτήθηκαν επίσης, εάν υπήρχαν προβλήματα στις σχέσεις διδακτικού προσωπικού-φοιτητών. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, η συχνότητα των προβλημάτων αυτών είναι «λίγη», ενώ ένα χαμηλότερο ποσοστό απάντησε «καθόλου».

Πίνακας 4.2.3.6. Απαντήσεις των μεταπτυχιακών φοιτητών σχετικά με την ύπαρξη προβλημάτων στις σχέσεις του διδακτικού προσωπικού και των φοιτητών

<i>Προβλήματα στις σχέσεις διδακτικού προσωπικού-φοιτητών</i>	<i>f</i>	<i>rf</i>	<i>crf</i>
ΠΟΛΛΑ	-	-	-
ΛΙΓΑ	10	62.5	62.5
ΚΑΘΟΛΟΥ	6	37.5	100.0
Σύνολο	16	100,0	

5. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

Σκοπός της αξιολόγησης της ερευνητικής δραστηριότητας του Προγράμματος Ψυχολογίας ήταν μια πρώτη αποτίμηση του ερευνητικού και επιστημονικού έργου των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος, η οποία θα χρησιμοποιηθεί ως βάση για τον προσδιορισμό μελλοντικών στόχων και τη βελτίωση των τομέων που υστερούν. Για την καταγραφή και αξιολόγηση του ερευνητικού/επιστημονικού έργου των μελών Δ.Ε.Π., την αποτίμηση της σύνδεσής του με άλλα επιστημονικά ιδρύματα και την κοινωνία, την καταγραφή και αξιολόγηση των ερευνητικών υποδομών του Προγράμματος Ψυχολογίας και των συνδεδεμένων με αυτά δράσεων, χρησιμοποιήθηκε το Ατομικό Απογραφικό Δελτίο που συμπλήρωσαν τα μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας (υπόδειγμα του Ατομικού Απογραφικού Δελτίου δίνεται στο Παράρτημα 3). Συλλέχθηκαν, επίσης, και συμπληρωματικές πληροφορίες από τα μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας.

5.1. Η προαγωγή της έρευνας στο πλαίσιο του Προγράμματος Ψυχολογίας

Δεν υπάρχει συγκεκριμένη ερευνητική πολιτική του Προγράμματος Ψυχολογίας, η οποία να έχει καταγραφεί. Το παρόν κείμενο αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια καταγραφής της ερευνητικής πολιτικής του Προγράμματος μέσω της διαδικασίας αξιολόγησης. Από την ίδρυσή του το 1992 και την αναγνώρισή του από το ΔΙΚΑΤΣΑ (νυν ΔΟΑΤΑΠ), το Πρόγραμμα Ψυχολογίας του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας χορηγεί πτυχίο Ψυχολογίας στους αποφοίτους του. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει, συνεπώς, ως ερευνητική πολιτική να καλύπτει όλους τους βασικούς κλάδους της Ψυχολογίας, και να προάγει τόσο βασική όσο και εφαρμοσμένη έρευνα. Δύο από τις ερευνητικές του κατευθύνσεις, αυτές της σχολικής/εξελικτικής ψυχολογίας και της κλινικής ψυχολογίας, συμβαδίζουν με τα δύο μεταπτυχιακά προγράμματα ειδίκευσης που λειτουργούν στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στη Σχολική Ψυχολογία και το μεταπτυχιακό πρόγραμμα στην Κλινική Ψυχολογία. Στο πλαίσιο της κάθε κατεύθυνσης προάγονται ερευνητικά αντικείμενα που βρίσκονται στο επίκεντρο των διεθνών ερευνητικών εξελίξεων. Συγκεκριμένα, οι ερευνητικές δραστηριότητες της κατεύθυνσης της σχολικής/ εξελικτικής ψυχολογίας επικεντρώνονται στις διαφορετικές διαστάσεις της ανάπτυξης του παιδιού (γνωστικές, συναισθηματικές, κοινωνικές), στις μαθησιακές δυσκολίες, στις εφαρμογές των σχετικών ερευνών στο σχολικό πλαίσιο, καθώς και στις νευροψυχολογικές διαταραχές της παιδικής ηλικίας. Οι ερευνητικές δραστηριότητες της κατεύθυνσης της κλινικής ψυχολογίας επικεντρώνονται στη διερεύνηση των ψυχολογικών διεργασιών που εμπλέκονται στις ψυχολογικές διαταραχές και στην αντιμετώπισή τους, στο ρόλο σύγχρονων κοινωνικών φαινομένων στην ψυχική υγεία, καθώς και στην ανάπτυξη παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση και πρόληψη ψυχοκοινωνικών προβλημάτων. Άλλες ερευνητικές κατευθύνσεις συμπεριλαμβάνουν βασική και εφαρμοσμένη έρευνα στην κοινωνική ψυχολογία, τη γνωστική ψυχολογία και τη νευροψυχολογία.

Συγκεκριμένα ερευνητικά θέματα και δράσεις προάγονται από τα Εργαστήρια και τα Κέντρα που λειτουργούν υπό την ευθύνη μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας (βλ. ενότητα 2 της παρούσας Έκθεσης).

Συμπερασματικά, το Πρόγραμμα Ψυχολογίας καλύπτει ένα μεγάλο εύρος ερευνητικών περιοχών και διαθέτει σημαντικό αριθμό εργαστηρίων και ερευνητικών κέντρων για την υλοποίηση των

ερευνητικών του δραστηριοτήτων. Όμως οι περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες του Προγράμματος Ψυχολογίας δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη εξειδικευμένης υλικοτεχνικής ερευνητικής υποδομής. Επιπλέον, οι αυξημένες διδακτικές αρμοδιότητες των μελών Δ.Ε.Π. περιορίζουν την επένδυση επαρκούς χρόνου σε κάποιες από τις δραστηριότητες των Εργαστηρίων και Κέντρων.

5.1.1. Παρακολούθηση της υλοποίησης της ερευνητικής πολιτικής του Προγράμματος Ψυχολογίας

Η ερευνητική πολιτική του Προγράμματος Ψυχολογίας παρακολουθείται από τις Συνελεύσεις του Προγράμματος Ψυχολογίας και τις Γενικές Συνελεύσεις του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Μέσω των Συνελεύσεων αυτών, παρακολουθούνται οι κρίσεις για εξέλιξη των υπάρχοντων μελών Δ.Ε.Π., γίνονται προκηρύξεις θέσεων μελών Δ.Ε.Π. και λαμβάνονται αποφάσεις για τη διαχείριση των λιγοστών πόρων του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Ο απολογισμός του ερευνητικού έργου δημοσιοποιείται μέσα από τα βιογραφικά των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας. Τα βασικά στοιχεία του ερευνητικού έργου των μελών Δ.Ε.Π. καταγράφονται και δημοσιοποιούνται στην ιστοσελίδα του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Η διεξαγωγή έρευνας αποτελεί μια βασική δραστηριότητα του ακαδημαϊκού έργου των μελών Δ.Ε.Π., ως τμήμα των ακαδημαϊκών τους καθηκόντων, για την ενημέρωσή τους με στόχο τη βελτίωση της διδασκαλίας τους, αλλά και ως ένα από τα βασικότερα κριτήρια αξιολόγησης της εξέλιξής τους. Τα ερευνητικά προγράμματα που είναι διαθέσιμα λειτουργούν ως κίνητρα για τη διεξαγωγή έρευνας, διότι μέσω της χρηματοδότησης παρέχουν τη δυνατότητα εκτέλεσης ερευνητικών προγραμμάτων στους τομείς εξειδίκευσης των μελών Δ.Ε.Π. Οι ερευνητικές συνεργασίες με μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας των ελληνικών ΑΕΙ αλλά και αυτών της αλλοδαπής για την ανταλλαγή γνώσεων, στο πλαίσιο αυτών των προγραμμάτων, είναι, επίσης, ένα κίνητρο. Ωστόσο, τα ερευνητικά προγράμματα που υπάρχουν για την προαγωγή της βασικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες είναι ελάχιστα και οι ασάφειες της διαδικασίας υποβολής και κρίσης των προτάσεων, η γραφειοκρατία ως προς τη διαχείριση των κονδυλίων και οι καθυστερήσεις στη χρηματοδότηση της έρευνας και την πληρωμή των εξωτερικών συνεργατών αποτελούν αντικίνητρα. Επιπλέον, η διεξαγωγή έρευνας από το Πρόγραμμα Ψυχολογίας μεγάλου εύρους και ποικιλίας είναι δύσκολη, διότι ως μέρος του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, η έμφαση δίνεται σε εφαρμοσμένη έρευνα (όπως η μάθηση, η προσαρμογή κ.ά.).

Η ενημέρωση των μελών Δ.Ε.Π. για δυνατότητες χρηματοδότησης της έρευνας γίνεται κυρίως από τον Ειδικό Λογαριασμό Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.) του Πανεπιστημίου Αθηνών, με τη μορφή ανακοινώσεων στο δικτυακό τόπο και αποστολής ηλεκτρονικών ανακοινώσεων. Ο Ε.Λ.Κ.Ε. διοργανώνει τακτικά ενημερωτικές Ημερίδες σχετικά με τις δυνατότητες χρηματοδότησης, συχνά σε συνεργασία και με άλλους φορείς.

5.1.2. Υποστήριξη της ερευνητικής διαδικασίας

Η ερευνητική διαδικασία υποστηρίζεται μέσω μικρών ερευνητικών κονδυλίων από τον Ε.Λ.Κ.Ε., που είναι διαθέσιμα σε αραιά χρονικά διαστήματα (δύο ή περισσότερων ετών, ανάλογα με τη

διαθεσιμότητα των κονδυλίων). Τα κονδύλια αυτά καλύπτουν βασικά έξοδα για τη διεξαγωγή έρευνας, όπως την αγορά ερευνητικού εξοπλισμού (ηλεκτρονικού, λογισμικών, κλπ), τη μετάβαση σε συνέδρια για την παρουσίαση της έρευνας μέλους Δ.Ε.Π. και μια μικρή αμοιβή μεταπτυχιακού βοηθού, ανάλογα με το πρόγραμμα. Τα τελευταία χρόνια τα διαθέσιμα ποσά δεν έχουν ξεπεράσει τα 2.000 ευρώ ανά μέλος Δ.Ε.Π. ανά διετία και οι προκηρύξεις των κονδυλίων δεν είναι συστηματικές. Προκηρύσσονται, επίσης, υποτροφίες για έρευνα υποψηφίων διδασκόντων, για μεταδιδακτορική έρευνα και για έρευνα των μελών Δ.Ε.Π. από το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων και τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας, τα οποία έχουν ως κύρια πηγή χρηματοδότησης φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε περιορισμένο βαθμό, ερευνητικές δραστηριότητες έχουν χρηματοδοτηθεί από μη κερδοσκοπικές οργανώσεις και ιδιωτικούς φορείς. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας αξιοποιεί στο έπακρο τις πηγές αυτές χρηματοδότησης, που είναι, ωστόσο, πολύ περιορισμένες και κατά κανόνα μικρότερες από αυτές που διατίθενται σε άλλες επιστήμες. Η χρηματοδότηση της συμμετοχής μελών Δ.Ε.Π. σε συνέδρια για την παρουσίαση της ερευνητικής τους δραστηριότητας είναι ανεπαρκής, διότι δεν καλύπτει επαρκώς ούτε το κόστος συμμετοχής σε ένα διεθνές συνέδριο το χρόνο.

Η ερευνητική διαδικασία των μελών Δ.Ε.Π. υποστηρίζεται, επίσης, μέσω της χορήγησης εκπαιδευτικών αδειών, τις οποίες, όμως, τα μέλη Δ.Ε.Π. δυσκολεύονται να εκμεταλλευτούν, λόγω των αυξημένων διδακτικών και διοικητικών τους καθηκόντων και της αδυναμίας αναπλήρωσης των μαθημάτων τους από άλλους διδάσκοντες εκτός Προγράμματος Ψυχολογίας (λόγω έλλειψης πιστώσεων).

Οι ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες για την αναζήτηση βιβλιογραφίας παρέχουν μια βασική και απαραίτητη ερευνητική υποστήριξη. Όμως η ανεύρεση άρθρων από επιστημονικά περιοδικά των οποίων η συνδρομή δεν καλύπτεται από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και ο διαδανεισμός, είναι υπηρεσίες υπό πληρωμή, που επιβαρύνουν τους προσωπικούς πόρους μελών Δ.Ε.Π.

Ο Ε.Λ.Κ.Ε. παρέχει τακτική ηλεκτρονική ενημέρωση για Ευρωπαϊκά ερευνητικά προγράμματα, σεμινάρια και πληροφορίες για την υποβολή αιτήσεων για τη συμμετοχή σε αυτά. Ωστόσο, η υποστήριξη της ερευνητικής διαδικασίας ως προς τη διαχείριση των κονδυλίων δεν είναι επαρκής και οι γραφειοκρατικές διαδικασίες συχνά αποθαρρύνουν λιγότερο έμπειρα μέλη Δ.Ε.Π. από τη διεκδίκηση χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, αλλά και δυσχεραίνουν τη διαχείριση των ερευνητικών προγραμμάτων από τα πιο έμπειρα μέλη.

5.1.3. Διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στο εσωτερικό του Προγράμματος Ψυχολογίας/του Τμήματος

Δεν υπάρχει θεσμοθετημένη διαδικασία διάχυσης των ερευνητικών αποτελεσμάτων εντός του Προγράμματος Ψυχολογίας, ή του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας. Η διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων γίνεται μέσω της προσωπικής επικοινωνίας μεταξύ των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας, αλλά και μέσω της συμμετοχής τους σε συνέδρια της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρίας και άλλων επιστημονικών εταιριών. (Τα μέλη Δ.Ε.Π. του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας έχουν, με ελάχιστες εξαιρέσεις, γνωστικά αντικείμενα μη συναφή με αυτά των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας).

Το σεμινάριο των υποψηφίων διδασκτόρων, που έχει πρόσφατα θεσπιστεί, στο οποίο οι υποψήφιοι διδάκτορες παρουσιάζουν τα ερευνητικά τους αποτελέσματα σε άλλους υποψήφιους διδάκτορες και σε μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας, οδηγεί σε διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων εντός του Προγράμματος Ψυχολογίας, αλλά και σε αλληλεπίδραση, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας της έρευνας.

5.1.4. Διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων εκτός Προγράμματος Ψυχολογίας, στην ελληνική και διεθνή ακαδημαϊκή και επιστημονική κοινότητα

Τα ερευνητικά αποτελέσματα διαχέονται εκτός Προγράμματος Ψυχολογίας κυρίως μέσα από δημοσιεύσεις σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά περιοδικά. Διαχέονται, επίσης, μέσα από τη συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. σε συνέδρια του εσωτερικού και σε διεθνή συνέδρια. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεργάζεται με επιστημονικές εταιρίες, όπως η Ελληνική Ψυχολογική Εταιρία, η οποία οργανώνει συνέδρια και επιστημονικές συναντήσεις. Μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας συμμετέχουν και σε συνέδρια άλλων ψυχολογικών επιστημονικών εταιριών (π.χ., της Ψυχολογικής Εταιρίας Βορείου Ελλάδος) αλλά και άλλων εταιριών γενικότερα (π.χ., του Πανελληνίου Συλλόγου Λογοπεδικών-Λογοθεραπευτών), διαχέοντας, με αυτό τον τρόπο, τα ερευνητικά αποτελέσματα και σε άλλες επιστήμες. Το ερευνητικό έργο που παράγεται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας γίνεται, επίσης, γνωστό μέσω της συμμετοχής μελών Δ.Ε.Π. σε ερευνητικές συνεργασίες με Πανεπιστήμια του εξωτερικού (π.χ., ερευνητικά προγράμματα, Erasmus, επιτροπές συνεδρίων), μέσω προσκλήσεων τους για ομιλίες στο εξωτερικό, μέσω προσκλήσεων καθηγητών του εξωτερικού για ομιλίες στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας, καθώς και μέσω της συμμετοχής των μελών Δ.Ε.Π. σε συντακτικές επιτροπές ελληνικών και διεθνών περιοδικών.

5.1.5. Διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων στο τοπικό και εθνικό κοινωνικό περιβάλλον

Τα αποτελέσματα των ερευνών που εκπονούνται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας γίνονται γνωστά στο τοπικό και εθνικό κοινωνικό περιβάλλον μέσω διαλέξεων των μελών Δ.Ε.Π. σε κοινωνικούς φορείς, εκπομπών στα Μ.Μ.Ε., δημοσιεύσεων στον Τύπο και επικοινωνίας με σχολεία και άλλους φορείς. Η σειρά επιμορφωτικών σεμιναρίων για εκπαιδευτικούς και γονείς «Ψυχο-...παιδιά», που διοργανώνεται από το Πρόγραμμα Ψυχολογίας και διεξάγεται για 6ο έτος, προσελκύει μεγάλο κοινό και συντελεί στη διάχυση των ερευνητικών αποτελεσμάτων των μελών Δ.Ε.Π. που είναι εισηγητές ή συντονιστές. Τα σεμινάρια αυτά δίνουν έμφαση στις εφαρμογές των ερευνητικών αποτελεσμάτων σε διαφορετικούς τομείς, όπως τυπική και αποκλίνουσα ανάπτυξη, μάθηση, ειδικές δεξιότητες και δυσκολίες, επίκαιρα κοινωνικά ζητήματα, διαπροσωπικές σχέσεις, κ.ά. Με αυτόν τον τρόπο, τα ερευνητικά αποτελέσματα διαχέονται άμεσα και με προσιτό τρόπο στο τοπικό και κοινωνικό περιβάλλον και συνεισφέρουν στη βελτίωση της ψυχικής υγείας γενικών και ειδικών ομάδων του πληθυσμού. Οι εφαρμογές της ψυχολογικής συμβουλευτικής φοιτητών έχουν παρουσιασθεί σε εξειδικευμένα Συνέδρια της FEDORA (<http://fedora.eu.org>) και σε Συνέδρια Συμβουλευτικής ή Συμβουλευτικής Ομηλικών εντός και εκτός Ελλάδας.

5.2. Τα ερευνητικά προγράμματα και έργα που εκτελούνται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας

5.2.1. Ερευνητικά προγράμματα και δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη κατά την τελευταία πενταετία

Τα παρακάτω ερευνητικά προγράμματα υλοποιήθηκαν από μέλη Δ.Ε.Π. του Τομέα Ψυχολογίας τα τελευταία πέντε έτη ή βρίσκονται σε εξέλιξη:

Ερευνητικά προγράμματα όπου είναι επιστημονικώς υπεύθυνοι μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας

“Πανελλήνια Επιδημιολογική Έρευνα Ψυχικής Υγείας στον Φοιτητικό Πληθυσμό”, η οποία χρηματοδοτήθηκε από το Charities Aid Foundation London /U.K., Pharmaceutical companies Johnson & Johnson, Janssen-Cilag. Συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ERASMUS ACADEMIC NETWORK (55976-LLP-1-2009-DE-ERASMUS-ENWA) - University Network for Innovation in Guidance. Συντονιστικό όργανο: Πανεπιστήμιο της Χαϊδελβέργης. Επιστημονικός υπεύθυνος για την Ελλάδα: Μέλος ΔΕΠ Προγράμματος Ψυχολογίας (ερευνητική δράση του Κέντρου Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική).

Exploring student engagement in schools internationally: A collaborative international study (2007-σήμερα). 2 Μέλη Δ.Ε.Π. Τομέα Ψυχολογίας: Μέλη ερευνητικής ομάδας του διεθνούς προγράμματος του Διεθνούς Συλλόγου Σχολικής Ψυχολογίας (ISPA).

Globalization of School Psychology. Επιστημονική Υπεύθυνη-Συντονίστρια της Ομάδας Εργασίας του Τομέα Σχολικής Ψυχολογίας (Division of School Psychology) της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας (American Psychological Association) για την ανάπτυξη βιβλιογραφικής βάσης δεδομένων για βασικούς τομείς της θεωρίας, της έρευνας και της πρακτικής της σχολικής ψυχολογίας, καθώς και την ανάπτυξη μιας συνθετικής προσέγγισης σχετικά με διαπολιτισμικά/πολυπολιτισμικά θέματα στη σχολική ψυχολογία: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή 1 μέλους ΔΕΠ και υποψηφίων διδασκτόρων ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας. Στην επιστημονική ομάδα συμμετέχουν μέλη ΔΕΠ-Διευθυντές Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Σχολικής Ψυχολογίας πολλών Αμερικανικών Πανεπιστημίων.

Εθνοτική ταυτότητα και ψυχοκοινωνική προσαρμογή: Έρευνα σε εφήβους μετανάστες δεύτερης γενιάς. Φορέας: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. και μεταπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

ΕΠΕΑΕΚ II (2004-2008) Αναμόρφωση- νέα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, ΥΠΕΠΘ, αναμόρφωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Κλινικής Ψυχολογίας. Συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ: Αντιλήψεις εγκύων γυναικών για τη μητρότητα και το παιδί που κυοφορούν: η σχέση τους με την ύπαρξη προγεννητικών και επιλόχειων συμπτωμάτων και διαταραχών. Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Καθορισμός δεικτών για την αξιολόγηση των πολιτικών ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών στην ελληνική κοινωνία. Φορέας: Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Υπηκόων Τρίτων Χωρών στην Ελλάδα μέσω του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας & Αναπλ. Καθ. Α. Κόντης. Συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Η αξιολόγηση των νοητικών λειτουργιών ατόμων με Ήπια Γνωστική Εξασθένιση (ΗΓΕ) για την πρώιμη διάγνωση της νόσου Alzheimer και συναφών διαταραχών. Φορέας: ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Αποδιδόμενες αιτίες ανεργίας: διαπολιτισμική μετρική προσαρμογή του ερωτηματολογίου Explanations of Unemployment του A. Furnham. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Δεξιότητες των Λειτουργών επαγγελματικής συμβουλευτικής που εργάζονται με πολιτισμικά διαφορετικούς πληθυσμούς. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Αξίες και στάσεις σχετικά με την ιδιότητα του πολίτη: Διαπολιτισμική προσέγγιση». Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Στάσεις εκπαιδευτικών σχετικά με τους χαρισματικούς μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες: ψυχο-κοινωνικές και διαπολιτισμικές διαστάσεις Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Διαδικασία λήψης επαγγελματικών αποφάσεων σε παιδιά της ΣΤ΄ τάξης δημοτικού σχολείου-ανάπτυξη δεξιοτήτων. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Διερεύνηση αναπτυξιακών και επίκτητων διαταραχών του λόγου. Φορέας: ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Η κοινωνική, συναισθηματική και σχολική επάρκεια παιδιών με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Η πατρότητα μέσω των τεχνικών της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Η ριψοκίνδυνη συμπεριφορά εφήβων στην Ελλάδα. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Μετανάστευση και αγχογόνες καταστάσεις: Μελέτη αλλοδαπών μαθητών στο ελληνικό σχολείο. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου και η χρησιμότητα παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών στο σχολείο: Απόψεις εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Οι στάσεις και οι αντιλήψεις για το διαζύγιο και την προσαρμογή των παιδιών μετά το χωρισμό των γονέων: Απόψεις εκπαιδευτικών και μαθητών. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Το πρόγραμμα κοινωνικής και συναισθηματικής αγωγής στο σχολείο. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Υπογονιμότητα και ασυνείδητοι παράγοντες. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικός υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ψυχική υγεία σε νέους ενήλικες – σχέση αποχωρισμού-εξατομίκευσης, μηχανισμοί άμυνας, αυτοεκτίμηση και διαπολιτισμικοί παράγοντες. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ψυχοκοινωνική προσαρμογή παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ψυχολογικοί παράγοντες που συνδέονται με την επιτυχή εύρεση εργασίας νέων ενηλίκων στην Ελλάδα. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ: Ψυχολογικοί παράγοντες που σχετίζονται με το κάπνισμα σε Έλληνες εφήβους. Φορέας: Επιτροπή Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη Ερευνητικού Προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Οι συμπεριφορικές προθέσεις ως ατομική, συλλογική και πολιτισμική διεργασία. Διαπολιτισμική έρευνα. Φορέας ΕΛΚΕ (ΕΚΠΑ). Επιστημονικοί υπεύθυνοι: Καθ. J. Adamopoulos, U.S.A. και μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας και Μάθησης: Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο – Παρέμβαση σε επίπεδο συστήματος. Φορέας: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Παιδείας Κύπρου σε συνεργασία με το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική Υπεύθυνη του σχεδιασμού και της εφαρμογής της παρέμβασης και αξιολόγησης της παρέμβασης: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Πρόγραμμα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στο Σχολείο, στο πλαίσιο του έργου με τίτλο «Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών» (ΥΠΕΠΘ, Γ΄ ΚΠΣ). Φορέας: Τομέας Παιδαγωγικής σε συνεργασία με το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική υπεύθυνη για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του Προγράμματος σε σχολεία παρέμβασης, για την ψυχοκοινωνική υποστήριξη και ένταξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο σχολείο: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών ΔΕΠ, υποψηφίων διδακτόρων και μεταπτυχιακών φοιτητών του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Υπουργείο ΥΚΑ, Εθνικό Σχέδιου Δράσης για το κάπνισμα 2008-2012. Συντονιστής του ερευνητικού προγράμματος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Ψυχοκοινωνική και Μαθησιακή Υποστήριξη (Δράση 5) στα πλαίσια του Προγράμματος «Εκπαίδευση των Παιδιών Ρομά» (ΕΣΠΑ 2007-2013). Φορέας: Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Επιστημονική υπεύθυνη της Δράσης 5 για τον σχεδιασμό, την εφαρμογή και την αξιολόγηση πολυεπίπεδου προγράμματος παροχής σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών και παρέμβασης σε σχολεία περιοχών με πληθυσμούς Ρομά: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών ΔΕΠ, υποψηφίων διδακτόρων και μεταπτυχιακών φοιτητών του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Ερευνητικά προγράμματα όπου είναι επιστημονικοί συνεργάτες μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας

"Αντιλαμβανόμενες διακρίσεις, επιπολιτισμός, και προσαρμογή μεταναστών εφήβων: Μια διαχρονική μελέτη", Διδακτορική έρευνα της Αθανασίας Παπαθανασίου, ΕΠΕΑΕΚ-II Ηράκλειτος, 2010.

"Η χρήση και κατάχρηση του διαδικτύου από εφήβους: Η οπτική της αναπτυξιακής ψυχοπαθολογίας", Διδακτορική έρευνα του Βασίλη Σταυρόπουλου, ΕΠΕΑΕΚ-II Ηράκλειτος, 2010.

BleSTePsy (ΑΡΧΙΜΗΔΗΣ ΙΙΙ) - DESIGN, IMPLEMENTATION AND EVALUATION OF BLENDED LEARNING SCENARIOS IN A TEACHER TRAINING CONTEXT ACCOMODATING THEIR INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS. Υπεύθυνη: Επίκ. καθ. Κυπαρισσία Παπανικολάου (ΑΣΠΑΙΤΕ). **Υποέργο 7 της Πράξης "Νέο Σχολείο (Σχολείο 21ου αιώνα) - Πιλοτική Εφαρμογή"** Φορέας: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής Περιγραφή Θέσης: Σύνταξη επιστημονικών εργαλείων για την αξιολόγηση της πιλοτικής εφαρμογής του νέου Προγράμματος Σπουδών. Ανάπτυξη εργαλείων ανάλυσης περιεχομένου και εφαρμογή τους. Σύνταξη έκθεσης αξιολόγησης. Μέλος Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογία: Εμπειρογνώμονας-Ειδικός Επιστήμονας.

EQUAL - Κοινωνική πρωτοβουλία για την καταπολέμηση των διακρίσεων και ανισοτήτων σε σχέση με την αγορά εργασίας στην Ελλάδα -β΄ κύκλος υλοποίησης 2004-2006. Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας: Επιστημονικός Υπεύθυνος της έρευνας για τη διερεύνηση των στάσεων και των συμπεριφορών του κοινωνικού συνόλου απέναντι στους εξαρτημένους και απέναντι στο θέμα της κοινωνικο-επαγγελματικής τους (επα)νένταξης.

ProMenPol – PROMOTING AND PROTECTING MENTAL HEALTH - SUPPORTING POLICY THROUGH INTEGRATION OF RESEARCH, CURRENT APPROACHES AND PRACTICES, European Commission (6th Framework Programme). Συντονιστικό όργανο: The Federal Institute for Occupational Safety and Health (BAuA) – Germany. Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας: Εμπειρογνώμονας-Ειδικός Επιστήμονας.

Αμοιβαίες διαπολιτισμικές σχέσεις σε πλουραλιστικές κοινωνίες. Διαπολιτισμική έρευνα. Συντονιστής: Καθ. J. Berry, Canada. Επιστ. υπεύθυνος για την Ελλάδα: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας, συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. και υποψήφιων διδασκτόρων του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Συμμετοχή στο ευρωπαϊκό ερευνητικό δίκτυο **European Value Study** (EVS-wave 2008) (www.europeanvaluesstudy.eu). Επιστημονική Υπεύθυνη του ερευνητικού προγράμματος (National Director, member of the Steering Committee) για την Ελλάδα: μέλος ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΥΛΗ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΑΘΗΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΑΙΔΙΑ, Υποέργο ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΠΥΛΗΣ.

Διαπολιτισμική μελέτη “Intimate Relationships”. Συντονιστής-Επιστημονικός Υπεύθυνος: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας

Διερεύνηση της σχολικής εμπλοκής των μαθητών σε διεθνές επίπεδο [Exploring student engagement in schools internationally: A collaborative international study]. Μέλος ερευνητικής ομάδας του διεθνούς προγράμματος του Διεθνούς Συλλόγου Σχολικής Ψυχολογίας (ISPA) με συμμετοχή ερευνητών-μελών ΔΕΠ 12 χωρών: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Στόχος η μελέτη των διαστάσεων της σχολικής εμπλοκής και ο σχεδιασμός ανάλογων παρεμβάσεων. Συμμετοχή μελών ΔΕΠ και προπτυχιακών φοιτητών του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας. Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας και Επιστημονική Συνεργάτης του: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετείχε στο σχεδιασμό και παρακολούθηση της προόδου του επιμορφωτικού προγράμματος του εξ αποστάσεως Εργαστηρίου Καινοτομίας του ΔΣΚ, στην επιμόρφωση των Συντονιστών (επιμορφωτών) και συγγραφή υλικού.

Ε.Π. ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ. Φορέας: Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου. Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας: Ερευνητικός συνεργάτης.

Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, Υποδράση 6.1, Διερεύνηση αναγκών και σχεδιασμός παρεμβάσεων ψυχολογικής υποστήριξης. Φορέας: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Επιστημονική υπεύθυνη Δράσης: Καθ. Σ. Παντελιάδου, επιστ. υπεύθυνος Υποδράσης: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π., υποψήφιων διδασκτόρων και μεταπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Εκπαίδευση αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών, Δράση 6: Προγράμματα ψυχολογικής υποστήριξης, Υποδράση 6.1, Διερεύνηση αναγκών και σχεδιασμός παρεμβάσεων ψυχολογικής

υποστήριξης. Φορέας: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Επιστημονική υπεύθυνη Δράσης: Καθ. Σ. Παντελιάδου, επιστ. υπεύθυνος Υποδράσης: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π., υποψήφιων διδασκόντων και μεταπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Επιδοτούμενο Ερευνητικό Πρόγραμμα (ΚΕΕΛΠΝΟ, 2008-2012), “Πρόληψη και Αντιμετώπιση της Καπνιστικής Συμπεριφοράς στο Φοιτητικό πληθυσμό”, στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το Κάπνισμα, 2008-2012. Φορέας: ΚΕΕΛΠΝΟ, ΥΥΚΑ.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΚΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ (ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ-Γ' ΚΠΣ), ΥΠΕΠΘ, Μέτρο 1.1 Ενέργεια 1.1.3, Κατηγορία Πράξεων 1.1.3 με τίτλο πράξης ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΤΑΘΜΙΣΗ 12 ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ-ΑΝΙΧΝΕΥΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ (ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ) ΤΩΝ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ. Φορέας: Πανεπιστήμιο Πατρών, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης. Υπεύθυνος έργου: Κων/νος Δ. Πόρποδας . Φορέας υλοποίησης Υποέργου 2: ΕΚΠΑ, Τμήμα Φ.Π.Ψ., Προγράμματος Ψυχολογίας. Υπεύθυνος Υποέργου 2: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Συμμετοχή μελών Δ.Ε.Π. και μεταπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Έρευνα για την καπνιστική συμπεριφορά σε πληθυσμό νέων 18-30 ετών. Πιλοτική έρευνα, Οκτώβριος – Δεκέμβριος 2009, N=310. Κυρίως έρευνα, Απρίλιος-Οκτώβριος 2010, N=2505.

ερευνητικής ομάδας Athena Studies of Resilient Adaptation (AStRA). Φορέας: αρχικά Πυθαγόρας, στη συνέχεια Καποδίστριας. Υποστήριξη διδακτορικής διατριβής στο Max Planck Institute. Καθ. C. Hill, USA, CA. Επιστ. Υπεύθυνος για την Ελλάδα: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας .

Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης Εκπαιδευτικών – Α΄ Φάση. Φορείς: ΕΣΠΑ 2007-2013, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ. Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας: Μέλος Επιτροπής Εμπειρογνομόνων για τα «Θέματα Σχέσεων στη σχολική κοινότητα» στο πλαίσιο του έργου.

Νέο Σχολείο (Σχολείο του 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών. Φορείς: ΕΣΠΑ 2007-2013, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ. Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας: Μέλος Επιτροπής Εμπειρογνομόνων Επιστημονικού Συντονισμού της Πράξης, με την ιδιότητα της Ειδικής Εμπειρογνώμονος στη «Σχολική και Κοινωνική Ζωή». Επιστημονική Υπεύθυνη/Συντονίστρια Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τη συγγραφή του Προγράμματος Σπουδών και Οδηγού Εκπαιδευτικών για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για το γνωστικό αντικείμενο «Σχολική και Κοινωνική Ζωή».

Παροχή σχολικών ψυχολογικών υπηρεσιών σε διαφορετικές χώρες [Provision of School psychological services in different countries]. Μέλος ερευνητικής ομάδας του διεθνούς προγράμματος του Διεθνούς Συλλόγου Σχολικής Ψυχολογίας (ISPA) με συμμετοχή ερευνητών από πολλές χώρες: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Ο στόχος της συγκεκριμένης μελέτης ήταν η διερεύνηση βασικών διαστάσεων και η καταγραφή της πραγματικότητας όσον αφορά στην παροχή σχολικών-ψυχολογικών υπηρεσιών σε διαφορετικά εκπαιδευτικά και πολιτισμικά πλαίσια.

Πρόγραμμα για την προαγωγή της ψυχικής ευεξίας σε διεθνές επίπεδο [Promoting psychological well-being globally project]. Μέλος ερευνητικής ομάδας του διεθνούς προγράμματος του Διεθνούς Συλλόγου Σχολικής Ψυχολογίας (ISPA): Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας. Στόχος η διερεύνηση της ψυχικής ευεξίας σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια με στόχο τον σχεδιασμό

κατάλληλων προγραμμάτων πρόληψης και παρέμβασης για την προαγωγή της ψυχικής ευεξίας των μαθητών. Συμμετοχή μελών ΔΕΠ και προπτυχιακών φοιτητών του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα.

Προσωπικές στάσεις, πολιτικές αξίες και πολιτική συμπεριφορά (2009-σήμερα), διαπολιτισμική έρευνα. Συντονιστής: Καθ. S. Schwartz, Israel. Επιστ. υπεύθυνος για την Ελλάδα: Μέλος Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας.

Συνεργασία μέλους Δ.Ε.Π. με την καθηγήτρια Ann Masten, University of Minnesota (U.S.A) και τον καθηγητή Jens Asendorpf, Humboldt University, Berlin, οι οποίοι είναι μέλη της ερευνητικής ομάδας **Athena Studies of Resilient Adaptation** (AStRA). Σκοπός αυτών των μελετών είναι να εξετάσουν την προσαρμογή και ψυχική υγεία μεταναστών και γηγενών εφήβων μέσα από το πρίσμα της ψυχικής ανθεκτικότητας. Αρχικός φορέας: ΠΥΘΑΓΟΡΑΣ Ι. Συνεχιζόμενη χρηματοδότηση από κονδύλια ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ. Υποστήριξη διδακτορικής διατριβής με το παραπάνω θέμα, με υποτροφία από το Max Planck Institute.

Το ποσοστό μελών Δ.Ε.Π. που αναλαμβάνει ερευνητικές πρωτοβουλίες είναι άνω του 90 %.

Εξωτερικοί συνεργάτες ή/και μεταδιδακτορικοί ερευνητές συμμετέχουν σε όλα τα ερευνητικά προγράμματα στα οποία είναι υπεύθυνοι ή συντονιστές μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας. Ο ακριβής αριθμός των συνεργατών αυτών ποικίλει από έργο σε έργο και προσδιορίζεται από τις συγκεκριμένες ανάγκες του έργου.

5.3. Οι διαθέσιμες ερευνητικές υποδομές

5.3.1. Αριθμός, χωρητικότητα, επάρκεια και καταλληλότητα των ερευνητικών εργαστηρίων

Τρία (3) Εργαστήρια λειτουργούν υπό τη διεύθυνση μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας (βλ. ενότητα 2 της παρούσας Έκθεσης).

Το Ψυχομετρικό Εργαστήριο «Ι. Ν. Παρασκευόπουλος» περιλαμβάνει μια μικρή αίθουσα φύλαξης των ψυχομετρικών εργαλείων αλλά και διδασκαλίας σεμιναριακών μαθημάτων, δύο αίθουσες διδασκαλίας, και γραφεία μελών Δ.Ε.Π.

Το Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας συνεργάζεται στενά με το Ψυχομετρικό Εργαστήριο, με το οποίο μοιράζεται μέρος της υλικοτεχνικής υποδομής και του εργαστηριακού εξοπλισμού. Επιπλέον, στο Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας διεξάγονται εργαστηριακά μαθήματα Πειραματικής Ψυχολογίας, Ψυχοφυσιολογίας, Μεθοδολογίας Επιστημονικής Έρευνας και Στατιστικής, Ψυχομετρίας, Γνωστικής Ψυχολογίας και άλλων συναφών αντικειμένων, τα οποία διευκολύνονται μέσω της υποδομής του εργαστηρίου (αμφίδρομο κάτοπτρο, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, πειραματικά όργανα μέτρησης, κλπ.). Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται σε διαλέξεις και σεμινάρια που αφορούν κυρίως στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών Ειδίκευσης στη Σχολική Ψυχολογία και στην Κλινική Ψυχολογία. Χωρητικότητα: Αμφιθέατρο χωρητικότητας 100 ατόμων με αμφίδρομο κάτοπτρο, χώροι διδασκαλίας (δύο), γραφεία μελών Δ.Ε.Π. (εννέα), μαζί με έναν μικρό χώρο για συνελεύσεις, συνεργασίες και παρουσιάσεις των μελών Δ.Ε.Π. και των υποψήφιων διδασκόντων.

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών διαθέτει μία αίθουσα συνεδριάσεων, ένα γραφείο, ένα χώρο υποδοχής και γραμματείας και μία αίθουσα με ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

Οι χώροι των ερευνητικών εργαστηρίων θεωρούνται γενικά ανεπαρκείς, διότι χρησιμοποιούνται για πολλαπλούς και συχνά ασύμβατους σκοπούς. Οι εργαστηριακά λειτουργικοί χώροι περιλαμβάνουν μία μικρή αίθουσα σύσκεψης-συνεδριών, η οποία χρησιμοποιείται ως χώρος συγκέντρωσης των ψυχομετρικών εργαλείων που διαθέτει το Εργαστήριο με σκοπό τη φύλαξή τους, καθώς και τη δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά προπτυχιακών και μεταπτυχιακών φοιτητών. Ο χώρος περιλαμβάνει εγκαταστάσεις υπολογιστών και χρησιμοποιείται ως αίθουσα διδασκαλίας μαθημάτων με μικρό ακροατήριο, που περιορίζει την πρόσβαση σε αυτόν, καθώς και τη χρήση του χώρου για τη διεξαγωγή έρευνας. Τα γραφεία των μελών Δ.Ε.Π. είναι ανεπαρκή, διότι χωρίζονται με λεπτά χωρίσματα που δεν φτάνουν μέχρι την οροφή και έτσι δεν προσφέρουν κατάλληλο χώρο εργασίας για τα μέλη Δ.Ε.Π. Στο Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας διεξάγονται μεταπτυχιακά μαθήματα. Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών έχει τον δικό του, ανεξάρτητο χώρο, που δεν είναι επαρκής και κατάλληλος, λόγω της μεγάλης αύξησης των χρηστών της υπηρεσίας.

Ο εξοπλισμός του Ψυχομετρικού Εργαστηρίου είναι επαρκής ως προς τα ψυχομετρικά εργαλεία που διαθέτει, εφόσον θα υπάρξει η οικονομική δυνατότητα συνέχισης της ανανέωσής των με καινούρια ψυχομετρικά εργαλεία και λογισμικά που εκδίδονται. Υπάρχει διαδραστικός πίνακας για τις ανάγκες παρουσιάσεων και σεμιναρίων, καθώς και επαρκής εξοπλισμός από φορητούς Η/Υ και από προβολικά. Ωστόσο, οι Η/Υ είναι παλαιοί και δύσκολα υποστηρίζουν τα τελευταία λογισμικά. Ο εργαστηριακός εξοπλισμός του Εργαστηρίου Πειραματικής Ψυχολογίας είναι ανεπαρκής από πλευράς οργάνων και λογισμικών (π.χ., λογισμικό e-prime για τη διεξαγωγή πειραμάτων, εξειδικευμένα στατιστικά λογισμικά). Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών καλύπτεται από τον αναγκαίο εξοπλισμό.

Οι διαθέσιμες υποδομές δεν καλύπτουν τις ανάγκες της ερευνητικής διαδικασίας, διότι χρησιμοποιούνται για πολλές, μη συμβατές πάντα, χρήσεις. Υπάρχει ανάγκη για εξειδικευμένους χώρους, αποκλειστικά αφιερωμένους στα Εργαστήρια (Ψυχομετρικό, Πειραματικής Ψυχολογίας), καθώς και για ξεχωριστούς χώρους για τη διδασκαλία των μεταπτυχιακών μαθημάτων του Προγράμματος Ψυχολογίας. Είναι, επίσης, απαραίτητη η ανανέωση των Η/Υ και των εξειδικευμένων λογισμικών για την έρευνα. Όσον αφορά το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών χρειάζεται περισσότερους χώρους για να καλυφθούν οι ερευνητικές ανάγκες.

Δεν υπάρχει επαρκής χώρος και εξοπλισμός που να σχετίζεται με έρευνα στους τομείς της Κλινικής, Κοινωνικής και Σχολικής Ψυχολογίας. Όσον αφορά το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών χρειάζεται επιπλέον έναν Η/Υ, έναν βιντεοπροβολέα και κάμερα μαγνητοσκόπησης.

Η χρήση των ερευνητικών υποδομών είναι πολύ εντατική, από όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας. Η χρήση του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών είναι καθημερινή.

5.3.2. Συχνότητα ανανέωσης των ερευνητικών υποδομών - Ηλικία και λειτουργική κατάσταση του υπάρχοντος εξοπλισμού - Χρηματοδότηση της προμήθειας, συντήρησης και ανανέωσης των ερευνητικών υποδομών

Ο εξοπλισμός ανανεώνεται όταν υπάρχουν διαθέσιμα κονδύλια. Ερευνητικά προγράμματα, στα οποία το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συμμετέχει, επίσης χρηματοδοτούν την αγορά κάποιων φορητών Η/Υ, μικρών ψηφιακών μαγνητοφώνων για τη μαγνητοφώνηση του λόγου των πληθυσμών υπό διερεύνηση, κ.λπ. Η ηλικία των υπολογιστών του Προγράμματος Ψυχολογίας είναι μεγάλη και υπάρχει ανάγκη ανανέωσής τους, αγοράς εξαρτημάτων, όπως οθόνες αφής (touch screen) για τις ερευνητικές ανάγκες του Προγράμματος, καθώς και ανανέωση των εξειδικευμένων λογισμικών. Όσον αφορά το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, η λειτουργική κατάσταση είναι καλή. Χρειάζονται όμως και νέα τεχνολογικά μέσα (όπως βιντεοκάμερες). Η τελευταία ανανέωση έγινε τον Οκτώβριο του 2010.

Η χρηματοδότηση για την προμήθεια, συντήρηση και ανανέωση των ερευνητικών υποδομών καλύπτεται από τις τακτικές πιστώσεις του κρατικού προϋπολογισμού και από τα ερευνητικά προγράμματα στα οποία τα μέλη Δ.Ε.Π. Αναφέρεται και ανανέωση εξοπλισμού με έξοδα των ιδίων των μελών Δ.Ε.Π. (συντήρηση Η/Υ, αναλώσιμα). Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών καλύπτεται από: 1) Οργάνωση απογευματινών σεμιναρίων, τα οποία απευθύνονται στο ευρύ κοινό, για την εγγραφή στα οποία καταβάλλονται διδάκτρα (σταμάτησαν από το 2011). 2) Χορηγίες (δεν υπάρχουν από το 2011). 3) Χρηματοδότηση με 2000 ευρώ ετησίως από τον τακτικό προϋπολογισμό.

5.4. Αξιολόγηση των επιστημονικών δημοσιεύσεων των μελών του Διδακτικού Προσωπικού του Προγράμματος Ψυχολογίας κατά την τελευταία πενταετία

Στον Πίνακα 5.1 παρουσιάζεται ο συνολικός αριθμός επιστημονικών δημοσιεύσεων των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας για την πενταετία και ο μέσος όρος της πενταετίας, για τα 17 από τα 19 μέλη Δ.Ε.Π. που υπέβαλαν ατομικά απογραφικά δελτία. Στο Παράρτημα 5 δίδεται ο αναλυτικός κατάλογος δημοσιεύσεων των μελών Δ.Ε.Π. κατά την τελευταία πενταετία.

Πίνακας 5.1. Σύνολο δημοσιεύσεων και μέσος όρος ανά μέλος Δ.Ε.Π.

	Βιβλία/ μονογραφίες	Επιστημονικά περιοδικά με κριτές	Επιστημονικά περιοδικά χωρίς κριτές	Πρακτικά συνεδρίων με κριτές	Πρακτικά συνεδρίων χωρίς κριτές	Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους	Άλλες εργασίες	Ανακοινώσεις σε επιστ. συνέδρια με κριτές (χωρίς πρακτικά)	Άλλα
Σύνολο	31	97	3	27	24	131	34	260	2
ΜΟ ανά μέλος ΔΕΠ	1,82	5,71	0,18	1,59	1,41	7,71	2,00	15,29	0,12

Η ενότητα «άλλες εργασίες» και «άλλα» περιλαμβάνει εκθέσεις ερευνητικών προγραμμάτων, επιμέλεια ειδικών τευχών επιστημονικών περιοδικών, μεταφράσεις επιστημονικών έργων, συγγραφή εκπαιδευτικών οδηγιών, συγγραφή εκπαιδευτικών οδηγιών, δημοσιεύσεις στον τύπο και βιβλιοκριτικές.

Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 5.1., τα μέλη Δ.Ε.Π. έχουν επιδείξει σημαντικό δημοσιευμένο έργο σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά της Ελλάδας και του εξωτερικού και έχουν κάνει σημαντικό αριθμό ανακοινώσεων σε ελληνικά και διεθνή επιστημονικά συνέδρια με κριτές. Ο αριθμός των κεφαλαίων σε συλλογικούς τόμους και ο αριθμός μονογραφιών, ιδίως, είναι αξιοσημείωτος. Επειδή, ωστόσο, όλες οι κατηγορίες των δημοσιεύσεων δεν έχουν την ίδια βαρύτητα ως προς την αναγνώρισή τους, είναι σημαντική η ενίσχυση του αριθμού των δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές.

Όλα τα μέλη Δ.Ε.Π. που κατέθεσαν απογραφικά δελτία παρουσιάζουν δημοσιευμένο έργο, που κυμαίνεται, ωστόσο, σημαντικά, μεταξύ των μελών Δ.Ε.Π. αλλά και μεταξύ των διαφορετικών κατηγοριών. Το εύρος των δημοσιεύσεων για όλες τις κατηγορίες συνολικά κυμαίνεται από 15 ως 80 δημοσιεύσεις ανά μέλος Δ.Ε.Π. κατά την προηγούμενη πενταετία. Το εύρος των δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά (ελληνικά και διεθνή) με κριτές κυμαίνεται από 0 ως 14 δημοσιεύσεις ανά μέλος Δ.Ε.Π. κατά την προηγούμενη πενταετία.

5.5. Αξιολόγηση του βαθμού αναγνώρισης της έρευνας που γίνεται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας από τρίτους

Ο αριθμός των δεικτών αναγνώρισης του ερευνητικού έργου που διεξάγεται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας και ο μέσος όρος της πενταετίας για τα 17 από τα 19 μέλη Δ.Ε.Π. που υπέβαλαν ατομικά απογραφικά δελτία, σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, παρουσιάζεται στον Πίνακα 5.2.

Πίνακας 5.2. Σύνολο δεικτών αναγνώρισης ερευνητικού έργου και μέσος όρος ανά μέλος Δ.Ε.Π.

	Ετεροαναφορές	Αναφορές του ειδικού επιστημονικού τύπου	Βιβλιοκρισίες	Συμμετοχές σε επιτροπές επιστημονικών συνεδρίων	Συμμετοχές σε συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών	Προσκλήσεις για διαλέξεις σε διεθνή συνέδρια	Διπλώματα ευρεσιτεχνίας
Σύνολο	674	15	4	110	46	152	1
ΜΟ ανά μέλος ΔΕΠ	39,65	0,88	0,24	6,47	2,71	8,94	0,06

Όπως ο πίνακας δείχνει, το ερευνητικό έργο που διεξάγεται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας τυγχάνει αναγνώρισης, όπως προκύπτει από τον αριθμό των ετεροαναφορών στις δημοσιεύσεις των μελών Δ.Ε.Π., από τη συμμετοχή των μελών Δ.Ε.Π. σε συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών και επιτροπές επιστημονικών συνεδρίων και από τις προσκλήσεις για διαλέξεις σε διεθνή επιστημονικά συνέδρια.

5.6. Ερευνητικές συνεργασίες του Προγράμματος Ψυχολογίας

Οι ερευνητικές συνεργασίες των μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας κατατάσσονται σε συνεργασίες με άλλα Τμήματα του Πανεπιστημίου Αθηνών, συνεργασίες με Τμήματα άλλων ελληνικών Πανεπιστημίων, συνεργασίες με άλλα ιδρύματα και σε συνεργασίες με Πανεπιστήμια του εξωτερικού. Η πλειοψηφία των ερευνητικών συνεργασιών έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο ερευνητικών συνεργασιών μεταξύ μελών Δ.Ε.Π., αλλά και συνεργασιών στο πλαίσιο ερευνητικών προγραμμάτων στα οποία τα μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας συμμετέχουν.

Ενδεικτικά αναφέρονται ερευνητικές συνεργασίες μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας με την Οδοντιατρική Σχολή και την Ιατρική Σχολή, το Τμήμα Μεθοδολογίας, Ιστορίας και Θεωρίας της Επιστήμης, το Τμήμα Επιστημών Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού, το Τμήμα Φιλολογίας (Τομέας Γλωσσολογίας), το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης (Τομέας Ψυχολογίας και Ειδικής Αγωγής, Κέντρο Μελέτης Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών συνεργάζεται με α) την Μονάδα Προσβασιμότητας του Τμήματος Πληροφορικής του Ε.Κ.Π.Α. και β) το Συμβουλευτικό Κέντρο Ομηλικών του ΤΕΑΠΗ του Ε.Κ.Π.Α.

Οι ερευνητικές συνεργασίες μελών Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας με Τμήματα άλλων ελληνικών Πανεπιστημίων είναι πολλές και ενδεικτικά αναφέρονται συνεργασίες με το Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Πατρών, το Τμήμα Ψυχολογίας και το Τμήμα Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού του Παντείου Πανεπιστημίου, το Τμήμα Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το Τμήμα Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης & το Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Κρήτης, το Παιδαγωγικό Τμήμα Ειδικής Αγωγής & το Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Ηλικίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, τη Σχολή Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου, τη Σχολή Καλών Τεχνών.

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών συνεργάζεται με τα Συμβουλευτικά Κέντρα των Πανεπιστημίων: Πειραιώς, Ιωαννίνων, Κρήτης, Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Μακεδονίας, Χαροκοπέιου, Θεσσαλίας, Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και Κύπρου.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει συνεργασίες με ερευνητικά ιδρύματα, όπως το Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου, το ίδρυμα Fulbright (ερευνητική συνεργασία με τον κάτοχο υποτροφίας Fulbright καθ. Alan Bereta, νευρογλωσσολόγο, κατόπιν πρόσκλησής του από το Τμήμα Φιλολογίας (Τομέα Γλωσσολογίας), και το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, Σεπτέμβριος – Δεκέμβριος 2010). Άλλα ιδρύματα, με τα οποία μέλη Δ.Ε.Π. του Προγράμματος Ψυχολογίας είχαν και συνεχίζουν να έχουν ερευνητικές συνεργασίες είναι η Νευρολογική Κλινική του Γενικού Νοσοκομείου Αεροπορίας, η Φιλεκπαιδευτική Εταιρία και το Κέντρο Ημέρας «Βαβέλ» για την ψυχική υγεία μεταναστών, το Τμήμα Ψυχιατρικής του Αττικού Νοσοκομείου, το Νοσοκομείο Παίδων «Αγία Σοφία», το Νοσοκομείο «Ανδρέας Συγγρός», το Taos Institute (USA).

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών συνεργάζεται με το δίκτυο Συμβουλευτικών Κέντρων Φοιτητών που ανήκει στην FEDORA-PSYCHE (<http://fedora.eu.org>) και τα Συμβουλευτικά Κέντρα των Πανεπιστημίων Δουβλίνου, Βρυξελλών, Cambridge, Χαϊδελβέργης κ.ά.

Υπάρχουν συνεργασίες μελών Δ.Ε.Π. με το Εργαστήριο Παθολογοανατομίας και Εργαστηριακής Ιατρικής και στις Κλινικές Παιδιατρικής και Νευρολογίας της Ιατρικής Σχολής του Drexel University, Philadelphia (U.S.A.), το Τμήμα Κλινικών Νευροεπιστημών του University of Texas at Houston (U.S.A.), το Institute of Child Development του University of Minnesota (U.S.A.) και με τα Τμήματα Ψυχολογίας των Πανεπιστημίων Grand Valley State University (U.S.A.), University of Rome "La Sapienza" (Italy) και Hebrew University of Jerusalem (Israel), Πανεπιστήμιο Paris Diderot-Paris 7, UFR Sciences humaines cliniques, Πανεπιστήμιο του Angers, Laboratoire de Psychologie « Processus de Pensée et Interventions » (PPI), Πανεπιστήμιο του Angers (EA 2646) και της Nantes (EA 3259), Laboratoire de Psychologie des Pays de la Loire (LPPL), Humbolt University, Berlin (Germany), Whittier College (USA), University of Koblenz-Landau (Austria).

5.7. Διακρίσεις και βραβεία ερευνητικού έργου που έχουν απονεμηθεί σε μέλη του Προγράμματος Ψυχολογίας

Διακρίσεις

Η καθηγήτρια Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη έλαβε το Distinguished International Alumni Award του College of Education and Human Development, University of Minnesota, Η.Π.Α.

Η καθηγήτρια Φρόσω Μόττη-Στεφανίδη εξελέγη Fellow of the Association for Psychological Science (2010).

Η καθηγήτρια Χρυσή Χατζηχρήστου είναι First recipient of the ISPA Outstanding International Scholar Award, International School Psychology Association (ISPA) (2010).

Η καθηγήτρια Χρυσή Χατζηχρήστου ήταν προσκεκλημένη ομιλήτρια σε συνέδρια:

-Trainers of School Psychologists Annual Meeting, San Francisco, USA (2011),

-Trainers of School Psychologists Annual Meeting, Philadelphia, USA (2012).

Η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Άννα Χριστοπούλου έχει δώσει 11 ομιλίες κατόπιν προσκλήσεως σε επιστημονικές εκδηλώσεις (συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες) που οργάνωσαν διεθνείς εταιρείες ψυχολογίας, κοινωνικοί φορείς, δομές ψυχικής υγείας και σχολεία (2007-2011).

Ο Επίκ. Καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος έχει δώσει 2 ομιλίες κατόπιν προσκλήσεως σε επιστημονικές εκδηλώσεις (συνέδρια, σεμινάρια, ημερίδες) που οργάνωσαν ελληνικές και διεθνείς εταιρείες ψυχολογίας (2007-2011).

Η καθηγήτρια Αναστασία Καλαντζή έδωσε προσκεκλημένες ομιλίες στο 6^ο Συνέδριο Προαγωγής και Αγωγής Υγείας, Αθήνα, 14-15 Νοεμβρίου 2011 και 2^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Μαθαίνω να μην Καπνίζω, Αθήνα 8-10 Δεκεμβρίου 2011.

5.8. Αξιολόγηση του βαθμού συμμετοχής των φοιτητών στην έρευνα

Ο βαθμός συμμετοχής μεταπτυχιακών φοιτητών και υποψηφίων διδασκόντων στα ερευνητικά προγράμματα είναι μεγάλος στις χρηματοδοτούμενες έρευνες, π.χ., στα ΕΠΕΑΕΚ, ενώ συχνά συμμετέχουν και ένας μικρότερος αριθμός προπτυχιακών φοιτητών. Στα πλαίσια του Υποχρεωτικού Μαθήματος Κλινικής Ψυχολογίας παίρνει μέρος το σύνολο των φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας σε έρευνες, η θεματική των οποίων αλλάζει κάθε ακαδημαϊκό έτος.

6. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥΣ/ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΥΣ (ΚΠΠ) ΦΟΡΕΙΣ

6.1. Συνεργασίες του Προγράμματος Ψυχολογίας με ΚΠΠ φορείς

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει να επιδείξει πολλές και ποικίλες δραστηριότητες, εκπαιδευτικές, ερευνητικές, προληπτικές/ παρεμβατικές, διοικητικές/ πολιτιστικές οι οποίες συντελούν άμεσα ή έμμεσα στη σύνδεση του Πανεπιστημίου με την κοινωνία (ΚΠΠ φορείς).

6.1.1. Συνεργασίες με φορείς μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων

Τόσο σε προπτυχιακό όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο έχει θεσμοθετηθεί η Πρακτική Άσκηση των φοιτητών με φορείς της Κοινότητας όπου υπάρχουν Υπηρεσίες στις οποίες εργάζονται Ψυχολόγοι, οι οποίοι αναλαμβάνουν την εποπτεία της Πρακτικής Άσκησης των φοιτητών. Οι φορείς της Κοινότητας είναι Σχολικές Υπηρεσίες, Κέντρα Ημέρας, Κέντρα Ψυχικής Υγιεινής, Ιδρύματα, Συμβουλευτικά Κέντρα, Μονάδες Ειδικής Αγωγής κ.ά.

Η Πρακτική Άσκηση σε προπτυχιακό επίπεδο εντάχθηκε από το 2009 στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ και επιδοτείται. Στην πρακτική άσκηση συμμετέχει υποχρεωτικά το σύνολο των τεταρτοετών ή επί πτυχίω φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας (160 ώρες κατά τη διάρκεια ενός ακαδημαϊκού έτους). Την οργάνωση και τον συντονισμό έχει αναλάβει η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης, η οποία απασχολεί δύο μέλη ΔΕΠ και δύο διοικητικές υπαλλήλους του Τομέα Ψυχολογίας. Για τις ανάγκες της πρακτικής άσκησης των φοιτητών, η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης συνεργάζεται ετησίως με περισσότερα από 60 πλαίσια της εφαρμοσμένης Ψυχολογίας (κέντρα ψυχικής υγείας, κλινικές δομές σε νοσοκομεία, σχολεία, μονάδες απεξάρτησης, ξενώνες αποκατάστασης, δημοτικά κέντρα πρόληψης, μη κυβερνητικές οργανώσεις, κ.ά.), στην Αττική κατά κύριο λόγο, αλλά και στην περιφέρεια. Η συνεργασία του Προγράμματος Ψυχολογίας και των φοιτητών με τους φορείς αυτούς αναγνωρίζεται ρητώς με την υπογραφή ιδιωτικού συμφωνητικού και προβάλλεται ποικιλοτρόπως, π.χ. μέσα από συναντήσεις των εποπτών ψυχολόγων με την Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης ή με τη συμμετοχή των φοιτητών σε κοινωνικές παρεμβάσεις και προγράμματα που υλοποιούν οι φορείς.

Η πρακτική άσκηση αποτελεί ένα αναπόσπαστο στοιχείο των τριών Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων που πραγματοποιούνται στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας. Τα μεταπτυχιακά προγράμματα βρίσκονται σε συνεχή επαφή με την αγορά εργασίας καθώς διοργανώνουν τακτικές συναντήσεις με τους επόπτες ψυχολόγους της πρακτικής άσκησης προκειμένου να ενημερώνεται για τις ανάγκες και τις απαιτήσεις της κοινωνίας.

Στο ΜΠΣ Κλινικής Ψυχολογίας σε ένα σύνολο περίπου 2.500 ωρών καταβάλλεται μια σημαντική προσπάθεια, έτσι ώστε να καλυφθούν τουλάχιστον δύο ηλικιακές κατηγορίες (παιδιά / έφηβοι και ενήλικες), καθώς και διαφορετικές ψυχοθεραπευτικές προσεγγίσεις (π.χ. ψυχοδυναμική, γνωσιακή-συμπεριφοριστική, συστημική κ.ά) σε υπηρεσίες για το παιδί και τον έφηβο όπως το Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Παλλήνης, Π.Ν.Α, Κ.Ψ.Υ. Περιστερίου, Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο, Γενικό Νοσοκομείο Παιδών «Αγία Σοφία», Παιδοψυχιατρική Κλινική, Κ.Κ.Ψ.Υ Βύρωνα-Καισαριανής Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο και υπηρεσίες για ενήλικες όπως το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, το Θεραπευτήριο Χρονίων Παθήσεων Νοτιοανατολικής Αθήνας, Γενικό

Κρατικό «Γεώργιος Γεννηματάς» Τμήμα Ενηλίκων, Ελληνικό Κέντρο Ψυχικής Υγιεινής & Ερευνών Συμβουλευτικό-Ψυχιατρικό Τμήμα Ενηλίκων, Αιγινήτειο Νοσοκομείο Πρόγραμμα Απεξάρτησης «ΑΘΗΝΑ».

Για την ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας απαιτείται η συμπλήρωση 800 ωρών πρακτικής άσκησης σε φορείς όπως σε σχολεία με επόπτες ψυχολόγους, σε ιατροπαιδαγωγικά κέντρα και σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής, σε κέντρα Ψυχικής Υγείας και σε ΚΕΔΔΥ. Η πρακτική άσκηση επιτρέπει στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα τη συνεχή άμεση σχέση με την πράξη και την αγορά εργασίας, καθώς ξεκινάει στο γ' εξάμηνο και συνεχίζεται και ολοκληρώνεται στο δ' εξάμηνο σπουδών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής πλαίσια πρακτικής άσκησης: Ιατροπαιδαγωγική Υπηρεσία Αθηνών, Κέντρο Ψυχικής Υγείας Περιστερίου, Ιατροπαιδαγωγικό Κέντρο Παλλήνης, Κοινωνικό Κέντρο Ψυχικής Υγείας Βύρωνα – Καισαριανής, ΚΨΥ Χαλανδρίου-Αγ. Παρασκευής Νοσοκομείου Γ. Γεννηματάς, Κοινωνική Υπηρεσία Δήμου Ελληνικού & Αργυρούπολης, Συμβουλευτικό Κέντρο Οικογενειών Ζωγράφου, Ίδρυμα «Θεοτόκος», Ίδρυμα Σπύρος Δοξιάδης-Έρευνα για το παιδί, Ειδικά Δημοτικά Σχολεία Κωφών-Βαρυκίων Πεύκης και Αργυρούπολης. Επιπλέον, το Δίκτυο Αποφοίτων Σχολικής Ψυχολογίας, διοργανώνει συναντήσεις στις οποίες τα μέλη ενημερώνονται για τα νεώτερα του Κλάδου Σχολικής Ψυχολογίας, συνδιοργανώνει μαζί με το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας ομιλίες, σεμινάρια και συνέδρια και παρέχει πληροφορίες και ενημέρωση για θέσεις εργασίας.

Για την ολοκλήρωση του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών "Συμβουλευτική και Επαγγελματικός Προσανατολισμός» απαιτείται η συμπλήρωση 400 ωρών πρακτικής άσκησης σε εκπαιδευτικούς φορείς, σε υπηρεσίες απασχόλησης ή τοπικής αυτοδιοίκησης, σε γραφεία εύρεσης εργασίας, σε κέντρα, ινστιτούτα ή άλλα ιδρύματα, ιδιωτικά ή δημόσια, που εφαρμόζουν το θεσμό της Συμβουλευτικής και του Επαγγελματικού Προσανατολισμού. Στους φοιτητές χορηγείται κατάλογος με συνεργαζόμενους με το ΠΜΣ φορείς, ο οποίος επικαιροποιείται κάθε έτος. Πρακτικές ασκήσεις μπορεί να γίνονται και σε ανάλογα ιδρύματα χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέρος της πρακτικής άσκησης πραγματοποιείται στις υπηρεσίες Ο.Α.Ε.Δ. ή σε άλλες Υπηρεσίες σχετικές με την απασχόληση, εφ' όσον υπάρχει η σχετική δυνατότητα.

Εκτός της Πρακτικής Άσκησης, τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών συνεργάζονται με διάφορους ΚΠΠ φορείς στο πλαίσιο εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων στις οποίες συμμετέχουν μεταπτυχιακοί φοιτητές. Παρακάτω αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένες από αυτές τις συνεργασίες τα τελευταία 5 έτη.

Από το 2007 έως σήμερα, το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας σε συνεργασία με τον Κλάδο Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛ.Ψ.Ε.) διοργανώνουν το επιμορφωτικό σεμινάριο «Ψυχο...-παιδιά» σε θέματα ανάπτυξης και προσαρμογής στην οικογένεια και το σχολείο. Το σεμινάριο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και γονείς και έχει στόχο τη διασύνδεση του πανεπιστημίου με την κοινότητα. Οι διαλέξεις πραγματοποιούνται από προσκεκλημένα μέλη ΔΕΠ από διαφορετικά πανεπιστήμια της χώρας. Κάθε έτος παρακολουθούν το σεμινάριο περίπου 100-150 άτομα και η ετήσια αξιολόγηση του σεμιναρίου από τους συμμετέχοντες είναι ιδιαίτερα θετική. Στο σεμινάριο συμμετέχουν 10 μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας ως μέλη της επιστημονικής και της οργανωτικής επιτροπής, και ως προσκεκλημένοι ομιλητές.

Το ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας, το ΚΕΕΣΧΟΨΥ και ο Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ) οργάνωσαν εξειδικευμένα σεμινάρια για τη διαχείριση κρίσεων στη σχολική κοινότητα σε συνεργασία με διαφορετικούς φορείς. Ενδεικτικά αναφέρονται το διεθνές συμπόσιο με προσκεκλημένους ομιλητές από πανεπιστήμια των ΗΠΑ, Μ. Βρετανίας, Ισραήλ, Τουρκίας με θέμα «Διαχείριση κρίσεων: Πρόληψη και παρέμβαση στην κοινότητα» στο πλαίσιο των εκδηλώσεων Megaron Plus (2008), δυο διήμερα σεμινάρια εξειδικευμένης κατάρτισης «Crisis Prevention, Preparedness, Intervention & Recovery: The PREPaRe Model of School Crisis» (2008-2009) σε συνεργασία με τον Αμερικανικό Σύλλογο Σχολικής Ψυχολογίας (NASP) με προσκεκλημένους ομιλητές από πανεπιστήμια των ΗΠΑ, και Σεμινάριο εξειδικευμένης κατάρτισης, με τίτλο: «*The impact of disaster on the community and on schools: An interdisciplinary approach*» σε συνεργασία με τον Κλάδο Εξελικτικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας με προσκεκλημένο καθηγητή από το Ισραήλ, Ημερίδα σε συνεργασία με το ΥΠΕΠΘ για στελέχη δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με θέμα «*Διεθνές Συμπόσιο για τη Διαχείριση Κρίσεων στη Σχολική Κοινότητα: Πρόληψη Και Παρέμβαση*». Σε όλα τα παραπάνω σεμινάρια συμμετείχαν 5 μέλη ΔΕΠ, 5 υποψήφιοι διδάκτορες, 25 μεταπτυχιακοί και 15 προπτυχιακοί φοιτητές.

Επίσης, διοργανώθηκε το 1^ο Θερινό Σχολείο (Summer School) στη Σχολική Ψυχολογία με τίτλο «*Response to intervention: A system of improving the learning and behavior outcome for all students*» «Ανταπόκριση στην παρέμβαση: Βελτιώνοντας τη μάθηση και τη συμπεριφορά για όλους τους μαθητές της τάξης» σε συνεργασία με το University of South Florida, το οποίο απευθυνόταν σε ψυχολόγους και εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων, σε μέλη ΔΕΠ, και φοιτητές Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων Ψυχολογίας και Παιδαγωγικών. Συμμετείχαν 5 μέλη ΔΕΠ, 2 υποψήφιοι διδάκτορες, 5 επιστημονικοί συνεργάτες, 20 μεταπτυχιακοί και 20 προπτυχιακοί φοιτητές.

Επιπλέον, στο πλαίσιο προγράμματος ΕΠΕΑΕΚ με τίτλο «Κατασκευή και Στάθμιση 12 Διερευνητικών-Ανιχνευτικών Εργαλείων (Κριτηρίων) των Μαθησιακών Δυσκολιών» σε συνεργασία με το Ψυχομετρικό Εργαστήριο (βλ. και ενότητα 5 για πληροφορίες για το ερευνητικό πρόγραμμα), 4 Μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας σε συνεργασία με 6 υποψήφιους διδάκτορες έλαβαν μέρος σε επιμορφωτικά σεμινάρια σχετικά με τη χορήγηση των εργαλείων ανίχνευσης των μαθησιακών δυσκολιών. Τα σεμινάρια απευθύνθηκαν σε 400 εκπαιδευτικούς γενικής και ειδικής αγωγής, και ειδικούς ψυχικής υγείας (ψυχολόγους, λογοπεδικούς, κ.ά.) που εργάζονταν σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας (συνεργασία με ΥΠΕΠΘ, 2006-2008).

Στο πλαίσιο συνεργασιών μελών ΔΕΠ με επιστημονικές εταιρείες, κέντρα του Προγράμματος Ψυχολογίας, και κλάδους της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας πραγματοποιούνται προσκεκλημένες ομιλίες και διοργανώνονται ημερίδες. Για παράδειγμα αναφέρονται η προσκεκλημένη ομιλία της Προέδρου της European Council for High Ability (ECHA), πραγματοποιήθηκε της ECHA με θέμα «Η διαπολιτισμική ψυχολογική διάσταση: έρευνα και εφαρμογές στην Ελλάδα» προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Ψυχολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου καθηγητή Δημητρίου Γεώργα με προσκεκλημένους ομιλητές από το Universität Konstanz, Γερμανία. Στις δραστηριότητες αυτές συμμετείχαν μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Αθηνών, υποψήφιοι διδάκτορες, μεταπτυχιακοί φοιτητές και απόφοιτοι των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων.

6.1.2. Συνεργασίες με φορείς μέσω ερευνητικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων παρέμβασης

Τα Κέντρα και τα Εργαστήρια του Προγράμματος Ψυχολογίας υλοποίησαν και υλοποιούν πολλές συνεργασίες με ΚΠΠ φορείς μέσω ερευνητικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων παρέμβασης.

Το Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας έχει συνεργαστεί με φορείς στην Ελλάδα όπως δημόσια και ιδιωτικά σχολεία σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, με ιδρύματα (π.χ. Θεοτόκος), με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών, το Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας της Μορφωτικής Πρωτοβουλίας, και άλλα. Επίσης, έχει συνεργαστεί με φορείς άλλων χωρών όπως το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Υπουργείο Παιδείας της Κύπρου, το Διεθνή Σύλλογο Σχολικής Ψυχολογίας (ISPA), τον Τομέα Σχολικής Ψυχολογίας (Division of School Psychology) της Αμερικανικής Ψυχολογικής Εταιρείας (American Psychological Association), το International Institute of School Psychology (βλ. Ενότητα 5 για αναλυτική περιγραφή των ερευνητικών προγραμμάτων).

Αναφέρονται ενδεικτικά προγράμματα πρόληψης και παρέμβασης όπως, το πρόγραμμα *“Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την προαγωγή της ψυχικής υγείας και της μάθησης στη σχολική κοινότητα. Παρέμβαση σε επίπεδο συστήματος”* με τη συμμετοχή 3 μελών ΔΕΠ, 10 υποψήφιων διδασκόντων, 50 μεταπτυχιακών φοιτητών του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας και 20 προπτυχιακών φοιτητές του τμήματος Ψυχολογίας. Το *«Πρόγραμμα Ψυχοκοινωνικής Υποστήριξης Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στο Σχολείο»*, στο πλαίσιο του έργου με τίτλο *«Εκπαίδευση Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών μαθητών»* (ΥΠΕΠΘ, Γ'ΚΠΣ), σε συνεργασία με το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών. Συμμετείχαν μέλη ΔΕΠ, υποψήφιοι διδάκτορες και μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας στην επιστημονική ομάδα. Το *«Πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης για την ένταξη μαθητών με ειδικές ανάγκες, Ο Τρυφερούλης Μικροφτερούλης»*. Το παραμύθι *«Ο Τρυφερούλης Μικροφτερούλης»* στο πλαίσιο του οποίου υλοποιούνται επιπρόσθετες δραστηριότητες όπως η δραματοποίησή του από σπουδαστές του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας και η παρουσίασή του στο πλαίσιο εκδηλώσεων σχολείων με τη συνεργασία και τη συμμετοχή μαθητών (Αρσάκεια-Τοσίτσεια Σχολεία, ίδρυμα Θεοτόκος), και φορέων (Ραδιομαραθώνιος Λαϊκής Τράπεζας 2006). Συμμετείχαν 2 μέλη ΔΕΠ, 5 υποψήφιοι διδάκτορες, 15 μεταπτυχιακοί φοιτητές και 10 προπτυχιακοί φοιτητές. *«Εκπαίδευση των παιδιών Ρομά στις Περιφέρειες Στερεάς Ελλάδας, Αττικής και Νοτίου Αιγαίου»* (ΕΣΠΑ, 2007-2013) σε συνεργασία με το Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής του Πανεπιστημίου Αθηνών, *Δράση 5: Ψυχοκοινωνική Στήριξη* με στόχο την παροχή ψυχοκοινωνικής και μαθησιακής στήριξης των μαθητών αλλά και των γονέων Ρομά καθώς και επιμορφωτική υποστήριξη των εκπαιδευτικών των σχολείων. Συμμετέχουν 7 μέλη ΔΕΠ, 10 διδάκτορες και υποψήφιοι διδάκτορες Σχολικής Ψυχολογίας, επιστημονικοί συνεργάτες και 26 μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Το Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική (ΚΕΑΕΣ) οργάνωσε ή συνδιοργάνωσε εκπαιδευτικές δραστηριότητες με διάφορους φορείς της Κοινότητας. Ενδεικτικά αναφέρονται, Εκπαιδευτικά εργαστήρια με γενικό θέμα *«Επαγγελματική ανάπτυξη μαθητών με νοητική υστέρηση»* για εκπαιδευτικούς ειδικών σχολείων και για γονείς παιδιών με νοητική υστέρηση σε συνεργασία με το Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού (ΚΕΣΥΠ) Ν. Αρκαδίας. *Πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων λήψης απόφασης σε σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε συνεργασία με το ΥΠ.Δ.Β.Μ.Θ., Διεύθυνση ΣΕΠΕΔ, Τμήμα ΣΕΠ.* Υλοποίηση ημερίδας-εργαστηρίου για τους συμβούλους επαγγελματικού προσανατολισμού της Κύπρου, με θέμα *«Πρόγραμμα*

ανάπτυξης δεξιοτήτων λήψης επαγγελματικών αποφάσεων», σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Υλοποίηση σχεδίου δράσης με θέμα: «Αυτοαντίληψη, Αυτοεκτίμηση και λήψη επαγγελματικής απόφασης στην εφηβεία» σε συνεργασία με το Γενικό Λύκειο Καρπενησίου. Εργαστήρια επαγγελματικού προσανατολισμού σε μαθητές Γ Γυμνασίου σε σχολεία της περιοχής της Θήβας, με τη συνεργασία του ΚΕΣΥΠ Θήβας. Σε όλες τις δραστηριότητες αυτές συμμετείχε 1 μέλος ΔΕΠ, 3 υποψήφιοι διδάκτορες, και 26 μεταπτυχιακοί φοιτητές.

Το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών (Εργ. Ψυ. Συ. Φοι.) οργάνωσε Σεμινάρια για την Κοινότητα στη θεματική «Βασικές Δεξιότητες Επικοινωνίας και Συμβουλευτικής», Δήμερο Σεμινάριο Εκπαίδευσης για Ψυχολόγους Συμβουλευτικών Κέντρων Φοιτητών από 6 ΑΕΙ της Ελλάδας και του Πανεπιστημίου Κύπρου σε εξειδικευμένο Ομαδικό Πρόγραμμα διακοπής καπνίσματος για τον φοιτητικό πληθυσμό, Δύο Ημερίδες με θέμα «Πανεπιστήμιο χωρίς Κάπνισμα». Επίσης το Εργ. Ψυ. Συ. Φοι. παίρνει ενεργό μέρος στην Εκπαίδευση Εθελοντών Προσβασιμότητας του ΕΚΠΑ. Εκτός αυτού έχει αξιοποιήσει τις δυνατότητες που παρέχει το διαδίκτυο με την οργάνωση και λειτουργία της διαδικτυακής πλατφόρμας mpes (www.mpes.uoa.gr), όπου δίνεται η δυνατότητα στους φοιτητές να λάβουν έγκυρες απαντήσεις σε θέματα που τους απασχολούν από έναν Ειδικό Κλινικό Ψυχολόγο (Υπηρεσία: «Μιλήστε με έναν Ειδικό») ή να λάβουν ψυχοκοινωνική υποστήριξη από ομηλικούς (Υπηρεσία: «Από φοιτητή σε φοιτητή»). Στην τελευταία Υπηρεσία πήραν μέρος από το 2008 έως σήμερα 78 προπτυχιακοί φοιτητές εξειδικευμένοι στην συμβουλευτική ομηλικών.

Επιπλέον το τμήμα συνεργάζεται με προγράμματα που απευθύνονται στην κοινότητα μέσω της συμμετοχής μελών ΔΕΠ σε διατμηματικά μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών, για παράδειγμα το διατμηματικό ΠΜΣ «Προαγωγή και Αγωγή Υγείας» με την Ιατρική Σχολή.

Τα μέλη ΔΕΠ στο πλαίσιο των ειδικοτήτων τους συμμετέχουν σε Εκπαιδευτικά Σεμινάρια ή σε εξειδικευμένες Ημερίδες, οι οποίες οργανώνονται από Επιστημονικούς φορείς της Κοινότητας, Εταιρείες, Συλλόγους, Κλινικές, Σχολικές Μονάδες, Μονάδες Ειδικής Αγωγής, Σχολικές Ψυχολογικές Υπηρεσίες κ.ά. Ενδεικτικά αναφέρονται συνεργασίες με την Ελληνική Εταιρεία Ψυχικής Υγιεινής και Νευροψυχιατρικής του Παιδιού, τον Ελληνικό Σύλλογο για την Αφασία, την Εταιρεία Alzheimer Αθηνών, την Ελληνική Εταιρεία για την Προαγωγή της Εκπαίδευσης των Δημιουργικών, Χαρισματικών, Ταλαντούχων Παιδιών και Εφήβων (ΔΗ.ΧΑ.ΤΑ.Π.Ε.), Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Ανάπτυξης και Μέριμνας Υγείας (ΕΨΑΜΥ) και άλλες επιστημονικές εταιρίες οι οποίες αναπτύσσουν και δράσεις οι οποίες απευθύνονται στην κοινότητα.

Εκτός αυτού μέλη ΔΕΠ συμμετέχουν ως ομιλητές σε θέματα ειδικότητάς τους προσκεκλημένοι από Δημόσια και Ιδιωτικά Σχολεία (π.χ. Αρσάκεια-Τοσίτσεια σχολείο, Κολλέγιο Αθηνών), Δήμους και Κοινότητες, Κοινωνικές-Πολιτιστικές Ομάδες, Κέντρα Πρόληψης & Εξάρτησης (π.χ. Κέντρο Πρόληψης & Εξάρτησης του Δήμου Αθηναίων), Νοσοκομεία (π.χ. Νοσοκομείο «Ευαγγελισμός» Τμήμα Ψυχιατρικής, Τμήμα Ψυχαναλυτικής Ψυχοθεραπείας, Αιγινήτειο Νοσοκομείο), Σχολές Γονέων διαφόρων περιφερειών της χώρας, όπως η Σχολή Επιμόρφωσης Γονέων της ΝΑ Κορινθίας, συνέδρια ΚΠΠ φορέων όπως το Πανελλήνιο Συνέδριο Εθελοντών Κοινωνικής Πρόνοιας ΕΕΣ, η Επιμορφωτική Ημερίδα των σχολικών συμβούλων Δημοτικής Εκπαίδευσης Προσχολικής Αγωγής και Ειδικής Αγωγής, την Παγκόσμια Οργάνωση Προσχολικής Αγωγής (ΟΜΕΡ), Ελληνική Επιστημονική Εταιρεία Φυσικοθεραπείας κ.ά. Επίσης μέλη ΔΕΠ έχουν συνεργασίες με ΚΠΠ φορείς στο εξωτερικό π.χ. IPSO στο Παρίσι.

Η επιστημονική συνεργασία του Τμήματος με τους ΚΠΠ φορείς αναγνωρίζεται και προβάλλεται από την Ιστοσελίδα του Τομέα Ψυχολογίας (<http://imm.demokritos.gr/UOA-PSYCH/>), τις Ιστοσελίδες των μεταπτυχιακών (www.clin.psych.uoa.gr), των Κέντρων (π.χ. Κέντρο Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική ή ΚΕΑΕΣ www.keaes.gr, Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας ή ΚΕΕΣΧΟΨΥ www.psych.uoa.gr/cesp, Κέντρο Μελέτης της Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής Ομάδων Υψηλού Κινδύνου, www.psych.uoa.gr/~frmotti/centre.html), των Εργαστηρίων (π.χ. Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, www.uoa.gr/skf), άλλα έντυπα, τον Ημερήσιο Τύπο και Ιστοσελίδες και τα ενημερωτικά δελτία (Newsletters) των Συλλόγων, Εταιρειών ή Φορέων, που συνδιοργανώνουν τις δράσεις.

Επίσης, προβάλλεται η επιστημονική συνεργασία του Προγράμματος Ψυχολογίας με τους ΚΠΠ φορείς μέσω δημοσιεύσεων σε επιστημονικά περιοδικά (βλ παράρτημα για πίνακα με δημοσιεύσεις μελών ΔΕΠ) ή οργάνωσης αντίστοιχων Συμποσίων σε Συνέδρια Πανελληνίας ή διεθνούς εμβέλειας. Στα πλαίσια αυτών των συνεδρίων παρουσιάζονται οι ερευνητικές και παρεμβατικές συνεργασίες μελών ΔΕΠ με εκπροσώπους φορέων της κοινότητας σε μορφή συμποσίων. Ενδεικτικά αναφέρονται, το 27^ο Διεθνές Συνέδριο του International School Psychology Association (ISPA), το 26^ο International Congress of Applied Psychology (ICAP), το XVIII συνέδριο της International Association for Cross-Cultural Psychology (IACCP), το 13^ο Συνέδριο Ψυχολογίας της Προσωπικότητας του European Association of Personality Psychology, το Διεθνές συνέδριο «Υποκείμενο, υποκειμενικότητες και πρακτικές του σώματος στο σύγχρονο κόσμο», το Συνέδριο ψυχανάλυσης «Δημιουργία και θάνατος» κ.ά.

Επίσης, μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας δραστηριοποιούνται ως μέλη Επιτροπών του Πανεπιστημίου, π.χ. 1 μέλος ΔΕΠ στην Επιτροπή Προσβασιμότητας, 1 μέλος ΔΕΠ σε Τριμελή Επιτροπή σύνταξης του Οδηγού «Κατευθυντήριες Οδηγίες Εξέτασης Φοιτητών με Αναπηρία και ο Θεσμός του Συμβούλου Καθηγητή Φοιτητών με Αναπηρία». Τέλος, μέλη ΔΕΠ είναι μέλη ΔΣ φορέων ΜΚΟ ή Κοινοφελών Οργανισμών για παράδειγμα αναφέρονται, το ΚΕΘΕΑ, το Ίδρυμα για το Παιδί «Παμμακάριστος», η «Ελληνική Εταιρεία για την Προαγωγή της Εκπαίδευσης των Δημιουργικών/Χαρισματικών/Ταλαντούχων Παιδιών και Εφήβων (ΔηΧαΤαΠΕ)», και άλλες Επιστημονικές Εταιρείες που συνδέονται με την κοινότητα.

6.2. Η δυναμική του Προγράμματος Ψυχολογίας για ανάπτυξη συνεργασιών με ΚΠΠ φορείς

Δεν υπάρχουν συστηματικοί μηχανισμοί και διαδικασίες για την ανάπτυξη συνεργασιών των μελών ΔΕΠ με ΚΠΠ φορείς εκτός από την θεσμοθετημένη συνεργασία στα πλαίσια πρακτικής άσκησης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Υπάρχουν μεμονωμένες συνεργασίες των μελών ΔΕΠ στα πλαίσια Ειδικών Προγραμμάτων π.χ. Συμμετοχή του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών στο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης σχετικά με το κάπνισμα» (2008-2012), σε συνεργασία με το ΚΕΕΛΠΝΟ, αλλά αυτές οι συνεργασίες διαρκούν όσο διαρκεί η χρηματοδότηση.

Η συμμετοχή των μελών ΔΕΠ σε επιστημονικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες, διεθνείς και ελληνικές, αποτελεί ασφαλές εφελτήριο συνεργασιών. Η συνεργασία με επιστημονικές εταιρείες και επαγγελματικούς συλλόγους πολλών μελών ΔΕΠ δείχνει ότι υπάρχει μια εποικοδομητική δυναμική ανάπτυξης συνεργασιών που υπόσχεται όχι μόνο τη διατήρηση των συνεργασιών αυτών αλλά και την περαιτέρω αύξησή τους. Ενδεικτικό σημείο αυτής της δυναμικής αποτελεί το γεγονός ότι μέλη

ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας αναλαμβάνουν την ευθύνη της διοργάνωσης μεγάλων ευρωπαϊκών και διεθνών επιστημονικών συναντήσεων με ρυθμό πυκνό (βλ. προηγούμενη ενότητα).

Οι μεμονωμένες συνεργασίες όποτε υλοποιήθηκαν χαίρουν θετικής ανταπόκρισης από τους ΚΠΠ φορείς. Επειδή δεν υπάρχει επαρκής δομική ή διοικητική υποδομή και οικονομική υποστήριξη είναι δύσκολο να υπάρχει συνέχεια σε βάθος χρόνου αυτών των συνεργασιών.

6.3. Οι δραστηριότητες του Προγράμματος Ψυχολογίας προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης και ενίσχυσης συνεργασιών με ΚΠΠ φορείς

Όσον αφορά την πρακτική άσκηση των προπτυχιακών φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας, η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης οργανώνει περιοδικά (2-3 φορές ανά ακαδημαϊκό έτος) ανοιχτές συναντήσεις με τους φοιτητές και με τους εκπροσώπους των φορέων για τη δημοσιοποίηση του προγράμματος και την παροχή ανατροφοδότησης. Σε αρκετές περιπτώσεις, πλέον, οι επόπτες ψυχολόγοι ή άλλα στελέχη των φορέων είναι οι ίδιοι απόφοιτοι του Προγράμματος Ψυχολογίας, το οποίο λειτουργεί πολύ θετικά για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Ωστόσο, η συνεργασία με τους αποφοίτους είναι άτυπη και εν πολλοίς ανεπίσημη.

Όσον αφορά την πρακτική άσκηση των μεταπτυχιακών φοιτητών, τα μέλη της Επιτροπής Πρακτικής Άσκησης οργανώνουν σε τακτά χρονικά διαστήματα ανοιχτές συναντήσεις με τους επόπτες της πρακτικής άσκησης με στόχο την δημοσιοποίηση του προγράμματος, την ανατροφοδότηση για θέματα οργάνωσης της πρακτικής άσκησης, την ανταλλαγή απόψεων, και τον εμπλουτισμό της πρακτικής άσκησης των μεταπτυχιακών φοιτητών με κοινού ενδιαφέροντος δραστηριότητες σχετικά με την διενέργεια της πρακτικής.

Η εκπαιδευτική εργασία και η παρουσία των εκπαιδευόμενων ψυχολόγων στους χώρους που βρίσκονται υπό την αιγίδα κοινωνικών φορέων συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη, καθώς υποστηρίζεται η εν γένει λειτουργία των κοινωνικών φορέων, αλλά και ειδικότερα θέσεων οι οποίες πληρούνται με ανθρώπινο καταρτιζόμενο συνεχώς δυναμικό το οποίο παρέχει υπηρεσίες τόσο στο κλινικό και ερευνητικό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικό, αφού προασπίζεται η εύρυθμη λειτουργία των εν λόγω φορέων. Από την άλλη το ίδιο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα επωφελείται της ανάπτυξης και εξέλιξης αυτής καθώς οι καταρτιζόμενοι ψυχολόγοι εμπεδώνουν την κλινική τους κατάρτιση, ασκούνται σε πρακτικό επίπεδο, διευρύνουν τους ερευνητικούς προβληματισμούς τους και μέσω αυτών εκπονούν σημαντικό κλινικό και ερευνητικό έργο, συμβάλλοντας όχι μόνο σε επιστημονικό επίπεδο, αλλά και σε κοινωνικό.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων με εκπροσώπους των ΚΠΠ φορέων πραγματοποιούνται συχνά κοινές δημοσιεύσεις και ανακοινώσεις σε συνέδρια (βλ. ενότητα 5 για αναλυτικές δημοσιεύσεις των μελών ΔΕΠ).

Επιπλέον, διαμέσου Δικτύων αποφοίτων που έχουν δημιουργηθεί (π.χ. το δίκτυο αποφοίτων του ΠΜΣ Σχολικής Ψυχολογίας τα μέλη συναντώνται σε τακτά χρονικά διαστήματα, προκειμένου να ενημερώνονται για τις νεώτερες εξελίξεις στον Κλάδο Σχολικής Ψυχολογίας της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας (ΕΛΨΕ), να συμμετέχουν και να συνδιοργανώνουν με το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Σχολικής Ψυχολογίας ομιλίες, σεμινάρια και συνέδρια και σε συνεργασία με τους Σχολικούς Συμβούλους των σχολικών μονάδων όλων των εκπαιδευτικών περιφερειών,

προκειμένου υπάρχει συνεχής ενημέρωση για τις γενικότερες κοινωνικές ανάγκες και τις ειδικότερες ανάγκες για βελίωση της ψυχικής υγείας κοινωνικών ομάδων, ώστε να γεφυρώνεται κατά το δυνατό η θεωρία με την πράξη και να συνδέεται δημιουργικά το Πανεπιστήμιο με την αγορά εργασίας.

Η ολοκλήρωση των μεταπτυχιακών σπουδών προϋποθέτει και την άσκηση πρακτικής από τους μεταπτυχιακούς φοιτητές για μεγάλο χρονικό διάστημα σε φορείς δημόσιας υγείας και άλλους κοινωνικούς φορείς. Η εκπαιδευτική εργασία και η παρουσία των εκπαιδευόμενων ψυχολόγων στους χώρους που βρίσκονται υπό την αιγίδα κοινωνικών φορέων συμβάλλει καθοριστικά στην ανάπτυξη και εξέλιξη, καθώς υποστηρίζεται η εν γένει λειτουργία των κοινωνικών φορέων, αλλά και ειδικότερα θέσεων οι οποίες πληρούνται με ανθρώπινο καταρτιζόμενο συνεχώς δυναμικό το οποίο παρέχει υπηρεσίες τόσο στο κλινικό και ερευνητικό επίπεδο, όσο και σε κοινωνικό, αφού προασπίζεται η εύρυθμη λειτουργία των εν λόγω φορέων. Από την άλλη το ίδιο το μεταπτυχιακό πρόγραμμα επωφελείται της ανάπτυξης και εξέλιξης αυτής καθώς οι καταρτιζόμενοι ειδικευόμενοι ψυχολόγοι εμποδώνουν την κλινική τους κατάρτιση, ασκούνται σε πρακτικό επίπεδο, διευρύνουν τους ερευνητικούς προβληματισμούς τους και μέσω αυτών εκπονούν σημαντικό κλινικό και ερευνητικό έργο, συμβάλλοντας όχι μόνο σε επιστημονικό επίπεδο, αλλά και σε κοινωνικό.

Αρκετές από τις συμμετοχές σε δράσεις ΚΠΠ φορέων ανακοινώνονται στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο, ενώ ορισμένες από αυτές ήταν ανοιχτές εξαρχής στο ευρύ κοινό. Πρόκειται ωστόσο για προσωπικές πρωτοβουλίες ως επί το πλείστον, στις οποίες το Πρόγραμμα Ψυχολογίας δεν είχε ενεργό συμμετοχή.

Άλλες συνεργασίες μελών ΔΕΠ με του ΚΠΠ φορείς ανακοινώνονται σε Ειδικές Ημερίδες, γίνονται σχετικές δημοσιεύσεις και συνήθως ανακοινώνονται συστηματικά στα Newsletters των αντίστοιχων εταιρειών. Ενδεικτικά αναφέρονται το World Go Round, το ECHA News, Νέα Υγεία, το Εδώ Πανεπιστήμιο του ΕΚΠΑ. Δεν υπάρχει όμως μια οργανωμένη πολιτική του Προγράμματος Ψυχολογίας ανάπτυξης και ενίσχυσης συνεργασιών.

Επισημαίνεται ότι η επαφή και η συνεργασία με αποφοίτους του Τμήματος ή αποφοίτους του ΜΠΣ που είναι στελέχη ΚΠΠ φορέων είναι συνήθως σποραδική και όχι συντονισμένη.

6.4. Ο βαθμός σύνδεσης της συνεργασίας με ΚΠΠ φορείς με την εκπαιδευτική διαδικασία

Είναι στη φύση της πρακτικής άσκησης των προπτυχιακών φοιτητών να αποτελεί ουσιώδες συστατικό των σπουδών του Προγράμματος Ψυχολογίας, καθώς αποτελεί την πρώτη συστηματική ευκαιρία που έχουν οι φοιτητές να εκτεθούν στις επαγγελματικές δραστηριότητες του ψυχολόγου και να δουν πώς εφαρμόζονται οι ψυχολογικές θεωρίες στην πράξη. Στο πλαίσιο αυτής της συνεργασίας, συχνά οι εκπρόσωποι των φορέων αναλαμβάνουν εκπαιδευτικό/συμβουλευτικό ρόλο, ενώ μπορεί να λειτουργήσουν ακόμα και ως προσκεκλημένοι ομιλητές σε ορισμένα ακαδημαϊκά μαθήματα που έχουν πιο εφαρμοσμένο προσανατολισμό. Συνολικά, οι διαδικασίες αυτές συνδέουν αρκετά ικανοποιητικά τους ΚΠΠ με την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο βαθμός σύνδεσης είναι ικανοποιητικός, και συνεχίζει να βελτιώνεται προϊούσης της λειτουργίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων και από την πλευρά των μελών ΔΕΠ και των μεταπτυχιακών φοιτητών, αλλά και από τους κοινωνικούς φορείς που υποδέχονται τους καταρτιζόμενους

ψυχολόγους για την άσκηση τους. Ο τρόπος με τον οποίο η συνεργασία αυτή μεταξύ των μεταπτυχιακών προγραμμάτων και κοινωνικών φορέων συναρθρώνεται και επιτελείται διασφαλίζει τα μέγιστα για την απρόσκοπτη και αποτελεσματική άσκηση της εκπαιδευτικής εργασίας.

6.5. Η συμβολή του Προγράμματος Ψυχολογίας στην τοπική, περιφερειακή και εθνική ανάπτυξη

Στο βαθμό που η πρακτική άσκηση των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών φοιτητών συνιστά δομικό στοιχείο του προγράμματος σπουδών, οι συνεργασίες με ΚΠΠ φορείς είναι αρκετά συστηματικές. Η βιωσιμότητά τους μάλιστα έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, μέσα από την ένταξη της πρακτικής άσκησης των προπτυχιακών φοιτητών στο πρόγραμμα ΕΣΠΑ, καθώς και με την ενίσχυση του έμψυχου δυναμικού στον τομέα της διοικητικής-γραμματειακής υποστήριξης (ζωτικής σημασίας σε μακροπρόθεσμη προοπτική). Σε θεσμικό επίπεδο, η συνεργασία του Προγράμματος Ψυχολογίας επικυρώνεται μέσα από την υπογραφή ιδιωτικών συμφωνητικών. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, ωστόσο, δεν συμμετέχει στα όργανα των συνεργαζόμενων φορέων, αλλά επισημαίνεται ότι αποτελεί ζωτικό στοιχείο για τη λειτουργία τους (είναι γνωστό ότι αρκετοί φορείς ψυχικής υγείας στην Ελλάδα υποστελεχώνονται, οπότε η παρουσία ασκούμενων φοιτητών καλύπτει εν μέρει το κενό αυτό).

Η Επιτροπή Πρακτικής Άσκησης βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με Τμήματα Ψυχολογίας στην Ελλάδα και στο εξωτερικό για να παρακολουθεί τις εξελίξεις και να προσαρμόζεται σε αυτές. Η επαφή αυτή πιστοποιείται μέσα από τη συμμετοχή του Προγράμματος Ψυχολογίας σε επιστημονικές ημερίδες ή συνέδρια με θέμα την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Για το σκοπό αυτό, οι σχέσεις που αναπτύσσει το Πρόγραμμα Ψυχολογίας με τους συνεργαζόμενους φορείς δεν περιορίζονται στο τυπικό μέρος της πρακτικής άσκησης, αλλά περιλαμβάνουν συστηματική επικοινωνία και ενημέρωση για τις δραστηριότητες και τις εκδηλώσεις που διοργανώνουν, στις οποίες συμμετέχουν εκπρόσωποι του Τομέα Ψυχολογίας όταν αυτό είναι εφικτό.

Εκπρόσωποι ΚΠΠ φορέων και επαγγελματίες που εργάζονται στην κοινότητα συμμετέχουν συχνά στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα των ΠΜΣ με προσκεκλημένες διαλέξεις και σεμινάρια ενισχύοντας τη σταθερότητα και τη βιωσιμότητα των υπαρχουσών συνεργασιών.

7. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

7.1. Στρατηγική ακαδημαϊκής ανάπτυξης του Προγράμματος Ψυχολογίας

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, από την ίδρυσή του το 1993, ήταν και παραμένει τμήμα του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ. Πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, λειτουργώντας ουσιαστικά εντός ενός Τμήματος, δεν είναι εύκολο να αναπτυχθεί, αφού όλοι οι επιμέρους στόχοι που παρουσιάζονται παρακάτω, οι οποίοι θα επέτρεπαν την καλύτερη ανάπτυξη του Προγράμματος, δεν ολοκληρώνονται απόλυτα στο πλαίσιο του Τμήματος. Οι αρχές που διέπουν τη στρατηγική ανάπτυξης του Προγράμματος είναι:

- 1) Η ισομερής ανάπτυξη των Κλάδων της Ψυχολογίας που θεραπεύει το Πρόγραμμα.
- 2) Η εξασφάλιση υψηλής ποιότητας διδακτικού έργου, τόσο σε προπτυχιακό, όσο και σε μεταπτυχιακό επίπεδο, με την παροχή σύγχρονης γνώσης που αντλείται από τη διεθνή έρευνα και εμπειρία. Ταυτόχρονα, η εξασφάλιση Πρακτικής Άσκησης που προετοιμάζει τους φοιτητές για την άσκηση του επαγγέλματος.
- 3) Η δημιουργία προγράμματος σπουδών με ευελιξία σε μαθήματα επιλογής και, μέσω του θεσμού του ακαδημαϊκού συμβούλου, η δυνατότητα για τον φοιτητή/τρια να προχωρήσει σε συνειδητή επιλογή μεταπτυχιακής κατεύθυνσης σπουδών και επαγγελματικής ενασχόλησης.
- 4) Η προσέλκυση μελών ΔΕΠ με υψηλά προσόντα και διεθνή παρουσία.
- 5) Η διασφάλιση έρευνας υψηλού επιπέδου.
- 6) Η εξασφάλιση βασικών υποδομών για τη διεξαγωγή έρευνας.
- 7) Η υποστήριξη και καλλιέργεια πνεύματος ανθρωπισμού και αλληλεγγύης προς τα άτομα που έχουν ανάγκη ψυχολογικών υπηρεσιών.
- 8) Η σύνδεση με την κοινωνία και η προσφορά υπηρεσιών σε τομείς ψυχικής υγείας, εξαρτήσεων από ουσίες, σχολικών αναγκών, και νευροψυχολογικών παρεμβάσεων.
- 9) Η εξασφάλιση πόρων για τη διεξαγωγή βασικής έρευνας.
- 10) Η επιδίωξη διεθνών ακαδημαϊκών και ερευνητικών συνεργασιών αλλά και αντιπροσώπευσης σε διεθνείς επιστημονικές ενώσεις ή οργανώσεις.
- 11) Η εξασφάλιση βιβλιοθήκης με πρόσβαση σε όλες τις σύγχρονες βάσεις δεδομένων.
- 12) Η συντήρηση ιστοσελίδας για την προβολή του Προγράμματος με όλες τις πληροφορίες που το αφορούν.
- 13) Η αποτελεσματική διοικητική λειτουργία του Προγράμματος με επαρκές προσωπικό στη Γραμματεία του.
- 14) Η καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας και συνεισφοράς μεταξύ των μελών ΔΕΠ, αλλά και του διοικητικού προσωπικού, καθώς και η διασφάλιση αρχών δημοκρατικής και δίκαιης διοίκησης.

7.2. Διαδικασία διαμόρφωσης στρατηγικής ακαδημαϊκής ανάπτυξης του Προγράμματος

Η Ομάδα Εργασίας για την αξιολόγηση του Προγράμματος Ψυχολογίας έθεσε στο πλαίσιο για τους δείκτες ποιότητας του έργου του Προγράμματος και τη βάση για την παρακολούθηση της απόδοσης της στρατηγικής του Προγράμματος. Οι στόχοι είναι να τεκμηριωθούν τα επιτεύγματα του Προγράμματος (με την πρώτη αυτή αξιολόγηση), να καταγραφούν οι ανάγκες βελτίωσης, να γίνουν συζητήσεις και να καθοριστούν οι ενέργειες βελτίωσης για να ληφθούν οι αναγκαίες αποφάσεις. Ο απώτερος στόχος είναι να φανούν τα προτερήματα του Προγράμματος και οι τρόποι με τους οποίους αυτά θα αναδεικνύονταν απόλυτα αν το Πρόγραμμα γινόταν αυτόνομο Τμήμα.

Με βάση τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην παρούσα πρώτη αξιολόγηση του Προγράμματος Ψυχολογίας έχουν δρομολογηθεί οι ακόλουθες ενέργειες που εντάσσονται στη στρατηγική ανάπτυξής του:

- 1) Αναλυτική συζήτηση με τα μέλη ΔΕΠ και τους φοιτητές για τα αποτελέσματα της αξιολόγησης.
- 2) Διεξαγωγή άτυπων συζητήσεων μεταξύ μελών ΔΕΠ για την ανταλλαγή απόψεων για όλα τα θέματα που αφορούν το Πρόγραμμα.
- 3) Διαδικασία αλλαγής του προγράμματος Σπουδών, η οποία έχει ήδη ολοκληρωθεί.
- 4) Διεξαγωγή συζητήσεων μεταξύ μελών ΔΕΠ και διαμόρφωση κατευθυντηρίων γραμμών στην ερευνητική και κοινωνική πολιτική του Προγράμματος.

Τα ειδικότερα θέματα, στα οποία αναμένεται να επικεντρωθεί η στρατηγική του Προγράμματος Ψυχολογίας, είναι:

- 1) Η συνεχής βελτίωση του προγράμματος σπουδών.
- 2) Η έμφαση στην ενεργό συμμετοχή φοιτητών, τον εμπλουτισμό εξεταστικών μεθόδων και αύξηση της διαφάνειας, την αύξηση του ποσοστού παρακολούθησης μαθημάτων με μικρότερα ακροατήρια, τις ομαδικές εργασίες.
- 3) Η καλλιέργεια δεξιοτήτων, ακαδημαϊκών και επαγγελματικών, π.χ. συγγραφής εργασιών, παρατήρησης και ανάλυσης ερευνητικών συμπερασμάτων.
- 4) Η καθιέρωση διαδικασίας εσωτερικής συνολικής αποτίμησης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών από φοιτητές κατά την αποφοίτησή τους και μετά.
- 5) Η παρακολούθηση της επαγγελματικής εξέλιξης των αποφοίτων.
- 6) Οι επαφές με φορείς για την καταγραφή των αναγκών και των ευκαιριών απασχόλησης για τους απόφοιτους.
- 7) Η διαμόρφωση προδιαγραφών ποιότητας για την πτυχιακή διπλωματική εργασία.

7.3. Διαδικασία διαμόρφωσης συγκεκριμένου βραχυ-μεσοπρόθεσμου σχεδίου ανάπτυξης

Η διαδικασία διαμόρφωσης σχεδίου ανάπτυξης είναι σε εξέλιξη. Με δεδομένη τη συγχωνευτική με το Τμήμα ΦΠΨ πραγματικότητα, καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διαμόρφωση ενός σχεδίου ανάπτυξης με όλες τις εγγυήσεις αποτελεσματικότητας.

Η ακαδημαϊκή κοινότητα του Προγράμματος Ψυχολογίας συμμετέχει στη διαμόρφωση και παρακολούθηση της υλοποίησης, και στη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών του στρατηγικών μέσω της Συνέλευσης του Τομέα Ψυχολογίας που υλοποιεί το Πρόγραμμα, αλλά και ειδικών Επιτροπών του Προγράμματος.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συγκεντρώνει και αξιοποιεί όλα τα απαιτούμενα για τον αποτελεσματικό σχεδιασμό της ακαδημαϊκής ανάπτυξής του στοιχεία και δείκτες.

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας επιδιώκει την προσέλκυση μελών ΔΕΠ υψηλού ακαδημαϊκού επιπέδου. Βεβαίως, ο τρόπος με τον οποίο ρυθμίζει ο σχετικός νόμος τις διαδικασίες εκλογής των μελών ΔΕΠ δεν επιτρέπει πολλές ελευθερίες στα Εκλεκτορικά Σώματα. Η στρατηγική του Προγράμματος φαίνεται στις εκλογές των μελών ΔΕΠ για όλες τις βαθμίδες καθώς επιλέγονται επιστήμονες με προσόντα που υπερκαλύπτουν τις απαιτήσεις του σχετικού νόμου. Οι εξελίξεις των μελών ΔΕΠ του Προγράμματος πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του σχετικού νόμου και καταβάλλεται προσπάθεια να υπερκαλύπτονται οι απαιτήσεις του νόμου σχετικά με τα προσόντα των υποψηφίων για εξέλιξη μελών ΔΕΠ.

Ο αριθμός των φοιτητών που εισάγονται ετησίως στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας μέσω των εισαγωγικών εξετάσεων δεν διαφέρει πολύ από τον αριθμό που ζητάει το Τμήμα ΦΠΨ. Βεβαίως, ο αριθμός αυτός αυξάνεται αρκετά μέσω των μετεγγραφών. Στον Πίνακα 7.1 παρουσιάζεται ο αριθμός των φοιτητών/τριών του Προγράμματος που τελικά σπουδάζουν ανά έτος και η προέλευσή τους ανά τρόπο εισαγωγής (εισαγωγικές εξετάσεις, μετεγγραφές, ειδικές κατηγορίες) κατά την τελευταία πενταετία.

Πίνακας 7.1. Πλήθος φοιτητών που σπουδάζουν στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας ανά έτος

	2010-2011	2009-2010	2008-2009	2007-2008	2006-2007
Εισαγωγικές εξετάσεις	111	112	112	126	126
Μετεγγραφές ¹	24	3	6	4	4
Άλλες κατηγορίες					
Σύνολο	135	115	118	130	130

¹ Στη γραμμή «Μετεγγραφές» αναγράφεται ο καθарός αριθμός μετεγγραφομένων φοιτητών (εισορές-εκροές)

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας προσελκύει φοιτητές αρκετά υψηλού επιπέδου δεδομένου ότι η αυξημένη ζήτηση για σπουδές ψυχολογίας τα τελευταία χρόνια οδήγησε σε μια εντυπωσιακή ανοδική τάση της βάσης εισαγωγής. Αν εξαιρέσουμε το έτος 2009 που σημειώθηκε μια μάλλον οριακή πτώση 17 μορίων από την αμέσως προηγούμενη χρονιά (η βάση ήταν στα 17.446 μόρια), το 2010 διαμορφώθηκε στα 17.769 μόρια, δηλαδή σε αρκετά υψηλά επίπεδα. Να σημειωθεί ότι η βάση εισαγωγής για το ενιαίο πρόγραμμα σπουδών του Τμήματος ΦΠΨ ήταν 16.618 μόρια το 2010.

8. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

8.1. Αποτελεσματικότητα των διοικητικών και τεχνικών υπηρεσιών

8.1.1. Η Γραμματεία του Τμήματος

Το προσωπικό της Γραμματείας του Τμήματος Φ.Π.Ψ. αποτελείται από τη Γραμματέα και επτά διοικητικούς υπαλλήλους που εξυπηρετούν και τους τρεις (3) τομείς (Φιλοσοφίας - Παιδαγωγικής – Ψυχολογίας) και τα μεταπτυχιακά τους προγράμματα. Όλοι ανήκουν στο διοικητικό προσωπικό του Πανεπιστημίου και διαθέτουν διαφορετικό βαθμό πείρας, όσον αφορά τη λειτουργία της Γραμματείας. Η κατανομή του έργου των υπαλλήλων γίνεται από τη Γραμματέα, η οποία και ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας της Γραμματείας. Δύο (2) υπάλληλοι της Γραμματείας του Τμήματος έχουν αναλάβει το Πρόγραμμα Ψυχολογίας και τα Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών Σχολικής και Κλινικής Ψυχολογίας και την εξυπηρέτηση των φοιτητών τους.

Από το ακαδημαϊκό έτος 2009-10 άρχισε να λειτουργεί η υπηρεσία ηλεκτρονικής Γραμματείας με τη χρήση του Διαδικτύου, γεγονός που άλλαξε την ποιότητα εξυπηρέτησης των φοιτητών. Επίσης, πρέπει να επισημανθεί η ανάγκη επιμόρφωσης του προσωπικού της Γραμματείας σε θέματα λειτουργίας υπολογιστών και μηχανογράφησης.

8.1.2. Η Γραμματεία του Τομέα Ψυχολογίας

Η Γραμματεία του Τομέα αποτελείται από τρεις (3) μόνιμους υπαλλήλους, δύο (2) Ε.Τ.Ε.Π και μία (1) Ε.Ε.Δ.Ι.Π. Υπάρχουν και δύο (2) αποσπασμένοι από τη Βάθμια εκπαίδευση που εξυπηρετούν διδακτικές και ερευνητικές ανάγκες του Τομέα και μια αποσπασμένη Κοινωνική Λειτουργός που ασχολείται με την Πρακτική Άσκηση. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας επανειλημμένα έχει ζητήσει και μια θέση ΕΤΕΠ Πληροφορικής.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες δεν είναι πολύ αποτελεσματικές καθώς το Πρόγραμμα Ψυχολογίας δεν διαθέτει τη δική του Γραμματεία.

Η Γραμματεία του Τμήματος λειτουργεί για τους φοιτητές τρεις (3) ημέρες την εβδομάδα 11.00-14.00. Αντίστοιχα, η Γραμματεία του Προγράμματος Ψυχολογίας λειτουργεί καθημερινά 8.30-14.30 και εξυπηρετεί τους φοιτητές από τις 12.00-14.00.

Η γενική εκτίμηση είναι ότι οι φοιτητές εξυπηρετούνται επαρκώς. Παρόλα αυτά, αρκετές φορές έχουν εκφραστεί παράπονα εκ μέρους των φοιτητών ότι το ωράριο λειτουργίας δεν επαρκεί για την εξυπηρέτησή τους, ότι δεν είναι τόσο οργανωμένοι και ότι θα ήθελαν να είναι πιο εξυπηρετικοί και ποιο ευγενικοί οι υπάλληλοι της γραμματείας. Η λειτουργία της ηλεκτρονικής Γραμματείας αναμένεται να μειώσει τον συνωστισμό των φοιτητών στις θυρίδες και, αντίστοιχα, τον φόρτο εργασίας της Γραμματείας.

Όσον αφορά την εξυπηρέτηση των μελών ΔΕΠ, η λειτουργία της Γραμματείας θεωρείται επαρκής, και ουδέποτε έχουν εκφραστεί παράπονα. Η Γραμματεία του Τομέα λειτουργεί πολύ ικανοποιητικά και αποτελεσματικά.

8.1.3. Συνεργασία του Προγράμματος Ψυχολογίας με την κεντρική διοίκηση του Ιδρύματος

Η συνεργασία των διοικητικών υπηρεσιών του Προγράμματος Ψυχολογίας με την κεντρική διοίκηση του Ιδρύματος είναι αρμονική.

Το Σπουδαστήριο του Τομέα Ψυχολογίας και η Βιβλιοθήκη είναι στελεχωμένη με τρία (3) άτομα που ανήκουν στο μόνιμο προσωπικό, δύο (2) από τα οποία ανήκουν στη κατηγορία υπαλλήλων Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου. Το Σπουδαστήριο λειτουργεί καθημερινά από τις 09.00 ως τις 17.00, ωράριο που δεν θεωρείται ικανοποιητικό κυρίως από τους εργαζόμενους φοιτητές.

Οι υπηρεσίες πληροφόρησης είναι πολύ ικανοποιητικές, καθώς κάθε φοιτητής έχει άμεση πρόσβαση σε όλες τις πληροφορίες που αφορούν τις σπουδές του (επιλογή μαθημάτων, συγγραμμάτων, ανακοινώσεις διδασκόντων, βαθμολογία, εκπαιδευτικό υλικό και άμεση ηλεκτρονική επικοινωνία με μέλη ΔΕΠ μέσω διαδικτυακής εφαρμογής παρεχόμενης από την ιστοσελίδα του τμήματος). Η πληροφόρηση για τις τρέχουσες προκηρύξεις ερευνητικών προγραμμάτων που αφορούν τα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος γίνεται από την Επιτροπή Ερευνών του Ιδρύματος.

8.1.4. Στελέχωση και οργάνωση των Εργαστηρίων και των Κέντρων του Προγράμματος Ψυχολογίας

Τα εργαστήρια (Εργαστήριο Πειραματικής Ψυχολογίας, Ψυχομετρικό Εργαστήριο και Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών) και τα κέντρα που λειτουργούν υπό τη διεύθυνση μελών ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας είναι υποστελεχωμένα (δεν διαθέτουν τεχνικό προσωπικό ή μόνιμη γραμματειακή υποστήριξη) και λειτουργούν με τη συμμετοχή μελών ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας, μεταπτυχιακών φοιτητών ψυχολογίας και υποψηφίων διδασκόντων κατά περίπτωση. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί το Εργαστήριο Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών, το οποίο έχει μόνιμο προσωπικό μία (1) Ψυχολόγο και μία (1) υπάλληλο Ε.Τ.Ε.Π. Ωστόσο, και αυτό το Εργαστήριο, λόγω του μεγάλου έργου που επιτελεί, έχει τεράστιες ανάγκες στελέχωσης.

8.1.5. Υποστήριξη των υποδομών και των υπηρεσιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών του Προγράμματος Ψυχολογίας

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει αρκετά καλές αλλά μη επαρκείς κτιριακές υποδομές και υπάρχει διαρκής εποπτεία και προσπάθεια αποκατάστασης ζημιών. Όσον αφορά στις υπηρεσίες πληροφορικής, μέχρι τη στιγμή που γράφεται η έκθεση αυτή δεν έχει διατεθεί στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας (αν και έχει ζητηθεί επανειλημμένως) θέση ΕΤΕΠ Πληροφορικής για την υποστήριξη των υποδομών και υπηρεσιών πληροφορικής. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται στην άρνηση του Υπουργείου Παιδείας να εγκρίνει νέες θέσεις τεχνικού προσωπικού για τα ΑΕΙ.

8.2. Υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας

Κάθε μέλος ΔΕΠ ορίζεται από τον Τομέα ως Ακαδημαϊκός Σύμβουλος ορισμένου αριθμού φοιτητών, τη χρονιά εισαγωγής τους. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του Προγράμματος Ψυχολογίας απευθύνονται σε εκείνους κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής χρονιάς α) προκειμένου να ενημερώνονται για το Πρόγραμμα Σπουδών, β) για προβλήματα που προκύπτουν στη διάρκεια των σπουδών τους, γ) για τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν μεταπτυχιακές σπουδές μετά την αποφοίτησή τους και δ) γενικά για κάθε ζήτημα ακαδημαϊκού χαρακτήρα. Οι Ακαδημαϊκοί Σύμβουλοι δέχονται τους φοιτητές και τις φοιτήτριες κατά τις ώρες γραφείου τους.

Επίσης ο Τομέας έχει ορίσει ένα μέλος ΔΕΠ υπεύθυνο για την πρακτική άσκηση των φοιτητών. Ένα ακόμη μέλος ΔΕΠ έχει ορισθεί ως υπεύθυνος/η για ζητήματα τα οποία προκύπτουν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας των φοιτητών. Επίσης, τα μέλη ΔΕΠ που συνεργάζονται με Πανεπιστήμια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενημερώνουν τους φοιτητές για το Πρόγραμμα Erasmus και τις προϋποθέσεις που έχουν ορίσει για τη συμμετοχή τους σ' αυτό.

Μια έλλειψη που εντοπίστηκε κατά τη διαδικασία αξιολόγησης είναι αυτή μιας υπηρεσίας υποστήριξης των περισσότερο αδύναμων φοιτητών και εκείνων οι οποίοι δεν ολοκληρώνουν εμπρόθεσμα τις σπουδές τους.

Στους άριστους φοιτητές και σε ειδικές κατηγορίες φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας παρέχονται υποτροφίες από διαφορετικούς φορείς και Ιδρύματα.

Κάθε χρόνο το Πρόγραμμα Ψυχολογίας οργανώνει εκδήλωση υποδοχής/ενημέρωσης των πρωτοετών φοιτητών, στο πλαίσιο της οποίας τους ενημερώνει για το Πρόγραμμα Σπουδών του Προγράμματος Ψυχολογίας, για τους διδάσκοντες και τα μαθήματα που προσφέρουν, την πρακτική άσκηση και την πτυχιακή εργασία που πρέπει να εκπονήσουν. Ειδικότερα για τον τρόπο με τον οποίο δομείται το πρόγραμμα σπουδών και την πορεία που θα πρέπει να ακολουθήσουν στις δηλώσεις μαθημάτων. Επίσης, κατά την εκδήλωση αυτή δίνονται οδηγίες για τις υπηρεσίες που το Πρόγραμμα Ψυχολογίας προσφέρει στους φοιτητές, τη λειτουργία και το περιεχόμενο της ιστοσελίδας, τη χρήση της Βιβλιοθήκης και τη λειτουργία των ηλεκτρονικών υπηρεσιών της, καθώς και για την ηλεκτρονική Γραμματεία. Εκτός από την ενημέρωση αυτή δεν υπάρχουν άλλες πολιτικές για την ένταξη των νέων φοιτητών.

Οι φοιτητές συμμετέχουν στις Γενικές Συνελεύσεις του Τομέα δια των αντιπροσώπων τους. Η παρουσία τους αυτή δεν είναι συνεχής και η συμμετοχή τους δεν είναι πάντα ορατή, καθώς τις περισσότερες φορές απλώς παρίστανται χωρίς να παίρνουν μέρος στις συζητήσεις. Ελλιπής είναι η συμμετοχή των φοιτητών στις διάφορες επιτροπές του Τομέα.

8.2.1. Υποστήριξη των αλλοδαπών φοιτητών που μετακινούνται προς το Τμήμα

Οι αλλοδαποί φοιτητές υποστηρίζονται (α) από το Γραφείο Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων και από του συμβούλους ανταλλαγών Erasmus του Τμήματος.

8.3. Ποιότητα πάσης φύσεως υποδομών που χρησιμοποιεί το Πρόγραμμα Ψυχολογίας

8.3.1. Επάρκεια και ποιότητα των τεκμηρίων της βιβλιοθήκης

Η Βιβλιοθήκη του Προγράμματος Ψυχολογίας είναι καλά εξοπλισμένη και περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό ελληνικών και ξένων βιβλίων και περιοδικών σχετικών με την Ψυχολογία. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται πολλά σπάνια παλαιά βιβλία ψυχολογίας. Εκτός από τη βιβλιοθήκη του Σπουδαστηρίου, στην αίθουσα του Κέντρου Δημιουργικής Σκέψης διατίθενται ψυχομετρικά τεστ σε υποψήφιους διδάκτορες και μεταπτυχιακούς φοιτητές του Τομέα Ψυχολογίας. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν, μετά από συνεννόηση με τον επόπτη καθηγητή τους, να τα δανειστούν για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Παρέχεται ακόμη η δυνατότητα πρόσβασης στη βάση δεδομένων PsycINFO (από την επιλογή "CSA Internet Database Service") καθώς και στις υπόλοιπες ηλεκτρονικές υπηρεσίες που είναι διαθέσιμες από το Πανεπιστήμιο Αθηνών μέσω της ηλεκτρονικής ιστοσελίδας <http://www.lib.uoa.gr>.

8.3.2. Επάρκεια και ποιότητα κοινόχρηστου τεχνικού εξοπλισμού

Ο κοινόχρηστος τεχνικός εξοπλισμός είναι ανεπαρκής σε σύγκριση με τον συνολικό αριθμό των φοιτητών του Προγράμματος Ψυχολογίας. Στη μικρή αίθουσα του Ψυχολογικού Εργαστηρίου, όπου φιλοξενείται μικρός αριθμός υπολογιστών είναι εμφανής η ανεπάρκεια χώρου και υπολογιστών για την κάλυψη των αναγκών του μεγάλου αριθμού φοιτητών του Προγράμματος.

8.3.3. Επάρκεια και ποιότητα γραφείων διδασκόντων

Υπάρχει σημαντικό πρόβλημα στην επάρκεια των γραφείων των διδασκόντων. Όπως έχει τονιστεί και σε άλλα σημεία της παρούσας έκθεσης, ο αριθμός των γραφείων δεν επαρκεί για να στεγάσει όλα τα μέλη ΔΕΠ του Προγράμματος Ψυχολογίας, πολλά από τα οποία συνωστίζονται σε σχετικά μικρά γραφεία ή σε γραφεία που έχουν χωριστεί με κατασκευές από τζάμι και αλουμίνιο, χωρίς δικό τους φωτισμό, εξαερισμό και θέρμανση.

8.3.4. Επάρκεια και ποιότητα χώρων Γραμματείας του Προγράμματος Ψυχολογίας

Οι χώροι της Γραμματείας του Προγράμματος Ψυχολογίας είναι σχετικά επαρκείς. Η ποιότητα των χώρων είναι ικανοποιητική αν και πολλές φορές αργούν να αντικατασταθούν και να διορθωθούν ζημιές που γίνονται π.χ. στα πατώματα, στις κουρτίνες ή στον κλιματισμό.

8.3.5. Επάρκεια και ποιότητα χώρων συνεδριάσεων

Δεν είναι επαρκής. Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας συνεδριάζει σε μια μικρή αίθουσα που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο γραφεία μελών ΔΕΠ και χρησιμοποιείται και για άλλους σκοπούς, όπως συναντήσεις υποψηφίων διδασκτόρων, παρουσιάσεις διδακτορικών διατριβών κ.ά.

8.3.6. Επάρκεια και ποιότητα υποδομών ΑΜΕΑ

Υπάρχουν ανελκυστήρες στο κτήριο της Φιλοσοφικής Σχολής και ειδικοί ανελκυστήρες μεταφοράς ατόμων με ειδικές ανάγκες, από όροφο σε όροφο, όπου υπάρχουν σκαλοπάτια και δυσκολεύουν την πρόσβαση τους στα αμφιθέατρα. Δυσκολίες βέβαια συναντούν στις εισόδους της Σχολής, (εκτός από μία που οδηγεί κατευθείαν στον πέμπτο όροφο) και ίσως σε κάποιες τουαλέτες όπου ο χώρος δεν είναι επαρκής για άτομο που βρίσκεται σε αναπηρικό καρότσι.

Το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να φροντίσει περισσότερο για την επάρκεια και την ποιότητα των υποδομών για άτομα με ειδικές ανάγκες.

8.3.7. Πρόσβαση των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας σε υποδομές και εξοπλισμό του Ιδρύματος

Οι υποδομές και ο εξοπλισμός που ανήκει στο Πρόγραμμα Ψυχολογίας (φορητοί Η/Υ, συσκευές προβολών και διαφανοσκόπεια, φωτοτυπικά μηχανήματα) είναι διαθέσιμα σε όλα τα μέλη ΔΕΠ.

8.4. Βαθμός αξιοποίησης Νέων Τεχνολογιών από τις διάφορες υπηρεσίες του Προγράμματος Ψυχολογίας (πλην εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου)

Αρκετές λειτουργίες του Προγράμματος Ψυχολογίας και του Τομέα υποστηρίζονται από ΤΠΕ.

Όλες οι υπηρεσίες χρησιμοποιούνται σε καθημερινή βάση από τις διοικητικές υπηρεσίες, τους φοιτητές και το προσωπικό του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Επειδή το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει δική του ιστοσελίδα που ανανεώνεται συχνά, λίγα μέλη ΔΕΠ (τρία μόνο) διαθέτουν και προσωπική ιστοσελίδα.

Ο ιστότοπος του Τομέα Ψυχολογίας και του Προγράμματος Ψυχολογίας (www.psych.uoa.gr) ανανεώνεται συχνά, ενώ σχεδόν καθημερινά ενημερώνεται με ανακοινώσεις των μελών ΔΕΠ.

8.5. Διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στη χρήση υποδομών και εξοπλισμού

Η χρήση των διαθέσιμων υποδομών και του εξοπλισμού γίνεται ορθολογικά. Η ορθολογική χρήση επιτυγχάνεται με τη θέσπιση κανόνων και κανονισμών και διασφαλίζεται με την καλή συνεργασία των μελών ΔΕΠ μεταξύ τους.

8.6. Διαφάνεια και αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των οικονομικών πόρων

Η κατανομή των κονδυλίων στα Τμήματα του ΕΚΠΑ γίνεται από το Τμήμα Προϋπολογισμού και Πιστώσεων του Πανεπιστημίου. Για την κάλυψη των αναγκών του Προγράμματος Ψυχολογίας αντιστοιχεί τμήμα του συνολικού προϋπολογισμού του Τμήματος. Δυστυχώς, η κατανομή των κονδυλίων στους τρεις Τομείς του Τμήματος γίνεται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ότι ο Τομέας Ψυχολογίας υποστηρίζει τόσο το ενιαίο πρόγραμμα σπουδών του ΦΠΨ (όπως και οι Τομείς Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής) όσο και το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, με αποτέλεσμα να υπάρχει σε πολλά μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας ένα αίσθημα αδικίας. Από αρκετά μέλη ΔΕΠ διατυπώθηκε επίσης επιφύλαξη σχετικά με την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια στη διαχείριση των οικονομικών πόρων τόσο του Τμήματος όσο και του Τομέα.

Δεν προβλέπεται διαδικασία απολογισμού από τον εσωτερικό κανονισμό του Τμήματος.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διαδικασία της εσωτερικής αξιολόγησης του Προγράμματος Ψυχολογίας αποδείχτηκε εξαιρετικά χρήσιμη αποτυπώνοντας στην παρούσα έκθεση τη συνολική εικόνα του όσον αφορά στο διδακτικό και ερευνητικό έργο που επιτελείται από το προσωπικό του, στις λοιπές δραστηριότητές του καθώς και στη σύνδεσή του με την κοινωνία.

Από τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν στις προηγούμενες ενότητες προκύπτουν μια σειρά από συμπεράσματα, τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια επιγραμματικά και οργανωμένα σε δύο ομάδες: στην πρώτη παρουσιάζονται τα θετικά σημεία του Προγράμματος Ψυχολογίας, ενώ στη δεύτερη όσα σχετίζονται με ανάγκες, αδυναμίες και δυσλειτουργίες του, αλλά και ζητήματα που χρήζουν άμεσης παρέμβασης από την Πολιτεία, τη Διοίκηση του ΕΚΠΑ και τα μέλη του Προγράμματος Ψυχολογίας.

Θετικά σημεία:

- Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας έχει ένα πρόσφατα ανανεωμένο, πλήρες και καλά συγκροτημένο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, το οποίο καλύπτει επαρκώς τους κλάδους και τις σύγχρονες τάσεις στην επιστήμη της ψυχολογίας και εφαρμόζει το Σύστημα Μεταφοράς και Συσσώρευσης Πιστωτικών Μονάδων (ECTS).
- Η εκτίμηση των φοιτητών όσον αφορά στην ποιότητα και την επάρκεια του διδακτικού έργου των μελών ΔΕΠ είναι θετική.
- Τα δύο μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών στην Κλινική και στη Σχολική Ψυχολογία χαίρουν μεγάλης εκτίμησης μεταξύ των αποφοίτων των τμημάτων ψυχολογίας της χώρας και προσελκύουν υποψηφίους υψηλών προσόντων, προσφέρουν σπουδές που αξιολογούνται πολύ θετικά από τους φοιτητές, και συνδέουν επαρκώς τη θεωρία με την πράξη.
- Το συνολικό ερευνητικό έργο που επιτελείται από τα μέλη του Τομέα Ψυχολογίας είναι ποικίλο, σύνθετο και καλύπτει όλους τους βασικούς κλάδους της Ψυχολογίας.
- Η συνεργασία των μελών του Προγράμματος Ψυχολογίας με κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς είναι πολυποικίλη και πλούσια, παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα της συνεχούς αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους διδάσκοντες και τους φοιτητές του Προγράμματος και της τοπικής κοινότητας.

Αρνητικά σημεία - Ζητήματα που χρήζουν παρεμβάσεων

- Είναι επιτακτική πλέον η ανάγκη αυτονόμησης του Προγράμματος Ψυχολογίας από το Τμήμα ΦΠΨ και μετατροπής του σε ανεξάρτητο Τμήμα Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ.
- Άμεση ανάγκη στελέχωσης του Τομέα Ψυχολογίας με νέα μέλη ΔΕΠ (τόσο για την κάλυψη γνωστικών αντικειμένων που δεν θεραπεύονται από τα υπάρχοντα μέλη ΔΕΠ όσο και για την αναπλήρωση των θέσεων μελών ΔΕΠ που αναμένεται σύντομα να αποχωρήσουν λόγω συνταξιοδότησης), διοικητικούς υπαλλήλους και τεχνικό προσωπικό.
- Διαπιστώνεται υποχρηματοδότηση της ερευνητικής δραστηριότητας των μελών του προσωπικού του Τομέα Ψυχολογίας (π.χ., κάλυψη των εξόδων για την εκπόνηση ερευνητικών προγραμμάτων, συμμετοχή των ερευνητών σε συνέδρια κ.ά.).

- Υπάρχει έλλειψη πόρων για την υποστήριξη της λειτουργίας των μεταπτυχιακών προγραμμάτων, τα οποία απαιτούν αυξημένες δαπάνες για τη διεξαγωγή ερευνών (βιβλία, διαγνωστικό υλικό-τεστ, χαρτικά), την κάλυψη των εξόδων μετακίνησης διδασκόντων από άλλα προγράμματα του εσωτερικού και του εξωτερικού, και την κάλυψη των λειτουργικών τους εξόδων.
- Προκύπτουν σοβαρές ελλείψεις και μια σαφής ανάγκη βελτίωσης των κτιριακών υποδομών που χρησιμοποιεί ο Τομέας Ψυχολογίας, και ανάγκη αναβάθμισης του υπάρχοντος και απόκτησης επιπλέον εργαστηριακού εξοπλισμού.
- Το πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών περιλαμβάνει πάρα πολλά μαθήματα επιλογής, τα οποία, σε ορισμένες περιπτώσεις, μάλλον συνδέονται με τα επιστημονικά ενδιαφέροντα των διδασκόντων παρά αποτελούν πλήρεις διδακτικές ενότητες.
- Το ποσοστό των φοιτητών που παρακολουθούν τις παραδόσεις των μαθημάτων είναι πολύ χαμηλό (όπως προκύπτει από το πλήθος των φοιτητών που συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια αξιολόγησης μαθήματος και διδάσκοντα).
- Απουσιάζει μια οργανωμένη ερευνητική πολιτική, ενώ και η ερευνητική παραγωγή των μελών ΔΕΠ πρέπει να αυξηθεί (αναφέρεται ενδεικτικά ότι ο ετήσιος μέσος όρος των δημοσιεύσεων των μελών ΔΕΠ σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά είναι 0,37).
- Απαιτείται η χορήγηση του Παραρτήματος Διπλώματος (Diploma Supplement) στους αποφοίτους του Προγράμματος Ψυχολογίας.
- Απουσία ενός συστήματος παρακολούθησης των αποφοίτων του Προγράμματος Ψυχολογίας μετά τη λήψη του πτυχίου τους.
- Απαιτείται μεγαλύτερη διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων του Προγράμματος Ψυχολογίας.
- Ανάγκη αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού της ιστοσελίδας του Προγράμματος Ψυχολογίας.

10. ΣΧΕΔΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας διαθέτει όλα τα στοιχεία που θα του επέτρεπαν να είναι ένα ολοκληρωμένο, μοντέρνο και ιδιαίτερα ανταγωνιστικό στην Ελλάδα, αλλά και διεθνώς, πρόγραμμα σπουδών. Ωστόσο, η υλοποίησή του είναι προβληματική λόγω της συγχωνευμένης του σχέσης με το Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας. Τα σημαντικότερα προβλήματα του Προγράμματος Ψυχολογίας του ΕΚΠΑ που χρειάζονται βελτίωση είναι:

(α) Η έλλειψη χώρων και υποδομών και η μειωμένη χρηματοδότηση (ανάλογη ενός Τομέα, λόγω της συγχωνευμένης σχέσης με το ΦΠΨ) για την αντιμετώπιση των αναγκών του.

(β) Η μεγάλη καθυστέρηση στη στελέχωσή του με ικανό αριθμό μελών ΔΕΠ.

(γ) Οι ελλείψεις σε ανθρώπινο δυναμικό. Κατά το τρέχον ακαδημαϊκό έτος μειώθηκαν δραματικά οι θέσεις έκτακτου διδακτικού προσωπικού (αναμένεται να μηδενιστούν στο ακαδ. έτος 2011-12) και την τελευταία πενταετία δεν έχει διοριστεί κανένα μέλος ΕΤΕΠ ή ΕΕΔΙΠ. Προκαλεί έντονη ανησυχία για το μέλλον του Προγράμματος Ψυχολογίας το γεγονός ότι στο τέλος του ακαδημαϊκού έτους 2011-12 συνταξιοδοτούνται δύο (2) μέλη ΔΕΠ χωρίς να υπάρχει καμιά προοπτική αναπλήρωσής τους με προκήρυξη των θέσεών τους. Από το ακαδ. έτος 2012-13 θα κληθεί ο Τομέας Ψυχολογίας να αντιμετωπίσει το πρόβλημα της έλλειψης μελών του διδακτικού προσωπικού που θα είναι σε θέση να καλύψουν τη διδασκαλία συγκεκριμένων υποχρεωτικών μαθημάτων.

Όλα αυτά είναι πηγές δυσκολιών στην αποτελεσματικότερη, πληρέστερη και ουσιαστικότερη υλοποίηση του διδακτικού αλλά και του ερευνητικού έργου του Προγράμματος. Η αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων μπορεί να γίνει με τους εξής τρόπους:

10.1. Βραχυπρόθεσμο σχέδιο δράσης από το Τμήμα για την άρση των αρνητικών και την ενίσχυση των θετικών σημείων

Το πλέον σημαντικό βήμα θα είναι η αυτονόμηση του Προγράμματος Ψυχολογίας. Αυτό θα επιτρέψει μια πιο ορθολογική χρήση του ανθρώπινου δυναμικού του Τομέα, την αύξηση των διαθέσιμων κονδυλίων (το ύψος της χρηματοδότησης που προβλέπεται από την κεντρική διοίκηση του Ιδρύματος για τα Τμήματα διαφέρει σημαντικά από αυτό για τους Τομείς), την εξάλειψη των όποιων τριβών δημιουργούνται στην προσπάθεια να υποστηριχθεί τόσο το ενιαίο πρόγραμμα σπουδών του ΦΠΨ όσο και αυτό του Προγράμματος Ψυχολογίας (για παράδειγμα, η έλλειψη επαρκούς αριθμού διδασκόντων για την κάλυψη των αναγκών των δύο προγραμμάτων σπουδών καθιστά υποχρεωτική τη συνδιδασκαλία ορισμένων γνωστικών αντικειμένων, με αποτέλεσμα την υποβάθμιση της ποιότητας του διδακτικού έργου).

Επιπλέον, εκτός του ότι τα μέλη ΔΕΠ θα πρέπει να ενθαρρυνθούν να πειραματισθούν με νέες μορφές διδασκαλίας και τη χρήση νέων τεχνολογιών, θα πρέπει να δοθεί μεγάλη βαρύτητα στην ευαισθητοποίησή τους ως προς την προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης.

Για αυτή τη βελτίωση είναι σημαντικό να γνωρίζει το Πρόγραμμα τη συνολική εμπειρία των φοιτητών που έχουν εκπαιδευθεί. Για να επιτευχθεί ο στόχος αυτός θα πρέπει να οργανωθεί ένα

σύστημα συγκέντρωσης στοιχείων από το σύνολο των αποφοίτων, όσον αφορά την εμπειρία τους από τις σπουδές τους. Τα στοιχεία αυτά θα παρέχονται στη Γραμματεία του Προγράμματος από τους αποφοίτους την ημέρα της ορκομωσίας τους.

Στα μελλοντικά σχέδια του Προγράμματος είναι επίσης η οργάνωση παρακολούθησης των αποφοίτων στην αγορά εργασίας, έτσι ώστε να συγκεντρωθούν στοιχεία όχι μόνο για τον βαθμό απορρόφησής τους, αλλά και για το είδος της εργασίας που αναλαμβάνουν, για την αποτελεσματικότητά τους και το βαθμό ικανοποίησής τους από την εργασία τους. Η πληροφόρηση που θα έχει το Τμήμα από τα δεδομένα αυτά θα χρησιμεύσει ως ανατροφοδότηση, για παραπέρα βελτιώσεις και αλλαγές.

Επίσης, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τόσο την κριτική των φοιτητών, αλλά και την εμπειρία του προσωπικού, πρέπει απαραίτητως να γίνουν προσπάθειες για βελτίωση του συστήματος διανομής διδακτικών εγχειριδίων, έτσι ώστε να μην παρατηρούνται στο μέλλον οι μεγάλες καθυστερήσεις και να διατίθενται τα εγχειρίδια εγκαίρως στους φοιτητές.

10.2. Μεσοπρόθεσμο σχέδιο δράσης από το Τμήμα για την άρση των αρνητικών και την ενίσχυση των θετικών σημείων

Τα μεσοπρόθεσμα σχέδια δράσης του Προγράμματος είναι τα εξής:

Προσπάθειες εύρεσης επιπλέον χώρων για στέγαση των μελών ΔΕΠ και διαφόρων δραστηριοτήτων του Προγράμματος.

Διεκδίκηση κονδυλίων έρευνας και προγραμμάτων με στόχο, εκτός από την προώθηση και ενίσχυση της έρευνας και τον εμπλουτισμό, ανανέωση και συμπλήρωση του εξοπλισμού.

Διεκδίκηση της απόσπασης ψυχολόγων ή/και θέσεων ΕΙΔΙΠ για την ενίσχυση της εποπτείας της πρακτικής άσκησης των φοιτητών και την αύξηση των εργαστηριακών μαθημάτων.

10.3. Προτάσεις προς δράση από τη Διοίκηση του Ιδρύματος

Το Πρόγραμμα Ψυχολογίας, δίνοντας πτυχίο που οδηγεί στην απόκτηση άδειας άσκησης επαγγέλματος Ψυχολόγου, θα πρέπει, ακολουθώντας και την πρόσφατη ανάλογη απόφαση της Γενικής Συνέλευσης του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής & Ψυχολογίας, του οποίου αποτελεί οργανικό κομμάτι, να αυτονομηθεί. Η λειτουργία του Προγράμματος θα βελτιωθεί με καταλυτικό τρόπο όταν τα μέλη ΔΕΠ του Τομέα Ψυχολογίας πάψουν να στηρίζουν δύο διαφορετικά προγράμματα σπουδών και θα λειτουργήσει ως αυτόνομο Τμήμα, με ό,τι συνεπάγεται αυτό για την αποτελεσματικότερη λειτουργία του.

Πέραν αυτής της απόλυτα επιτακτικής ανάγκης, η βελτίωση της λειτουργίας του Προγράμματος συνδέεται άμεσα με τις πολιτικές της Διοίκησης του ΕΚΠΑ, οι οποίες αφορούν:

(α) Τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπισθεί το σύστημα βελτίωσης της ποιότητας. Είναι απολύτως απαραίτητο η Διοίκηση να δημιουργήσει ένα θετικό κλίμα αξιολόγησης, στο πλαίσιο του οποίου θα

γίνονται εκτενείς συζητήσεις των θετικών στοιχείων και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα επιμέρους Τμήματα, αλλά και το ΕΚΠΑ ως ίδρυμα.

(β) Τον τρόπο άσκησης πολιτικής απέναντι στα Τμήματα. Η πολιτική αυτή θα πρέπει να επαναπροσδιορίσει τις μεθόδους αντιμετώπισης των διαφόρων Τμημάτων και των αναγκών τους, λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο το μέγεθος του Προγράμματος όσον αφορά τον αριθμό των μελών ΔΕΠ, αλλά και τον αριθμό των φοιτητών του και το πλήθος των δραστηριοτήτων που επιτελούνται σ' αυτό. Όλα αυτά θα πρέπει να συνυπολογίζονται, όταν πρόκειται για την κατανομή νέων θέσεων ΔΕΠ, έκτακτου διδακτικού προσωπικού ή διοικητικού προσωπικού. Τέλος, στο σημείο αυτό θα έπρεπε να προστεθεί και η ανάγκη προβολής των επιτευγμάτων των Τμημάτων από τη Διοίκηση του ΕΚΠΑ.

(γ) Την πολιτική προβολής του ΕΚΠΑ και των επιτευγμάτων του. Είναι απαραίτητο να προωθήσει η Διοίκηση του ιδρύματος δράσεις και στρατηγικές αλλαγής και βελτίωσης της εικόνας του ΕΚΠΑ τόσο στο εσωτερικό της χώρας, όσο και διεθνώς.

(γ) Την αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει το ΕΚΠΑ λόγω έλλειψης χώρου.

(δ) Την αντιμετώπιση των καθημερινών, πρακτικών προβλημάτων του Ιδρύματος, δηλαδή των προβλημάτων καθαριότητας και ευπρέπειας των χώρων, φύλαξης από κλοπές, καταστροφών του εξοπλισμού από καταληψίες και όχι μόνον.

10.4. Προτάσεις προς δράση από την Πολιτεία

Για να επιτευχθεί η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης από τα Πανεπιστήμια απαιτείται μια πολιτική υποστήριξης των ΑΕΙ. Η Πολιτεία θα πρέπει να αξιολογήσει τα αποτελέσματα των εκθέσεων αξιολόγησης και να λάβει υπόψη όχι μόνο τα κενά, τις παραλείψεις και τα προβλήματα των Πανεπιστημίων, αλλά και την προσπάθεια που συντελείται εκ μέρους του επιστημονικού δυναμικού, το οποίο, πολλές φορές, εργάζεται σε ανύπαρκτες ακαδημαϊκές συνθήκες. Έτσι είναι πολύ σημαντικό να προωθηθεί πλήρης αυτονομία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων, ο σεβασμός στους θεσμούς και η αύξηση της χρηματοδότησης.

Είναι πολύ σημαντικό επίσης να γίνει απολύτως σαφές ότι η χρηματοδότηση των ΑΕΙ μέσα από εφήμερα προγράμματα, χωρίς εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δράσεων και των πολιτικών και χωρίς να εντάσσονται οι τελευταίες αυτές στην επίσημη εκπαιδευτική πολιτική, επιφέρει σημαντικά προβλήματα και βελτιώνει την κατάσταση των Πανεπιστημίων μόνο ευκαιριακά.

Ειδικότερα για την Ψυχολογία, η Πολιτεία πρέπει να εξετάσει σοβαρά:

(α) την ανάγκη αυτονομίας του Προγράμματος Ψυχολογίας,

(β) το πρόβλημα που προκύπτει από την παροχή άδειας ασκήσεως επαγγέλματος με τη λήψη του βασικού πτυχίου στα τέσσερα χρόνια και την ανάγκη θεσμοθέτησης σπουδών πενταετούς διάρκειας για τους Ψυχολόγους, και

(γ) την ανάγκη θεσμοθέτησης ειδικοτήτων στο επάγγελμα του Ψυχολόγου.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1. Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης Μαθήματος και Διδάσκοντα από τους φοιτητές

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ / ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

Η συμπλήρωση του εμπιστευτικού αυτού ερωτηματολογίου είναι πολύ σημαντική. Συγκεντρώνει χρήσιμες πληροφορίες που χρησιμοποιούνται αποκλειστικά από τους διδάσκοντες για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη μελλοντικών μαθημάτων. Ιδιαίτερη αξία έχουν τα σχόλια που μπορείτε να συμπεριλάβετε στο τέλος του ερωτηματολογίου.

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΚΩΔΙΚΟΣ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ									
---------------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Υπεύθυνος Διδάσκων (ονοματεπώνυμο):
Ημερομηνία:

Βαθμολογική Κλίμακα:

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
1	2	3	4	5
Απαράδεκτη	Μη ικανοποιητική	Μέτρια	Ικανοποιητική	Πολύ καλή

Αξιολογήστε τις ακόλουθες προτάσεις σημειώνοντας X στο αντίστοιχο τετραγωνάκι

	1	2	3	4	5
A. ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:					
1. Οι σκοποί του μαθήματος ήταν σαφείς.					
2. Οι στόχοι του μαθήματος επιτεύχθηκαν.					
3. Βαθμός δυσκολίας του περιεχομένου του μαθήματος.					
4. Υπήρξε χρήση οπτικο-ακουστικού υλικού στις διαλέξεις μαθήματος (π.χ., data projector, video).					
5. Υπήρξε χρήση επιπλέον πληροφοριακού υλικού (π.χ., επιστημονικά άρθρα, βάσεις δεδομένων, δικτυακοί τόποι, κ.ά.) στο πλαίσιο του μαθήματος.					
6. Η βιβλιογραφία βοήθησε στην καλύτερη κατανόηση της ύλης του μαθήματος.					
7. Πώς αξιολογείτε το εκπαιδευτικό υλικό (π.χ., βιβλία, σημειώσεις) που δόθηκε σε αυτό το μάθημα;					
8. Οι εργασίες που τυχόν δόθηκαν βοήθησαν στην καλύτερη κατανόηση της ύλης του μαθήματος.					
9. Πόσες νέες γνώσεις νιώθετε ότι αποκομίσατε από αυτό το μάθημα;					
10. Το μάθημα μου έδωσε δεξιότητες και τεχνικές που μπορώ να χρησιμοποιήσω άμεσα στην καριέρα μου.					
11. Στο πλαίσιο του μαθήματος απέκτησα δεξιότητες που με βοήθησαν να δουλεύω ανεξάρτητα.					
12. Πώς αξιολογείτε το μάθημα;					
13. Πώς κρίνετε το μάθημα σε σχέση με τα επιστημονικά-επαγγελματικά σας ενδιαφέροντα;					
14. Είναι επαρκής ο χρόνος που διατίθεται για το μάθημα αυτό;					
B. Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ	1	2	3	4	5
15. Πώς αξιολογείτε τη διδασκαλία του μαθήματος;					
16. Ο τρόπος διδασκαλίας είναι κατανοητός.					
Γ. Ο/Η ΔΙΔΑΣΚΩΝ/ΟΥΣΑ:	1	2	3	4	5
17. Ήταν προετοιμασμένος/η για το μάθημα.					
18. Είναι γνώστης του αντικειμένου.					
19. Δίδασκε με ενθουσιασμό.					
20. Δημιουργούσε ενδιαφέρον για το μάθημα.					
21. Συνέδεε τη θεωρία με την πράξη.					
22. Χρησιμοποιούσε κατανοητά παραδείγματα.					
23. Η ικανότητά του/της να επεξηγεί.					
24. Χρησιμοποιούσε βοηθητικό - τεχνολογικό υλικό.					
25. Έδινε κίνητρα και αφορμές για ουσιαστικό διάλογο.					
26. Επικοινωνούσε αποτελεσματικά με τους φοιτητές.					
27. Ήταν ευαίσθητος/η στα προβλήματα και τις ανάγκες των φοιτητών.					
28. Ήταν διατεθειμένος/η να αφιερώσει επιπλέον χρόνο για τους φοιτητές.					

29. Αντιμετώπιζε τους φοιτητές με σεβασμό.					
30. Προσπαθούσε να επιλύσει τις απορίες των φοιτητών.					
31. Δημιουργούσε την εντύπωση ότι θα επέκρινε τους φοιτητές εάν απαντούσαν λανθασμένα σε μια ερώτησή του/της.					
32. Ερχόταν στην ώρα του/της για το μάθημα.					
33. Είναι συνεπής στις ώρες γραφείου.					
34. Δίνει απαντήσεις και πληροφορίες μέσα από το διαδίκτυο.					
Δ. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:	1	2	3	4	5
35. Παρακολουθώ τακτικά τις διαλέξεις.					
36. Ανταποκρίνομαι συστηματικά στις γραπτές εργασίες / ασκήσεις.					
37. Μελετώ συστηματικά την ύλη.					

Ε. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ:

Παράρτημα 2. Ερωτηματολόγιο αξιολόγησης Προγράμματος Ψυχολογίας από τους φοιτητές

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί προκρίθηκε ως μέσο για τη συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν στις απόψεις των φοιτητών του τμήματός μας σε θέματα λειτουργίας του. Το ερωτηματολόγιο είναι **ΑΝΩΝΥΜΟ**.

1. Τμήμα:	ΦΠΨ	☐	Πρόγραμμα Ψυχολογίας	☐
2. Φύλο:	Άντρας	☐	Γυναίκα	☐
3. Εξάμηνο φοίτησης (τώρα):	②	☐	④	☐
	⑥	☐	⑧	☐
4. Το Λύκειο στο οποίο πηγαίνατε ήταν:	δημόσιο	☐	ιδιωτικό	☐
5. Η οικογένειά σας κατοικεί στην Αθήνα;	Ναι	☐	Όχι	☐
6. Μένετε με την οικογένειά σας;	Ναι	☐	Όχι	☐
7. Μένετε στη φοιτητική Εστία;	Ναι	☐	Όχι	☐
8. Μένετε σε διαμέρισμα στην πόλη;	Ναι	☐	Όχι	☐
Αν Ναι:	Μόνος/η	☐	Με άλλον/η	☐

	0-20%	21-40%	41-60%	61-80%	81-100%
9. Σε ποιο ποσοστό σας ικανοποιούν <i>(μαυρίστε το κυκλάκι που αντιστοιχεί στο ποσοστό που σας εκφράζει)</i>					
1. Το περιεχόμενο των μαθημάτων	☐	☐	☐	☐	☐
2. Το πρόγραμμα σπουδών (πόσο ανταποκρίνεται στις προσδοκίες σας)	☐	☐	☐	☐	☐
3. Το πρόγραμμα σπουδών σε σχέση με τις απαιτήσεις της κοινωνίας (αγοράς εργασίας)	☐	☐	☐	☐	☐
4. Η συνεκτικότητα του προγράμματος σπουδών	☐	☐	☐	☐	☐
5. Η διδασκαλία των μαθημάτων	☐	☐	☐	☐	☐
6. Το διδακτικό υλικό (συγγράμματα, σημειώσεις, βιβλιογραφία)	☐	☐	☐	☐	☐
7. Η συνέπεια στη διενέργεια των μαθημάτων	☐	☐	☐	☐	☐
8. Το εξεταστικό σύστημα	☐	☐	☐	☐	☐
9. Ο τρόπος διεξαγωγής των εξετάσεων	☐	☐	☐	☐	☐
10. Τα θέματα των εξετάσεων σε σχέση με τη διδαχθείσα ύλη	☐	☐	☐	☐	☐
11. Η λειτουργική σύνδεση θεωρίας και πράξης	☐	☐	☐	☐	☐
12. Ο τρόπος διεξαγωγής της πρακτικής άσκησης	☐	☐	☐	☐	☐
13. Το εκπαιδευτικό προσωπικό (μέλη ΔΕΠ)	☐	☐	☐	☐	☐
14. Η ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας	☐	☐	☐	☐	☐
15. Οι ώρες συνεργασίας με τα μέλη ΔΕΠ	☐	☐	☐	☐	☐
16. Η συνεργασία μεταξύ φοιτητών και εκπαιδευτικών	☐	☐	☐	☐	☐
17. Ο βαθμός σύνδεσης της διδασκαλίας με την έρευνα	☐	☐	☐	☐	☐
18. Το διοικητικό προσωπικό	☐	☐	☐	☐	☐
19. Η αποτελεσματικότητα των διοικητικών και τεχνικών υπηρεσιών	☐	☐	☐	☐	☐
20. Η αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών	☐	☐	☐	☐	☐
21. Η πληρότητα των Σπουδαστηρίων σε βιβλία και περιοδικά	☐	☐	☐	☐	☐
22. Η εξυπηρέτηση των Σπουδαστηρίων (ωράριο, συνθήκες λειτουργίας)	☐	☐	☐	☐	☐
23. Η επάρκεια των υποδομών του Τμήματος	☐	☐	☐	☐	☐
24. Η επάρκεια του εξοπλισμού του Τμήματος	☐	☐	☐	☐	☐
25. Οι υπηρεσίες φοιτητικής μέριμνας	☐	☐	☐	☐	☐
26. Η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη χρήση υποδομών και εξοπλισμού	☐	☐	☐	☐	☐
27. Η διαφάνεια και η αποτελεσματικότητα στη διαχείριση των οικονομικών πόρων	☐	☐	☐	☐	☐

10. Τι θα θέλατε να σας προσφέρει το ΤΜΗΜΑ για να κάνει τη φοίτησή σας πιο ουσιαστική;
(Σημειώστε την άποψή σας στον χώρο που ακολουθεί)

Παράρτημα 3. Ατομικό Απογραφικό Δελτίο για τα μέλη ΔΕΠ

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΤΟΜΙΚΟΥ ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Πανεπιστήμιο	
Σχολή	
Τμήμα:	
Τομέας:	
Όνομα και τίτλος διδάσκοντος:	
Επιστημονική ειδικευση	
Τίτλοι και κωδικοί διδασκόμενων μαθημάτων	

I. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ / ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ή ΑΛΛΟ ΕΡΓΟ³

I.1 Αριθμός δημοσιεύσεων

	Βιβλία/μονογρα- φίες	Επιστημονικά περιοδικά με κριτές	Επιστημονικά περιοδικά χωρίς κριτές	Πρακτικά συνεδρίων με κριτές	Πρακτικά συνεδρίων χωρίς κριτές	Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους	Άλλες εργασίες	Ανακοινώσεις σε επιστ. συνέδρια (με κριτές) χωρίς ανακοινώσεις σε	επιστ. συνέδρια (χωρίς κριτές) χωρίς πρακτικά	Άλλα
2007										
2006										
2005										
2004										
2003										
Σύνολο										

Επεξηγήσεις: Άλλα

I.2 Επιστημονικές δημοσιεύσεις

Αναφέρετε τις δημοσιεύσεις της τελευταίας πενταετίας σύμφωνα με την παραπάνω κατηγοριοποίηση

I.3 Αναγνώριση του επιστημονικού και άλλου έργου

³ Αφορά γνωστικά αντικείμενα εξαιρετικής και αδιαμφισβήτητης ιδιαιτερότητας, όπως προσδιορίζονται από τα Π.Δ. 123/1984, 390/1995, και 187/1996.

	Ετεροαναφορές	Αναφορές του ειδικού/ επιστημονικού τύπου	Βιβλιοκρισίες	Συμμετοχές σε επιτροπές επιστημονικών συνεδρίων	Συμμετοχές σε συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών	Προσκλήσεις για διαλέξεις σε διεθνή συνέδρια	Διπλώματα ευρεσιτεχνίας	Βραβεία	Τιμητικοί τίτλοι
2007									
2006									
2005									
2004									
2003									
Σύνολο									

Επεξηγήσεις: Διπλώματα ευρεσιτεχνίας, Βραβεία, Τιμητικοί τίτλοι (επίτιμοι διδάκτορες, επισκέπτες καθηγητές, ακαδημαϊκοί, αντεπιστέλλοντα μέλη ακαδημιών κλπ)

I.4 Ερευνητικά προγράμματα και έργα

I.4.1 Ποια ερευνητικά προγράμματα ή/και έργα που υλοποιήθηκαν ή βρίσκονται σε εξέλιξη κατά την τελευταία πενταετία συντονίζετε; Σε ποια απλώς συμμετέχετε;

I.4.2 Συμμετέχουν εξωτερικοί συνεργάτες ή/και μεταδιδακτορικοί ερευνητές στα ερευνητικά αυτά προγράμματα ή/και έργα;

I.4.3 Πόσοι προπτυχιακοί φοιτητές συμμετέχουν στις ερευνητικές σας δραστηριότητες το τελευταίο έτος; Πόσοι μεταπτυχιακοί και πόσοι υποψήφιοι διδάκτορες;

II. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ (Συμπληρώνετε μόνον σε περίπτωση που έχουν εφαρμογή)

II.1 Αριθμός και χωρητικότητα ερευνητικών εργαστηρίων που χρησιμοποιείτε.

--

II.2 Επάρκεια, καταλληλότητα και ποιότητα των χώρων των ερευνητικών αυτών εργαστηρίων.

--

II.3 Επάρκεια, καταλληλότητα και ποιότητα του εργαστηριακού εξοπλισμού.

--

II.4 Καλύπτουν οι διαθέσιμες υποδομές τις ανάγκες της ερευνητικής διαδικασίας;

--

II.5 Ποια από τα ερευνητικά σας αντικείμενα δεν καλύπτονται από τις διαθέσιμες υποδομές;

--

II.6 Πόσο εντατική χρήση κάνετε των συγκεκριμένων ερευνητικών υποδομών;

--

II.7 Πόσο συχνά ανανεώνονται οι ερευνητικές υποδομές; Είναι σύγχρονος ο υπάρχων εξοπλισμός και ποια η λειτουργική του κατάσταση ή ποιες οι τυχόν ανάγκες ανανέωσης/εκσυγχρονισμού του;

--

Π.8 Πώς επιδιώκετε τη χρηματοδότηση για προμήθεια, συντήρηση και ανανέωση των ερευνητικών υποδομών;

--

Π.9 Έχετε ερευνητικές συνεργασίες

(α) Με συναδέλφους του Τμήματος ή με άλλες ακαδημαϊκές μονάδες του ιδρύματος;

(β) Με φορείς και ιδρύματα του εσωτερικού;

(γ) Με φορείς και ιδρύματα του εξωτερικού;

--

Π.10 Υπάρχει πρακτική αξιοποίηση των ερευνητικών σας αποτελεσμάτων; Αναφέρατε παραδείγματα.

--

III. ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Αναφέρατε άλλες δραστηριότητες που αποτελούν προσφορά υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο.

--

Παράρτημα 4. Δελτίο Εξαμηνιαίου Μαθήματος

ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΑΠΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

*Συμπληρώνεται με ευθύνη του κάθε διδάσκοντος
χωριστά για καθένα από τα εξαμηνιαία προ-ή και μετά-πτυχιακά μαθήματα*

I. ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Πανεπιστήμιο	
Σχολή	
Τμήμα	
Τομέας	
Όνομα διδάσκοντος / Βαθμίδα	
Επιστημονική Ειδίκευση	

Κωδ. Αριθμός Μαθήματος Προπτυχιακό / Μεταπτυχιακό	Τίτλος Μαθήματος

I.1 Περιγραφή / Περιεχόμενο μαθήματος

I.2 Μαθησιακοί στόχοι

I.3 Είδος Μαθήματος

Εξάμηνο Διδασκαλίας	Υποχρεωτικό (Υ), Υποχρεωτικής Επιλογής	Υποβάθρου (ΥΠ), Επιστημονικής Περιοχής	Μάθημα Κορμού (ΚΟ), Ειδίκευσης (ΕΙΔ),
------------------------	---	---	--

1 ^ο – 12 ^ο	(ΥΕ), Ελεύθερης Επιλογής (ΕΕ)	(ΕΠ), Γενικών Γνώσεων (ΓΓ), Ανάπτυξης Δεξιοτήτων (ΑΔ)	Κατεύθυνσης (ΚΑ)

I.4 Διδασκαλία

Προβλεπόμενες Ώρες Διδασκαλίας ανά εξάμηνο				Σύνολο εβδομαδιαίων ωρών διδασκαλίας	Διδακτικές Μονάδες	Χρήση Πολλαπλής Βιβλιογραφίας (Ναι/Όχι)	Εργασία ή Πρόοδος (Ναι / Όχι) Υποχρεωτική / Προαιρετική
Διαλέξεις	Εργαστήρια	Μικρές ομάδες	Άλλη				

I.5 Ενημέρωση – Αξιολόγηση

Το μάθημα περιλαμβάνεται στον Οδηγό Σπουδών; (Ναι/Όχι) Σελίδα αναφοράς μαθήματος	Υπάρχει ιστοσελίδα μαθήματος; (Ναι/Όχι) Διεύθυνση URL	Έχει γίνει στο τρέχον εξάμηνο αξιολόγηση του μαθήματος από τους φοιτητές; (Ναι/Όχι)

II. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

II.1 Διδακτέα Ύλη

II.1.1 Πότε πραγματοποιήθηκε η τελευταία αναπροσαρμογή / επικαιροποίηση της ύλης του μαθήματος;

--

II.1.2 Υπάρχει επικάλυψη ύλης με άλλα μαθήματα και πώς το αντιμετωπίζετε;

--

II.2 Διδακτικά Βοηθήματα

II.2.1 Βοηθήματα που διανέμονται στους φοιτητές για το συγκεκριμένο μάθημα.

--

II.2.2 Γίνεται επικαιροποίηση των βοηθημάτων και με ποια διαδικασία;

--

II.2.3 Ποιο ποσοστό της διδασκόμενης ύλης καλύπτεται από τα βοηθήματα;

--

II.2.4 Παρέχετε πρόσθετη βιβλιογραφία πέραν των διανεμόμενων συγγραμμάτων;

--

II.2.5 Πώς γνωστοποιείτε στους φοιτητές την ύλη του μαθήματος, τους μαθησιακούς στόχους και τον τρόπο αξιολόγησης τους;

--

II.3 Επικοινωνία & Καθοδήγηση Φοιτητών / Συνεργασίες

II.3.1 Έχετε ανακοινωμένες ώρες γραφείου για συνεργασία με τους φοιτητές;

--

Π.3.2 Πώς μεθοδεύετε την εκπαίδευση των φοιτητών στην ερευνητική διαδικασία (π.χ. αναζήτηση και χρήση βιβλιογραφίας);

--

Π.3.3 Οργανώνετε στο πλαίσιο του μαθήματος εκπαιδευτικές επισκέψεις φοιτητών / διαλέξεις επιστημόνων ή άλλες δραστηριότητες σε συνεργασία με τοπικούς, περιφερειακούς ή εθνικούς κοινωνικούς, πολιτιστικούς και παραγωγικούς φορείς;

--

Π.4 Συμμετοχή των φοιτητών στο μάθημα

Κατά την εκτίμησή σας, τι ποσοστό φοιτητών κατά μέσο όρο παρακολουθεί το θεωρητικό μέρος του μαθήματος;

0-20%		20-40%		40-60%		60-80%		80-100%		Δεν γνωρίζω	
-------	--	--------	--	--------	--	--------	--	---------	--	-------------	--

Π.5 Αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών στο μάθημα

Π.5.1 Τρόποι Αξιολόγησης;

Σημειώστε στον πίνακα που ακολουθεί τις μεθόδους που χρησιμοποιείτε για την αξιολόγηση της απόδοσης των φοιτητών στο συγκεκριμένο μάθημα.

Εξέταση γραπτή στο τέλος του εξαμήνου	
Εξέταση προφορική στο τέλος του εξαμήνου	
Πρόοδος (ενδιάμεση εξέταση):	
Κατ' οίκον εργασία:	
Προφορική παρουσίαση εργασίας:	
Εργαστήριο ή πρακτικές ασκήσεις:	
Άλλα * :	

* Περιγράψτε συνοπτικά τυχόν άλλους τρόπους αξιολόγησης.

--

Παρακολουθούνται όλοι οι φοιτητές κατά την εκτέλεση των εργαστηριακών ή πρακτικών ασκήσεων; (Ναι ή Όχι)	
Λαμβάνουν οι φοιτητές συστηματικά σχόλια (προφορικά ή γραπτά) στο μέσον του εξαμήνου; (Ναι ή Όχι).	

Π.5.2 Πώς διασφαλίζετε τη διαφάνεια στην αξιολόγηση της επίδοσης των φοιτητών;

--

III. ΥΠΟΔΟΜΕΣ

III.1 Διαθέσιμη εκπαιδευτική υποδομή του μαθήματος

III.1.1 Αίθουσες διδασκαλίας που χρησιμοποιούνται για το συγκεκριμένο μάθημα:

Αναφερθείτε στην επάρκεια, καταλληλότητα, ποιότητα των αιθουσών και του υποστηρικτικού εξοπλισμού και τη διαθεσιμότητά τους.

--

III.1.2 Εργαστήρια που χρησιμοποιούνται για το συγκεκριμένο μάθημα:

Αναφερθείτε στην επάρκεια, καταλληλότητα, ποιότητα των εργαστηριακών χώρων, του εργαστηριακού εξοπλισμού και της διαθεσιμότητάς τους.

--

III.1.3 Είναι διαθέσιμα τα εργαστήρια του μαθήματος για χρήση εκτός προγραμματισμένων ωρών;

--

III.1.4 Σπουδαστήρια:

Αναφερθείτε στην επάρκεια, καταλληλότητα, ποιότητα των χώρων, του εξοπλισμού και της διαθεσιμότητάς τους.

--

III.1.5 Χρησιμοποιείτε Εκπαιδευτικό Λογισμικό και ποιο; (περιγράψτε συνοπτικά)

--

III.1.6 Υπάρχει ικανοποιητική υποστήριξη του μαθήματος από τη βιβλιοθήκη (βιβλιογραφία και άλλοι μαθησιακοί πόροι);

--

III.1.7 Πώς κρίνετε συνολικά τη διαθέσιμη εκπαιδευτική υποδομή;

Αν η απάντηση είναι αρνητική, σχολιάστε συνοπτικά τυχόν ελλείψεις και καταγράψτε τις αναγκαίες βελτιώσεις σύμφωνα με τις παραπάνω κατηγορίες.

III.2 Αξιοποίηση Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

III.2.1 Χρησιμοποιούνται Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών στη διδασκαλία του μαθήματος και πώς;

III.2.2 Χρησιμοποιούνται μαθησιακά βοηθήματα βασισμένα σε ΤΠΕ; (Αναφέρατε παραδείγματα).

III.2.3 Χρησιμοποιούνται ΤΠΕ στην εργαστηριακή εκπαίδευση; Πώς;

III.2.4 Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στην αξιολόγηση των φοιτητών; Πώς;

III.2.5 Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στην επικοινωνία σας με τους φοιτητές; Πώς;

IV. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

IV.1 Σας κοινοποιείται κατάλογος των φοιτητών που είναι εγγεγραμμένοι στο μάθημα και τότε;

--

IV.2 Ποια είναι η κατανομή βαθμολογίας και ο μέσος βαθμός των φοιτητών του μαθήματος; Ξεκινήστε από το τρέχον έτος. Στην περίπτωση που διδάσκατε το μάθημα και τα προηγούμενα έτη καταγράψτε και τα συγκριτικά στοιχεία των προηγούμενων ετών

Έτος	Κατανομή Βαθμών (% φοιτητών)						Μέσος όρος Βαθμολογίας (σύνολο φοιτητών)
	0 - 3,9	4 - 4,9	5 - 5,9	6.0-6.9	7.0-8.4	8.5-10.0	
2007-2006							
2006-2005							
2005-2004							
2004-2003							
2003-2002							

V. Η ΑΠΟΨΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΜΑ

V.1 Υπάρχει διαδικασία αξιολόγησης του μαθήματος και της διδασκαλίας από τους φοιτητές; Πώς εφαρμόζεται; Επισυνάψτε δείγμα του σχετικού ερωτηματολογίου.

--

V.2 Πώς αξιοποιούνται τα αποτελέσματα αυτών των αξιολογήσεων;

--

Παράρτημα 5: Δημοσιεύσεις μελών Δ.Ε.Π. Προγράμματος Ψυχολογίας

Βιβλία/μονογραφίες/επιμέλειες

- Brown, D., Pryzwansky, W. B., & Schulte, A. C. (2006). *Ψυχολογική διαλεκτική συμβουλευτική. Εισαγωγή στη θεωρία και την πρακτική εφαρμογή*. (Επιστημονική επιμέλεια ελληνικής έκδοσης και πρόλογος Χ. Χατζηχρήστου. Μετάφραση: Α. Λαμπροπούλου). Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Doll B., Zucker S. & Brehm K. (2009). *Σχολικές τάξεις που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα*. (Επιστημονική επιμέλεια ελληνικής έκδοσης και πρόλογος Χ. Χατζηχρήστου. Μετάφραση Ε. Θεοχαράκη). Εκδόσεις Τυπωθήτω.
- Gari, A. & Mylonas, K. (Eds.) (2009). *Quod Erat Demonstrandum: From Herodotus' Ethnographic Journeys to Cross-Cultural Research*. Athens: Pedio Books Publishing. ISBN: 978-960-9405-07-2.
- Gari, A. & Mylonas, K. (Eds.) (2011). Ηλεκτρονική έκδοση του *Quod Erat Demonstrandum: From Herodotus' Ethnographic Journeys to Cross-Cultural Research*. Athens, Greece. ISBN: 978-0-9845627-1-8. International Association for Cross-Cultural Psychology. www.iaccp.org/drupal/Spetses (Publications, e-books, Online resources).
- Giovaziollias, T., Karademas, E., & Kalantzi-Azizi, A. (2008). *Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education*. Fedora-Psyche, Available in CD Rom Form, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Henderson, N., & Milstein, M. (2008). *Σχολεία που προάγουν την ψυχική ανθεκτικότητα: Πώς μπορεί να γίνει πραγματικότητα για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς*. (Επιστημονική επιμέλεια ελληνικής έκδοσης και πρόλογος Χ. Χατζηχρήστου. Μετάφραση Β. Βασσαρά). Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Miell, D. & Dallos, R. (2011). «Διαπροσωπικές σχέσεις: μια συνεχής κοινωνική αλληλεπίδραση» [*Social Interaction and Interpersonal Relationships*], Μετάφραση: Π. Παναγιωτοπούλου, Επιστημονική επιμέλεια: Α. Γκαρή. Αθήνα: εκδ. Πεδίο (αρχική έκδοση 2008, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα).
- Ευθυμίου, Κ., Ευσταθίου, Γ. & Καλαντζί-Αζίζι, Α. (2007). *Πανελλήνια Επιδημιολογική Έρευνα Ψυχικής Υγείας στον Φοιτητικό Πληθυσμό*. Αθήνα, Εκδόσεις Τόπος.
- Κανελλοπούλου, Β.-Λ (2010). (Επιμέλεια) *Πέντε παραδόσεις πάνω στη θεωρία του Jacques Lacan*. Αθήνα: Πατάκης. Μετάφραση από Nasio, J.-D. (1992). *5 leçons sur la théorie de Jacques Lacan*. Paris: Rivages.
- Κορδούτης, Π., & Παυλόπουλος, Β. (Επιμ.). (2011). *Πεδία έρευνας στην Κοινωνική Ψυχολογία: πολιτισμός, μετανάστευση, οργανισμοί, υγεία-πρόληψη, στενές διαπροσωπικές σχέσεις*. Αθήνα: Διάδραση.
- Μπεζεβέγκης, Η. (2008). *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ).
- Μπεζεβέγκης, Η. (2010). *Διαμόρφωση ταυτότητας σε μετανάστες εφήβους*. Αθήνα: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ).
- Μπεζεβέγκης, Η. (2010). *Εξελικτική Ψυχολογία: Δια βίου ανάπτυξη*, Σύγγραμμα R. Feldman, "Development across the life span". Gutenberg, Τομ. 1&2.
- Μπεζεβέγκης, Η. (2011). *Εξελικτική Ψυχοπαθολογία: Μια αναπτυξιακή προσέγγιση*. Σύγγραμμα L. Wilmhurst, "Abnormal Child Psychology: A Developmental Perspective. Gutenberg.
- Μπεζεβέγκης, Η., Οικονόμου, Α., & Μυλωνάς, Κ. *Εργαλείο Ανίχνευσης και Διερεύνησης Διαταραχών Μνήμης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό*. Περιγραφή του Εργαλείου (32 σελ.), Οδηγός Εξεταστή (91 σελ.), Παρουσίαση Υλικού, Φυλλάδιο Εξέτασης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ΕΠΕΑΕΚ (2008).

- Ναυρίδης Κ., (Επιστ. Επιμ.) (2011). *Ομαδικότητα και διαμεσολάβηση*. Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα.
- Ναυρίδης Κ., Χρηστάκης Ν., (Επιστ. Επιμ.) (2010). *Το υπερνεωτερικό υποκείμενο*. Ελληνικά Γράμματα, (2011), 2η έκδοση, Εκδόσεις Πεδίο.
- Οικονόμου, Α., Μπεζεβέγκης, Η., Μυλωνάς, Κ., & Βαρλοκώστα, Σ. *Εργαλείο Ανίχνευσης Διαταραχών Λόγου και Ομιλίας σε Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*. Περιγραφή του Εργαλείου (32 σελ.), Οδηγός Εξεταστή (82 σελ.), Παρουσίαση Υλικού, Φυλλάδιο Εξέτασης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ΕΠΕΑΕΚ (2008).
- Οικονόμου, Α., Μπεζεβέγκης, Η., Μυλωνάς, Κ., & Πολυχρόνη, Φ. *Εργαλείο Ανίχνευσης και Διερεύνησης Διαταραχών της Διαδικασίας της Μάθησης και της Κατηγοριοποίησης στο Νηπιαγωγείο και στο Δημοτικό*. Περιγραφή του Εργαλείου (36 σελ.), Οδηγός Εξεταστή (107 σελ.), Παρουσίαση Υλικού, Φυλλάδιο Εξέτασης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων ΕΠΕΑΕΚ (2008).
- Παπαηλιού, Χ., Ξανθάκου, Γ. & Χ. Χατζηχρήστου, Χ. (Επιμ.) (2006). *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία*. Αθήνα: εκδ. Ατραπός.
- Παπαστάμου, Σ., Προδρομίτης, Γ., & Παυλόπουλος, Β. (Επιμ.). (2010). *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά: 29 Έλληνες κοινωνικοί ψυχολόγοι ανα-κρίνουν την επιστήμη τους*. Αθήνα: Πεδίο.
- Πολυχρόνη, Φ., Χατζηχρήστου, Χ., & Μπίμπου, Α. (Επιμ.) (2006). *Ειδικές μαθησιακές δυσκολίες. Δυσλεξία. Ταξινόμηση, αξιολόγηση και παρέμβαση*. Κλάδος Σχολικής Ψυχολογίας, Ελληνική Ψυχολογική εταιρία. Συγγραφική ομάδα: Γκαρή, Α., Δημάκος, Γ., Κασσωτάκη, Κ., Ματσόπουλος, Α., Μότη-Στεφανίδη, Φ., Μπίμπου, Α., Νικολόπουλος, Δ., Πολυχρόνη, Φ., Ράλλη, Α., Στογιαννίδου, Α., Χατζηχρήστου, Χ. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ρούσσο, Π. Λ., & Τσαούσης, Γ. (2011). *Στατιστική στις επιστήμες της συμπεριφοράς με τη χρήση του SPSS*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. & Δρόσος, Ν. (2008). *Μελέτη αξιολόγησης του έργου: "Ολοκληρωμένο σχέδιο επαγγελματικού προσανατολισμού και συμβουλευτικής για πρώην χρήστες εξαρτησιογόνων ουσιών και άτομα που βρίσκονται στη διαδικασία απεξάρτησης"*. Αθήνα: ΚΕ.Θ.Ε.Α.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2007). *Μελέτη για την εκτίμηση της ποιότητας παροχής επαγγελματικής συμβουλευτικής στα άτομα με αναπηρίες-ΑμΕΑ*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ.- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2010). *Επαγγελματική αξιολόγηση: Τεστ και ερωτηματολόγια Επαγγελματικού Προσανατολισμού*. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αλεξοπούλου, Γ. Αργυροπούλου, Αικ., Δρόσος, Ν., & Ταμπούρη, Σ. (2008). *Εκπαιδευτικό υλικό για στελέχη Γραφείων Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Σύνδεσης με την αγορά εργασίας της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (τεύχος 3) - Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός*. Αθήνα: ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Προγραμμάτων Κ.Π.Σ.
- Τάνταρος, Σ. (2011) (Επιμ.). *Δυσκολίες μάθησης. Αναπτυξιακές, Εκπαιδευτικές και Κλινικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Πεδίο.
- Χατζηχρήστου Χ., Μόττη Φ., Δημάκος Γ. (2009). (Επιμ. Έκδ.). *Σύγχρονα θέματα Σχολικής Ψυχολογίας*. Ειδικό τεύχος του επιστημονικού περιοδικού *Ψυχολογία* της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Χατζηχρήστου, Χ. & Πολυχρόνη, Φ. (επιμ.). (2007). *Ο Τρυφερούλης Μικροφτερούλης. Ένα παραμύθι για τη διαφορετικότητα*. Κείμενο: Θ. Καραγιάννη. Αθήνα: Φαντασία.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2011). *Σχολική Ψυχολογία*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

- Χατζηχρήστου, Χ. (επιμ.) (2008). *Πρόγραμμα Προαγωγής της Ψυχικής Υγείας και Μάθησης. Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο. Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ. (επιμ.). (2011α). *Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης στη Σχολική Κοινότητα. Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές προσχολικής και πρώτης σχολικής ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ. (επιμ.). (2011β). *Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης στη Σχολική Κοινότητα. Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ. (επιμ.). (2011γ). *Κοινωνική και Συναισθηματική Αγωγή στο Σχολείο: Πρόγραμμα για την Προαγωγή της Ψυχικής Υγείας και της Μάθησης στη Σχολική Κοινότητα. Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς και μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ., Κατή, Α., Λυκισάκου, Κ., Δημητροπούλου, Π., Λαμπροπούλου, Α. & Μπακοπούλου, Α. (2009). *Στήριξη των Παιδιών σε Καταστάσεις Κρίσεων, Η περίπτωση της γρίπης Η1Ν1*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ., Κατή, Α., Λυκισάκου, Κ., Δημητροπούλου, Π., Α., Λαμπροπούλου, Α. & Μπακοπούλου, Α. (2008). *Στήριξη των Παιδιών σε Καταστάσεις Κρίσεων*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Χατζηχρήστου, Χ., Λυκισάκου, Κ., Λαμπροπούλου, Κ., Βλάμη, Σ. & Τσουρής, Χ. (2010). *Το Πρόγραμμα Κοινωνικής και Συναισθηματικής Αγωγής σε Σχολεία της Κύπρου 2001-2009. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου-Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας και Αξιολόγησης και Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Κέντρο Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας-Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών*.
- Χατζηχρήστου, Χ., Πολυχρόνη, Φ., Μπεζεβέγκης, Η., & Μυλωνάς, Κ. *Εργαλείο Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής Παιδιών Προσχολικής και Σχολικής Ηλικίας ή Τεστ Ψυχοκοινωνικής Προσαρμογής*. Περιγραφή του Εργαλείου (46 σελ.), Οδηγός Εξεταστή (112 σελ.), Φυλλάδιο Εξέτασης. Αθήνα, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων: ΕΠΕΑΕΚ (2008).
- Χριστοπούλου, Ά. (2008). *Εισαγωγή στην ψυχοπαθολογία του ενήλικα*. Αθήνα: Εκδόσεις Τόπος.

Εργασίες σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές

- Antoniou, A.S., Polychroni, F. & Kotroni, C. (2009). Working with students with special educational needs in Greece: Teachers' stressors and coping strategies. *International Journal of Special Education*, 24, 1.
- Argyropoulou, E., Sidiropoulou-Dimakakou, D., & Besevegis, E. (2007). Generalized self-efficacy, coping, career indecision and vocational choices of senior high school students in Greece: Implications for career guidance practitioners. *Journal of Career Development*, 33 (4), 316-337.
- Besevegis, E., & Galanaki, E.P. (2010). Coping with Loneliness in Childhood. *European Journal of Developmental Psychology*, 7(6), 653-673.
- Canellopoulos, L. (2011). Événement de corps, jouissance et sujet de la (post)modernité. *Recherches en psychanalyse*. 10.
- Christopoulos, A. L. (2007). Commentary on Margot Brandi's paper "Magic mirror on the wall, who's the boldest of them all?" *Journal of the International Psychoanalytic Studies Organization*, 78-81.

- Doukakis, S., Chionidou-Moskoglou, M., Mangina-Phelan, E., & Roussos, P. (2010). Researching technological and mathematical knowledge (TCK) of undergraduate primary teachers. *International Journal of Technology Enhanced Learning*, 2 (4), 372-382.
- Economou, A. (2009). Memory score discrepancies by healthy middle-aged and older individuals: The contributions of age and education. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 15, 963-972.
- Economou, A., Papageorgiou, S. G., Karageorgiou, C., & Vassilopoulos, D. (2007). Nonepisodic memory deficits in amnesic MCI. *Cognitive & Behavioral Neurology*, 20, 99-106.
- Economou, A., Papageorgiou, S., & Karageorgiou, C. (2006). Working – delayed memory difference detects Mild Cognitive Impairment without being affected by age and education. *Journal of Clinical and Experimental Neuropsychology*, 28, 528-535.
- Galanaki, E.P. & Christopoulos A.L. (2011). The imaginary audience and the personal fable in relation to the separation –individuation process during adolescence. *Psychology –The Journal of the Hellenic Psychological Society*, 18, 85-103.
- Gari, A. Georgouleas, G., Giotsa, A., & Stathopoulou, E. A. (2009). Greek students' attitudes toward rape. *Psychology*, 16(2), 130-144 (Special Issue "Cross-Cultural research in Psychology: Studies in four continents").
- Gari, A., & Panagiotopoulou, P. (2009). Social Axioms and coping strategies: the case of a Greek sample. *Psychology*, 16(2), 164-174 (Special Issue "Cross-Cultural research in
- Hatzichristou, C., Issari, P., Lampropoulou, A., Lykitsakou, K. & Dimitropoulou, P. (2011). The development of a multi-level model for crisis prevention and intervention in the Greek educational system. *School Psychology International*, 32 (5), 464-483.
- Hatzichristou, C., Lampropoulou, A., & Lykitsakou, K. (2006). Addressing cultural factors in development of system/community interventions. *Journal of Applied School Psychology, Multicultural Issues and School Psychology Practice*, 22 (2), 103-126.
- Issari, P. (2006). Valuing diversity in the schools: Learning from multicultural counseling for teachers in the Greek educational setting. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 28(1), 71-78.
- Issari, P. (2011). Greek American ethnic identity, cultural experience and the 'embodied language' of dance: Implications for counselling. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 33 (4), 252-265.
- Kalantzi-Azizi, A. (2008). Die kognitive Verhaltenstherapie- ein Good Practice Modell für die Psychologische Beratung von Studierenden. *Zeitschrift für Beratung und Studium (ZBS)*, 1, 2.
- Κλεφταράς, Γ., Ψαρρά, Ε. & Καλαντζή-Αζίζι, Α. (2007). Νόημα ζωής: συγκριτική μελέτη μεταξύ ατόμων χαμηλής, μέτριας και υψηλής καταθλιπτικής συμπτωματολογίας. *Ψυχολογία* 14(3).
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., Obradovic, J., Dalla, M., Takis, N., Papathanasiou, A., & Masten, A.S. (2008). Immigration as a risk factor for adolescent adaptation in Greek urban schools. [Special Issue], *European Journal of Developmental Psychology*, 5(2), 235-261.
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., & Tandaros, S. (2011). Parent-adolescent conflict and adolescents' adaptation: A longitudinal study of Albanian immigrant youth living in Greece. *International Journal of Developmental Science*, 5(1-2), 57-71.
- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., Obradović, J., & Masten, A.S., (2008). Acculturation and adaptation of immigrant adolescents in Greek urban schools. [Special Issue] *International Journal of Psychology*, 43(1), 45-58.

- Motti-Stefanidi, F., Pavlopoulos, V., Tantaros, S. (2011). Parent-adolescent conflict and adolescents' adaptation: A longitudinal study of Albanian immigrant youth living in Greece. [Special Issue], *International Journal of Developmental Science*, 5(1-2), 57-71.
- Mylonas, K., Gari, A., Panagiopoulou, P., Georgiadi, E., Valchev, V., Papazoglou, S., & Brkich, M. (2011). On bias in terms of culture: work values country clustering for 33 European countries and person-job fit factor equivalence testing for four clustered European countries. In F. Deutsch, M. Boehnke, K. Boehnke, & U. Kühnen (Eds.), *Rendering Borders Obsolete: Cross-Cultural and Cultural Psychology as a Multi-Method Endeavor* (e-book www.iaccp.org)
- Newell, M.L., Nastasi, B.K., Hatzichristou, C., Jones, J.M., Schanding, G.T., Jr. & Yetter, G.P. (2010). Evidence on Multicultural Training in School Psychology: Recommendations for Future Directions. *School Psychology Quarterly*, 25(4), 249-278.
- Oakland, T. & Hatzichristou, C. (2010). Temperament Styles of Greek and US Children. *School Psychology International*, 31(4), 422-437.
- Paxinos, I. & Kalantzi- Azizi, A. (2009) Quality of life of residents of the community hostels of Leros-Greece. *International Journal of Social Psychiatry*, 55(6), 483-495.
- Polychroni, F., Economou, A., Printezi, A., & Koutlidi, I. (2011). Verbal memory and semantic organisation of children with learning difficulties. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*. Special issue entitled "Literacy and language difficulties: perspectives on assessment and intervention", 9(2), 27-44.
- Ralli, A. M. & Dockrell, J. (2010) Real word world learning: Exploring the development of children's lexical representations. *Ψυχολογία*, 17(1), 1-24.
- Ralli, A. M., Margeti, M., Doudonis, E., Panteleimidou, V., Evaggelopoulou, E. (2011). Typically developing children's understanding of and attitudes towards diversity and peers with learning difficulties in the Greek setting. *European Journal of Special Needs Education*, 26(2), 233-249.
- Roussos, P. (2007). The Greek computer attitudes scale: Construction and assessment of psychometric properties. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 578-590.
- Sidiropoulou-Dimakakou, D., & Argyropoulou, E. (2006). Career decision making self- efficacy and decision-making styles of higher education students in Greece. *Career Research and Development*, 16, 15-19.
- Sidiropoulou-Dimakakou, D., Mylonas, K., & Argyropoulou, E. (2008). Hexagonal person-environment fit personality types for a sample of Greek university students. *International Journal of Educational and Vocational Guidance*, 8(2), 111-125.
- Tackett, J. L., Slobodskaya, H. R., Mar, R. A., Deal, J., Halverson, C. F., Baker, S. R., Pavlopoulos, E., & Besevegis, E. (in press). The hierarchical structure of childhood personality in five countries: continuity from early childhood to early adolescence. *Journal of Personality*. (accepted online: Aug. 3, 2011).
- Tsamparli, A., Tsibidaki, A., & Roussos, P. (2011). Siblings in Greek Families. Raising a Child with Disabilities. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 13 (1), 1-19.
- Varlokosta, S., Valeonti, N., Kakavoulia, M., Lazaridou, M., Economou, A., Protopapas, A. (2006). The breakdown of functional categories in Greek aphasia: Evidence from agreement, tense and aspect. *Aphasiology*, 20, 723-743.
- Vecchione, M., Schoen, H., González Castro, J. L., Ciecuch, J., Pavlopoulos, V., & Caprara, G. V. (2011). Personality correlates of party preference: The Big Five in five big European countries. *Personality and Individual Differences*, 51(6), 737-742.

- Αγγελοπούλου, Δ. & Καλαντζή- Αζίζι Α. (2008). Οι στάσεις των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού απέναντι στην τηλεσυμβουλευτική μέσω διαδικτύου, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής- Προσανατολισμού*, τ.82-83, 250-252.
- Αναστασοπούλου, Α., & Τάνταρος, Σ. (2011). Η αυτοαναφορική αφηγηματική συνοχή και η σχέση της με το βαθμό ρεαλισμού της επαγγελματικής προτίμησης των εφήβων. *Σύγχρονη Κοινωνία, Εκπαίδευση & Ψυχική Υγεία*, 4, 26-46.
- Αργυροπούλου, Αικ., Μπεζεβέγκης, Η. & Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ.(2006). Ο ρόλος της αυτοαποτελεσματικότητας στη διαδικασία λήψης επαγγελματικών αποφάσεων: Ένα αναπτυξιακό-προληπτικό μοντέλο συμβουλευτικής παρέμβασης. *Ψυχολογία*, 13(14), 1-17.
- Αργυροπούλου, Αικ., Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. & Γιαννίτσας, Ν. (2006). Επαγγελματική αναποφασιστικότητα: Αναπτυξιακή δυσκολία ή πρόβλημα προσωπικότητας; *Νέα Παιδεία*, 117, 122-134.
- Γκαρή, Α. & Τσιγκρή Χ. (2009). Χαρισματικοί μαθητές και μαθησιακές δυσκολίες στη σχολική κοινότητα: διαφορετικές ανάγκες και δυσκολίες. *Ψυχολογία* 16(4), 439-454 (*Ειδικό τεύχος «Σύγχρονα θέματα στη Σχολική Ψυχολογία»*).
- Ειδικό αφιέρωμα στο περιοδικό Νέα Υγεία (72, Απρίλιος-Ιούνιος 2011) «Πανεπιστήμιο χωρίς Κάπνισμα», με 7 άρθρα.
- Ευσταθίου, Γ. & Καλαντζή- Αζίζι, Α., (2010). Οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες παροχής ψυχολογικής συμβουλευτικής. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού* 90-91, 45-56.
- Ίσαρη, Φ. & Πρίντεζη, Α. (2011). 'Ο νταής' στο σχολείο: Αφηγηματικές αναπαραστάσεις μαθητές προς μαθητές. *Επιστήμες Αγωγής*, 1,201-211.
- Ίσαρη, Φ. & Πρίντεζη, Α. (2011). Ο 'νταής' στο σχολείο. Αφηγηματικές αναπαραστάσεις μαθητών για την εκφοβιστική συμπεριφορά. *Σύγχρονη Κοινωνία Εκπαίδευση και Ψυχική Υγεία*, 4, 55-77.
- Ίσαρη, Φ. & Πρίντεζη, Α. (2011). Εκφοβισμός και θυματοποίηση στα σχολεία: Η άσκηση βίας από μαθητές προς μαθητές. *Επιστήμες Αγωγής*, 1,201-211.
- Καλαντζή- Αζίζι, Α. (2009). Κλινική Ψυχολογία και Ψυχοθεραπεία: Σχέσεις Αγάπης και Μίσους. *Τετράδια Ψυχιατρικής*, 106, 52-64.
- Καλαντζή-Αζίζι, Α. (2007). Συμβουλευτικές Υπηρεσίες για Φοιτητές: Θεσμοί υλοποίησης της πολιτικής ψυχικής υγείας (Mental Health Policy) στα Πανεπιστήμια της Ευρώπης σήμερα. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 80-81, 116-132.
- Λέκκα, Φ., Ευσταθίου, Γ., & Καλαντζή- Αζίζι, Α. (2010). Διαδικασίες και τρόποι λειτουργίας της ηλεκτρονικής υπηρεσίας ψυχοκοινωνικής υποστήριξης ομηλίκων «Από Φοιτητές για Φοιτητές» του Εργαστηρίου Ψυχολογικής Συμβουλευτικής Φοιτητών του Ε.Κ.Π.Α. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 90-91,416-420.
- Λουκρέζη, Σ., Γενά, Α., & Μπεζεβέγκης, Η. (2010). Ανάπτυξη δεξιοτήτων συμβολικού παιχνιδιού: Μελέτη περίπτωσης παιδιού με διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού. *Ψυχολογία*, 17 (4), 365-379.
- Μίχης, Α., Μπεζεβέγκης, Η., & Ζέρβας, Ι. (2007). Η επίδραση των κινήτρων στη δημιουργία κλίματος παρακίνησης και στους προσωπικούς προσανατολισμούς μαθητών Δημοτικού Σχολείου. *Αθλητική Ψυχολογία*, 18, 3-19.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2006). Το φαινόμενο της ψυχικής ανθεκτικότητας κατά τη διάρκεια της ανάπτυξης του παιδιού και του εφήβου: Σύντομη ανασκόπηση. *Παιδί και Έφηβος: Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία*, 8(1), 9-22.

- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παυλόπουλος, Β., Τάκης, Ν., Ντάλλα, Μ., & Παπαθανασίου, Α.-Χ. (2005). Ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων: Ο ρόλος των προσδοκιών αυτοαποτελεσματικότητας. *Ψυχολογία*, 12(3), 368-380.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παυλόπουλος, Β., Τάκης, Ν., Ντάλλα, Μ., Παπαθανασίου, Α.Χ. & Masten, A.S. (2005). Ψυχική ανθεκτικότητα και προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας: Μία μελέτη μεταναστών και παλιννοστούντων εφήβων. *Ψυχολογία: Αφιέρωμα στον Albert Bandura*, 12(3), 349-367.
- Μπεζεβέγκης, Η., Ντάλλα, Μ., & Γκαρή, Αικ. (2010). Έκφραση του θυμού ως κατάστασης και ως χαρακτηριστικού προσωπικότητας και οι οικογενειακές αξίες σε δείγμα μεταναστών και παλιννοστούντων. *Ψυχολογία*, 17(1), 71-89.
- Μπεζεβέγκης, Η., Ντάλλα, Μ., Γκαρή, Α., & Καραδήμας, Ε. (2008). Η προσαρμογή στα ελληνικά του Ερωτηματολογίου Έκφρασης του Θυμού ως κατάστασης και ως χαρακτηριστικού προσωπικότητας (STAXI-2). *Ψυχολογία*, 15(2), 171-187.
- Οικονόμου, Α. (2008). Η αξιολόγηση της μνήμης σε άτομα μέσης – μεγάλης ηλικίας: Προκαταρκτικά δεδομένα στάθμισης και κλινικές προεκτάσεις. *Ψυχολογία*, 15(4), 375-395.
- Παλέρμου, Β., Ευσταθίου, Γ., & Καλαντζή - Αζίζι, Α. (2009). Η σχέση του σχήματος της υπευθυνότητας με τις ιδεοψυχαναγκαστικές εκδηλώσεις τύπου ελέγχου και καθαριότητας. *Ψυχιατρική*, 20(3), 239 - 244.
- Παπακωνσταντίνου, Κ., Οικονόμου, Α., Χασιάκος, Δ., Βιτωράτος, Ν., & Κρεατσάς, Γ. (2006). Έκπτωση της μνημονικής λειτουργίας κατά τη διάρκεια της λοχείας. *Ελληνικό Περιοδικό Γυναικολογίας & Μαιευτικής*, 5, 349-355.
- Παυλόπουλος, Β., Ντάλλα, Μ., Καλογήρου, Σ., Θεοδώρου, Ρ., Μαρκούση, Δ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2009). Επιπολιτισμός και προσαρμογή μεταναστών εφήβων στο σχολικό πλαίσιο. *Ψυχολογία*, 16(3), 400-421.
- Πολυχρόνη, Φ. (2009). Επιστημολογικές πεποιθήσεις: Διερεύνηση της δομής και της σχέσης τους με τη σχολική επίδοση σε μαθητές Λυκείου. *Ψυχολογία, το περιοδικό της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας*, 16(4), 321-341.
- Ράλλη Α. Μ. (2008) Η απόκτηση νέων λέξεων από παιδιά προσχολικής ηλικίας: δεδομένα από την ανάγνωση ιστοριών, *Ανιχνεύσεις*, 1, 16-24.
- Ράλλη, Α. Μ. (2008) Η ανάπτυξη λεξιλογικών αναπαραστάσεων στην πορεία κατάκτησης νέων λέξεων από παιδιά προσχολικής ηλικίας, Ο.Μ.Ε.Ρ. *Ερευνώντας τον κόσμο του παιδιού*, 8, 155-176.
- Ρούσσο, Π. Λ. (2011). Ο έλεγχος μηδενικών υποθέσεων: διαδικασία, παρανοήσεις και μερικές προτάσεις για καλύτερες πρακτικές. *Ψυχολογία*, 18(2), 224-239.
- Σιδηροπούλου- Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Αικ., & Δρόσος, Ν. (2010). Δυσκολίες λήψης επαγγελματικών αποφάσεων και επαγγελματικές αξίες γυναικών με καρκίνο μαστού. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 90-91, 245-256.
- Σιδηροπούλου, Τ., Δημητριάδη Σ., Ράλλη, Α. Μ. (υπό έκδοση, 2010). Η μετάβαση του μικρού παιδιού σε διαφορετικά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. *Παιδαγωγικός Λόγος*.
- Σιδηροπούλου, Τ., Ράλλη, Α., Μ. Τσαούλα, Κ., Ζέρβα, Μ. (2007). Απόψεις παιδαγωγών προσχολικής αγωγής σχετικά με την πραγματοποίηση επιμορφωτικού- ερευνητικού προγράμματος. *Παιδαγωγικός Λόγος*, 17(1), 55-79.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. & Παυλάκος, Ν. (2007). Εξειδικευμένες δεξιότητες των συμβούλων επαγγελματικού προσανατολισμού στην Ελλάδα. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 80-81, 231-255.

- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2006). Η ανάπτυξη του θεσμού Συμβουλευτική-Προσανατολισμός στην Ελλάδα: Ο ρόλος της ΕΛ.Ε.Σ.Υ.Π. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 78-79, 23-31.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2008). Η εφαρμογή της επαγγελματικής συμβουλευτικής μέσω διαδικτύου: Βασικές αρχές δεοντολογίας. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 82-83, 163-174.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2009). Αξιολόγηση των Ελλήνων λειτουργών Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού: Ειδικές δεξιότητες των συμβούλων που εργάζονται με πληθυσμούς πολιτισμικά διαφορετικούς. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 86-87, 133-152.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., & Δρόσος, Ν. (2008). Ανάπτυξη δεξιοτήτων λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Εφαρμογή πειραματικού προγράμματος παρέμβασης. *Νέα Παιδεία*, 125, 43-59.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., & Δρόσος, Ν. (2010). Επαγγελματικές φιλοδοξίες, επαγγελματική ωριμότητα και δυσλειτουργικές σκέψεις σταδιοδρομίας εφήβων που ανήκουν σε πολιτισμικά διαφορετικές ομάδες: Εμπειρική έρευνα σε μαθητές από την Ελλάδα και σε μαθητές από χώρες της πρώην ΕΣΣΔ που φοιτούν σε ελληνικά σχολεία, *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 92-93, 122-136.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., & Τερζάκη, Μ. (2011). Επαγγελματική Συμβουλευτική και προσανατολισμός στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Ανάγκες και προσδοκίες των μαθητών. *Νέα Παιδεία*, 139, 75-89.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου Αικ., Παπαϊωάννου Χ. (2009). Διαμόρφωση επαγγελματικών επιλογών στο δημοτικό σχολείο: Ανάπτυξη και εφαρμογή δραστηριοτήτων επαγγελματικού προσανατολισμού μέσα από το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών. *Νέα Παιδεία*, 129, 31-49.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Αικ & Δρόσος, Ν. (2011). Ανάπτυξη δεξιοτήτων «προσωπικής ευελιξίας», μια νέα προοπτική στον επαγγελματικό προσανατολισμό: Οι δράσεις του Κέντρου Έρευνας και Αξιολόγησης στην Επαγγελματική Συμβουλευτική του Πανεπιστημίου Αθηνών. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 94-95, 227-233.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Αικ & Δρόσος, Ν. (2011). Διερεύνηση των «προφίλ» λήψης εκπαιδευτικών και επαγγελματικών αποφάσεων των εφήβων με τη χρήση του Ερωτηματολογίου Χαρακτηριστικών Λήψης Επαγγελματικής Απόφασης. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 96-97, 74-93.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Αικ., & Δρόσος, Ν. (2008). Η σύνδεση της έρευνας και της πρακτικής εφαρμογής του επαγγελματικού προσανατολισμού: Η ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικτύου Έρευνας για τον Προσανατολισμό και τη Συμβουλευτική. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού*, 82-83, 88-97.
- Σπανέα, Ε., & Καλαντζή-Αζίζι Α. (2008). Ψυχοκοινωνικοί παράγοντες, διαδικασία επιπολιτισμού και ψυχική υγεία σε οικονομικούς μετανάστες από την Αλβανία και τη Βουλγαρία στην Ελλάδα. *Ψυχολογία*, 15(1), 32-54.
- Τάκης, Ν., Παυλόπουλος, Β., Ντάλλα, Μ., Παπαθανασίου, Α., Καπώνη, Κ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2006). Ψυχική ανθεκτικότητα και ψυχοπαθολογία μεταναστών, παλιννοστούντων και γηγενών εφήβων. *Παιδί και Έφηβος*, 8(2), 92-111.
- Τάνταρος, Σ. & Νικολάου, Ο. (2009). Εκτελεστικές λειτουργίες: Μια διερευνητική εφαρμογή της κλίμακας «Behavior Rating Inventory of Executive Function (BRIEF)» σε μαθητές Δημοτικού σχολείου. *Ψυχολογία*, 16 (3), 361-378.

- Τάνταρος, Σ. (2006). Οι δυσκολίες μάθησης των παιδιών και ο εκπαιδευτικός, στην ψυχαναλυτική οπτική. *Επιστήμες Αγωγής*, 3, 117-124.
- Τάνταρος, Σ. (2008). Οι δυσκολίες κατανόησης και παραγωγής των τεχνικών κειμένων: θεωρητικά και αναπτυξιακά δεδομένα. *Νόησις*, 4, 197-210.
- Τάνταρος, Σ. (2010). Η ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας και η οικογένεια. *Νέα Παιδεία*, 136, 46-54.
- Τζοφαρίδου Δ. & Καλαντζή-Αζίζι Α. (2008). Μελέτη των ηλεκτρονικών μηνυμάτων που εστάλησαν στο Γραφείο Διασύνδεσης του Πανεπιστημίου Αθηνών. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής Προσανατολισμού*, 82-83, 244-246.
- Χαρίλα, Ντ. & Καλαντζή- Αζίζι, Α. (2007). Ποιότητα ζωής και ψυχολογική συμβουλευτική φοιτητών. *Επιθεώρηση Συμβουλευτικής- Προσανατολισμού*, 80-81, 267-280.
- Χατζηχρήστου, Χ., Δημητροπούλου, Α., Λυκισάκου, Κ. & Λαμπροπούλου, Α. (2009). Προαγωγή της ψυχικής ευεξίας στη σχολική κοινότητα: Εφαρμογή παρεμβατικού προγράμματος σε επίπεδο συστήματος. *Ψυχολογία, Ειδικό τεύχος: Σύγχρονα θέματα Σχολικής Ψυχολογίας*, 16(3), 381-401.
- Χατζηχρήστου, Χ., Δημητροπούλου, Π., Γεωργουλέας, Γ. & Λαμπροπούλου, Α. (2006). Παρεμβατικά προγράμματα πρωτογενούς πρόληψης: Σχεδιασμός, εφαρμογή, και αξιολόγηση του «Προγράμματος προαγωγής της ψυχικής υγείας και της μάθησης: Κοινωνική και συναισθηματική αγωγή στο σχολείο». *Παιδί και Έφηβος. Ψυχική Υγεία και Ψυχοπαθολογία*, 8(2), 155-175.

Εργασίες σε πρακτικά συνεδρίων με κριτές

- Briskolas, G., & Roussos, P. L. (2009). The Greek scale of attitudes towards unethical behaviors on the Internet. In M. Bottis (Ed.), *Eighth International Conference Computer Ethics: Philosophical Enquiry* (pp. 119-134). Athens: Nomiki Bibliothiki.
- Doukakis, S., Chionidou-Moskofglou, M., Mangina-Phelan, E., Roussos, P. (2010). Measuring Technological and Content Knowledge of Undergraduate Primary Teachers in Mathematics. In M. D. Lytras, P. Ordonez De Pablos, D. Avison, J. Sipior, Q. Jin, W. Leal, L. Uden, M. Thomas, S. Cervai and D. Horner (Eds.), *Technology enhanced learning. Quality of teaching and educational reform, Communications in Computer and Information Science*, 73, 405-410. Heidelberg: Springer-Verlag.
- Economou, A. & Papageorgiou, S. G. (2011). Discrepancies of memory functions in healthy and memory-impaired older persons. *Alzheimer's & Dementia*, 7(4) (Suppl. 1), S 821.
- Economou, A. (2006). Primary and secondary memory differences as a function of age and education. *Annals of General Psychiatry*, 5(Suppl. 1), S178.
- Economou, A., Varlokosta, S., Protopapas, A., & Kakavoulia, M. (2007). Factors affecting the production of verb inflections in Greek aphasia. *Brain & Language*, 103, 53-54.
- Gari, A. & N. Gritzalis (2010). Adolescents' high music abilities and general self-concept: the case of a Greek sample. *Proceedings of the 12th International Conference of the European Council for High Ability*, July 7-9, Paris, France (echa2010.eu/fullpapers.html).
- Gari, A. (2008). *The Greek teachers' attitudes towards the gifted students with the learning disabilities. Proceedings of the 11th International Conference of the European Council for High Ability*, Prague, The Czech Republic (CD, *The Center of Giftedness*).

- Koros, C., Economou, A., Mastorakos, G., Bonakis, A., Kalfakis, N., & Papageorgiou, S. G. (2011). A case of abortive Hashimoto encephalopathy exhibiting a selective memory deficit. *Journal of Neurology*, 258 (Suppl. 1), S 73.
- Papageorgiou, S. G. & Economou, A. (2011). Out of sight, out of mind: The role of the hidden object in a novel memory screening test. *Journal of Neurology*, 258 (Suppl. 1), S 75.
- Protopapas, A., Varlokosta, S., Economou, A., & Kakavoulia, M. (2006). Towards empirical dimensions for the classification of aphasic performance. In A. Botinis (Ed.), *Proceedings of ISCA Tutorial and Research Workshops on Experimental Linguistics* (pp. 205-208).
- Ralli A. M. & Doudoni, E. (2010). The Work of a Multidisciplinary Scientific Team in the School Setting: A Paradigm. In Excellence in Education. In T. S. Yamin (Eds), *Learning minds creating the future research strategic planning development. Proceeding of the 3rd International Conference, Excellence in Education*, 421-428, International Center for Innovation in Education.
- Tantaros, S. & Marti, E. (2008). De l'action à la notation: la production d'un texte procédural par des enfants de niveau primaire. Actes du Colloque International « Noter pour Penser. Approches développementales et didactiques », http://ead.univ-angers.fr/~confluences/IMG/pdf_sommaire291008.pdf.
- Tantaros, S., Sarigianni, K., Sotiropoulou, E., Koliopoulos, D., Ravanis, K. (2008). Étude des notations à visée communicationnelle par des enfants d'une école primaire en Grèce dans le cadre d'une activité scientifique. Actes du Colloque International «Noter pour Penser. Approches développementales et didactiques», http://ead.univ-angers.fr/~confluences/IMG/pdf_sommaire291008.pdf.
- Economou, A. (2006). Intraindividual variability in memory test performance in middle aged and elderly persons from the community. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 12 (S1), 188.
- Ίσαρη, Φ. (2007). Η ανάπτυξη της Ψυχικής Ανθεκτικότητας: Μια εναλλακτική προσέγγιση στα πλαίσια της εκπαίδευσης και των μαθησιακών δυσκολιών. Στο Μ. Τζουριάδου, Μ. Κοντοπούλου, Γ. Μπάρμπας, Μ.Μπιρμπίλη. & Ελ. Τουτουντζή (Επιμ. Έκδ.), *Πρακτικά του Πανευρωπαϊκού Συνεδρίου: Η Ευρωπαϊκή Διάσταση της Ειδικής Αγωγής* (276-283). Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Καλαβρού Β. & Ράλλη, Α. Μ. (2009). Η συμβολή της ανάγνωσης και της αφήγησης ιστοριών στην κατανόηση του περιεχομένου από παιδιά προσχολικής ηλικίας. Στο Γ. Παπαδάτος & Χ. Μπαμπούνης (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου του 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης* (Τόμος Α', σελ. 262-269). Αθήνα: Συμυρνωτάκης.
- Καρτσιώτου, Θ., & Ρούσσο, Π. (2010). Κατασκευή ψυχομετρικού εργαλείου μέτρησης της χρήσης του υπολογιστή από τους εκπαιδευτικούς για διδασκαλία. Στο Α. Τζιμογιάννης (επιμ.), *Πρακτικά Εργασιών 7ου Πανελληνίου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή «Οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση»*, τόμος II, (σελ. 641-648). Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.
- Μόττη-Στεφανίδη Φ., Παπαθανασίου Α., Αναγνωστάκη Λ., Μαστροθεόδωρος Σ., Γεωργίου Π., Παυλόπουλος Β. (2010). Συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων ως παράγοντας ευαλωτότητας για την ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών εφήβων. Στο Α. Ματσόπουλος (Επιμ.), *Ψυχική Ανθεκτικότητα: Εφαρμογές στο σχολικό πλαίσιο*. Αθήνα: Παπαζήσης .
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παυλόπουλος, Β., & Καπώνη, Κ. (2007). Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή Ποντίων παλινοστούντων εφήβων. Στο Σ. Μ. Χριστογιώργος (Επιμ.), *Θέματα ψυχοδυναμικής και ψυχοκοινωνικής ψυχιατρικής* (σελ. 549-567). Αθήνα: Καστανιώτης.

- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Τάκης, Ν., Παυλόπουλος, Β., & Masten, A. (2008). Ψυχική ανθεκτικότητα, μετανάστευση και εφηβεία. Στο Τζ. Καβουνίδη, Β. Καρύδης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, & Μ.-Γ. Λίλυ Στυλιανούδη (Επιμ.), *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες-Πολιτικές-Προοπτικές* (Τόμ. Β, σελ. 162-177). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μυλωνάς, Κ. & Γκαρή, Α. (2010). Εντοπισμός χαρισματικών μαθητών με ψυχομετρικά και στατιστικά κριτήρια: Μέθοδος, χρησιμότητα και προεκτάσεις. *Πρακτικά του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευση*, (σελ. 120-127), Αθήνα, 28-31 Μαΐου 2009.
- Ντάλλα, Μ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2010). Κοινωνική Αντιξοότητα, αρνητικά γεγονότα ζωής, προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας στην οικογένεια και προσαρμογή μεταναστών εφήβων. *Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας: έρευνα και πρακτική* (131-149). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Παπαδάκης, Σ., & Ρούσσο, Π. (2007). Η αξιολόγηση της επιμόρφωσης εκπαιδευτικών στη χρήση των Τ.Π.Ε. στη διδακτική διαδικασία μέσω των στάσεων και της αυτεπάρκειας. *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου των Εκπαιδευτικών για τις ΤΠΕ «Αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στη Διδακτική Πράξη»*. 4-6 Μαΐου, Σύρος.
- Πολυχρόνη, Φ. & Αντωνίου, Α.-Σ. (2010). Η αντιμετώπιση των μαθησιακών δυσκολιών: Τι πιστεύουν οι Έλληνες εκπαιδευτικοί. Στο Γ. Παπαδάτος & Χ. Μπαμπούνης (Επιμ.), *Πρακτικά Συνεδρίου του 1ου Πανελληνίου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης* (Τόμος Γ', σελ. 315-325). Αθήνα: Σμυρνιωτάκης.
- Πολυχρόνη, Φ., & Αντωνίου, Α.-Σ. (2011). Αντιλήψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τις μαθησιακές δυσκολίες. Στο: Εταιρεία Ειδικής Παιδαγωγικής Ελλάδος (Επιμ.), *Η Ειδική Αγωγή Αφετηρία Εξελίξεων στην Επιστήμη και την Πράξη* (Τόμος Γ', σελ. 34-51). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Ράλλη Α. Μ. (2011). Οι σημειογραφίες παιδιών προσχολικής ηλικίας για λέξεις και για αριθμούς. Στα *Πρακτικά του Α' Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου Προσχολικής Αγωγής*, (σελ.41-44): Εκδόσεις ΕΛ.ΕΠ.Ε.Π.Α.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Κ., & Δρόσος, Ν. (2010). Εκπαίδευση των στελεχών των γραφείων σύνδεσης της ΤΕΕ στον επαγγελματικό προσανατολισμό. Στο (Ρ. Καλούρη, Ν. Κιμουλάκης, Γ. Παγιατάκης, Σ. Πανέτσος, Γ. Τσακίρακις (επιμ.). *Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας επαγγελματικής και τεχνολογικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα* (σελ. 633-639). Αθήνα: ΑΣΠΑΙΤΕ.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2006). προαγωγή της ψυχικής υγείας στη σχολική κοινότητα: Το σχολείο ως κοινότητα που νοιάζεται και φροντίζει. *Πρακτικά ΙΣΤ' Παγκύπριου Εκπαιδευτικού Συνεδρίου Διευθυντών Σχολείων Δημοτικής Εκπαίδευσης*, Λευκωσία, σελ. 76-87.
- Χατζηχρήστου, Χ., Λυκισάκου, Κ., & Δημητροπούλου, Π. (2008). Σύγχρονες Προσεγγίσεις στη σχολική ψυχολογία: Εννοιολογικό πλαίσιο και πρακτικές εφαρμογές. *Σύγχρονες Τάσεις και Δυναμικές της Σχολικής Ψυχολογίας στην Εκπαίδευση και στη Μουσική Παιδαγωγική* (σελ. 16-22). Αθήνα: Ένωση Εκπαιδευτικών Μουσικής Αγωγής Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Κεφάλαια σε συλλογικούς τόμους

- Anastasiades, P., & Issari, P. (2008). Dialogism and otherness. In M. Pourkos (Ed.), *Perspectives and limits of Dialogism in Michael Bakhtin: Applications in Psychology, Education, Art and Culture*. v. 2. University of Crete.
- Argiropoulou, M., Pavlopoulos, V., & Quek, K. (2011). Conflict patterns among Greek couples: The role of values, self-disclosure, and relationship satisfaction. In F. Deutsch, M. Boehnke, U. Kühnen & K. Boehnke (Eds.), *Rendering borders obsolete: cross-cultural and cultural psychology*

- as an interdisciplinary, multi-method endeavor (pp. 17-35). Bremen, Germany: International Association for Cross-Cultural Psychology. (available via <http://www.iaccp.org/drupal/Bremen>).
- Besevegis, E., & Pavlopoulos, V. (2008). Acculturation patterns and adaptation of immigrants in Greece. In M. Finklestein & K. Dent-Brown (Eds.), *Psychosocial stress in immigrants and members of minority groups as a factor of terrorist behavior* (NATO Science for Peace and Security Series, E: Human and Societal Dynamics, vol. 40, pp. 23-34). Amsterdam: IOS Press.
- Economou, A., Papageorgiou, S., & Papanicolaou, A. (2006). Amnesias Associated with the Dementias. In A. Papanicolaou, *The Amnesias: A Clinical Textbook of Memory Disorders*. Oxford University Press (pp. 75-110).
- Economou, A., Simos, P., & Papanicolaou, A. (2006). Age-Related Memory Decline. In A. Papanicolaou, *The Amnesias: A Clinical Textbook of Memory Disorders*. Oxford University Press (pp. 57-74).
- Efstathiou G., & Kalantzi- Azizi, A. (2008) Students' Psychological Web Consulting: Function and Outcome Evaluation στο Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education (T. Giovaziollias, E. Karademas & A. Kalantzi- Azizi, επιμ.). Athens: Ellinika Grammata, Available in CD Rom Form, σελ. 338-351.
- Efthimiou, K., Schoretsantis, N., Alexiou, A., Delizisi, E., Pantoleon, I., & Kalantzi- Azizi, A. (2008) International Students' Healthy Functioning and Psychosocial Needs: An Exploratory Empirical Study στο Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education (T. Giovaziollias, E. Karademas & A. Kalantzi- Azizi, επιμ.). Athens: Ellinika Grammata, Available in CD Rom Form, σελ. 99-115.
- Gari, A., Mylonas, K., & Panagiotopoulou, P. (2009). Dimensions of Social Axioms and Alternative Country-Clustering Methods. In A. Gari and K. Mylonas (Eds.), *Quod Erat Demonstrandum: From Herodotus' Ethnographic Journeys to Cross-Cultural Research*, pp. 231-243). Athens: Pedio Books Publishing.
- Gari, A., Panagiotopoulou, P., & Mylonas, K. (2009). Social axioms in Greece: Etic and emic dimensions and their relationships with locus of control. In K. Leung & M. H. Bond (Eds.), *Psychological Aspects of Social Axioms. Understanding global belief systems* (pp. 197-216). New York: Springer Science.
- Hatzichristou, C., Lampropoulou, A. Lykitsakou, K., & Dimitropoulou, P. (2010). Promoting university and schools partnership: Transnational considerations and future directions. In J. Kaufman & T. Hughes (Eds.) *Handbook of Education, Training and Supervision of School Psychologists in School and Community*, (Vol. II, pp.79-108). New York: Taylor & Francis/Routledge.
- Hatzichristou, C., Lykitsakou, K., Lampropoulou, A., & Dimitropoulou, P. (2010). Promoting the well-being of school communities: A systemic approach. In B. Doll, W. Phohl, & J. Yoon (Eds.), *Handbook of Prevention Science*, (pp.255-274). New York: Routledge.
- Hatzichristou, C., Polychroni, F. & Georgouleas, G. (2007). School Psychology in Greece. In R. Jimmerson, T. Oakland, & P. Farrell, *Handbook of International School Psychology*, pp. 135- 145, Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Hatzichristou, C., Polychroni, F., Issari, P., & Yfanti, T. (2011). A Synthetic approach for the study of aggression and violence in Greek Schools. In S. Jimerson, A.B. Nickerson, M.J. Mayer, & M.J. Furlong (Eds.), *The Handbook of School Violence and School Safety: International Research and Practice* (pp.141-152). Routledge, New York.
- Issari, P. (2007). Coping with stress in childhood: An exploration study of immigrant children and children of immigrants in Greece. In R. Roth & A.L. Communian (Eds.), *Peace, Hope, and Well-Being across the Cultures* (pp. 113-120). Shaker Verlag, CA.

- Kalantzi-Azizi A. (2008). The Cognitive - Behavioural Approach in the Psychological Counselling of Students: A proposal for a good -practice model, στο *Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education* (T. Giovaziollias, E. Karademas & A. Kalantzi- Azizi, επιμ.). Athens: Ellinika Grammata, Available in CD Rom Form, σελ. 51-65.
- Leontiadiou, A., Lekka, F., Primikiri, A., Efstathiou, G., & Kalantzi- Azizi, A. (2008) Students' Psychological Web-Consulting at the University of Athens: Content Analysis of Online Communication by Type of Communication στο *Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education* (T. Giovaziollias, E. Karademas & A. Kalantzi- Azizi, επιμ.). Athens: Ellinika Grammata, Available in CD Rom Form, σελ. 268-276.
- Masten, A.S. & Motti-Stefanidi, F. (2009). Understanding and promoting resilience in children: Promotive and protective processes in schools. In T.B. Gutkin & C.R. Reynolds (Eds.), *Handbook of School Psychology, 4th ed.* (pp. 721-738). Hoboken, NJ.: Wiley.
- Mylonas, K. (2009). Reducing Bias in Cross-Cultural Factor Analysis through a Statistical Technique for Metric Adjustment: Factor Solutions for Quintets and Quartets of Countries. In A. Gari and K. Mylonas (Eds.), *Quod Erat Demonstrandum: From Herodotus' Ethnographic Journeys to Cross-Cultural Research* (pp. 159-168). Athens: Pedio Books Publishing.
- Mylonas, K., Gari, A., Giotsa, A., Pavlopoulos, V., & Panagiotopoulou, P. (2006). Greece. In J. Georgas, J. W. Berry, F. J. R. van de Vijver, C. Kagitcibasi, & Y. H. Poortinga (Eds.). *Cultures, family and psychological functioning* (pp. 344-353). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mylonas, K., Pavlopoulos, V., & Georgas, J. (2008). Multilevel Structure Analysis for Family-Related Constructs. In F. J. R. Van de Vijver, D. A. Van Hemert, & Y. Poortinga (Eds.), *Multilevel analysis of individuals and cultures* (pp. 345-377). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Navridis K. (2009). Internarativité, intersubjectivité et transmission de l'expérience, in, Giust-Desprairies F. et Gaulejac (de) V., (Dir.), *La subjectivité a l'épreuve du social. Hommage a Jacqueline Barus-Michel*. Ed. L'Harmattan, Paris.
- Panagiotopoulou, P., Gari, A., & Christakopoulou, S. (2009). Dimensions of well- being: A cross-cultural study in European neighborhoods. In A. Gari & K. Mylonas (Eds.), *Quod Errat Demonstrandum: From Herodotus' ethnographic journeys to cross-cultural research* (pp. 387-396). Athens: Pedio.
- Sofianopoulou A. & Kalantzi- Azizi A (2008). Attention Deficit Disorder (ADD) Symptoms, Temperament Traits and Study Abilities Among Students στο *Crossing Internal and External Borders: Practices for an Effective Psychological Counselling in the European Higher Education* (T. Giovaziollias, E. Karademas & A. Kalantzi- Azizi, επιμ.). Athens: Ellinika Grammata, Available in CD Rom Form, σελ. 161-180.
- Αδαμόπουλος, Γ., & Παυλόπουλος, Β. (2010). Οι συμπεριφορικές προθέσεις ως ατομική, συλλογική και πολιτισμική διεργασία: Βασικοί θεωρητικοί προβληματισμοί. Στο Σ. Παπαστάμου, Γ. Προδρομίτης, & Β. Παυλόπουλος (Επιμ.), *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά* (σελ. 273-295). Αθήνα: Πεδίο.
- Γκαρή Α. & Μυλωνάς Κ. (2006). Οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας: μελέτη των ενδοοικογενειακών σχέσεων ζευγαριών και της αυτοεκτίμησης και αυτοαντίληψης παιδιών και προεφήβων. Στο Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου, Δ. Σιδηροπούλου-Δημακάκου & Γ. Κλεφτάρας (Επιμ.), *Η Συμβουλευτική Ψυχολογία στις γυναίκες* (σελ. 303-327). Αθήνα: εκδ. Ελληνικά Γράμματα.
- Γκαρή Α., Μυλωνάς, Κ. & Δαβίδ-Σπανοπούλου, Α. (2006). Η ελληνική οικογένεια διπλής σταδιοδρομίας: ενδοοικογενειακές σχέσεις και σχολική προσαρμογή παιδιών σχολικής ηλικίας.

- Στο Χ. Παπαηλιού, Γ. Ξανθάκου & Χ. Χατζηχρήστου (Επιμ.). *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία* (Τομ. Β', σελ. 153-168). Αθήνα: εκδ. Ατραπός.
- Γκαρή, Α. (2010). Δομή και λειτουργία της οικογένειας διπλής σταδιοδρομίας. Στο Σ. Παπαστάμου (Εκδ.), *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά: 30 έλληνες κοινωνικοί ψυχολόγοι ανακρίνουν την επιστήμη τους*, (σελ. 213-242), Αθήνα: εκδ. Πεδίο.
- Δημητροπούλου, Π., Γιαβρίμης, Π. & Χατζηχρήστου, Χ. (2006). Παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών στα ελληνικά σχολεία και ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου: Οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών. Στο Χ. Παπαηλιού., Γ. Ξανθάκου., & Χ. Χατζηχρήστου (Επιμ.), *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία*, Τόμος Γ', σελ. 199-213, Αθήνα: Ατραπός.
- Ευσταθίου, Γ., Ευθυμίου, Κ., & Καλαντζή-Αζίζι, Α. (2007). Μορφές Ψυχολογικών-Συμβουλευτικών Υπηρεσιών μέσω Διαδικτύου. Στο Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου (Επιμ.), *Συμβουλευτική Ψυχολογία-Σύγχρονες Προσεγγίσεις* (σσ. 201-231). Ατραπός.
- Ίσαρη, Φ. (2006). Ο Εαυτός ως αφηγηματική διαδικασία, ως σχέση και ως διαλογικότητα. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ. Έκδ.), *Κοινωνικο-ιστορικές και Πολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση και την Τέχνη* (268-280). Αθήνα: Ατραπός.
- Ίσαρη, Φ. (2007). Ο Ηθικός Προσανατολισμός στο λόγο της Αντιγόνης. Στο Μ. Α. Πουρκός Επιμ. Έκδ.), *Λογοτεχνία-Διαλογικότητα-Ψυχολογία: Κριτικές Προσεγγίσεις* (264-275). Αθήνα: Ατραπός.
- Ίσαρη, Φ. (2009). Ο ρόλος του χορευτικού συμβάντος στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας των Ελληνο-αμερικανών: Συνεπαγωγές για τη συμβουλευτική. Στο Μ. Πουρκός (Επιμ. Έκδ.), *Τέχνη-Παιχνίδι-Αφήγηση: Ψυχολογικές και Ψυχοπαιδαγωγικές Διαστάσεις* (605-620). Αθήνα: Τόπος.
- Ίσαρη, Φ. (2010). Η παιδαγωγική σχέση και η συνάντηση με τον Ξένο. Στο Β. Κοσμόπουλος & Σ. Φ. Βασιλόπουλος (Επιμ. Έκδ.), *Η Παιδαγωγική Σχέση Διδάσκοντος-Διδασκομένου* (187-194). Αθήνα: Γρηγόρης.
- Κόλλια, Η., Καλαντζή- Αζίζι, Α., Μόττη-Στεφανίδη, Φ., & Στεφανίδης, Κ. (2007). Διαχείριση του στρες σε παιδιά με νεφροσικό σύνδρομο. Στο Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου, & Ε. Ατραπός (Επιμ.), *Συμβουλευτική Ψυχολογία: Σύγχρονες Προσεγγίσεις* (σσ. 148-179). Αθήνα: Ατραπός.
- Κωνσταντινοπούλου, Α., & Παυλόπουλος, Β. (2010). «Όχι στην αυλή μου!» ή «περιβαλλοντική πρεσβυωπία»; (Αντι-)στάσεις και πρόσληψη της περιβαλλοντικής επιβάρυνσης σε τοπικό έναντι ευρύτερου επιπέδου αναφοράς. Στο Σ. Παπαστάμου, Γ. Προδρομίτης, & Β. Παυλόπουλος (Επιμ.), *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά* (σελ. 435-461). Αθήνα: Πεδίο.
- Κωνσταντίνου, Ε., Γιαβρίμης, Π. & Χατζηχρήστου, Χ. (2006). Παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών στα ελληνικά σχολεία και ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου: Οι αντιλήψεις των μαθητών. Στο Χ. Παπαηλιού., Γ. Ξανθάκου., & Χ. Χατζηχρήστου (Επιμ.), *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία*, Τόμος Β', σελ. 169-182, Αθήνα: Ατραπός.
- Λαμπροπούλου, Α., Γιαβρίμης, Π. & Χατζηχρήστου, Χ. (2006). Παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών στα ελληνικά σχολεία και ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου: Οι αντιλήψεις των γονέων. Στο Χ. Παπαηλιού., Γ. Ξανθάκου., & Χ. Χατζηχρήστου (Επιμ.), *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία*, Τόμος Γ', σελ. 214-231, Αθήνα: Ατραπός.
- Μαλικιώση-Λοΐζου, Μ., Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., & Κλεφτάρας, Γ. (2006). Η συμβουλευτική ψυχολογία στα γυναικεία θέματα: Θεωρία, έρευνα και πράξη. Στον ειδικό τόμο: Μ. Μαλικιώση-Λοΐζου, Δ. Σιδηροπούλου-Δημακάκου, & Γ. Κλεφτάρας (Επιμ. Έκδοσης) *Η Συμβουλευτική στα γυναικεία θέματα* (σελ.13-21).

- Μαλίχιν, Κ. & Κανελλοπούλου, Β.-Λ. (2011). «Το σώμα άρρωστο από την αλήθεια. Μία προσέγγιση της αυτοάνοσης ασθένειας *Σκλήρυνση κατά Πλάκας* μέσα από τον λόγο του πάσχοντος υποκειμένου». *Υγεία, ασθένεια και κοινωνικός δεσμός*, εκδ. Ορροτυνα.
- Μόττη-Στεφανίδη Φ., Παπαθανασίου Α., Αναγνωστάκη Λ., Μαστροθεόδωρος Σ., Γεωργίου Π., Παυλόπουλος Β. (2010). Συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων ως παράγοντας ευαλωτότητας για την ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών εφήβων. Στο Α. Ματσόπουλος (Επιμ.), *Ψυχική Ανθεκτικότητα: Εφαρμογές στο σχολικό πλαίσιο*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Ντάλλα, Μ., Παπαθανασίου, Α.-Χ., Τάκης, Ν., & Παυλόπουλος, Β. (2006). Εθνική ταυτότητα, τακτικές επιπολιτισμού και ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών/παλινοστούντων μαθητών. Στο Π. Κορδούτης & Β. Παυλόπουλος (Επιμ.), *Πεδία έρευνας στην Κοινωνική Ψυχολογία* (σελ. 108-125). Αθήνα: Ατραπός.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παπαθανασίου, Α., Αναγνωστάκη, Λ., Μαστροθεόδωρος, Σ., Γεωργίου, Π., & Παυλόπουλος, Β. (2011). Συγκρούσεις μεταξύ γονέων και εφήβων ως παράγοντας ευαλωτότητας για την ψυχική ανθεκτικότητα μεταναστών εφήβων. Στο Α. Ματσόπουλος (Επιμ.), *Από την ευαλωτότητα στην ψυχική ανθεκτικότητα: Εφαρμογές στο σχολικό πλαίσιο και στην οικογένεια* (σελ. 113-143). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παυλόπουλος, Β., & Καπώνη, Κ. (2007). Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή Ποντίων παλινοστούντων εφήβων. Στο Σ. Μ. Χριστογιώργος (Επιμ.), *Θέματα ψυχοδυναμικής και ψυχοκοινωνικής ψυχιατρικής* (σελ. 549-567). Αθήνα: Καστανιώτης.
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Τάκης, Ν., Παυλόπουλος, Β., & Masten, A. (2008). Ψυχική ανθεκτικότητα, μετανάστευση και εφηβεία. Στο Τζ. Καβουνίδη, Β. Καρύδης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, & Μ.-Γ. Λίλυ Στυλιανούδη (Επιμ.), *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες - Πολιτικές - Προοπτικές* (Τόμ. Β, σελ. 162-177). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπακομήτρου, Φ., & Καλαντζή- Αζίτζι Α. (2008). Διαταραχές πρόσληψης τροφής στην παιδική και εφηβική ηλικία: γνωσιακές – συμπεριφοριστικές παρεμβάσεις στο Η. Κουρκούτας & Jean-Pierre Chartier (Επιμ.), *Παιδιά και Έφηβοι με ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές διαταραχές*, (σ 137-146). Αθήνα: Τόπος.
- Μπεζεβέγκης, Η., & Παυλόπουλος, Β. (2008). Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή: Διαπιστώσεις και προοπτικές. Στο Η. Μπεζεβέγκης (Επιμ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (σελ. 94-105). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης, Η., & Παυλόπουλος, Β. (2008). Επιπτώσεις της μετανάστευσης: Προσαρμογή των μεταναστών. Στο Η. Μπεζεβέγκης (Επιμ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (σελ. 72-93). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης, Η., & Παυλόπουλος, Β. (2008). Στρατηγικές επιπολιτισμού και προσαρμογή των μεταναστών. Στο Τζ. Καβουνίδη, Β. Καρύδης, Η. Νικολακοπούλου-Στεφάνου, & Μ.-Γ. Λίλυ Στυλιανούδη (Επιμ.), *Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες - Πολιτικές - Προοπτικές* (Τόμ. Β, σελ. 142-161). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης, Η., Παυλόπουλος, Β., & Μυλωνάς, Κ. (2008). Κοινωνικο-δημογραφικοί παράγοντες της μετανάστευσης. Στο Ηλ. Γ. Μπεζεβέγκης (Επιμ.) *Μετανάστες στην Ελλάδα: επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (σελ. 38-53). Αθήνα: Εκδόσεις ΙΜΕΠΟ.
- Ναυρίδης Κ. (2009). Η οικογένεια και το σχολείο: Θεσμοί σε κρίση και αλλαγή. Στο Δημοπούλου-Λαγωνίκα Μ., Κατσίκη Γ., Μαρντικιάν-Γαζεριάν Μ., (Εκδ.), *Η οικογένεια και το σχολείο. Η σημερινή τους δυναμική και οι μελλοντικές προοπτικές ως προκλήσεις για την κοινωνική εργασία*. Αθήνα: Σ.Ε.Κ.Ε. & ApplePrint.
- Ναυρίδης Κ. (2011). Εισαγωγή. Στο Ναυρίδης Κ. (Επιμ.), *Ομαδικότητα και διαμεσολάβηση*. Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα.

- Ναυρίδης Κ. (2011). Έργασία του γενεογράμματος και διομαδικές διαμεσολαβήσεις. Στο Ναυρίδης Κ. (Επιμ.), *Ομαδικότητα και διαμεσολάβηση*. Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα.
- Ναυρίδης Κ. (2011). Παιχνίδι προβολών και υποκείμενα της μεταβίβασης στην εργασία πάνω στην «εικόνα του άλλου» σε ομαδική θεραπεία. Στο Ναυρίδης Κ. (Επιμ.), *Ομαδικότητα και διαμεσολάβηση*. Εκδόσεις Πεδίο, Αθήνα.
- Ντάλλα, Μ., & Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2010). Κοινωνική Αντιξοότητα, αρνητικά γεγονότα ζωής, προσδοκίες αυτοαποτελεσματικότητας στην οικογένεια και προσαρμογή μεταναστών εφήβων. *Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας: έρευνα και πρακτική* (131-149). Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση.
- Οικονόμου, Α. & Βαρλοκώστα, Σ. (2011). Η Ειδική Γλωσσική Διαταραχή. Στο Μ. Κοσμίδου & Μ. Κωνσταντίνου (επιμ.), *Η νευροψυχολογία των μαθησιακών διαταραχών* (σελ. 113-148). Αθήνα: Επιστημονικές Εκδόσεις Παρισιάνου.
- Οικονόμου, Α. (2011). Έχουν οι μαθησιακές δυσκολίες γενετική βάση; Η περίπτωση της δυσλεξίας. Στο Σ. Τάνταρος (επιμ.), *Δυσκολίες μάθησης. Αναπτυξιακές, εκπαιδευτικές και κλινικές προσεγγίσεις* (σελ. 49-89). Αθήνα: Πεδίο.
- Παναγιωτοπούλου, Π., Γκαρή Α., & Παυλόπουλος, Β. (2006). Κοινωνικά αξιώματα: Διαπολιτισμικές διαφορές των γενικών πεποιθήσεων. Στο Π. Κορδούτης & Β. Παυλόπουλος (Επιμ.). *Πεδία Έρευνας στην Κοινωνική Ψυχολογία* (σελ. 27-45). Αθήνα: εκδ. Ατραπός.
- Παυλόπουλος, Β. (2010). «Αυτός ο κόσμος δεν είναι δίκαιος;» Προέλευση και επιπτώσεις των πεποιθήσεων περί δικαιοσύνης. Στο Σ. Παπαστάμου, Γ. Προδρομίτης, & Β. Παυλόπουλος (Επιμ.), *Κοινωνική σκέψη, νόηση και συμπεριφορά* (σελ. 581-615). Αθήνα: Πεδίο.
- Παυλόπουλος, Β., & Μπεζεβέγκης, Η. (2008). Διεργασίες επιπολιτισμού των μεταναστών. Στο Η. Μπεζεβέγκης (Επιμ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (σελ. 54-71). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Παυλόπουλος, Β., & Μπεζεβέγκης, Η. (2008). Θεωρητικές προσεγγίσεις για τη μετανάστευση και τον επιπολιτισμό. Στο Η. Μπεζεβέγκης (Επιμ.), *Μετανάστες στην Ελλάδα: Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή* (σελ. 17-37). Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Παυλόπουλος, Β., & Μπεζεβέγκης, Η. (2011). Ποιοτικά χαρακτηριστικά της προσαρμογής ενηλίκων μεταναστών: Ο ρόλος των διεργασιών επιπολιτισμού. Στο Α. Κόντης (Επιμ.), *Η εργασία ως αναπτυξιακός παράγων: μετανάστευση, οικονομία, τεχνολογία* (σελ. 93-121). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Πολυχρόνη, Φ. (2011). Σύγχρονες προσεγγίσεις για την οριοθέτηση, την ταξινόμηση και την αξιολόγηση των ειδικών μαθησιακών δυσκολιών. Στο Σ. Τάνταρος (Επιμ.) *Μαθησιακές Δυσκολίες* (σελ. 21-50). Αθήνα: Πεδίο.
- Πρίντζη, Α., & Παυλόπουλος, Β. (2010). Κοινωνικές αναπαραστάσεις για μετανάστες από διαφορετικές κουλτούρες, μέσα από ιστορίες παιδιών δημοτικού σχολείου. Στο Π. Γεωργογιάννης & Β. Μπάρος (Επιμ.), *Διαπολιτισμική εκπαίδευση, μετανάστευση, διαχείριση συγκρούσεων και παιδαγωγική της δημοκρατίας* (Τόμ. Ι, σελ. 560-574). Πάτρα: Π. Γεωργογιάννης.
- Ράλλη, Α. Μ. (2010). Μαθητές με διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητα: Εκπαίδευση – Παρέμβαση. Στο Ν. Πολεμικός, Μ. Καΐλα, Ε. Θεοδωροπούλου, Β. Στρογγυλός (Επιμ.) *Εκπαίδευση παιδιών με ειδικές ανάγκες: μια πολυπρισματική προσέγγιση*. Εκδόσεις Πεδίο.
- Ράλλη, Α.Μ. (2011) Ειδικές δυσκολίες στην ομιλία και στη γλώσσα: Οριοθέτηση, Ταξινόμηση, Αξιολόγηση και Παρέμβαση. Στο Σ. Τάνταρος (Επιμ.) *Δυσκολίες Μάθησης*. Πεδίο.

- Ρούσσο, Π. (2007). Γνωστική Ψυχολογία και εκπαίδευση μέσω ΤΠΕ: Δημιουργώντας γέφυρες μεταξύ της βασικής έρευνας και της καθημερινής πρακτικής. Στο Ε. Π. Αυγερινός, Γ. Κόκκινος, Γ. Παπαντωνάκης & Α. Σοφός (επιμ.), *Νέες Τεχνολογίες και επιστήμες της αγωγής* (σελ. 299-305). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δ., Αργυροπούλου, Αικ. & Παυλόπουλος, Β. (2006). Επαγγελματικές αποφάσεις φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Η ταυτότητα του ρόλου του φύλου. Στον ειδικό τόμο: Μ. Μαλικιώση-Λοϊζου, Δ. Σιδηροπούλου-Δημακάκου, & Γ. Κλεφτάρας (Επιμ. Έκδοσης) *Η Συμβουλευτική στα γυναικεία θέματα* (σελ. 410-429).
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Αργυροπούλου, Α., & Παυλόπουλος, Β. (2007). Επαγγελματική αναποφασιστικότητα: Τυπολογική προσέγγιση μέσω της Κλίμακας Επαγγελματικής Απόφασης. Στο Μ. Κασσωτάκης, Θ. Παπακωνσταντίνου, & Α. Βερτσέτης (Επιμ.), *Σύγχρονα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά θέματα* (σελ. 577-597). Αθήνα: Gutenberg.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου Δ., Αργυροπούλου, Αικ. & Παυλόπουλος, Β. (2008). Επαγγελματική αναποφασιστικότητα: Τυπολογική προσέγγιση μέσω της Κλίμακας Επαγγελματικής Αναποφασιστικότητας. *Σύγχρονα παιδαγωγικά και εκπαιδευτικά θέματα* (Χαριστήριο τόμος στον Ομότιμο Καθηγητή Ι. Μαρκαντώνη, σελ. 577-597). Αθήνα: Gutenberg.
- Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ., Ταμπούρη Σ., & Αργυροπούλου, Κ. (2011). Γνωστικοί παράγοντες που συνδέονται με την επαγγελματική αναποφασιστικότητα – ο ρόλος της επαγγελματικής συμβουλευτικής. *Μοίρα και Μύρα* (Τιμητικός τόμος για την Αν. Καθηγήτρια Σ. Λαμπροπούλου, σελ. 105-118). Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Τάνταρος, Σ. (2010). Η ανάπτυξη των ανώτερων γνωστικών λειτουργιών: η συμβολή του Vygotsky στην ποιοτική έρευνα. Στο Μ. Πουρκός & Μ. Δαφέρμος (Επιμ.), *Ποιοτική Έρευνα στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*, (σελ. 433-443). Αθήνα: Τόπος.
- Τάνταρος, Σ. (2008). Γονικότητα και ανάπτυξη του παιδιού. Στο Η. Κουρκούτας & J.P. Chartier (Επιμ.), *Παιδιά και έφηβοι με ψυχοκοινωνικές και μαθησιακές διαταραχές. Στρατηγικές παρέμβασης* (σελ. 17-22). Αθήνα: Τόπος.
- Τάνταρος, Σ. (2009/2011). Η ανάπτυξη των παιδιών και ο “θεραπευτικός” ρόλος του εκπαιδευτικού: αντίφαση ή δυνατότητα; Στο Κ. Ναυρίδης & Ν. Χριστάκης (επιμ.), *Το υπερνεωτερικό υποκείμενο*, (σελ. 338-345). Αθήνα: Πεδίο.
- Τάνταρος, Σ. (2011). Οι συναισθηματικοί παράγοντες και οι δυσκολίες μάθησης των παιδιών. Στο Σ. Τάνταρος (Επιμ.), *Δυσκολίες μάθησης. Αναπτυξιακές, Εκπαιδευτικές και Κλινικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Πεδίο.
- Χατζηχρήστου, Χ. & Καραντζόλα, Ε. (2010). Ομάδες και Μάθηση. Στο *Μορφωτική Πρωτοβουλία: Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας* (σελ. 255-261).
- Χατζηχρήστου, Χ. (2006). Παροχή ψυχολογικών υπηρεσιών στη σχολική κοινότητα και ο ρόλος του σχολικού ψυχολόγου: Συνδέοντας την έρευνα με την πράξη. Στο Χ. Παπαηλιού., Γ. Ξανθάκου., & Χ. Χατζηχρήστου (Επιμ.), *Εκπαιδευτική Σχολική Ψυχολογία*, Τόμος Γ' (σελ. 187-198). Αθήνα: Ατραπός.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2009). Παρεμβάσεις στη σχολική κοινότητα: Το σχολείο ως κοινότητα που νοιάζεται και φροντίζει. Στο Μαρία Δημοπούλου-Λαγωνίκα, Γιώτα Κατσίκη, Μπαϊτζάρ Μαρνικιάν-Γαζεριάν (επιμ.) *Η οικογένεια και το Σχολείο: Η σημερινή τους δυναμική και οι μελλοντικές προοπτικές ως πρόκληση για την κοινωνική εργασία* (σελ. 87-100). Αθήνα: εκδόσεις Appleprint.
- Χατζηχρήστου, Χ. (2010). Ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και προσαρμογή – Το σχολείο ως κοινότητα μάθησης και ανάπτυξης. Στο *Μορφωτική Πρωτοβουλία: Δίκτυο Σχολικής Καινοτομίας* (σελ. 243-261).

- Χατζηχρήστου, Χ., Δημητροπούλου, Π., Λαμπροπούλου, Α., & Λυκισάκου, Κ. (2008). Παρεμβατικά προγράμματα και δράσεις στη σχολική κοινότητα: Η εμπειρία του Κέντρου Έρευνας και Εφαρμογών Σχολικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Στο Η. Νικολόπουλος (Επιμ.) *Σχολική Ψυχολογία: Εφαρμογές στο Σχολικό Περιβάλλον* (σελ. 283-306). Εκδόσεις: Τόπος.
- Χριστοπούλου, Α., Σωτηροπούλου, Ι., & Παυλόπουλος, Β. (2010). Ψυχολογικός αποχωρισμός και ψυχική υγεία σε νέους ενήλικες: Μια διαπολιτισμική μελέτη. Στο Γ. Κουλιεράκης, Α. Πασχάλη, Β. Ρότσικα, & Μ. Τζινιέρη-Κοκκώση (Επιμ.), *Κλινική Ψυχολογία και Ψυχολογία της Υγείας: Έρευνα και πρακτική* (σελ. 241-271). Αθήνα: Παπαζήσης.